

Riksdagens protokoll

2004/05:46

Onsdagen den 8 december

Kl. 09.00 – 22.51

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 2 december.

2 § Val av ny justitieombudsman

Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har enhälligt föreslagit val av kanslichefen i justitieutskottet Cecilia Nordenfelt till ny justitieombudsman från och med den 1 januari nästa år till dess att nytt val genomförts under fjärde året därefter.

Låt mig säga att Cecilia Nordenfelt är väl känd och respekterad i riksdagen. Hon har en bakgrund i Svea hovrätt. Hon har varit i justitieutskottet sedan 1987, varav tolv år som kanslichef. Hon är alltså mycket väl meriterad för detta viktiga uppdrag.

Låt mig också erinra om att Justitieombudsmannen infördes i 1809 års regeringsform, och den är ett av Sveriges stora och viktiga bidrag både till det parlamentariska arbetet runtom i världen och för respekt och kontroll av mänskliga rättigheter. Det var alltså för 194 år sedan som riksdagen första gången valde en justitieombudsman.

Jag yrkar härmed bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed – för tiden från och med den 1 januari 2005 till dess nytt val genomförts under fjärde året därefter – till

justitieombudsman

Cecilia Nordenfelt

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:172

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:172 av Göran Hägglund (kd) om diskriminering av de äldre i vårt samhälle

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2004

Socialdepartementet

Ylva Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:176

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:176 av Olle Sandahl (kd) om undernäring bland äldre

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2004

Socialdepartementet

Ylva Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:177

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:177 av Ulrik Lindgren (kd) om valfrihet inom äldreomsorg och hemtjänst

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2004

Socialdepartementet

Ylva Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:178 av Rosita Runegrund (kd) om åtgärder för anhörigvårdare

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2004

Socialdepartementet

Ylva Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:179

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:179 av Sven Brus (kd) om vårdplatser i kommunala äldreboenden

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2004

Socialdepartementet

Ylva Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:209

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:209 av Lars-Ivar Ericson (c) om öppna landskap genom Kravodling

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 20 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är annat engagemang.

Stockholm den 6 december 2004

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Anders Perklev

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:210

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:210 av Kerstin Lundgren (c) om genmajs och försiktighetsprincipen

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 20 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är annat engagemang.
Stockholm den 6 december 2004
Jordbruksdepartementet
Ann-Christin Nykvist
Enligt uppdrag
Anders Perklev
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:216

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:216 av Yvonne Andersson om spårning av samtal från kontantkortsmobiler

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 6 december 2004

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellationerna 2004/05:224, 225, 226, 227, 228, 229, 230 och 231

Till riksdagen

Interpellationerna av Erik Ullenhag (fp): 2004/05:224 om översyn av äldreomsorgen, 225 om väntetiderna i vården, 226 om förstärkning av primärvården, 227 om löftet om vårdgaranti, 228 om samarbete mellan sjukvård och företag, 229 om valfrihet till sjukvård inom EU, 230 om den högspecialiserade vården och 231 om förnyelse av sjukvårdens organisation

Interpellationerna kommer att besvaras tisdagen den 25 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 december 2004

Socialdepartementet

Ylva Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

4 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

2004/05:36 till justitieutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelse skulle förlängas till *fredagen den 21 januari 2005*.

Föredrogs och bordlades åter
Socialutskottets betänkanden 2004/05:SoU1 och SoU8
Näringsutskottets betänkanden 2004/05:NU1 och NU3

6 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 december

NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Punkt 1 (Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken)

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp, kd, c)

Votering:

173 för utskottet
133 för res. 1
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 2 fp, 25 v, 15 mp
För res. 1: 47 m, 39 fp, 26 kd, 21 c
Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 3 (Utlökaliseringsfrågor)

1. utskottet
2. res. 4 (m, fp, kd, c)

Votering:

171 för utskottet
133 för res. 4
1 avstod
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 25 v, 15 mp
För res. 4: 44 m, 41 fp, 27 kd, 21 c
Avstod: 1 m
Frånvarande: 13 s, 10 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 2 mp
Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.
Karin Pilsäter (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 7 (Aviserade förändringar angående företagsstöden)

1. utskottet

2. res. 6 (c, kd)

3. res. 7 (fp)

Förberedande votering:

51 för res. 6

41 för res. 7

215 avstod

42 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

210 för utskottet

48 för res. 6

47 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 43 m, 23 v, 14 mp

För res. 6: 27 kd, 21 c

Avstod: 3 m, 41 fp, 2 v, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 2 mp

Punkt 8 (Persontransportstödet)

1. utskottet

2. res. 8 (fp, kd, c)

Votering:

216 för utskottet

89 för res. 8

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 47 m, 23 v, 15 mp

För res. 8: 41 fp, 27 kd, 21 c

Avstod: 1 v

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU1 Fördelningen av anslagen inom utgiftsområde 17 m.m.

Punkt 1 (Mål- och resultatstyrning på utgiftsområde 17)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

263 för utskottet

42 för res. 1

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 46 m, 26 kd, 24 v, 21 c, 15 mp

För res. 1: 41 fp, 1 kd

Avstod: 1 m

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 2 (Pris- och löneomräkning)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, m, kd, c)

Votering:

170 för utskottet

136 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v, 15 mp

För res. 2: 47 m, 41 fp, 27 kd, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 3 (Pensionsvillkor vid teater-, dans- och musikinstitutioner)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, m, kd, c)

Votering:

170 för utskottet

135 för res. 3

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v, 15 mp

För res. 3: 47 m, 41 fp, 26 kd, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 5 (Ändringar i lagen om TV-avgift)

1. utskottet

2. res. 4 (fp, m)

Votering:

217 för utskottet

89 för res. 4

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 27 kd, 24 v, 20 c, 15 mp

För res. 4: 47 m, 41 fp, 1 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 19 (Ändring i bibliotekslagen)

1. utskottet

2. res. 7 (fp, m, c)

Votering:

194 för utskottet

110 för res. 7

2 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 kd, 24 v, 15 mp

För res. 7: 47 m, 41 fp, 1 kd, 21 c

Avstod: 2 kd

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 23 (Folkbildningens framtida resursbehov)

1. utskottet

2. res. 10 (c)

Votering:

277 för utskottet

21 för res. 10

7 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 46 m, 34 fp, 27 kd, 24 v, 15 mp

För res. 10: 21 c

Avstod: 7 fp

Frånvarande: 13 s, 9 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 46 (Stödet till sjukhuskyrkan)

1. utskottet
2. res. 21 (kd, c)

Votering:

258 för utskottet

46 för res. 21

1 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 47 m, 40 fp, 24 v, 1 c, 15 mp

För res. 21: 27 kd, 19 c

Avstod: 1 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 8 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Punkt 3 (Målet för bostadspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

259 för utskottet

47 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 41 fp, 27 kd, 24 v, 21 c, 15 mp

För res. 1: 47 m

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 7 (Bostadspolitik för integration)

1. utskottet

2. res. 12 (kd, m, fp, c)

Votering:

170 för utskottet

136 för res. 12

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v, 15 mp

För res. 12: 47 m, 41 fp, 27 kd, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 9 (Konkurrensen på byggmarknaden)

1. utskottet
2. res. 13 (kd, m, fp, c)

Votering:

170 för utskottet

136 för res. 13

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v, 15 mp

För res. 13: 47 m, 41 fp, 27 kd, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 12 (Infrastruktur som förutsättning för bostadsbyggande)

1. utskottet
2. res. 16 (kd, m, fp, c)

Votering:

170 för utskottet

136 för res. 16

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v, 15 mp

För res. 16: 47 m, 41 fp, 27 kd, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 26 (Bostadsbidragens utformning)

1. utskottet
2. res. 46 (v)

Votering:

149 för utskottet

24 för res. 46

133 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 3 m, 1 kd, 1 c, 13 mp

För res. 46: 24 v

Avstod: 44 m, 41 fp, 26 kd, 20 c, 2 mp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Punkt 3 (Organisationsfrågor inom den öppna polisen)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

240 för utskottet

43 för res. 1

22 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 45 m, 26 kd, 24 v, 15 mp

För res. 1: 2 m, 41 fp

Avstod: 1 kd, 21 c

Frånvarande: 14 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 6 (Resursfördelningen inom polisen)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

196 för utskottet

47 för res. 3

62 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 26 kd, 24 v, 15 mp

För res. 3: 47 m

Avstod: 41 fp, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 8 (Polisförsörjningen)

1. utskottet

2. res. 7 (fp, m, c)

Votering:

196 för utskottet

109 för res. 7

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 26 kd, 24 v, 15 mp

För res. 7: 47 m, 41 fp, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 22 (Åtgärder för höjd säkerhet inom kriminalvården)

1. utskottet
2. res. 17 (fp, m, kd, c)

Votering:

170 för utskottet

135 för res. 17

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v, 15 mp

För res. 17: 47 m, 40 fp, 27 kd, 21 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 8 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU11 En ny åklagarorganisation

Punkt 1 (Åklagarorganisationen en myndighet)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

258 för utskottet

47 för res. 1

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 40 fp, 27 kd, 24 v, 21 c, 15 mp

För res. 1: 47 m

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 2 (Ett fristående tillsynsorgan)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, kd)

Votering:

237 för utskottet

67 för res. 2

1 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 47 m, 1 kd, 23 v, 21 c, 14 mp

För res. 2: 41 fp, 26 kd

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 6 kd, 7 v, 1 c, 2 mp

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU3 Prövning av verkställighetshinder i utlänningsärenden

Punkt 1 (Propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

174 för utskottet

123 för res. 1

8 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 6 s, 40 m, 41 fp, 27 kd, 24 v, 21 c, 15 mp

För res. 1: 123 s

Avstod: 2 s, 6 m

Frånvarande: 13 s, 9 m, 7 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Catharina Bråkenhielm, Joe Frans, Carina Grönhagen och Yilmaz Kerimo (alla s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Ny instans- och processordning)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

3. res. 3 (fp)

4. res. 4 (kd)

5. res. 5 (c)

6. res. 6 (mp)

Förberedande votering 1:

21 för res. 5

15 för res. 6

268 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

26 för res. 4

21 för res. 5

257 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 3:

43 för res. 3

26 för res. 4

236 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 4:
47 för res. 2
41 för res. 3
217 avstod
44 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Huvudvotering:
155 för utskottet
47 för res. 2
103 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 131 s, 24 v
För res. 2: 47 m
Avstod: 41 fp, 26 kd, 21 c, 15 mp
Frånvarande: 13 s, 8 m, 7 fp, 7 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

*Drivkrafter för
minskad sjukfrånvaro*

9 § Drivkrafter för minskad sjukfrånvaro

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU5
Drivkrafter för minskad sjukfrånvaro (prop. 2004/05:21 delvis).

Anf. 2 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! I en dagstidning för några dagar sedan kunde vi läsa om ett upprop från arbetsgivare angående den proposition och det förslag som vi nu ska diskutera, nämligen om medfinansiering av sjukskrivningar. Arbetsgivare ska betala 15 % av sjukpenningen. Så här säger företagarna i det här upppropet: ”Regeringen anser att vi företagare ska anstränga oss mer för att våra anställda inte ska bli sjukskrivna. Men vi har inga maktmedel. Det är läkarna som skriver intyg och vi får inte ens veta diagnosen. Vi bara betalar.

Eftersom försäkringskassorna inte utövar normal försäkringsmässig kontroll har sjukskrivningarna blivit för dyra för staten. Det är väl där skon klämmer. Nu vill regeringen att vi företagare ska vara med och betala för den sjukskrivning kassorna är ansvariga för genom att i evighet betala 15 procent av sjukpenningen.”

Jag kan ta ett exempel på en företagare som jag har mött. Han har 25 anställda, och han är förtvivlad för att han inte kan göra något åt när flera anställda har upprepade korttidsfrånvaro och en anställd var borta längre tid i olika omgångar. Han har försökt ha en dialog med personerna i fråga, men de anser inte att han har med saken att göra. Han har försökt få hjälp av facket men utan framgång. Det rör sig om ett tjänsteföretag i transportbranschen. Paketerna måste leveras i dag och inte i morgon och inte om en vecka, säger han. I värsta fall slutar det med att han själv och ekonomichefen får ställa sig vid paketeringen. Oavsett hur problemen löses blir det dyrt, och företaget kommer att fungera sämre. Sämre fungerande företag betyder sämre ekonomi för alla anställda, för orten och för ekonomin i sin helhet.

Särskilt drabbade av sjukfrånvaroproblematiken är naturligtvis tjänsteföretagen. Enligt det här förslaget ska chefen också bli rehabiliteringsexpert och ägna sig kanske ännu mindre åt det som han borde, att leda företaget.

Jag förstår varför arbetsgivare blir så förtvivlade när de inte kan påverka sjukskrivningsprocessen. Den enskilda läkaren och försäkringskassan påverkar sjukskrivningsprocessen, som är det som på kort sikt påverkar sjukfrånvaron. Förslaget om medfinansiering ger arbetsgivare inga nya medel att gripa in i förloppet när en anställd sjukskriver sig.

Försäkringskassan ska visserligen enligt förslaget återkomma senast inom två veckor med rehabiliteringsförslag, och avstämningsmöten ska genomföras, står det på papperet. I verkligheten har försäkringskassan redan mer än fullt upp.

Arbetsgivare får inte ens veta vad den anställda lider av men förväntas nu rehabilitera. Försäkringskassan bestämmer om sjukskrivning, men arbetsgivaren ska vara med och betala. Det är bara beloppet en arbetsgivare kan överklaga, aldrig sjukskrivningsbeslutet.

Vi moderater tror på ekonomiska drivkrafter för dem som kan påverka sjukfrånvaron. OECD rekommenderar till och med att skifta en del av sjukförsäkringskostnaden till arbetsgivare. De menar att det på sikt innebär att arbetsgivarna kan bidra till att minska sjukfrånvaron. Men vad gäller Sverige anser de att reglerna på den svenska arbetsmarknaden och den låga rörligheten medför att effekten inte blir en minskad frånvaro utan enbart höjda kostnader för att ha anställda, det vill säga en försämrad arbetsmarknad och färre jobb. Det blir svårare att byta jobb. En trängre arbetsmarknad och högre lönekostnad slår särskilt mot låglönearbeten. För att motverka kostnaden kommer arbetsgivare att bli ännu mer noggranna än de redan är att välja medarbetare som har liten risk att bli frånvarande på grund av sjukdom.

Arbetsmiljön påverkar säkert sjukskrivningarna i det längre perspektivet. Bättre trivsel och bättre ledarskap kan säkert minska frånvaron. Det finns säkert många svenska arbetsplatser, till exempel inom den offentliga sektorn, som kan göra mycket i det här avseendet. Sambandet mellan arbetsmiljö och sjukskrivningar är emellertid inte tydligt.

Sverige har den högsta sjukfrånvaron i Europa. Men det är få, tror jag, som skulle påstå att vi har Europas sämsta arbetsmiljö. Förklaring till den höga sjukfrånvaron och de många förtidspensioneringarna måste sökas på annat håll.

Ett annat skäl till arbetsgivares förtvivlan är att de knappast kan påverka de anställdas livsstil eller förhållanden utanför arbetsplatsen som familjesituation eller fritidsintressen. Ska jag förbjuda mina anställda att åka skidor eller delta i innebandy? frågar sig en luttrad arbetsgivare.

Förslaget om medfinansiering, herr talman, är en alltför enkel lösning för att försöka komma bort från ett problem som regeringen själv har skapat. Att skylla på arbetsgivare ligger helt inom regeringens bekvämlighetszon. Regeringen blir fången i sina resonemang om att man till varje pris ska tillbaka till samma arbete och samma arbetsplats. Vad många behöver är sannolikt tvärtom, att byta arbete. Arbetslivsinstitutet visade i en undersökning att när de sjukskrivna fick byta arbete blev 70 % genast friska, även om arbetet inte alls hade samma villkor som det arbete man lämnade.

Vi moderater föreslår att man ska underlätta för tidigare sjukskrivna att skaffa nytt arbete genom sänkt arbetsgivaravgift. Förslagsvis skulle arbetsgivaravgiften halveras för samma period som sjukskrivningen varat. Om man har varit sjukskriven i tre månader skulle arbetsgivaravgiften halveras i tre månader. Detta skulle kombineras med provanställning och tjänstledighet under samma period.

Som sagt: Vi moderater tror på ekonomiska drivkrafter. Erfarenheter från vetenskapliga undersökningar visar att ersättningsnivåer påverkar sjukskrivningarna. Vi anser att regeringens förslag att kombinera medfinansiering med höjning av ersättningsnivån ger precis motsatt effekt mot det uppgivna syftet med drivkrafter för minskad sjukfrånvaro. Det blir i stället drivkrafter för ökad sjukfrånvaro.

Vi tycker att det är bra att förtidspensionerna nu regelmässigt ska omprövas. Det uppdraget har i och för sig försäkringskassan redan tidigare men utför det inte. Frågan är återigen: Hur ska detta gå till när försäkringskassan redan har fullt upp? Särskilt bör den automatiska förtidspensioneringen efter ett års sjukfrånvaro genast avskaffas. Risken är emellertid nu att många arbetsgivare kommer att få intresse av att sjukfrånvaroproblemen löses med förtidspensionering. Herr talman! Förslaget om medfinansiering skapar fler problem än vad det löser.

Det upprop som jag nämnde inledningsvis började så här: Riksdagsledamöter! Rösta nej!

Det gör vi moderater tillsammans med övriga borgerliga när vi yrkar avslag på medfinansieringsförslaget. Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservationen 2.

Anf. 3 LINNÉA DARELL (fp):

Herr talman! Så närmar sig då sanningens minut. Har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tagit intryck av debatt, utfrågning, information från arbetsgivare och budskapen från människor som känner stor oro för att inte längre anses gångbara på arbetsmarknaden när urvalet blir allt hårdare?

Jag yrkar först bifall till två reservationer, nämligen reservationerna nr 2 och 13. Jag står naturligtvis också bakom övriga folktoppartireservationer, men jag nöjer mig med dessa båda.

Herr talman! Det är dags för regeringen att ta sitt ansvar och inse att sjukskrivningarna är beroende av ett flertal komplexa mekanismer. Längden på sjukskrivningarna beror bland annat på vårdköer, väntetider för medicinsk behandling och rehabilitering, långa handläggningstider på försäkringskassan, attitydförskjutning vad gäller sjukdomsbegreppet och bristande rörlighet på arbetsmarknaden. Dessutom behövs en reformering av sjukförsäkringssystemet, vilket vi från Folkpartiet krävt i årtal. Regeringen tycks ha insett att något behöver göras men vågar inte ta steget fullt ut och starta ett grundläggande arbete utan väljer ett halvt steg, vars resultat ska redovisas först om två år.

I Folkpartiet har vi tre starka skäl för att avvisa förslaget om arbetsgivarnas medfinansieringsansvar. Sveriges företagare behöver inte nya pålagor, skattemedlen gör bättre nytta om kommuner och landsting kan sätta in fler händer i vården i stället för att återbetala utlovade statsbidrag till staten, och sist men inte minst är en ökad selektering och utslagning

ett slag i ansiktet på människor som redan har det kärvt på arbetsmarknaden.

Med förslaget om medfinansiering pekar regeringen och samarbetspartierna direkt ut arbetsgivarna som orsak till de ökade sjukskrivningarna. Vi vet att sjukskrivningsproblematiken är mer komplex än så, varför förslag som straffar arbetsgivarna och missgynnar dem som redan har en svag ställning på arbetsmarknaden aldrig kan accepteras.

Jag har i tidigare debatter i denna fråga mött kommentaren att liberaler brukar gilla ekonomiska drivkrafter. Ja, det gör vi. Skillnaden mellan oss som är äkta liberaler och dem som försöker leka liberaler är dock att vi vet hur ekonomiska drivkrafter ska användas för att göra nytta. Det gör de när de riktas mot aktörer som kan påverka det som behöver förändras. Men i det här fallet används drivkrafterna fel genom att de riktas mot den part i systemet som minst kan påverka utvecklingen, nämligen arbetsgivarna. Dessutom kommer förslaget att slå väldigt olika mot olika arbetsgivare. Vården och tjänstesektorn, som är mycket personalintensiv, kommer att kraftigt påverkas. Här räcker den sänkta arbetsgivaravgiften inte långt som kompensation. Det är också här som arbetsgivarna nu börjar säga upp folk som bedöms vara i riskzonen för mer omfattande sjukfrånvaro. Det är nästan ofattbart att den svenska arbetarrörelsen personifierad av socialdemokrater och vänsterpartister kan utsätta människor på arbetsmarknaden för det som nu har börjat hända.

Det gäller människor som redan är utsatta och som redan sliter för att kunna få ett arbete eller för att få möjlighet att byta jobb när det inte fungerar där de är. Och jag undrar, socialdemokrater och vänsterpartister: Hur känns det när ni står där på första maj med era plakat och talar om solidaritet, när ni genom ett beslut i riksdagen under vintern här har bidragit till att göra det än hårdare för människor som redan är utsatta på arbetsmarknaden?

Nej, herr talman, det finns annat som behöver åtgärdas för att minska sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Alla som följt sjukskrivningens utveckling vet att värdköer och väntan på behandling och rehabilitering är ett stort problem. Ett annat som hänger ihop med sjukvården är att läkarna inte har tid att diskutera igenom patientens situation och än mindre att ha kontakt med arbetsgivaren i de fall där det skulle vara nödvändigt för avgörande om sjukskrivning eller inte. Förslag finns sedan mer än ett år tillbaka om att ge sjukvården incitament. Där skulle det vara bra med drivkrafter. Sjukvården kan påverka sjukskrivningsutvecklingen. Att ge sjukvården incitament för att minska sjukpenningkostnader har också tillstyrkts från olika håll, bland annat från Landstingsförbundet. Detta tycks dock ha hamnat i någons skrivbordslåda på departementet.

Ett annat exempel på lyckad drivkraft vore ett utvecklat Finsam. Den magra verksamhet som regeringen kallar Finsam och som denna kammars majoritet godkänt skulle kunna utvecklas betydligt mer. Det finns ett gott exempel i en av Sveriges kommuner, Finspång, där sjukpenningkostnaderna sänkts åtskilligt mer och långt tidigare än i riket i övrigt.

Återkommande vittnas om att åtskilliga långtidssjukskrivna som har jobbat tidigare skulle kunna jobba, om de fick hjälp att byta jobb. Nu – efter sju år – säger regeringen att nästa stora utmaning är att lösa detta problem. Borde inte det ha varit en av de första utmaningarna? Det har ju

Prot. 2004/05:46
8 december

*Drivkrafter för
minskad sjukfrånvaro*

varit känt ganska länge att byta jobb är en av lösningarna för väldigt många av dem som går långtidssjukskrivna.

Herr talman! Jag vill återkomma lite till signalerna om den ökade utslagning på arbetsmarknaden som förslaget riskerar att medföra. Det är inte en bild som vi som opposition målar upp utan den oron delas av bland annat handikapporganisationer, och den styrks av vittnesmål om alltmer ökande krav på hälsointyg vid rekrytering. Redan efter införandet av den tredje sjuklöneveckan började alltfler hälsointyg begäras. Nu när arbetsgivarna får en obegränsad skyldighet att utbetala sjuklön ökar riskerna påtagligt. Varken nuvarande lagsstiftning om diskriminering eller högriskskydd minskar den utsattheten. Högriskskyddet, som regeringen och samarbetspartierna beskriver som ett utökat skydd, är samma skydd som gäller redan i dag. Det har samma kriterier för dem som omfattas av det, och det gäller för samma grupper. Den påstådda utökningen är att det blir möjlighet att få ett högriskskydd också i samband med medfinansieringen, men det är väl en självklarhet. Det vore ju ynkligt annars.

Sammanfattningsvis är det beklagligt att konstatera att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte lyssnat på remissinstanserna tidigare i år. Lika beklagligt är det att samma partier inte tycks ha tagit till sig någon av alla de synpunkter som kommit in från företag, från kommuner och landsting, från personer som jobbar med rehabilitering, från handikapporganisationer och från enskilda. Utskottets utfrågning för en månad sedan gav många kloka insikter, men dessa tycks ha gått utskottsmajoriteten spårlöst förbi.

Att de tre partierna saknar en verklighetsförankring när det gäller orsakerna till ohälsoproblematiken liksom förmåga att ta itu med de frågor som skulle kunna leda till genomgripande och långsiktiga effekter är uppenbart.

Anf. 4 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Den 9 november ordnade socialförsäkringsutskottet en offentlig utfrågning kring regeringens förslag om drivkrafter för minskad sjukfrånvaro. Vi var med om tre intressanta och avslöjande timmar i andrakammarsalen. Inför debatten i dag har jag skummat igenom utskriften av frågor och svar från den 9 november. Jag har också tittat en gång till på de sammanfattade remissvaren på propositionen. Det är verkligen långt mellan instämmandena även i regeringens problemanalys, och det är ännu längre mellan instämmandena i regeringens förslag till lösning på problemen.

Det är sällan, herr talman, man möter en så måttlig entusiasm för ett förslag. Sanningen är den att det inte är många, utöver Hans Karlsson och hans regeringskolleger, som tror på att det här förslaget ska lämna något märkbart bidrag till att minska ohälsotalen och kostnaderna. Både remissvaren och uppteckningen av vår hearing är en avslöjande lösning, skulle jag vilja säga.

Vad leder nu dagens förslag till när det gäller att minska sjukfrånvaron? Det vore väl ändå rimligt att begära något slags seriös bedömning av effekterna. Ingen sådan återfinns egentligen i propositionen. Där sägs att sjukfrånvaron bör minska på sikt men att det är svårt att kvantifiera, att effekterna kan bli betydande på sikt. Det står inte "kanske", men ordet kanske lyser tydligt i undertexten. Jag kan inte undanhålla kammaren en

mening på s. 78 i propositionen. Där står det så här, lyssna: ”Antalet sjukskrivna personer kommer att minska vilket leder till att antalet personer som kan arbeta ökar.” Det är svårt att invända mot denna slutsats och svårt att tro något annat, men omfattningen? Regeringen måste väl ändå bygga sitt förslag på något slags beräkning och något slags analys. Var finns de?

Även Lagrådet har uttryckt en ganska uppseendeväckande skepsis i sitt yttrande. Man säger att förslaget ”egentligen inte presenterar några konkreta hållpunkter – till exempel resultat av inhemska eller utländska undersökningar eller sammanställningar av erfarenheter – som skulle kunna göra det lättare att uttala sig med någon säkerhet om betydelsen för sjukfrånvaron av den föreslagna lagen”. Lagrådet konstaterar också att det finns ”skäl till tvekan om den föreslagna lagstiftningen kan anses uppfylla rimliga krav på ändamålsenlighet”. Det är i klarspråk ett tydligt ifrågasättande av regeringens förslag. Lagrådet påpekar också något som regeringen har så svårt att ta till sig, nämligen att sjukfallen ibland kan röra sig om faktorer som är utanför arbetsgivarens kontroll. De höga juristernas insikter borde vara värda att ta till sig.

Men, herr talman, en absolut grundläggande förutsättning för att en åtgärd ska ge resultat är ju trots allt att de som är närmast berörda tror på åtgärden. Temo har ställt frågor till 401 företagare om förslaget om drivkrafter. Det visar sig att 85 % av dessa företagare, som är de närmast berörda av förslaget, inte tror på medfinansieringsförslaget. De tror inte att det kommer att minska sjukfrånvaron. Tror regeringen själv på fullt allvar på detta, eller är förslaget helt enkelt ytterligare ett sätt att flytta kostnaderna från statskassan till företagen? Det dominerande intrycket av politiken är att regeringen ägnar det mesta av sin kreativitet åt att fundera över vem som ska betala den skenande notan för ohälsan. Det är de 263 000 sjukskrivna och de 528 000 förtidspensionerade som är en dramatiskt ökande kostnadspost i statens budget. Nu gäller det att hitta några som kan göras till medfinansierare av de här utgifterna. Nu ska det skapas så kallade drivkrafter för att pressa tillbaka sjukfrånvaron – som om det skulle saknas drivkrafter hos landets 215 000 arbetsgivare i dag för att hålla sina anställda så friska man bara kan?

Vilket ansvar har då arbetsgivarna i dag för ohälsans kostnader? Man bär ett ansvar inte minst genom att betala 25 miljarder kronor i sjuklön varje år till sina anställda och bära en total kostnad för sjukfrånvaron på beräknade 170 miljarder. Men det görs också mycket annat för arbetsmiljön i företag och organisationer. Naturligtvis finns det mer att göra. Detta gäller naturligtvis inte minst de offentliga arbetsgivarna inom vården och omsorgen. Just där är också ohälsotalen förfärande höga.

Vi kristdemokrater är inte ute efter att befria arbetsgivare från ansvar. Men vi tror att de allra flesta seriösa arbetsgivare inser att de anställda är den viktigaste tillgångsposten i företaget – en tillgång som man måste vårda om man ska hävda sig på marknaden och i konkurrensen. Arbetsmiljön är en viktig konkurrensfaktor.

Herr talman! Den allvarligaste kritiken mot förslaget gäller ändå selekteringen på arbetsmarknaden, alltså risken för en ytterligare sortering av människor på en redan tuff arbetsmarknad. Å ena sidan talar regeringen om att riva hinder och öppna arbetsmarknaden för flera. Å andra sidan

lägger man fram förslag som så uppenbart leder till ökad selektering. Tala om målkonflikt!

I den utfrågning som utskottet ordnade, som jag nämnde tidigare, svarade statssekreteraren i Näringsdepartementet att politiken vimlar av målkonflikter. Så är det förvisso. Men i det här fallet är det ju regeringen som skapar den konflikten genom att lägga fram ett kontraproduktivt förslag. Konflikten är med andra ord självförvållad.

Handikappförbunden befarar, på goda grunder, att enskilda arbetsgivare kommer att välja bort arbetstagare som bedöms löpa risk för ohälsa. Det leder då till en större utslagning från arbetsmarknaden med ytterligare ökad ohälsa som följd – för att citera direkt från utskottets utfrågning.

Kommun- och Landstingsförbunden understryker det som handikapporganisationerna säger, och jag citerar fortfarande från vår hearing: ”Vi från Kommun- och Landstingsförbunden är ganska övertygade om att det kommer att slå mot grupper som har en svag förankring på arbetsmarknaden. Vi tror att det kommer att ha betydelse när det gäller nyanställningar, och vi tror också att det kommer att påverka arbetsklimatet på de befintliga arbetsplatserna.”

Herr talman! Redan i dag pekar en undersökning gjord av Riksförsäkringsverket på en kraftig ökning av uttaget av så kallade hälsointyg. Anledningen till det är att arbetsgivaren kräver ett sådant i samband med en anställningsintervju. Det är förklarligt mot bakgrund av regeringens politik. Men är det verkligen en utveckling som vi önskar? Är det en utveckling som de svagaste och mest utsatta på arbetsmarknaden önskar? Det är knappast förvånande att handikapporganisationerna är oroliga.

Regeringens förslag om drivkrafter för minskad sjukfrånvaro skapar tyvärr fler problem än det löser. Nu vidgas förtroendeklyftan mellan å ena sidan de företagare som arbetar seriöst och genom sitt arbete bidrar till välfärden och å andra sidan den regerande makten. Det är inte bra för välfärden, och det är inte bra för samhällsklimatet. Förslaget är inte bra för någon. Frågan är om det ens är bra för statskassan, i varje fall inte i ett längre perspektiv.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 7.

Anf. 5 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nr 1 som innebär avslag på propositionen, men står självklart bakom alla övriga reservationer där Centerpartiet finns med.

Ämnet för dagens debatt är drivkrafter. Jag måste erkänna att jag har mycket svårt att förstå vilka drivkrafter som har förmått Hans Karlsson att baxa fram den här propositionen ända till beslut, för få förslag har rönt ett så samstämmigt motstånd från remissinstanser och sakkunniga.

Visst finns det några tjänstvilliga myndigheter som troget slutit upp kring regeringens förslag – föga förvånande med Göran Perssons införmella socialförsäkringsminister Anna Hedborg och hennes riksförsäkringsverk i spetsen. Men i övrigt finns det inte mycket i remissvaren som kan ha styrkt Hans Karlsson i hans uppfattning.

Att de fackliga organisationerna skulle stödja regeringens förslag om att arbetsgivarna ska betala 15 % av sjukersättningen, vilket ministern försöker göra gällande i propositionstexten, är verkligen en sanning med

modifikation. SACO:s kritiska ton är tydlig och TCO:s stöd mildt sagt villkorligt.

LO vägrar att ge sitt samtycke utan säger att de ska ta ställning till förslaget först när det är genomfört och man ser huruvida det fungerar. Jag tycker att det är ett märkligt sätt att skriva en remiss. Men i praktiken måste det väl innebära att LO är oroad av förslagets konsekvenser och inte kan tillstyrka det. Det hade varit modigare om LO hade tagit sina medlemmars parti och rakt ut sagt att förslaget är dåligt. Jag vet inte om Wanja Lundby-Wedins flathet i denna fråga har något att göra med Hans Karlssons historia som gammal avtalssekreterare på LO eller om det handlar om respekt för ordergången inom arbetarrörelsen, för den utgår ju som bekant från Rosenbad. Likväl tolkar jag det som en tydlig missnöjessignal.

Allvarligast är naturligtvis den samstämmiga kritik som kommit från handikapprörelsen och från företrädare för personer med kroniska sjukdomar därför att det är deras medlemmar som nu kommer att få ännu svårare att få fäste på arbetsmarknaden. Det är de som kommer att få obehagliga och kränkande frågor på anställningsintervjuerna, och det är deras arbetsgivare som kommer att ställas inför det sorgliga valet att välja mellan att få sjukliga anställda förtidspensionerade eller att bära tunga kostnader som kanske hotar företagets överlevnad.

Jag vet att många småföretagare känner ångest över att behöva stå inför den här typen av frågeställningar. Och det är i grunden också därför som företagarnas organisationer säger nej till förslaget. De vill ha en bra och förtroendefull relation till de anställda – inte agera hälsospioner.

Det är inte bara funktionshindrade och personer med kronisk sjukdom som kommer att få svårare på arbetsmarknaden med regeringens förslag. Även personer som varit alkohol- eller drogmissbrukare och personer med få referenser och liten arbetserfarenhet, som många nya svenskar, riskerar att drabbas av en ökad försiktighet från arbetsgivarnas sida. Frivilligorganisationer, till exempel Situation Stockholm, som arbetar med att hjälpa tidigare hemlösa och missbrukare tillbaka till arbetsmarknaden, har uppgett att förslaget kommer att försvåra deras arbete.

Det är väl för att bemöta den kritiken som regeringen har kastat in förslaget att personer med diagnostiserade kroniska besvär ska undantas från arbetsgivarnas nya ansvar för sjukpenningen på samma sätt som gäller arbetsgivarnas skyldighet att betala sjuklönen för de första fjorton dagarna. Tydligt inser inte regeringen hur tomt detta ekar. Det undantaget har beviljats 102 personer i hela landet. Det är därför inte många som kan räkna med den trösten.

Nej, herr talman, jag är tror inte heller att det ökade arbetsgivaransvaret ger drivkrafter till minskad sjukskrivning, tvärtom. Propositionen ger drivkrafter till en trång arbetsmarknad där människor med problem inte får plats, där fler människor som har funktionshinder, kroniska sjukdomar eller en historia av till exempel missbruk över huvudet inte kommer in. Den ger drivkrafter till att fler människor inte får möjlighet att försörja sig genom eget arbete. Den ger drivkrafter till fortsatta eller fler förtidspensioneringar. Det är inte drivkrafter till något bättre utan drivkrafter som förvärrar de problem vi redan ser.

Det är helt osannolikt att riksdagen skulle rösta emot regeringens förslag, så det tjänar egentligen inte mycket till att vädja till miljöpartister

och vänsterpartister att revoltera mot Hans Karlssons förslag. Jag inser att det ingår i byteshandeln inom vänsteralliansen och att saksål inte väger särskilt tungt i den handeln.

Men det finns en öppning som jag hoppas att Hans Karlsson beaktar. LO – hans gamla uppdragsgivare – har, som jag var inne på tidigare, krävt att det nya arbetsgivaransvaret ska följas upp och att drivkrafterna ska upphävas om de inte fyller sitt syfte.

Det är inte ofta som jag och Centerpartiet uppmanar regeringen att lyssna på LO, men om du, Hans Karlsson, nu inte tar reson av vad vi – och nästan alla andra – säger i den här frågan, lyssna då ändå på din gamla chef. Ta Wanjas räddningsplanka, Hans Karlsson, och gör det fort!

Hittills har regeringens politik för att, som man säger, halvera sjukskrivningarna riktat in sig på statistiken. Genom snabba förtidspensioneringar minskar verkligen antalet personer som står bokförda som sjukskrivna, och regeringens rent statistiska mål att halvera sjukskrivningarna kan uppnås utan att fler personer kommer tillbaka i arbete och utan att det totala antalet personer som försörjs via socialförsäkringarna minskar. I remissdebatten för snart två månader sedan kallade jag regeringens sifferexercis för Operation sopa sjukskrivningarna under mattan. Centerpartiet har krävt att denna manöver avbryts. Vi har inte råd att vräka ut 70 000 personer från arbetsmarknaden varje år. Vi har inte råd att neka dem rehabilitering.

Vi måste ha en ny politik för att fler människor ska kunna komma tillbaka i arbete och egen försörjning. Huvudnumret för Centerpartiet är att få till stånd en rehabiliteringsgaranti som ger alla sjukskrivna en rehabiliteringsplan och en rehabiliteringslots senast efter två månader. Det förutsätter bland annat att försäkringskassan själv tar ansvaret för att hålla i papperen när rehabiliteringsutredningen görs. Det kräver också en bättre samordning, bland annat finansiell, av försäkringskassa, sjuk- och hälsovård och i många fall arbetsförmedling.

Men det krävs också en mer grundläggande förändring av Sverige: En arbetsmarknad där det efterfrågas arbetskraft och där det följaktligen går att byta jobb när man vantrivs och mår dåligt på sin gamla arbetsplats, en arbetsmarknad där även personer med problem efterfrågas. Det förutsätter drivkrafter i form av bättre villkor för företagen.

Hela politiken påverkar ohälsan och sjukfrånvaron. Den höga sjukfrånvaron är på så vis det kanske tydligaste kvittot på regeringens arbete. Priset får betalas av alla dem som inte får plats. Men till dem vill jag säga att det finns ett alternativ: I september 2006 kan ni byta regering och skapa bättre drivkrafter för Sverige.

Anf. 6 TOMAS ENEROTH (s):

Herr talman! Ärade ledamöter av denna kammare! Jag tänkte inledningsvis säga att jag är lite förvånad över tonen. Detta utskott är känt för att förvisso ha frejdiga debatter men ändå en gemensam drivkraft om att se till att vi har väl fungerande socialförsäkringssystem. Men när Linnéa Darell raljerar ganska fränt över första maj och hånar fackligt förtroendevalda eller när Birgitta Carlsson i sitt anförande hånar Anna Hedborg eller Wanja Lundby-Wedin måste jag säga att jag är lite förvånad över tonen. Jag tror att det är viktigt att vi i denna kammare ändå behåller en relation och ett sakläge även om vi kan tycka olika sak. Jag tänker själv

inte delta i den pajkastningen. Jag tycker att Anna Hedborg, Wanja Lundby-Wedin och människor som arbetar fackligt är värda all heder, även om de ibland inte delar alla de uppfattningar som ni kanske har. Jag förutsätter att det gäller även er. Detta om tonen i debatten.

Nu till sakfrågan. Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på alla reservationer.

Förslaget om medfinansiering är en av de åtgärder som vi genomför för att vända den utveckling som vi har sett under senare år med en ökad ohälsa, inte minst i arbetslivet men också i samhället i stort. Det är en ökning som knappast har sin orsak i ett radikalt ökat antal benbrott eller förkylningar, vilket man ibland kan tro när man hör debatten, utan som faktiskt till stor del står att finna i den dramatiska förändring som skedde i arbetslivet och i samhället under 90-talet.

En tydlig effekt av detta, vilket LO visar i sin senaste rapport, är att den faktiska pensionsåldern fortsätter att bli allt lägre. Efter 50 års ålder är redan i dag var femte arbetare förtidspensionerad. Särskilt utsatta, som vanligt, är kvinnor i 45–64 års ålder där vi fortfarande ser en tydlig ökning av belastningsskador, utmattningsdepressioner och stressyndrom.

I vårt arbete – Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet – har vi vidtagit en mängd åtgärder för att vända denna utveckling, alltifrån förändrad sjukskrivningsprocess till nya resurser för samordnad rehabilitering. Men vi har också kunnat konstatera att det likväl finns en ganska tydlig utslagning från stora delar av arbetslivet på grund av bristande rutiner för de sjukskrivna, bristande möjligheter att komma tillbaka till arbetslivet och bristande möjligheter och bristande rättigheter för människor att faktiskt få den rehabilitering som de behöver. Och vi vet hur oerhört viktigt det är att efter en tids sjukfrånvaro kunna komma tillbaka. Ju längre tiden går, desto sämre är förutsättningarna för att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Tydligen är inte drivkrafterna eller incitamenten för arbetsgivare, arbetsliv, arbetskamrater och andra aktörer tillräckliga när det gäller att skapa möjligheter för människor att komma tillbaka. Detta vittnar också väldigt många sjukskrivna om. En studie som RFV gjorde för inte så länge sedan visade att 65 % av de långtidssjukskrivna trodde att de skulle kunna komma tillbaka i arbete om de bara fick möjligheter och om man omorganiserade eller kunde ge dem ett hjälpmedel i arbetet.

I grunden handlar det om vår syn på vårt socialförsäkringssystem där två viktiga beståndsdelar är den enskildes skydd och arbetslinjen. Jag som socialdemokrat uppskattar ett system som ger ett ordentligt skydd mot inkomstbortfall. Det ska vara en ersättning som är på en sådan rimlig nivå att man inte behöver gå från hus och hem bara för att man har varit sjuk en längre tid. Det är viktigt att nämna i ett läge där åtminstone Moderaterna i denna kammare föreslår mycket kraftigt sänkta ersättningsnivåer till 65 % och ytterligare karensdagar.

Systemet innebär också att vi ger största möjlighet för människor att komma tillbaka i arbete, vilket jag tycker är viktigt. Det är arbetslinjen. Det är från arbete man har sjukskriven och till arbete man ska komma tillbaka. Det måste prägla hela sjukskrivningsprocessen genom tidiga insatser, avstämningssamtal och rehabiliteringsutredningar. Allt detta görs i syfte att hellre se till arbetsförmågan än till arbetsoförmågan.

Vi har också goda erfarenheter av att det kan fungera så. Det går faktiskt att få tillbaka fler sjukskrivna i arbete. Hela förslaget om medfinansiering syftar till att understödja den processen och att öka drivkrafterna för arbetsgivarna att få tillbaka människor efter lång sjukskrivning. Det handlar om att inte acceptera att en undersköterska i 50-årsåldern ska trilla ur arbetslivet efter en tids sjukskrivning bara på grund av brist på rehabiliteringsansvar hos kommunen eller landstinget.

Det gäller att ge ett verktyg för huvudskyddsombudet eller till folket på personalavdelningen så att de tillsammans kan övertyga platschefen om att det faktiskt är lönsamt att ge människor en möjlighet att komma tillbaka. Jag har själv erfarenhet av att arbeta med rehabilitering av långtidssjukskrivna inom industrin. Jag har på det sättet lyckats få fler bra projekt som gör att vi får tillbaka människor. Det går bara man har fungerande rutiner.

Många sjukskrivna säger i dag att de inte får den rätten eller möjligheten att komma tillbaka och inte får det bemötandet. Många av de skyddsombud och facklig aktiva jag i dag möter har förtvivlat sett hur arbetsmiljöarbetet har sjunkit tillbaka under 90-talet. De har sett hur pressen i arbetslivet hårdnat och hur lite stöd och möjligheter som i dag erbjuds människor som varit sjukskrivna några veckor.

Många är också de arbetsgivare och företagare jag träffat som stolt visat upp en bra arbetsmiljö. De har fungerande rutiner för sjukskrivningar och ett gott samarbete med företagshälsovården eller med försäkringskassan. Det är företagare som skakar lite lätt på huvudet åt andra företag och organisationer som inte alltid lever upp till högtidstalen om att medarbetarna är vår största tillgång. Det är så det ser ut i dag.

Det finns många bra arbetsplatser som har låg sjukfrånvaro och väl fungerande rutiner. Av de småföretag vi har tror jag att ungefär 90 % inte ens kommer att beröras av förslaget om ekonomiska drivkrafter eftersom de har så pass låg sjukfrånvaro redan i dag. I detta fall är småföretagare goda förebilder. För dem kommer inte medfinansieringen att innebära några problem. Där finns en god relation till medarbetaren, och där finns ofta väl utarbetade rutiner.

Jag tror inte heller medfinansieringen blir ett bekymmer för Stora Enso Fors eller för andra större företag som har fungerande rutiner där människor kan få återkomma på deltid eller få rätt till rehabilitering. Många hänvisar till vår utfrågning och hävdar att den var en utskåpning av förslaget. Det genomgående temat vid vår utfrågning var att väldigt många ställde sig bakom förslaget.

En som var väldigt tydlig, vilket jag uppskattade, var Johnny Johnson, Svenska Företagsläkarföreningens ordförande. Han visade på flera goda exempel på hur man kan klara detta. Jag ska citera honom. Han sade: ”Skulle Sverige se ut som Stora Enso Fors, Skoghall eller Kvarnsveden – – – skulle vi vara så där 150 miljarder rikare.”

Nu är det inte riktigt så generösa med pengarna vi är i den här propositionen, men förslaget är väl tydligt. Med det förslag vi sätter i sjön kommer arbetsgivarna att få en sänkt sjukförsäkringsavgift. De kommer att slippa betala den tredje sjuklöneveckan som de kritiserat så hårt. Totalt innebär detta att över 2 miljarder kronor tillförs till arbetsgivarsektorn.

Det är inte ökade kostnader för arbetsgivare. Det är en omfördelning av kostnaderna. Det är inte så att vi gör någon statsbudgetvinst på detta som kan läsas ut nästa eller nästnästa år. Den stora poängen är givetvis omfördelning av kostnader och att det sedan totalt sett kommer att leda till samhälleliga vinster.

Visst kommer vissa företag att få bekymmer med förslaget. Så är det. Det är de företag och organisationer som i dag inte alls bryr sig om att ha rutiner för sjukskrivningar eller erbjuda människor en möjlighet att kunna få rehabilitering. Det är någonting som är lagstadgat i dag. Jag behöver för den delen inte läsa upp arbetsmiljölagen för er.

De kommer i och för sig att få sänkt sjukförsäkringsavgift. De kommer att slippa att betala tredje sjuklöneveckan. Men de kommer också att få förmånen att betala 15 % av sjukpenningkostnaderna, såvida de inte erbjuder den sjukskrivna möjlighet att komma tillbaka på deltid eller få en rehabilitering. Självklart kommer ett sådant förslag att ha effekt. Det blir ett tydligt incitament för att vara aktiv och göra det som Stora Enso Fors, Fresh eller många småföretag eller andra redan gör i dag.

Vi kompletterar medfinanseringen med ett högkostnadsskydd om 4 % av lönesumman och ett fribelopp på 12 000 kr. Därmed ser vi till att det finns ett skydd för tillfälligt höga kostnader. Det är viktigt inte minst för småföretagare. Vi kommer naturligtvis också att följa utvecklingen och se om det behövs korrigeringar i förslaget. Jag ser fram emot att ha en dialog med många av dem som nu varit oroliga inför det system vi sätter i sjön och se om det behövs förbättringar.

Dessutom kommer inte arbetsgivarens medfinansieringsansvar att gälla för dem som omfattas av det särskilda högriskskyddet. Det är personer som riskerar återkommande eller längre sjukperioder på grund av kronisk sjukdom eller liknande. Även här slipper arbetsgivaren att betala medfinanseringen. Den senare delen – det vet ni – är vårt sätt att svara på den kritik som finns mot risken för selektering på arbetsmarknaden.

Låt mig ändå vara tydlig här. Det är inte högriskskyddet som löser problemen med selektering eller diskriminering på arbetsmarknaden. Det påpekades tydligt av Handikappombudsmannen vid den utfrågning vi hade. Från borgerliga partier men också från Svenskt Näringsliv, Företagarna och andra organisationer har jag senaste månaderna hört en ständig oro och omsorg om människor med funktionshinder och svag ställning på arbetsmarknaden. Sällan har väl dessa grupper omhuldats så mycket som under debatten om förslaget.

Jag tycker att det är glädjande, men det känns också förvånande. Samtidigt kan vi i dag se hur människor med funktionshinder diskrimineras på arbetsmarknaden. Vi kan se hur fackliga organisationer och handikapporganisationer vittnar om ett hårdare klimat för människor med funktionshinder under hela 90-talet.

Om denna omsorg nu var allvarligt menad – och det hoppas jag verkligen att den är – kan vi kanske tillsammans medverka till att återställa anställningstryggheten och slippa se hur långtidssjukskrivna sägs upp först av alla vid varsel och omställningar. Flera av er här i de borgerliga partierna har medverkat till att försämra lagen om anställningsskydd genom att turordningsreglerna ändrades. Det har haft en tydlig effekt inte minst för människor med återkommande sjukskrivningar och funktionshinder.

Här har ni chansen att göra någonting gott. Handikappombudsmanen föreslog också följdriktigt lagstöd för krav på anpassningsåtgärder från arbetsgivarens sida. Han hänvisade till studier som visade att 100 000 personer i dag inte får det stöd på arbetsplatsen de har rätt till. Ni är varmt välkomna att föreslå stärkt anställningstrygghet och att återställa de försämringar som gjordes i turordningsreglerna. Det vore i sanning att gå från ord till handling för att undvika den diskriminering och selektering som finns för funktionshindrade i arbetslivet.

Avslutningsvis är jag övertygad om att åtminstone några företrädare för de borgerliga partierna här i dag kommer att ändra sig i den här frågan. Det kommer de inte att göra nu och inte innan valet, men så småningom. Precis som sina borgerliga kolleger i Norge kommer de att se att det nog finns en poäng att införa olika former av incitament i sjukförsäkringen inte bara för den enskilde utan också för arbetsgivaren.

Eftersom den ändrade inställningen sannolikt inte kommer före valet finns det ändå en poäng så här i halvtid att fundera på vad det samlade borgerliga alternativet skulle kunna vara. Vi har reformerat sjukskrivningsprocessen, infört avstämningsmöten och krav på rehabiliteringsutredningar. Vi har tillfört resurser till arbetsmiljöarbete och skyddsombudens utbildningar. Vi har gjort det möjligt för försäkringskassan, länsarbetsnämnd, kommuner och landsting att kunna organisera finansiell samordning och använda 5 % av hela sjukpenningsanslaget för gemensamma rehabiliteringsinsatser. Det är nästan 2 miljarder kronor som finns till förfogande där.

Vi inför nu en medfinansiering i sjukförsäkringen. Vi kommer nästa år att återkomma med förslag som rör hur vi stärker och bygger upp en bättre företagshälsovård. Vi har dessutom förstatligat försäkringskassan så att vi får en samlad statlig myndighet på det här området. Vi tillför nu i budgeten 508 miljoner kronor i ökade anslag. Vi ser glädjande nog en minskning i tillströmningen till antalet sjukskrivna i försäkringen, vilket också är väldigt viktigt.

Allt detta – kanske inte resultaten, men alla förslagen – har oppositionen protesterat mot och opponerat sig emot. Ibland har argumenten varit att regeringen inte gjort tillräckligt och att den är handlingsförlamad. Ibland har de gällt att det går för fort och att regeringen kommer med för många förslag på en enda gång. Alltsomoftast har det varit ett stort nej – nej till nästan samtliga förslag! Man har sagt nej till Finsam, nej till att förstatliga försäkringskassan, nej till den tredje sjuklöneveckan och nu nej till kravet på medfinansiering. Däremot accepterar man glatt en medfinansiering eller ekonomisk drivkraft för den enskilde, som ska stå med en självrisk på 20–40 % genom sänkt ersättning.

Den fråga som jag skulle vilja ställa innan jag står till förfogande för era eventuella frågor gäller samtliga högeralliansens partier: Hur låga kommer ersättningsnivåerna att bli? Kommer ni att gå med på Moderaternas 65 %? Med all respekt för övriga partier är Moderaterna ändå lika stort som de övriga borgerliga partierna tillsammans. Man kan väl tänka sig att de vid en eventuell borgerlig regering skulle ha visst inflytande över den frågan. Kommer ni att acceptera 65-procentiga ersättningsnivåer? Och framför allt: Blir det selektiva nivåer? Fredrik Reinfeldt har ju varit ute och talat om att vi nog bör undanta folk med stroke och cancer. Då kommer vi i ett läge där man beroende på diagnos ska ha olika för-

säkringskydd. Från Centerpartiet har vi tidigare hört förslag om att man ska ha sämre sjukförsäkring om man inte har barn. Om man däremot har barn ska man ha ett högre ersättningsbelopp. Det här kallas selektiv välfärd, och inte generell välfärd. Är det den vägen vi ska gå? Det är min öppna retoriska fråga till högeralliansens partier.

Nu kommer jag till den sista frågan. Med tanke på engagemanget för människor med funktionshinder som har svårt att komma in på arbetsmarknaden är jag oerhört oroad över detta. Jag ser den hårdnande pressen i arbetslivet, inte bara i Sverige utan i hela Västeuropa. Jag är givetvis inte heller alldeles säker på i vilken utsträckning sjukförsäkringssystemen har förutsättningar att helt och hållet hantera detta. Men är ni då beredda att stärka anställningstryggheten för människor på arbetsmarknaden? Kan ni se till att man inte vid rationaliseringar och omställningar gör sig av med människor som är långtidssjukskrivna eller har funktionshinder, utan att det är de traditionella reglerna om turordning som gäller? Ni har ju tidigare medverkat till en försämring av anställningstryggheten. Nu har ni chansen att återta detta.

Ni är välkomna att svara på frågorna. Jag tycker att förslaget om medfinansiering är en viktig del i att stärka arbetslinjen i socialförsäkringen. Arbete är egentligen grunden för hela välfärdssystemet, så jag hoppas och tror att detta är ett förslag som kommer att stärka både rättvisan i landet och, framför allt, människors möjligheter att komma tillbaka i arbete efter en tids sjukskrivning.

Anf. 7 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Man får alltså inte kritisera framstående socialdemokrater för deras åsikter eller brist på åsikter. Då hånar man dem. Jag tycker att det enbart är ett försök från Tomas Eneroths sida att få fokus på någonting annat än vad debatten egentligen handlar om – att skjuta över kostnader som i dag inryms i socialförsäkringssystemet på våra svenska företag.

Tomas Eneroth pratar sig varm för sin omsorg om alla de människor som genom förslaget kommer att få det bra mycket svårare på arbetsmarknaden. Jag tycker att jag tydliggjorde vad jag tycker i mitt anförande, och jag tror inte alls att det som Tomas Eneroth visar här kommer att innebära några förbättringar i det förslag som regeringen har lagt fram.

Han ställde också frågor tillbaka till oss om vi vill återställa turordningsreglerna. Tomas Eneroth vet mycket väl om att det var viktigt för företagen att inte alltid följa principen sist in – först ut. Det fanns många företag som var starkt beroende av senare anställd personal. På de arbetsplatser som jag känner till har det inte alls berott på att människor har varit för mycket sjuka eller handikappade att de har fått gå. Det har berott på att företagen har behövt ha de personer som är en viktig kugge i maskineriet trots att de har blivit anställda senare. Det är viktigt att det fungerar på företagen. Det förslag som föreligger i dag tycker vi är bra. Det handlar om två personer, och jag tycker inte att det finns någon anledning att återställa detta.

När det gäller ersättningsnivåerna har vi ett förslag som jag tycker är bra. De personer som har ett försörjningsansvar för barn ska inte drabbas.

Mycket annat i samhället i dag – andra bidrag och så vidare – påverkas ju av och beror på människors försörjningsansvar.

Anf. 8 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Vi får väl läsa protokollet. Jag uppfattade Birgitta Carlssons anförande som relativt raljerande över både Anna Hedborg och Wanja Lundby-Wedin. Angrip gärna deras åsikter – det är helt okej! Men raljera inte över dem på det sättet. Det var punkt ett.

När det gäller punkt två så skjuter vi inte över kostnaderna på arbetsgivarna. Det är en omfördelning; det är 2 miljarder som direkt tillförs arbetsgivarkollektivet och sedan omfördelas resurserna mellan dem som har låg sjukfrånvaro och dem som i dag har hög sjukfrånvaro.

Punkt tre handlar om anställningstryggheten. Detta är intressant. Jag får regelbundna rapporter om att vid varsel och omställningar är det människor som är sjukskrivna ofta eller som har funktionshinder som man oftast vill plocka undan. Själva poängen med försämringen av turordningsreglerna var ju just att inte gå på turordningen utan att plocka undan några. Därmed öppnas en möjlighet, och den har utnyttjats på arbetsmarknaden, att kunna undanta så att människor med funktionshinder är de som i stället blir av med jobbet. Om man verkligen vill värna dessa grupper så har man möjlighet att återta den försämring av anställningstryggheten som detta innebär, inte minst på mindre arbetsplatser.

Sedan kommer vi till principen om barnlösa. Visst finns det delar i våra trygghetssystem där man premierar människor med barn genom generella barnbidrag och liknande, men i socialförsäkringen har vi hittills aldrig haft en princip där vi säger att vi beaktar människors ersättningsnivåer olika beroende på försörjningsbörda. Här skulle vi då ha ett system där människor som är barnlösa får en lägre sjukpenning än människor som har barn. Jag har mycket svårt att se att det ska vara socialförsäkringen och försäkringsskyddet som ska vara del av den diversifieringen. Det bör rimligtvis vara andra samhälleliga stödsystem. Vilka signaler sänder Centern i ett läge där vi vet att vi behöver ökat barnafödande när man säger att barnlösa ska få sämre sjukpenning? Jag tycker att det är en underlig princip att föra in i sjukförsäkringen.

Anf. 9 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan lyfta upp en fråga till som Tomas Eneroth pratade sig varm för. Det gällde det här med att man kan bli undantagen om man är sjuk. Bara för några månader sedan visade det sig i en undersökning att 102 personer var undantagna när det gäller arbetsgivarinträdet. Vad är det i detta förslag som kommer att göra att det blir fler personer som får nytta av detta?

När det gäller ersättningsnivåerna så är det inget obekant för Tomas Eneroth att vi förordar en grundtrygghetsmodell i vårt socialförsäkringssystem. Vi ska ha en grundtrygghet som är lika för alla, och sedan kan man försäkra upp sig själv i det förslag som vi har beroende på vilken ersättning man vill ha. Det handlar faktiskt om omsorg om de kostnader som vi ändå har. När vi är uppe i 120 miljarder för förtidspensioneringar och sjukförsäkringar är det viktigt att vi har förslag som innebär rejält minskade kostnader på det området. Detta slår ju ut så mycket annan verksamhet i vårt land i dag, och vi skulle kunna använda pengarna till

mycket bättre saker. Jag ser fram emot klokare förslag än det som vi har fått i dag. Som jag nämnde i mitt anförande hoppas jag verkligen också att det kommer att dras tillbaka när det visar sig att det inte får de effekter som man hade trott.

Anf. 10 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det kommer att bli en ökad användning av högriskskyddet. Det är inte tillräckligt känt; det är den erfarenhet som jag har haft. Jag tror att det kommer att bli ett ökat intresse för detta.

Birgitta Carlsson säger något väldigt intressant. Centern förespråkar alltså en grundtrygghetsmodell, det vill säga en lägre generell ersättningsnivå där man sedan ska försäkra upp sig själv. Vi har den tydliga erfarenheten av detta från andra länder i Europa att det är just människor med funktionshinder, med svag ställning på arbetsmarknaden, med diabetes, med ärftliga sjukdomar eller tidiga handikapp som inte får möjligheten att teckna försäkringarna. Vi vet allihop vad som hände när vi i mitten på 90-talet hade sänkta ersättningsnivåer. Då var det många som ville teckna privata försäkringar, men försäkringsbolagen nekade dem. De var inte lönsamma; de skulle hälsoprövas. Flera klarade inte av den hälsoprövningen. Vad händer med generell välfärd när man hänvisar stora grupper i samhället till kompletterande privata försäkringar? Risken att klyftorna ökar är uppenbar. Det blir inte vår gemensamma finansiering för människor som har olika risker, utan du betalar för dig själv. Det är budskapet. Det innebär att man står där inför försäkringsbolaget med sin sjukdomshistorik och sina handikapp och ska försöka förhandla om premiens storlek. Jag gillade inte förslag om ökade privata försäkringsmodeller. Jag gillar inte grundtrygghetsmodellerna. Detta kommer vi gärna att ta en ideologisk strid om med Centerpartiet.

Anf. 11 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Tomas Eneroth säger att det är kvinnor som slås ut och att det är belastningsskadorna som är den stora orsaken. Så har det ju varit ända fram till nu, när Arbetsmiljöverket för några veckor sedan redovisade sin årliga undersökning. Där konstaterar man att 40 % av sjukskrivningarna är arbetsrelaterade. Man säger att den näst vanligaste orsaken till besvären hos kvinnor är belastningsskador beroende på arbetsställningar och tunga lyft. Jämfört med föregående år är det en signifikant nedgång. Däremot är det en fördubbling sedan knappt tio år tillbaka av stress och andra psykiska påfrestningar hos kvinnor.

Vi vet att de allra flesta kvinnor som är sjukskrivna finns i den offentliga sektorn. Mot bakgrund av den här rapporten från Arbetsmiljöverket och den kunskap vi har sedan tidigare är det väl rimligt att tycka att kommuner och landsting borde få behålla den skatt man tar in och de statsbidrag man får efter beslut i den här kammaren för att se till att arbetsmiljön blir bättre.

60 % av sjukfrånvaron beror på situationer utanför arbetsmarknaden, men om man tar de 40 % som är arbetsrelaterade beror de förmodligen på att kvinnor är ganska pressade i sin arbetssituation. Det har varit besparingar och indragningar. Jag vet exempel på kommuner där det förslag som vi diskuterar i dag kommer att kosta 5 miljoner. Då är min fråga

till Tomas Eneroth: Vore det inte bättre att dessa 5 miljoner fick användas till 15–20 underskötersketjänster i äldreomsorgen?

Anf. 12 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Detta är intressant, Linnéa Darell. Jag noterade också rapporten som tyder på att nu har belastningsskador trillat ned på andra plats och stress ligger på första. De har ju tävlat om att ligga överst på listan. Någon har till och med här i debatten hänvisat till att slalom och benbrott skulle vara den stora ohälsoriskan. I en debatt som jag hade med företrädare för Svenskt Näringsliv var det plastikoperationer som var det stora bekymret. Vi bör komma ihåg att den dominerande ohälsorsaken och sjukskrivningsorsaken är stress som har fördubblats, och det påpekade Linnéa Darell mycket riktigt. Men även belastningsskador är en stor orsak.

Om jag skulle ge mig på en gissning varför belastningsskadorna har minskat tror jag inte att det har att göra med att arbetsmiljön blivit radikalt förbättrad. Det har snarare att göra med att flera av de äldre kvinnor som har arbetat i den typen av yrken nu har fått sjukersättning och förtidspension och inte längre är kvar på arbetsmarknaden. Det är också en sorglig utveckling. Vi kan konstatera att den faktiska pensionsåldern har sänkts. För de offentliga arbetsgivarna, för många kommuner, kommer det här systemet att ha tydliga effekter. Det är precis som Linnéa Darell påpekar.

För kommunerna i Kronobergs län som jag kommer ifrån är inte detta någon stor pålaga eftersom de har ett väl fungerande arbete med sjukskrivningar. De ser till att människor får goda möjligheter att komma tillbaka. För vissa kommuner kommer detta att bli kännbart. Jag tycker att det vore en väldigt defensiv linje att tro att man löser det genom att anställa några fler. Det är väl ungefär detsamma som att strunta i de människor som i dag är anställda i kommunen och som är sjukskrivna. Det vettigaste sättet borde väl vara att göra bådadera, dels skjuta till resurser till kommunen, vilket vi gör i budgeten, dels se till att kommunen, precis som alla andra arbetsgivare, tar sitt ansvar och inte accepterar att undersköterska efter undersköterska får gå från arbetet utsliten. Jag tycker att det är ett av de viktigaste förslagen vi kan genomföra.

Men hur var det med anställningstryggheten för människor som är funktionshindrade, Linnéa Darell?

Anf. 13 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker fortfarande, trots Tomas utläggning om hur det här slår, att det bästa sättet att stödja kommuner och landsting är att se till att de slipper betala tillbaka en del av statsbidragen i form av 15 % på sjukskrivningarna.

När det gäller Tomas frågor om vår politik konstaterar jag att han inte har läst våra motioner. I så fall skulle han inte vara okunnig om att vi inte föreslår sänkt ersättningsnivå i sjukförsäkringen. Vi har inte heller sagt nej till Finsam. Är det något vi säger ja till är det väl Finsam, men det ska vara ett Finsam som är till nytta. Vi skriver också i våra motioner att vi vill ha ett utvecklat Finsam. Vi tycker att finansiell samordning också är den form som har diskuterats bland annat av Landstingsförbundet om att ge sjukvården drivkrafter. Där skulle det vara till nytta med drivkrafter

för att tillsammans med sjukförsäkringen hålla tillbaka sjukskrivningarna eller sänka antalet sjukskrivningar. Vi är för ett Finsam värt namnet, och vi är för en sjukförsäkringsnivå på 80 %.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Drivkrafter för
minskad sjukfrånvaro*

Anf. 14 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Jag är mycket väl medveten om att Folkpartiet vill ha en sjukpenningnivå på 80 %. Det jag frågade, med tanke på Folkpartiets opinionsställning och relationen till Moderaterna, som ändå är större än de övriga tre borgerliga partierna gemensamt, var om det kommer att innebära att ni sedan viker er när det gäller att skapa en samlad högerallianspolitik och gå med på sänkta ersättningsnivåer. Svaret är intressant. Tidigare har vi fått svar från Leijonborg att han inte tänker vika sig. Det innebär automatiskt att finansieringen av moderata skattesänkningar försvinner.

Om det är så att Folkpartiet håller på att ändra sig och börjar ge efter för att, inom ramen för högeralliansens arbetsgrupper, kunna acceptera sänkta ersättningsnivåer, uppstår ju ett nytt politiskt läge. Det var därför jag ställde frågan.

Jag noterade att Linnéa Darell har varit positiv till förslaget om Finsam. Men jag noterade också att man ändå inte tyckte att förslaget var bra när vi debatterade frågan i kammaren. Man vill ha en annan modell eller i en annan riktning. Det har jag respekt för. Låt oss återkomma till debatten om finansiell samordning.

Jag tycker att det är angeläget att de nästan 2 miljarder i sjukpenningssanslaget som vi har avsatt för samordningsinsatser ska användas. Jag tycker att det är viktigt att kommuner, landsting, försäkringskassor och länsarbetsnämnder antar den utmaningen. Låt oss gemensamt se till att de gör det.

Avslutningsvis vill jag återigen säga: Låt inte de kommunanställda som är sjukskrivna fortsätta att vara sjukskrivna länge utan att någon insats görs med argumentet från Linnéa Darell att man i stället ska skjuta till resurser. Vi måste se till att även kommunerna tar det ansvar man förväntas göra som arbetsgivare, nämligen att erbjuda de sjukskrivna rehabilitering och en möjlighet att komma tillbaka. Då slipper man också sin medfinansiering på 15 %.

Anf. 15 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Herr talman! Jag vill fråga Tomas Eneroth hur arbetsgivare ska kunna påverka sjukskrivningsprocessen. Hur ska det gå till? I sitt anförande hänvisade han till försäkringskassan och avstämningsmöten och rehabiliteringsarbete i försäkringskassorna.

Vid vår hearing sade Johnny Johnsson att han såg det som ett stort problem att försäkringskassan nu ska bestämma när rehabiliteringen ska genomföras och hur den ska gå till. Åtminstone i hans fall riskerar detta tvärtom att fördröja rehabiliteringen ordentligt.

Arbetsgivarna behöver verktyg för att kunna vara med i sjukskrivningsprocessen. Hur anser Tomas Eneroth att det ska gå till?

Anf. 16 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Johnny Johnsson sade väldigt mycket. Han visade på direkta erfarenheter av hur det går till och hur man faktiskt gör. Han visade

hur Stora Enso Fors och andra företag lyckas i dag trots att det uppenbarligen enligt Anna Lilliehöök ska vara så väldigt svårt att ha ett fungerande samarbete med försäkringskassan. Där lyckas man. Där når man goda resultat. Min egen erfarenhet av att ha lett precis ett sådant projekt är också att vi nådde goda resultat eftersom vi hade ett väl fungerande samarbete med såväl försäkringskassan som fackliga organisationer och företagshälsovård. Jag är inte så oroad på den punkten. Det som oroar mig är att vi skulle acceptera en utveckling där arbetsgivare kan röja i sjukskrivningssekretessen. Den utvecklingen vill jag inte ha.

Jag tycker att Johnny Johnsson genom sina exempel gav en god beskrivning av hur väl det skulle kunna fungera.

Eftersom Moderaterna är de som hårdast av alla har talat för att vi inte ska ha några drivkrafter för arbetsgivarna utan snarare ha drivkrafter enbart för den enskilde vill jag ställa en fråga tillbaka: Hur tror Anna Lilliehöök att människor som får ytterligare sänkt sjukersättning – ned till 65 % – reagerar? Blir de friskare? Ökar incitamenten att komma tillbaka? Vad är det som gör att en människa som har en svår sjukdom eller behöver genomgå rehabilitering känner: Nu får jag sänkt ersättning. Nu vill jag verkligen komma tillbaka i arbetet.

När kommer listan på vilka diagnoser det i så fall är som ska undantas? Fredrik Reinfeldt har talat om cancer och stroke, men det lät på Reinfeldts uttalande som om fler diagnoser ska med på listan. Vilka mer är det som ska undantas från Moderaternas kraftiga besparingar i sjukpenningen?

Anf. 17 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Herr talman! Jag vill naturligtvis återupprepa frågan till Tomas Eneroth: Vilka verktyg har arbetsgivare att påverka sjukskrivning? Stora Enso och Johnny Johnsson, som är en utmärkt företagsläkare med god övertalningsförmåga, övertalar faktiskt många av dem som har sjukskrivit sig – till exempel för att de har en alltför stor konflikt mellan arbetet och de fritidsåtaganden de har – att komma tillbaka till jobbet. Så jobbar han.

Hur kan en vanlig arbetsgivare som kanske inte har Johnny Johnsson som redskap få veta hur han ska rehabilitera när han inte vet vilken sjukdom den anställde har?

Hur ska vi ge arbetsgivarna redskap? Det är en seriös och grundläggande fråga. Om de inte har några redskap faller ju hela förslaget. Det är därför arbetsgivarna känner sig så övergivna av regeringen, som jag ser det. De kan inte påverka.

Jag återkommer till frågan om den enskildes drivkrafter, något som Johnny Johnsson också påpekade är väldigt viktigt.

Jag vill först få ytterligare ett svar av Tomas Eneroth på frågan: Hur ska arbetsgivare kunna påverka sjukskrivningen och få tillbaka den sjukskrivne till jobbet om man inte har tillgång till Johnny Johnssons utmärkta retoriska förmåga?

Anf. 18 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Det är ju inte så att Johnny Johnssons retorik är det enda verktyg man använt på Stora Enso Fors. Det är rutiner som har att göra med dels en fungerande företagshälsovård, vilket vi tyvärr kan notera att

många företag ännu inte har, dels att man erbjuder människor möjlighet att komma tillbaka på deltid. Man ser vikten av att upprätthålla relationen med arbetsplatsen, det vill säga att man inte accepterar att människor är borta länge utan att man ska komma tillbaka om det till en början så bara är för att fika och sedan kunna komma tillbaka.

Det är viktigt att man har avstämningssamtal. Det är därifrån vi har fått inspirationen till att mer reglera möjligheten till avstämningssamtal. Det är också viktigt att man gör ordentliga rehabiliteringsutredningar och tittar på arbetsförmågan.

Verktygen finns där. Det säger Johnny Johnsson också i utfrågningen i riksdagen. Det finns goda möjligheter att göra det. Jag tror att också en moderat har respekt för att vi inte tycker att det är alldeles okomplicerat att lätta på sjukskrivningssekretessen med hänvisning till människors integritet.

Min direkta erfarenhet är inte att det är det stora bekymret. Kom ihåg att det stora bekymret är belastningsskador och människor med stress. Det är där den stora volymen arbetsrelaterad ohälsa ligger. Det är där det finns goda möjligheter att göra något.

Jag noterar att Moderaterna inte svarar på frågan om vilka diagnoser som undantas. Vi kommer att fortsätta att ställa den frågan vid väldigt många tillfällen eftersom det är angeläget att folk får besked om vad som kommer att bli högeralliansens politik framöver. Moderaterna är ju det dominerande partiet i det borgerliga blocket.

Anf. 19 SVEN BRUS (kd) replik:

Herr talman! Tomas Eneroth hemfaller åt samma taktik som statsrådet Hans Karlsson gjorde när vi remissdebatterade det här förslaget, nämligen att försöka vända debatten ifrån det det handlar om till någonting annat. Jag förstår att det inte är speciellt muntert att behöva försvara det här förslaget.

Jag ska kort svara på frågan om nivåerna.

Kristdemokraterna har varit väldigt tydliga när det gäller vilken nivå vi vill ha i sjukförsäkringen. Jag är inte speciellt orolig för hur vi ska kunna hantera det i en borgerlig allians. Jag har inget minne av att de partier som nu talar sig samman kring budget och andra frågor för den debatten här i kammaren. Det tycker jag inte att vi heller behöver göra. Men, som sagt, jag är inte orolig för utfallet.

Om Tomas Eneroth ursäktar skulle jag vilja vända tillbaka till det som debatten handlar om i dag.

Det föreligger en uppenbar målkonflikt mellan regeringens ambitioner att öppna arbetsmarknaden och göra den tillgänglig för flera och det förslag som ligger här i dag. Att den målkonflikten föreligger bejakade till och med statssekreteraren vid vår utfrågning.

Med ena handen vill regeringen öppna arbetsmarknaden, med den andra handen stänger man den. Även om vi kan ha en selektiv hörsel på en utfrågning var ju ändå budskapet att det får den här effekten entydigt och tydligt från handikapporganisationerna, från Kommun- och Landstingsförbunden och många andra.

Jag skulle vilja att Tomas Eneroth här och nu kommenterade det förhållandet. Målkonflikter kan uppstå i det politiska arbetet, men i det här

fallet går regeringen faktiskt med öppna ögon in och skapar målkonflikten. Hur kan detta försvaras?

Anf. 20 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Att vi har selektiv hörsel vid hearingarna noterar jag i flera anföranden.

Vi vänder inte debatten genom att undvika att prata om vårt förslag, men vi känner skyldighet som politiker att peka på alternativen. Jag känner lite frustration över att vi under två års tid har haft borgerliga företrädare som har sagt nej, nej och åter nej till många av de förslag vi presenterar men är väldigt sega med att komma med egna förslag. När vi frågar vad alternativen är svarar man: Vi kommer inte att här föra en öppen diskussion om vilka ersättningsnivåer det blir. Det gör vi i stängda arbetsgrupper.

Det tycker jag är bekymmersamt. Jag skulle vilja att ni mer öppet redovisade vilken politik högeralliansen kommer att föra. Vi i samarbetspartierna gör ju det genom att lägga förslag som vi gemensamt står upp för här i riksdagen.

Målkonflikten finns. Den skapas inte av detta förslag. Målkonflikten har funnits under lång tid. Den är väldigt tydlig. Jag är bekymrad över hur arbetsmarknaden under hela 1990-talet och framöver har sett ut för människor som har svag ställning, inte minst på grund av funktionshinder. Därför kommer vi så småningom med en arbetslivsproposition som tittar på inte minst hur lönebidragsinstrumentet ska kunna användas i bättre utsträckning.

Vi kommer också, vilket jag har påpekat tidigare, att följa upp reformen och se på effekterna. Det är oerhört viktigt.

Om man nu visar den omsorgen – det är jag övertygad om att Sven Brus också gör – hur är det då med anställningstryggheten för människor som har en svag ställning på arbetsmarknaden?

Sven Brus är ju delansvarig för att försämra anställningstryggheten för människor. Effekten blir vid omställningar att människor som är sjukskrivna sägs upp. Människor som är funktionshindrade sägs upp. Vore det inte rätt att återta försämringen i anställningstryggheten och turordningsreglerna och visa att ni inte accepterar att människor med en svag ställning på arbetsmarknaden ska vara de som plockas undan vid omställningar, utan att det är sist in först ut och lokala fackliga förhandlingar som gäller?

Anf. 21 SVEN BRUS (kd) replik:

Herr talman! Jag behöver inte förbruka min korta talartid med att upprepa det svar som Birgitta Carlsson gav på den frågan tidigare. Jag tycker att det var utmärkt beskrivet.

Tomas Eneroth säger att de samarbetspartier som i dag står bakom regeringspolitiken för samtal och sedan redovisar sina förslag här i kammaren. Det jag sade var att de samtalen inte förs här i kammaren. Vi tänker inte heller föra samtal här i kammaren. Vi kommer också att redovisa våra förslag. Jag är inte alls orolig för innehållet i dem.

Jag går trots allt, med en dåres envishet, tillbaka till dagens fråga.

Nu läggs ett förslag som innebär en målkonflikt. Tomas Eneroth säger att målkonflikten inte uppstår här. Nej, det gör den förvisso inte, men den förstärks. Den förstärks alldeles tydligt genom det här förslaget.

Om man nu ska få ett genomslag för ett sådant här förslag krävs väl ändå ett slags tilltro till det hos dem som närmast berörs? Tomas Eneroth säger att det sker en omfördelning i arbetsgivarkollektivet. Det här är ingen ytterligare pålaga. Det är en omfördelning. Är det så att 85 % av arbetsgivarna över huvud taget inte har förstått att denna omfördelning sker? Man är ju så oerhört skeptisk till förslaget och har inte tilltro till det.

Menar Tomas Eneroth att man inte har förstått det, och menar han att det ska få genomslag och effekt när i stort sett alla arbetsgivare tvivlar på det? Vad är förutsättningarna för att detta ska få genomslag?

Anf. 22 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! De där 85 procenten kommer från en opinionsundersökning. I opinionsundersökningar kan man ställa frågor så att man får precis de svar man känner för.

I den dialog vi haft under de här månaderna med företagare och företrädare för olika organisationer på arbetsgiversidan är det också uppenbart att man ibland inte heller läst förslaget. Man har inte haft klart för sig att vi sänker sjukförsäkringsavgiften eller att man blir kompenserad genom att vi tar bort tredje sjuklöneveckan. Man har bara sett att det blir en pålaga i form av medfinansiering. Det är klart; är det den selektiva information man har fått kan jag förstå att man blir upprörd.

Jag träffar väldigt många långtidssjukskrivna när jag är ute, inte bara arbetsgivare eller fackliga organisationer. Där har jag fått starkt gensvar för de här förslagen. De säger: Vad bra! Nu får vi äntligen möjlighet att komma tillbaka.

Man kan ju ta de här 15 procenten och räkna ut hur mycket pengar det kostar för arbetsgivarna att inte göra någonting. De resurserna kan man använda i aktiva åtgärder för att faktiskt komma tillbaka.

Nu har inte Sven Brus rätt till någon ytterligare replik, men den motfråga jag annars skulle ha ställt var just om inte Sven Brus faktiskt känner att vi med detta förslag ändå ger en drivkraft som gör att sjukskrivna får rätten att komma tillbaka. Det är nämligen vad jag känner.

Låt oss följa upp förslaget! Låt oss se hur det kommer att gå! Jag är övertygad om att flera av er kommer att tycka att detta är ett bra förslag framöver eftersom det så tydligt talar om det ansvar man i dag redan har – rehabiliteringsansvaret och ansvaret att ha en god arbetsmiljö. Att det kommer att leda till både mänskliga och samhällsekonomiska vinster är jag också övertygad om.

Anf. 23 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Vi har tidigare haft en remissdebatt om de ekonomiska drivkrafterna. Vänsterpartiet har inte funnit anledning att ändra uppfattning trots den kampanj som Svenskt Näringsliv har bedrivit. Vårt svar till Svenskt Näringsliv blir också detsamma som till de borgerliga partierna.

Svensk arbetsmarknad har genomgått en omfattande strukturomvandling de senaste årtiondena. Tidigare fanns det ofta reträttarbetsplatser som personer med viss nedsatt arbetsförmåga fick tillgång till. Med

outsourcing, privatiseringar och ökat konkurrenstryck har utrymnet för personer med nedsatt arbetsförmåga minskat. Stödfunktioner har lagts ut på entreprenad och då blivit kärnverksamhet i ett annat företag med nya prestationskrav.

Många människor har ställts utanför den reguljära arbetsmarknaden. De har svårigheter oavsett konjunkturläge. Att Svenskt Näringsliv nu äntligen uppmärksammar detta problem är vällovligt. Förslag såsom försämrade arbetsrätt och minskad sjukersättning tror dock inte vi kommer att leda till en bättre situation för dessa utsatta grupper. Vi hoppas att Svenskt Näringsliv kommer med bättre förslag kring detta stora samhällsproblem. Vi behöver nämligen Svenskt Näringslivs engagemang för utsatta grupper på arbetsmarknaden även när vi inte diskuterar ekonomiska drivkrafter.

Finansieringen av sjukersättningen sker i dag via sjukförsäkringsavgift och via sjuklön. När arbetsgivare betalar sjuklön och sjukförsäkringsavgift görs ingen skillnad på sjukfrånvarons orsaker. Nu inför vi en rörlig del på 15 % av sjukpenningkostnaden för heltidssjukskrivna. Hela 85 % av kostnaden är således fortfarande orörlig i förhållande till den enskilda arbetsplatsens sjukfrånvaro. Arbetsgivarkollektivet får full kompensation för den särskilda sjukförsäkringsavgiften. Efter årsskiftet blir alltså arbetsgivaravgiften något lägre då en person anställs. Ett fribe-
lopp och högkostnadsskydd för arbetsgivare införs också vilket förnyas varje år. Hade detta system funnits år 2002 hade cirka nio av tio företag med färre än 20 anställda inte behövt betala någon avgift. Sedan dess har också sjuktalen minskat.

Fokus sätts nu på den långa och kostsamma sjukfrånvaron i stället för den korta. Den tredje sjuklöneveckan tas bort. Målet är att anställda som under en längre tid varit sjukfrånvarande ska komma tillbaka till arbetsplatsen, detta oavsett frånvarons orsaker. Det är då arbetsgivaren som har den största möjligheten att anpassa arbetsplatsen eller arbetsorganisationen så att frånvarons längd kan minskas. Om en anställd kommer tillbaka på deltid eller beslut om rehabiliteringspeng fattas upphör betalningsskyldigheten. Ett högriskskydd för personer som riskerar en eller flera längre sjukperioder införs.

Med det nya systemet ställs ökade krav på försäkringskassan. I samband med införandet av ekonomiska drivkrafter får också kassorna en ny organisation. Meningen med den är att det ska bli en bättre styrning av organisationen och att man ska bli mer effektiv. Den nya myndigheten ska särskilt arbeta för att förbättra kontakterna med arbetsgivarna. För att hela processen ska fungera är det då också viktigt att arbetsgivare snabbt kommer in med ett bra rehabiliteringsunderlag då detta behövs. Innan en långtidsfrånvaro uppstår har den ofta föregåtts av flera korta sjukskrivningar. Genom bra samarbete kan anställda och arbetsgivare stödja denna process. Sekretessbeläggning av den anställdes sjukdomsdiagnos är ytterst ovanlig. Oftast väljer den anställda att berätta om orsaken till att han eller hon är hemma. Genom ett förbättrat arbete kring den långa och både mänskligt och ekonomiskt dyra sjukfrånvaron ges utrymme för att ytterligare sänka sjukförsäkringsavgiften i framtiden.

De förändringar som svenskt arbetsliv genomgått de senaste årtiondena beror inte på planerna om att införa ekonomiska drivkrafter för att minska sjukfrånvaron från kommande årsskifte. Det rör sig om mycket

större processer. Vi måste seriöst kunna hantera både arbetsmarknadsproblemen och långtidssjukfrånvaron samtidigt. Nästa stora uppgift för samarbetspartierna på detta område är att ge långtidssjuka bättre möjligheter att byta yrke eller arbetsplats. Vi förbereder även en proposition – eller om Sven Brus så önskar: samtal – som rör arbetshandikappades arbetsmarknad. Vänsterpartiet kommer då att återigen bland annat kräva att lönebidragstaket höjs och att Samhall ges bättre villkor. Vi kommer också att jobba för att sjukvården får mer resurser så att man kan minska köerna till olika behandlingar. Propositionen om ekonomiska drivkrafter för att minska sjukfrånvaron är en överenskommelse mellan samarbetspartierna som Vänsterpartiet kommer att hålla.

Fru talman! Vad vi säger är att det ska löna sig för en arbetsgivare att vara aktiv och bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete för att förebygga arbetsskador och arbetssjukdomar. Det ska löna sig för en arbetsgivare att anpassa arbetsplatsen så att en medarbetare kan vara sjukskriven på deltid och arbeta resten av tiden. Det ska löna sig för en arbetsgivare att aktivt delta i medarbetarens rehabilitering genom att tillsammans med försäkringskassan, läkaren, den sjukskrivne och eventuellt facket se till att en sådan kommer till stånd.

De beräkningar som har gjorts visar att vårt förslag är väl avvägt. Syftet är också att det ska vara sådana ekonomiska drivkrafter som tillsammans med en aktiv försäkringskassa, företagshälsovård, läkare och inte minst den sjukskrivne själv ska leda till ett friskt arbetsliv men också till minskade utgifter för statskassan därför att det ska löna sig för aktörerna med ett friskt arbetsliv. Det är först när alla parter samarbetar som vi kan åstadkomma det.

Anf. 24 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Ulla Hoffmann hur hon ser på möjligheten för personer med sjukdomshistoria eller funktionshinder att få arbete med det här förslaget.

Kan Ulla Hoffmann kommentera möjligheten till högriskskydd? Det kommer vad vi förstår att beröra knappt 200 personer.

Anf. 25 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! När det gäller högriskskyddet var Tomas Eneroth inne på det tidigare. Det är riktigt att de siffror som nu finns visar att ungefär 200 personer omfattas av det. Vad vi har förstått känner dock inte arbetsplatserna eller den sjuke till möjligheten att be att få ett högriskskydd. Vår uppfattning är att med rätt information från försäkringskassan kommer alltfler att omfattas av och också begära att omfattas av högriskskyddet.

För oss är det dock viktigt att det är den sjukskrivne, alltså arbetstagarer, som begär det. Personen i fråga ska inte bli tvingad av sin arbetsgivare att gå och begära det.

När det gäller möjligheten för kroniskt sjuka och människor med funktionshinder att få arbete vill jag påminna om att när man i Holland införde att arbetsgivarna skulle ta hela ansvaret för betalningen av sjukförsäkringen kunde man inte se någon ökad selektering. Att lägga ut hela det ekonomiska ansvaret skulle man kunna kalla en större drivkraft än de som vi inför i dag. Där kunde man i varje fall inte märka någon ökad selektering.

Sedan vill jag faktiskt citera vad Handikappombudsmannen säger: ”Jag tänkte kommentera ordet selektering. Ibland har jag en känsla av att när man säger ’selektering’ finns i bakgrunden tanken om diskriminering. Det är ju så att i den mån det handlar om att selektera en person för att personen har ett funktionshinder och därmed skulle kunna riskera att vara sjukfrånvarande i stor utsträckning så är det inte tillåtet i dag.”

Det är vad Handikappombudsmannen sade vid vår hearing.

Anf. 26 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Väldigt många kvinnor arbetar på offentliga arbetsplatser där man har en högre sjukfrånvaro än genomsnittet. Hur ser Ulla Hoffmann på att det här förslaget eventuellt kan bli en kvinnofälla i det att det kanske blir svårare för kvinnor att få arbete när arbetsgivare eventuellt till och med kan diskriminera på grund av sjukdomshistoria?

Det finns relaterat i arbetsförmedlingens tidning att redan nu är sjukdom den grund som gör arbetsgivare väldigt försiktiga med att anställa. Hur ser Ulla Hoffmann på förslagets verkan för kvinnor? Och hur ser Ulla Hoffmann att det här förslaget kan leda till att de offentliga arbetsplatserna kommer att få en bättre organisation och lägre sjuklighet bland just kvinnor?

Anf. 27 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att säga att om det här förslaget skulle kunna bli en kvinnofälla kan jag inte se den koppling som Anna Lilliehöök gör. Däremot finns den diskriminering som kvinnor i dag utsätts för på arbetsmarknaden redan genom att arbetsgivaren vid anställningsintervjun ställer frågor som det egentligen inte är tillåtet att ställa – har du för avsikt att skaffa barn? – och det som kvinnor utsätts för genom att de tar ett större ansvar för hem och barn. Därför menar vi att en individualiserad föräldraförsäkring skulle kunna leda väldigt långt när det gäller att ge kvinnor möjligheten att slippa bli diskriminerade på arbetsmarknaden.

Vi har förstås också andra lösningar.

Vad gäller offentlig sektor är det precis som Tomas Eneroth sade, att stressen nu har gått upp. Den offentliga sektorn har bantat ett antal miljarder. Man har skurit ned, och färre människor arbetar. Vad är det man säger: Färre ska arbeta och se till att fler får det bra.

Det har förstås drabbat barnomsorgen. Det har drabbat också äldreomsorgen. Det gör ju att de kvinnor som är beroende av den offentliga sektorn – det är ju även de som arbetar inom offentlig sektor – har fått det mycket besvärligare. Då menar vi att en sak som vi ska göra, precis det som har sagts tidigare, är att se till att kommuner och landsting får mer pengar så att man kan anställa fler. Men det hjälper ju inte dem som redan är sjukskrivna. Därför måste vi se till att få in dem i rehabilitering.

Sedan har vi ett förslag som vi önskar att kammarens ledamöter skulle ställa sig bakom. Det är att vi ska införa sex timmars arbetsdag. Det är jag övertygad om kommer att vara en av de bästa lösningarna för att vi ska slippa långtidssjukskrivna.

Anf. 28 MONA JÖNSSON (mp):

Fru talman! Nu är vi vid vägs ände och ska fatta beslut om ekonomiska drivkrafter för minskad sjukfrånvaro. Sedan vi hade remissdebat-

ten om denna proposition har jag själv varit på flera seminarier, läst rapporter, svarat på frågor och varit med i debatter. Vi har också haft utfrågningar i utskottet som har handlat om drivkrafterna. Jag tycker att vi har haft bra diskussioner där vi har vänt ut och in på det mesta av förslagen i betänkandet.

Jag har också fått telefonsamtal och frågor från arbetsgivare. Jag har blivit uppmärksammad på att väldigt många arbetsgivare inte känner till vilka regler som gäller i sjukförsäkringen i dag. Från årsskiftet kommer de att få ytterligare hjälp om de behöver genom att de kan ringa till två *call center*. Man ska inte behöva ringa runt till olika personer för att få svar på sina frågor. Redan nu finns på försäkringskassans webbsida svar. Där kan arbetsgivarna få reda på hur det är. Ute i landet har det kommit i gång mycket bra arbetsmiljöarbete, både privat och offentlig verksamhet.

Det finns många sätt att arbeta på. Ett sätt som praktiserats med gott resultat är den så kallade AHA-metodiken, som AFA och Karolinska institutet stöttar arbetsplatser i. Arbetssättet innebär i korthet en systematisk kartläggning av medarbetares hälsa, livsstil och psykosociala arbetsmiljö med hjälp av ett vetenskapligt frågeformulär. Medarbetarna får dels en personlig återkoppling på sina svar, dels sker en återkoppling på gruppnivå. Därefter genomförs förebyggande och rehabiliterande insatser både på individ- och gruppnivå.

Man har sett att mellan 70 och 80 % av dem som ändrade livsstil eller arbetssituation har behållit förändringen vid projektets slut. Den tydligaste förändringen ser man på de arbetsplatser där man jobbat med den psykosociala arbetsmiljön. Många av dessa arbetsplatser har upprättat konkreta handlingsplaner för förändring. Främst handlar det om inflytande över arbetssituationen, ledarskap, organisationsklimat och engagemang i företaget.

Flera arbetsgivare har upprättat riktlinjer för rehabilitering och aktivt arbete med långtidssjukskrivna, nya arbetsformer med försäkringskassan och arbetsförmedlingen och strukturerade arbetsplatsträffar. Man har också satsat stort på arbetsmiljö-, chefs- och ledarskapsutbildningar och sett över sina avtal med företagshälsovården.

Ett företag som varit med är Frigoscandia. Man räknade ut att 2003 kostade sjukfrånvaron för dem totalt 31 miljoner kronor. Då har man räknat in nyrekrytering, produktionsbortfall och framtida rehabiliteringsinsatser. För varje procentenhet som deras sjukfrånvaro sjunker beräknar de att spara 4,3 miljoner kronor.

Fru talman! Det här är arbetssätt där man tar helhetsgrepp både för arbetsgivare och för de anställda själva som individer. Bara genom att lyfta fram behovet av systematiskt arbetsmiljöarbete och ge goda exempel bidrar alla till ett bra förebyggande arbete, förebyggande i syfte att fler personer håller sig friska men också att fler arbetsplatser blir friska arbetsplatser.

Jag har här en rapport från Arbetslivsinstitutet som heter *Arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete i mindre tillverkningsföretag i Dalarna*. Den kom för inte så länge sedan. Jag ska läsa en del av sammanfattningen i den.

Krav på arbetsgivare att organisera ett systematiskt arbetsmiljöarbete har funnits infört i arbetsmiljölagen sedan 1991. Trots detta har ett sådant organiserat arbetssätt med arbetsmiljöfrågor införts på alltför få arbetsplatser. När Arbetslivsinstitutet inledde en samverkan med Dalarnas län

med syfte att bedriva forskarstödd utveckling inom mindre tillverkningsföretag stod det tidigt klart att insatser för att stärka arbetsmiljöarbetet var angelägna. Utgångspunkten var inte i första hand att minska arbetsrelaterad sjukdom utan man hade konstaterat svårigheter i att nyrekrytera arbetskraft. Arbetsmiljön var en viktig faktor som var orsak till minskat intresse bland ungdomar att arbeta inom tillverkningsindustrin.

Resultaten visade att 18 av de 27 företag som de hade kontaktat inte alls hade infört systematiskt arbetsmiljöarbete. Det var endast 17 av företagen som hade något avtal med företagshälsovården.

Jag tycker att man i den pågående debatten bara har gett den ena sidan av saken. Med mitt inlägg har jag velat ge en mer nyanserad bild av vad som händer ute på våra arbetsplatser och som bidrar till att minska kostnader för arbetsgivare och lidande för arbetstagare.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Innan jag går in lite närmare på det förslag som vi ska diskutera och ta beslut om i kammaren i dag när det gäller ekonomiska drivkrafter och medfinansieringen finns det anledning att något uppehålla sig vid alternativet.

Det riktas skarp kritik från oppositionen mot vårt förslag till medfinansiering som en ekonomisk drivkraft. Det är en drivkraft som vi tycker att man kan rikta mot arbetsgivaren, för att stimulera, öka trycket på och göra arbetsgivaren observant på att det finns mer att göra när det gäller att hjälpa och stödja sjukskrivna att komma tillbaka till arbetet eller att motverka att sjukdomar och arbetsskador uppstår på en arbetsplats. Vi tycker att det är en rimlig drivkraft att utveckla tryggheten för löntagarna.

Oppositionen, framför allt Moderaterna, tycker att det är rimligare med en annan ekonomisk drivkraft, nämligen den som riktar sig till enskilda individer, till de sjukskrivna. Det är en ekonomisk drivkraft som Moderaterna inte drar sig för att torgföra, med 65 % ersättningsnivåer för sjukskrivna. Dessutom ska det gälla också för förtidspensionerade och akassan. Ovanpå det, som om inte det andra vore nog, föreslår man också att det ska införas strejkförbud, som innebär att det blir ett tryck nedåt på lönerna. Därmed kommer 65 % att vara värt ännu mindre i Moderaternas framtidsvärld.

Sedan är frågan vad som blir verklighet av det alternativ som finns som relief till vårt förslag. Det ska naturligtvis förhandlas mellan partierna. Hur stor sänkning av ersättningarna blir återstår att se. Men precis som Tomas Eneroth säger är det rimligt att tro att Moderaterna har ett ganska stort inflytande över det den dag det ska bestämmas.

Det är alltså viktigt att se vad som är alternativet när vi nu ska diskutera och ta beslut om vårt system. Alternativet handlar om att avveckla trygghet för enskilda individer mot att utveckla tryggheten och öka stödet för enskilda individer i sin anställning.

När den mandatperiod inleddes som det nu har gått två år av har regeringen intensifierat arbetet med att bekämpa ohälsan. Som en del av det elvapunksprogram som formulerades redan före den här mandatperioden fullföljer regeringen nu en rad åtgärder, där allting hänger ihop på olika sätt. Sedan den intensifieringen för två år sedan kan det vara intressant att titta på resultatet.

Inflödet av sjukskrivna minskar. Det är färre som är sjukskrivna i dag; mellan 40 000 och 50 000 färre är sjukskrivna. De långtidssjukskrivna fick jag debattera i kammaren för ett år sedan med skarpa frågor från oppositionen, som sade att det minskar inflödet men inte antalet långtidssjukskrivna. Nu får jag inte längre några frågor om det, för nu minskar också långtidssjukskrivningarna. Antalet personer som är sjukskrivna mer än ett år har minskat från 135 000 personer för något år sedan till 116 000 i dag. Det är en ganska ordentlig minskning av långtidssjukskrivningarna.

Ohälsotalet minskar. Utvecklingen när det gäller ohälsa, inklusive förtidspensioneringarna – antalet förtidspensioneringar ökar just nu – visar att den totala ohälsan minskar, inte så mycket men ändå. Den fortsätter att minska – det är en stadig nedgång.

Deltidssjukskrivningarna har ökat. Det har ökat rehabiliteringspenningen på försäkringskassorna.

Det är ganska bra resultat. Det är ingenting som tyder på att det skulle brytas, snarare tvärtom. Trenden är bruten; vi har en tydlig riktning nedåt när det gäller den sammanlagda ohälsan i landet.

Vi har genomfört en rad åtgärder för att försöka åstadkomma detta. Nu kommer ytterligare en åtgärd, och det är medfinansieringen. Alla de åtgärder vi vidtar har det gemensamt att de tar sikte på att tillvarata människors arbetsförmåga. Vi vill öka insatserna för att tillvarata arbetsförmågan hos människor. Också denna medfinansiering har det syftet.

Vi inför inte medfinansieringen därför att vi har en dålig arbetsmiljö eller därför att det är 30, 40 eller 50 % av sjukdomarna som är arbetsrelaterade. Det är inte det som är poängen. Poängen är att det är på arbetsplatsen man kan göra mycket mer för att minska sjukfrånvaron.

Till och med jag har diskuterat med mig själv och med andra för och emot en sådan här reform. Det finns skäl som talar för att göra det, och det finns skäl som talar mot. Jag har vägt det fram och tillbaka under lång tid i min egen process.

Jag ser att det som för arbetsgivarna är relevant att vara orolig för är den ökade risk som detta medför för arbetsgivarna. Jag kan se det och förstå det.

Men det som har övertygat mig om att vi nu har en bra åtgärd på gång är alla de goda exempel som vi kan se på så många arbetsplatser som visar att om man systematiskt tar sig an frågan om att minska sjukskrivningarna lyckas man förvånansvärt bra på väldigt kort tid. Det finns en potential. Om jag ska använda något mått är det att det går att minska sjukfrånvaron med en fjärdedel med ganska enkla medel.

Det krävs inga stora investeringar. Det krävs inga sofistikerade åtgärder. Det krävs ett engagemang på en arbetsplats, och det krävs att arbetsgivaren intresserar sig för frågan. Då får man de goda resultaten. Det är den potentialen som vi vill förstärka med medfinansieringen.

Jag har följt åtskilliga av de goda exemplen, och de har övertygat mig om att här finns något att göra som inte görs i tillräckligt hög grad. Det duger inte att bara 50, 100 eller 200 företag jobbar intensivt med detta. Det krävs att alla gör det. Nu får vi ett system som gör att alla måste intressera sig för detta mycket mer.

Jag är helt övertygad om att de kostnader som upphör för arbetsgivaren om en person kommer tillbaka på deltid kommer att ha betydelse. Det

kommer att betyda att man på arbetsplatsen förändrar arbetsinnehåll och förändrar arbetsuppgifter så att det blir möjligt att jobba lite grann i stället för att vara sjukskriven på heltid. Det kommer att ha betydelse att arbetsgivaren slipper medfinansieringen om försäkringskassan beslutar om rehabiliteringspenning, alltså att arbetsgivaren snabbt uppfyller sin skyldighet att göra en rehabiliteringsutredning och att försäkringskassan sedan kan ta ett beslut om rehabiliteringspenning. Det kommer att ha betydelse.

Det kommer också, fru talman, att ha betydelse att vi har ett högkostnadsskydd för kroniskt sjuka. Det kommer att bli en sådan diskussion vid de avstämningsmöten som kommer att äga rum – det kommer att bli fler sådana möten nu – omkring den som är sjukskriven. Där kommer frågorna att ställas och funderingarna att göras på vilka sätt och med vilka verktyg kan man mildra kostnaden samtidigt som man ökar möjligheten för människor att arbeta och att tillvarata arbetsförmågan.

Jag är helt övertygad om att det här kommer att leda till att vi får fler möten med försäkringskassan, med läkaren och med arbetsgivaren med fokus på individen. Jag är alldeles övertygad om att vi kommer att få en bättre dialog mellan dels skyddsombuden och de fackliga organisationerna, dels arbetsplatserna för att formulera åtgärdsplaner för att minska sjukfrånvaron. Jag är alldeles övertygad om att vi kommer att få i gång ett bättre förebyggande arbetsmiljöarbete på arbetsplatserna.

Fru talman! Det här är ett väl avvägt förslag. Det är kostnadsneutralt. Det medför inte, som har sagts, en ökad kostnad som vi inför av budgetskäl. Det här är kostnadsneutralt. Det innehåller ett högkostnadsskydd för småföretagarna som jag har varit väldigt angelägen om att kunna införa, för risken är större för småföretag. Jag känner mig nöjd med det förslag som ska behandlas i kammaren i dag när det gäller högkostnadsskyddet för småföretagen.

Jag är alldeles övertygad om, fru talman, att också kraven på staten, på försäkringskassan, kommer att öka. Vi får arbetsgivare som kommer att engagera sig mer i de här frågorna och också rikta relevanta, rimliga, skäligen krav på förbättrad administration på försäkringskassorna och i våra system. Det ska vi som vill ha den här reformen svara upp mot. Vi måste serva företagen på ett bra sätt så att det här blir en reform som kommer att uppskattas så småningom – även om den inte gör det just för ögonblicket, när vi ska rösta om den i kammaren.

Fru talman! Jag tror väldigt starkt på förslaget om medfinansiering.

Anf. 30 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Statsrådet säger att långtidssjukskrivningarna minskar. Det är förvisso sant. Men det han glömde att säga, eller möjligen underlät att säga, är att de i princip har flyttat till en annan kolumn, nämligen till förtidspensioneringar.

Sedan säger Hans Karlsson att det finns två alternativ. Det ena alternativet är att diskutera ersättningsnivåerna för enskilda, alltså de enskilda drivkrafter. Det andra alternativet är att diskutera medfinansiering för arbetsgivarna. Egentligen är det ett häpnadsväckande och avslöjande tecken på det tunnelseende som regeringen har när det gäller den här problematiken att ställa de två sakerna mot varandra. Det talar för sig självt.

Nu skulle jag vilja ställa en fråga till statsrådet. När man läser propositionen ser man, som jag sade i mitt anförande, att det egentligen saknas en analys av vad det här får för effekter. Det står att sjukfrånvaron bör minska på sikt. Det är svårt att kvantifiera. Effekterna kan bli betydande. Det finns ett slags "kanske, möjligen och vi får se" i det här.

Då undrar jag: Hur kan regeringen lägga fram ett förslag som är så dåligt analyserat och underbyggt när det gäller dess konsekvenser att det inte ens i propositionen finns en antydning till ett svar på vad effekterna blir av detta?

Anf. 31 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, Sven Brus, det är inte så att långtidssjukskrivningarna minskar enbart för att förtidspensioneringarna ökar. Det beror på förtidspensioneringarna *också*. Det beror på två saker. Det är färre som blir långtidssjukskrivna på grund av att det är färre som kommer in i sjukskrivningen, och det är fler som blir förtidspensionerade i dag för att vi har haft många långtidssjukskrivna. Så är det.

Hur kan regeringen lägga fram en proposition som inte innehåller en analys, eller vad det nu var Sven Brus sade? Den innehåller många bra analyser om på vilket sätt man kan få i gång ett systematiskt arbete för att minska sjukfrånvaron på arbetsplatser, för att förebygga skador och sjukdomar på arbetsplatser och för att öka arbetsförmågan, ta till vara arbetsförmågan.

Vi kan naturligtvis inte veta, och vi gör inte anspråk på att veta, exakt hur det blir. Vi gör anspråk på att bli trodda när det gäller att vi själva är övertygade om att det här är en bra reform som kommer att få effekt. Låt oss se hur det blir. Det är inte första gången i världshistorien, Sven Brus, som vi lägger fram förslag som verkligheten får visa om de är bra eller dåliga. Det vore ju dumt om vi skulle hålla fast vid ett förslag, vid en ordning, som inte fungerar på arbetsmarknaden. Det kommer vi inte att göra. Sven Brus kan vara alldeles lugn för det.

Jag tror inte att risken finns för att inte detta skulle fungera, och det kommer definitivt inte att fungera så illa som oppositionen nu förespeglar människorna. Låt oss återkomma till det den dag det är aktuellt. Jag ska gärna försvara detta också om det visar sig att det innehåller delar som fungerar mindre bra. Då ska jag stå rakryggad och ta den debatten med Sven Brus.

Anf. 32 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Det är fortfarande så, Hans Karlsson, att merparten av dem som har gått från långtidssjukskrivning har gått till förtidspensionering.

Om jag tolkar Hans Karlssons svar på min fråga rätt står ordet "kanske" som ett slags undertext både i propositionen och i svaret. Egentligen är det här ett lotteri. Det kan gå bra och det kan gå riktigt dåligt. Det är på den grunden som regeringen lägger fram detta mycket genomgripande förslag. Mer analys finns inte bakom. Det kan lyckas och det kan lika gärna misslyckas. Vi får se hur det blir. Det är vad statsrådet säger. Det är intressant, tycker jag.

Sedan skulle jag också vilja ta upp det här med målkonflikten även med Hans Karlsson. Regeringen säger att vi vill öppna arbetsmarknaden

för fler. Och så lägger man ett förslag som är kontraproduktivt och stänger arbetsmarknaden. Även det tyder ju på en mycket undermålig analys. Det är så uppenbart. Jag vet att politiken innehåller målkonflikter, men att så uppenbart vara med och *skapa* en målkonflikt tycker jag är häpnadsväckande.

Anf. 33 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Om man tittar på debatten ser man att många arbetsgivare är rätt tysta nu trots en ganska intensiv kampanj från Svenskt näringsliv och trots oppositionens misskreditering av detta förslag. Många arbetsgivare har nu upptäckt att det här ger en möjlighet att minska kostnaderna. Jag träffar ju också dem. Det där är ett gammalt retoriskt trick som vi brukar använda när vi ska debattera: Jag har minsann träffat dem som tycker tvärt emot vad någon annan påstår. Men det stämmer också i det här fallet. Det är många som ser detta.

Jag träffar arbetsgivare som säger: Jaja, var det inte värre än så. När man sitter ned och diskuterar och förklarar detta säger de: Jaha, är det på det sättet. Är det så att vi sänker sjukpenningsavgiften. Är det så att vi minskar kostnaden för tredje veckan. Jaha, är det inte värre. Det kommer att innebära att vi tjänar på det. De flesta säger: Vad bra, vi kommer att tjäna på det.

Det är faktiskt sant. Kommunerna gör det inte, men 75 % av alla företag med över 200 anställda kommer att tjäna på detta förslag. De har upptäckt det. De är jättetysta. De säger ingenting numera.

Det här med selekteringen är en svår fråga. Jag har funderat mycket på det. Jag tycker att det stora problemet är att vi i dag har en selektering som slår ut väldigt många. Problemet är inte att det blir. Problemet är att vi har detta. Låt oss hjälpas åt, när ni nu är så engagerade, att försöka lösa det problem som vi faktiskt redan har och har haft länge.

Anf. 34 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Jag har några frågor som rör möjligheterna för arbetsgivarna att påverka så att man inte skulle behöva betala dessa 15 %.

Vi har väl alla fått olika exempel. Ett exempel som jag har leder också till en annan fråga eftersom regeringen nu har blivit så intresserad av ekonomiska drivkrafter. Exemplet är ett städföretag som har en anställd som har fått en skada i sin ena arm. När man väl kommer till sjukvården visar det sig ganska snabbt att det behövs en enkel operation och ett par veckors rehabilitering. Men väntetiden har varit 14 månader.

Då kan man ju säga att det kanske hade varit möjligt att hitta något annat för den personen att göra. Men vi måste ju ändå vara medvetna om att väldigt många små företag med i stort sett en enda arbetsuppgift inte har så många möjligheter till omplacering under så lång tid. Alltså skulle, om 15-procentaren hade varit genomförd, det här företaget ha medfinansierat sjuklönen i 14 månader därför att det är kö till sjukvården.

Då finns det ju ett annat förslag som verkligen skulle handla om drivkrafter åt rätt håll, nämligen det förslag som jag nämnde i mitt anförande och som jag vet finns någonstans i något departement – det kom upp för över ett år sedan – nämligen att sjukvården skulle ha ett visst ansvar för att med hjälp av försäkringspengar korta sjukvårdsköerna.

Jag skulle vilja fråga: Hur ska en arbetsgivare i den här situationen hantera det? Är det ändå inte så att man i det läget bara har att betala? Och var ligger förslaget om att öka drivkrafterna för sjukvården att korta köerna?

Anf. 35 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det kan vara så att en arbetsgivare bara har att betala. Men dessvärre är det ju så det går till i dag. I dag betalar arbetsgivaren snällt sin sjukförsäkringsavgift, sin arbetsgivaravgift, och så väntar man, och folk är sjukskrivna.

Nu gör vi kostnaden synlig på den arbetsplats och i det företag där detta inträffar. Det gör att arbetsgivaren kommer att intressera sig för också väntetiden. I den bästa av världar skulle det hända som jag vill ska hända, nämligen att arbetsgivaren då kontaktar försäkringskassan, ser till att man får ett avstämningssmöte, tar en diskussion med läkaren och med den sjukskrivne och diskuterar vad som kan göras under tiden man väntar. Är det så att man faktiskt kan göra någonting annat? Låt en sådan prövning ske. Så går man igenom alla de möjligheter som kanske finns, och arbetsgivaren kommer säkert också att utöva påtryckning mot sjukvården. Jag är inte alls främmande för det. Vi kommer att få en ny röst tack vare det här systemet, som gör att arbetsgivarna kommer att utveckla energi i de här frågorna. Det är alldeles riktigt – det ska de göra. Det kommer alltså att bli en bättre prövning, inte bara passivitet, som har rätt i dag. Det kommer att bli aktivitet för att undersöka möjligheterna till arbete också under väntan på vård.

Sedan frågar Linnéa Darell om vi ska göra något åt drivkrafter för sjukvården. Jag vet att det debatteras. Jag följer den debatten med intresse, men tänker inte binda mig för någon som helst uppfattning. Jag ska ta del av alla de synpunkter, kloka och mindre kloka, som finns i den debatten, så får vi se vad det kan leda till i framtiden.

Anf. 36 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Man kan tolka svaret så att i väntan på att statsrådet och regeringen följer debatten om sjukvårdens misslyckanden så ska arbetsgivarna bli de som ser till att det blir fart på sjukvården. Det är kanske så det måste gå till.

Jag har en annan fråga. Jag ställde en skriftlig fråga till statsrådet här för några veckor sedan om den enskildes integritet i samband med frågan om sjuklönen. Det handlade alltså om att arbetsgivaren inte alltid får veta. Vi är överens, statsrådet och jag, om att den enskildes integritet är jätte viktig. Det får inte ske en uppluckring av den för att arbetsgivaren nu får ett ökat ansvar. Men svaret jag fick var att det här inte har varit något problem hittills. Det är väldigt få tvister, säger statsrådet i svaret.

Min fråga handlade ju om på vilket sätt ni möter frågan om att kraven sannolikt kan öka nu. Väldigt många arbetsgivare säger att de inte alltid får veta, och hur ska de då kunna göra en rehabiliteringsplan som är lämplig och bra? Det finns exempel på att människor är sjukskrivna av personliga skäl. Det står "krisreaktion" på läkarintyget och sedan är man fullt sjukskriven, och det är inte så väldigt mycket mer man från arbetsgivaren kan göra. Tror statsrådet inte att det finns en risk för att arbetsgivarkraven på de anställda i ett sådant läge kommer att öka?

Anf. 37 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att intresset ökar för vilken åkomma en person har som är anställd av en arbetsgivare – det ska öka, och jag hoppas att det gör det. Jag är väldigt noga med att vi inte har lagt fram ett förslag som innebär att man skrider över gränsen för den personliga integriteten när det gäller vilka sjukdomar man har. Det är inte kunskap som arbetsgivaren ska ha.

Jag tror emellertid att den ordning som vi nu inför, med medfinansiering kopplad till en förstärkt skyldighet för försäkringskassan att kalla till avstämningsmöte och därmed också en möjlighet för arbetsgivaren att använda sig av det samtalet, kommer att innebära att man får en bättre dialog om åtgärder som kan vidtas för att underlätta återkomst med hänsyn tagen till den sjukdom som den enskilde har och att det kan ske i ett lugnt samtal mellan de berörda. Normalt är människor i allmänhet villiga att berätta rätt mycket om hur man har det. Man ska inte tvingas till det om man inte vill. Men jag tror att den dialogen kommer att betyda en hel del.

Jag tycker att den där frågan är lite teoretisk. Jag möter inte ett problem i verkligheten som innebär att människor inte talar om eller visar sitt läkarintyg och vad man har för diagnos. Jag har snarare, ska jag säga Linnéa Darell, tyckt att människor är väldigt frikostiga med att berätta vad de har för sjukdom. Jag har snarare tyckt att *det* har varit ett litet bekymmer, men det är ju upp till var och en.

Anf. 38 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Arbetslivsministern är ytterligt nöjd med den utveckling man haft bland annat vad gäller försäkringskassan och pekar på hur försäkringskassan nu ska kunna stödja arbetsgivarna. Det är det som är arbetsgivarnas redskap för att kunna minska sjukfrånvaron: att kunna få stöd och hjälp från försäkringskassan med att få i gång en rehabiliteringsplan och avstämningsmöten.

Men sanningen är ju att redan i dag är försäkringskassan fullt upptagen. Dessutom kommer nu ytterligare sjukfall att passera genom försäkringskassan, nämligen under den tredje sjuklöneveckan, så de kommer att få ännu mer att göra. I dag är det väl så – det beskriver ministern själv i sin redogörelse – att möjligen 8–10 % av de långtidssjukskrivna har fått någon typ av rehabilitering. Avstämningsmöten äger knappast rum över huvud taget. Jag har lite svårt att se att man kan vara så nöjd. Min fråga är naturligtvis: Vilken revolution har ministern tänkt sig vad gäller försäkringskassans sätt att arbeta?

Jag vill också följa upp förra frågan om arbetsgivarnas redskap att kunna påverka sjukskrivningarna. Vilka redskap har ministern givit arbetsgivarna att påverka sjukskrivningsprocessen? Den ligger ju faktiskt i händerna på den enskilde läkaren och försäkringskassan. Hur ska arbetsgivaren kunna påverka denna process? Ja, vi fick ett redskap här. Arbetsgivarna ska uppenbarligen påverka sjukvårdens prioriteringar, och det förslaget tackar vi för, men jag skulle vilja ha några fler redskap för hur det här ska gå till.

Anf. 39 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Om jag förstod Anna Lilliehöök rätt var det ett problem för Moderaterna att vi nu avskaffar den tredje sjuklöneveckan, därför att det blir ytterligare arbete för försäkringskassan. Var det så jag skulle uppfatta det? Jag trodde att det var någonting som ni gillade.

Vi som vill att den här reformen ska bli bra och lyckas, som jag sade i mitt anförande, är väldigt angelägna om att försäkringsadministrationen fungerar. Vi skapar särskilda enheter som ska serva arbetsgivarna med uppgifter och kunskap om det som är nytt i detta, och det ska ske med respekt och stor professionalitet gentemot arbetsgivarna.

Jag kan mycket väl tänka mig att jag kan få en och annan fråga och interpellation i riksdagen på nyåret som handlar om att det på något ställe inte har fungerat friktionsfritt. Vi får stå ut med det. Så är den här världen.

Däremot är det min fasta övertygelse att detta är en drivkraft som träffar både arbetsgivare och som kommer att rikta större, ökade krav på oss själva och försäkringskassan – vi vill ha det, tycker inte att det är så tokigt och att det till och med är riktigt bra. Vi måste bli effektivare, inte därför att arbetsgivarna nödvändigtvis ska bli glada utan därför att människor som är sjukskrivna ska få den bästa hjälp och snabbaste behandling som man kan begära. Det träffar oss också. Jag kommer att vara en ivrig anhängare av att ta ansvar för att försäkringskassan kan klara den arbetsuppgiften. Jag ska träffa dem redan i dag på eftermiddagen.

Anf. 40 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag ifrågasätter om det här egentligen är ett så väl avvägt förslag som ministern påstår. Vad som hade varit ett väl avvägt förslag är att ge arbetsgivarna möjlighet att påverka, att utnyttja drivkrafter också för andra i processen.

Hur ser ministern på förslaget att höja ersättningen i sjukpenningen? Är det en drivkraft för att minska sjukfrånvaron?

Vi moderater, som faktiskt vill minska sjukfrånvaron, har föreslagit att ersättningen ska sänkas och framför allt att taket sänks till 80 %. I dag, herr minister, får vissa till och med mer än lönen när de är sjukskrivna. Först 90 % ersättning från stat och avtal och därtill kommer semesterersättning på 13 %. Summa summarum: 102 % – med ministerns förslag om 80 % ersättning. När det var 77,6 hamnade man i princip på 100 %. Hur ser ministern på drivkrafterna för den enskilde i sammanhanget?

Anf. 41 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi vill höja till 80 % därför att 80 % är en rimlig nivå med hänsyn till det standardskydd vi vill uppnå. Det kanske till och med skulle vara lite högre. Standardskyddet inkomstbortfallsprincipen är för oss en nivå vid vilken man kan behålla i allt väsentligt det liv man hade innan man blev sjukskriven. Man ska inte behöva göra stora uppoffringar och stora förändringar i livet. Det ska inte gå ut över barnens födelsedagar eller vad det kan vara. Vi tycker att 80 % svarar mot ett standardskydd.

Jag tror inte att det är ett problem att ha högre än 80 %. Hur påverkar det människors beteende? Jag tror att människor är angelägna om att ha ett standardskydd. Det är olika. Det finns högre nivåer i andra länder.

Vad som dramatiskt påverkar är om man gör som Moderaterna vill, nämligen sänker till 65. Då händer något väldigt dramatiskt. Då kommer detta att inträffa att människor måste gå från hus och hem när de blir sjukskrivna. Det vill vi inte vara med om. Nedåt har nivån naturligtvis en väldig betydelse. Det kommer att betyda att sjuka i högre grad kommer att arbeta, och de som tvingas vara hemma ändå kommer att få ett betydligt sämre ekonomiskt skydd med Moderaternas förslag än med vår höjning till 80 %.

Anf. 42 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Hans Karlsson uttrycker sin glädje över att långtidssjukskrivningarna minskar. Vi kan konstatera att i takt med att långtidssjukskrivningarna minskar har i stället förtidspensioneringarna ökat med över 70 000. Det är till och med så att en hel del personer inte ens registreras som långtidssjukskrivna förrän de går in i förtidspension. Det är absolut inte en utveckling vi kan vara nöjda och tillfredsställda med.

Hans Karlsson nämnde de kroniskt sjuka som kan få undantag från arbetsgivarinträdet. När det är så få som 102 personer kan det inte ha fungerat hitintills. Hur kommer man att jobba för att fler personer verkligen ska vilja registrera sig som i princip svåra människor att ha som anställda? Den som anställer personer gör det för att få arbetskraft som kan tillföra eller arbeta så mycket som möjligt. Jag tror inte att det kommer att underlätta om någon berättar att denne kommer att vara sjuk mycket men att det innebär att arbetsgivaren slipper att betala. Det är därför som många har valt att inte registrera sig på det sättet.

Kommer Hans Karlsson att lyssna på LO:s uppmaning att snabbt upphäva förslaget om drivkraften att minska sjukfrånvaron inte fungerar?

Anf. 43 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Förtidspensioneringarna ökar. En förklaring till det är att många har varit långtidssjukskrivna. En annan förklaring är att det är få i gruppen förtidspensionerade som går ur förtidspensionering på grund av ålderspensionering vid 65. Det är grupperna som är födda före 1940. De är få. De som går in i förtidspensionering ungefär tio år innan ålderspensionering – typiskt sett, så har det varit under lång tid – är de som fyllde 55 år år 2000. Det är de stora 1940–1945-årsgrupperna. Det går in fler än det går ur. Så är det, och så kommer det att vara.

Då kan man göra allt för att minska detta. Medfinansiering är ett sätt att minska vandrigen mot förtidspensionering genom att vi försöker avbryta de långa sjukskrivningarna tidigare.

Det är ett demografiskt problem, och det är ett problem som har uppstått på grund av ett hårdnande arbetsliv och liv i övrigt under 1990-talet och att många kvinnor i 55-årsåldern har dubbelarbetat ett helt yrkesliv.

Det är få personer som har möjlighet att få högriskskyddet. Jag tror att de kommer att bli fler. De kommer att i första hand diskuteras vid avstämningsmöten. Jag tror att ett normalt förlopp blir att en arbetsgivare vill ha ett avstämningsmöte. Arbetsgivaren och läkaren träffar försäkringskassan. Sedan blir det diskussion om vad som kan göras. Då kommer säkert frågan upp om huruvida arbetsgivaren kan befrias på grund av att en person har en kronisk sjukdom.

Anf. 44 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Hans Karlsson pratar sig varm för just vikten att införa drivkrafter för företagen. Men varför är man inte lika angelägen om att ha drivkrafter för dem som är anställda?

Det råder inget tvivel om att företag med färre anställda kommer att genom detta få en utökad administration. Även om kostnaden sänks är det fråga om ett merarbete som kommer att ge ökade kostnader i företaget på annat sätt. Hans Karlsson talar om företag med 200 anställda. Jag tror inte heller att de företagen har så pass stor administration i dag. De klarar det merarbete som förslaget kommer att innebära. Det är de mindre företagen som kommer att få problem.

Jag fick inte svar på om Hans Karlsson är beredd att riva upp förslaget om det visar sig att det försvårar för de små företagen i Sverige och dessutom om fler företag väljer att inte anställa fler i personalen.

Anf. 45 Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det skulle vara mycket korkat av mig att som företrädare för regeringen säga att trots att en reform på arbetsmarknaden inte fungerar, vare sig för LO eller för småföretagare, ska vi ändå ha den kvar. Om något inte skulle fungera ska vi naturligtvis ändra på det. Dummare än så är vi inte. Jag lovar att vi ska göra det.

Anf. 46 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Låt mig inledningsvis fundera över statsrådet Karlssons utsagor om att Moderaternas förslag om en neddragning av sjukpenningen till 65 % efter ett antal dagar skulle innebära att folk fick gå från gård och grund; så tror jag att statsrådet uttryckte det. Vi kommer förmodligen ganska snart att få se effekterna av detta, eftersom friåret, med exakt samma nivå på ersättningen, inom kort tar sin början.

Fru talman! Anledningen till att jag begärde ordet var att jag i måndags träffade ett antal företrädare för småföretagare från Gnosjöregionen. Jag kommer själv från den trakten och kände att det fanns skäl att delge kammaren deras uppfattning, som är väldigt utbredd, och som man just i detta småföretagarområde känner oerhört starkt för.

Jag är alldeles övertygad om att förslaget om medfinansiering är ytterligare en del i ett tillväxthämmande förslag, något som Socialdemokraterna snart är experter på. Principen om medfinansieringsresonemanget är först och främst mycket grumlig eftersom den på inget sätt har den nära koppling till just arbetsmiljön som den vill göra gällande. Förslaget kan alltså ses som en desperat handling från Socialdemokraterna när välfärdssystemet krackelerar i andra ändar. Då måste extraordinära åtgärder vidtas. Detta är en av dem.

Förslaget saknar i stor utsträckning både förankring och legitimitet. En generell undersökning säger att åtta av tio företagare är beredda att ta sitt ansvar för det som är arbetsmiljörelaterat. Åtta av tio kommer att i fortsättningen vara mer försiktiga vid anställning. Nio av tio kommer att öka kontrollen av dem som de ska anställa.

Det har också gjorts en speciell undersökning i Jönköpings län, där Gnosjöregionen ligger. Där säger 100 % att sjukfrånvaron inte kommer att minska med anledning av detta förslag. Möjligen kan det ske genom selektionen av anställningar, det vill säga att man skiljer ut dem som kan

vara presumtvt sjukdomsbenägna. Genom att skilja ut dem kanske från-
varon bland dem som är anställda kommer att minska, men inte generellt
sett. 96 % av de tillfrågade i Jönköpings län säger att de kommer att bli
försiktigare vid anställning.

Självklart kommer företagen att parera. Småföretagarna i Gnosjöreg-
ionen har inte överlevt alla variationer av konjunkturen på grund av att de
suttit stilla. Nej, de har överlevt tack vare att de är duktiga på att parera
oavsett varifrån hoten kommer. Så sker redan. De lägger ut mängder av
arbeten till andra länder varenda dag, tro mig.

Socialdemokraterna säger att nu ökar exporten. Nu går det bra. Enligt
de uppgifter jag får från företagsledarhåll beror det just på att de lägger ut
arbeten och därigenom åker produkterna ut ur landet – möjligtvis kom-
mer de också tillbaka – och på så sätt blir exportsiffran uppblåst. Det
finns inte någon realitet bakom detta.

Effekten blir minskade arbetstillfällen i Sverige. Arbetena flyttas ut i
ännu snabbare takt. När Saab i Trollhättan är föremål för en eventuell
nedläggning rusar regeringen åstad per omgående och stryker infrastruk-
tursatsningar runtom i landet för att fokusera på endast ett område. Men
när ”ett Saab i Trollhättan” sakta, försiktigt och lugnt dagligdags flyttar
ut från Gnosjöregionen är det ingen socialdemokrat som reagerar. Ingen
reagerar. Detta, mina vänner, är väsentligt mycket större än jag tror att ni
kan ana.

Jag tog med mig två uttalanden från mötet i måndags. Det första ly-
der: Det är roligt att anställa, men i dag ser jag efter varje möjlighet att
minska antalet anställda. Det andra lyder: Som företagare ska jag natur-
ligtvis göra det som jag är bra på.

Efterföljande resonemang gick ut på att nu kommer ännu en administ-
rationsåtgärd som företagaren ska ikläda sig. Den samlade administrat-
ionskostnaden för svenska företag är i storleksordningen 50–55 miljarder
per år, och detta är ytterligare en pinne på ryggen. Orkar ni den, så orkar
ni den, så orkar ni den...

Min fråga till statsrådet Karlsson är: Känner inte statsrådet en viss oro
inför detta? Jag tyckte mig se att det fanns en viss osäkerhet i resone-
manget i den interpellationsdebatt som var. Jag skulle vara osedvanligt
orolig om jag vore i statsrådets kläder.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 2.

Anf. 47 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Fru talman! Bengt-Anders Johansson kommer från ungefär samma
region som jag. Där har vi en låg arbetslöshet. Det har vi i Gnosjöregion-
en, och det har vi i Kronoberg. Den är ungefär 2,7 %, och vi noterar att
en så låg arbetslöshet hade vi inte under den tid det var borgerlig regering
och Moderaterna styrde arbetsmarknadspolitiken. Då var den flerdubbelt
högre.

Bengt-Anders hävdar att förslaget om ekonomiska drivkrafter saknar
legitimitet och hänvisar, precis som en del tidigare talare, till en opin-
ionsundersökning som jag tror att Svenskt Näringsliv beställt. Enligt den
gillade åtta av tio inte riktigt förslaget. Med anledning av det vill jag
fråga:

Tror Bengt-Anders Johansson att ett moderat förslag om sänkt sjuker-
sättningsnivå till 65 % har legitimitet? Tror Bengt-Anders Johansson att

det finns ett stöd hos svenska folket för att så dramatiskt sänka ersättningsnivån för människor som är sjuka så att de får gå från hus och hem?

Prot. 2004/05:46
8 december

Anf. 48 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Nu var det inte jag som sade att människor skulle få gå från gård och grund. Det var statsrådet Karlsson som använde det uttrycket. Jag bara kontrade med att friåret, som har samma ersättningsnivå, i så fall borde ge exakt samma effekt. Jag har aldrig sagt att människor ska behöva gå från gård och grund för att nivån sänks till 65 %.

Det är riktigt som sägs att vi har låg arbetslöshet i vår hemtrakt. Där finns alltså en mycket nära relation mellan företagsledare och medarbetare, och väldigt lite hierarkier. Nu vet jag att det för många socialdemokrater är ett obekvämt konstaterande, eftersom de alltid rör sig med stora företag.

Vi hörde statsrådet Karlsson hänvisa till att ett antal procent av de företag som har fler än 200 anställda skulle tjäna på detta. Men hur många företag här i landet har över 200 anställda? Det är ett mycket litet antal. 97 % av landets företag har färre än 20 anställda – färre än 20. Alltså måste de 200 utgöra en eller annan procent. Det är dem som Socialdemokraterna slår vakt om.

Sedan hänvisar Tomas Eneroth till den borgerliga regeringen i början av 90-talet. Jag trodde, Tomas Eneroth, att vi hade rätt ut orsakerna till problemen i början av 90-talet. Om inte, rekommenderar jag ett samtal med Kjell-Olof Feldt och Ingvar Carlsson, som på ett föredömligt sätt erkände sitt ansvar i den kris som uppstod på grund av avregleringar.

Anf. 49 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Bengt-Anders Johansson inte tror att Moderaterna är skuld till någonting av det som händer i världen. När det är hög arbetslöshet – så var det här i början av 1990-talet, och så har det fortsatt i flera europeiska länder – beror det på att man avstår från att ha en aktiv konjunkturpolitik, kunskapslyft, utbildningssatsningar och en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det är vad vi socialdemokrater står för, och det är därför som vi ständigt lyckas pressa tillbaka arbetslösheten, till skillnad från borgerliga politiker i andra länder.

Sedan är det en synnerligen underlig jämförelse med friåret och med att människor blir sjuka. Friåret är något man själv ansöker om och aktivt vill ha, och friåret finns det för övrigt ett stort intresse för. Sjuk är något man blir. När man är sjukskriven önskar man inget hellre än att bli frisk.

Vidare noterar jag att 90 % av de företag som har färre än 20 anställda sannolikt inte kommer att träffas av förslaget om medfinansiering eftersom, som både Bengt-Anders Johansson och jag vet, småföretag generellt har en låg sjukskrivning, goda relationer och ett bra arbete med att se till att människor får en chans att komma tillbaka efter en lång sjukskrivning. Det är inte där bekymret ligger, utan bekymret ligger i större organisationer och, inte minst – det kan jag erkänna – också hos en del kommuner och landsting.

Här finns nog alltså alla goda förutsättningar för småföretagarna i Gnosjö och Kronoberg att se fram emot förslaget om ekonomiska drivkrafter. Detta tror jag är oerhört viktigt för att man fortsatt ska ha god tillgång på arbetskraft även i våra regioner, för annars är väl den stora

*Drivkrafter för
minskad sjukfrånvaro*

riskerna för företagsamheten i Smålandsregionen just tillgången på arbetskraft.

Låt oss alltså inte göra oss av med den, Bengt-Anders Johansson, utan låt oss se till att den arbetskraft som finns där och som är sjukskriven får rätten att komma tillbaka i arbete! Det borde man väl engagera sig mer i – inte ropa på ytterligare sänkta skatter.

Anf. 50 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag i mitt anförande har nämnt något om att sänka några skatter. Men det där är väl så inrutat hos socialdemokratiska företrädare att det är det enda vi säger, så det kommer ungefär som när en papegoja upprepar saker och ting.

Det nämndes om Moderaternas ansvar. Ja, självklart har vi vårt ansvar i samband med de regeringar som vi har deltagit i. Det är ändå notabelt att av de senaste 70 åren är 63 år präglade av socialdemokratiskt maktinnehav.

Då är det väl rätt märkligt att påstå att Moderaterna under några år haft ett sådant genomslag att det skulle få effekter i dag. Det är ett nästintill så sanslöst påstående att väl inte ens Tomas Eneroth själv tror på det. Jag kan nästan se på hans kroppsspråk att han inte gör det.

Det är också notabelt att Socialdemokraterna säger att *de pressar tillbaka arbetslösheten*. Skulle du komma till våra trakter och påstå det skulle man ta sig för pannan. Inte ett enda socialdemokratiskt beslut har skapat ett enda arbete, icke ett enda arbete, utan det är företag och företagare som skapar arbete i det här landet – inga andra!

Viktigast i fråga om huruvida det finns en legitimitet eller inte är egentligen inte vad jag och Tomas Eneroth tror, utan viktigast är de som sitter i positionen att de anställer folk. Jag har själv rätt många gånger suttit i den positionen, och jag vet hur man resonerar. När de inte tror på det hela får det effekter som varken jag eller Tomas Eneroth vill uppnå.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Utgiftsområde 10

10 § Anslag inom socialförsäkringsområdet

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU1
Anslag inom socialförsäkringsområdet (utgiftsområde 10, 11 och 12)
(prop. 2004/05:1 delvis).

Utgiftsområde 10

Anf. 51 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Varje dag är det närmare 800 000 människor, eller kanske uppemot 25–30 % av dem som faktiskt är yrkesaktiva, som inte går till arbetet därför att de är sjukskrivna eller förtidspensionerade. Utvecklingen är en tragedi inte bara för dem som utestängs från arbetslivet och som drabbas av utanförskap utan för hela landet och dess ekonomi.

De som fortfarande arbetar får en större försörjningsbörda. En allt större del av det man tjänar och betalar i skatt går åt till att betala bidrags- och försäkringssystemen. Vår ekonomiska tillväxt urholkas. Det går ut över våra möjligheter att ansvara för en god välfärd för dem som är i störst behov av den. Den stora framtidsutmaningen är att få fler i arbete och, på vårt område, framför allt att få färre i förtidspension.

Som jag tidigare i dag tagit upp lyser krafttagen mot sjukskrivningarna och förtidspensioneringarna med sin frånvaro. Vad vi fått förslag om är en omorganisering av försäkringskassan och nu att arbetsgivarna ska betala 15 %.

Några långsiktiga förslag har vi inte sett. Regeringen tycks knappast ha någon handlingsberedskap för vad som ska ske när de som tillhör min 40-talistgeneration fyller 65 och gör ett massivt uttåg från arbetsmarknaden.

Det behövs en ny dagordning som inte alltid innebär bekväma eller populära beslut. Det behövs ordentliga förändringar i socialförsäkringarna, särskilt när det gäller sjukskrivningarna och deras konsekvenser – förtidspensioneringar.

Vi moderater föreslår ett arbetsavdrag som minskar skatten – viktigast av allt är marginalskatten – så att det blir mera lönsamt att arbeta, särskilt för låg- och medelinkomsttagare.

När det inte är särskilt lönsamt att arbeta och kostnaden för att vara borta från arbetet är betydligt mindre än den nytta man har av att vara hemma och kanske göra uppgifter i hemmet eller på annat håll har vi kommit in i en cirkel där även de som arbetar – detta enligt en undersökning som vi fick häromdagen – strävar efter att arbeta mindre. Jag menar att regeringens politik i hög grad har bidragit till att befästa dessa attityder, som förändrats rejält under den senaste 10–15-årsperioden.

Regeringspolitiken har gjort det enklare och betydligt mera lönsamt att välja sjukskrivningsvägen ut ur de problem och konflikter som kan torna upp sig i livets olika skeden. Läkare berättar om hur patienter börjar gråta när de får budskapet att prover som tagits är bra och att de nu äntligen är friska. Vi får också höra om hur patienter går runt till olika läkare tills de finner läkare som är beredda att sjukskriva.

Att vara en stressad förälder eller att ha en konflikt med chefen blir till en sjukdom som kanske tarvar åtminstone 25 % sjukskrivning, berättar läkare för oss. Det är allvarligt när detta med att vara sjuk ses som en lösning.

Den redovisade undersökningen om attityden till arbete blir en parallell till de undersökningar som visar att attityder förändras så att man kan tänka sig att sjukskriva sig för både trötthet och konflikter på arbetet. Risker finns att vi har fått en sjukskrivningskultur.

Symtomatiskt är att när DN har en serie om sjukskrivningar är denna placerad i kulturdelen. Det är farligt att vara sjukskriven. SBU har visat att sjukskrivning leder till att människor blir sjuka, och det går ganska snabbt. Redan efter en månad minskar sannolikheten drastiskt för att man någonsin kommer tillbaka i arbete. Efter tre månader är den sannolikheten nedemot kanske 20–30 %.

Det är huvudlöst när vi dessutom har sjukvårdsköer som innebär att sjukskrivningar inleds med att patienter får vänta i köer som riskerar att

leda till långa sjukskrivningar. Kostnaden blir mångdubbel när vi betalar sjukpenning i stället för att se till att vi får operationer.

Alla långa sjukskrivningar börjar med en kort sjukskrivning. Förloppet av en sjukskrivning är mycket beroende av sjukskrivningsprocessen. Den behöver stramas upp rejält och tydliggöras. Begreppet sjukdom måste definieras och praxis utvecklas för hur man ska få mera tydliga medicinska diagnoser och hur man ska etablera bästa möjliga praxis för det stora flertalet långtidssjukskrivningar som handlar om diffusa symptombilder. En stram och tydlig tillämpning måste också följas upp med att fusk och så kallat överutnyttjande undersöks systematiskt och beivras. Exempel finns i Försäkringskassan i Halland, Skåne och Kalmar. Det handlar om vårt förtroende för vår sjukförsäkring.

Vi moderater tror på ekonomiska drivkrafter. Vetenskapliga undersökningar visar att sjukfrånvaron påverkas av ersättningsnivån. Vi menar allvar med att vi vill få ned sjukfrånvaron och föreslår därför att ersättningsnivåerna ska sänkas. Taket ska vara 80 % för statliga och avtalsersättning tillsammans.

Förtidspensioneringarna görs i dag med bedömning av sjukdom på ett års sikt. Det finns alltså mycket goda skäl att ompröva minst vart tredje år. Att förtidspensionera en 40-åring kostar förvisso individen i form av utanförskap. Men det kostar också direkt över 5 miljoner kronor om man tjänar 20 000 kr för staten och för avtalsförsäkringarna. Reglerna för förtidspension är parallella med dem för sjukpenningen och behöver stramas upp på samma sätt. Ettårsregeln bör omgående avskaffas.

Ålder är ingen sjukdom och är inte något skäl till en mer lättvindig bedömning av rätten till förtidspension. Vi föreslår att vi, med det flexibla pensionssystem vi har, ska kunna gå i pension från 60 års ålder, i stället för att förtidspensioneras.

Till sist frågan om rehabilitering. Inflödet av förtidspensioneringar hänger mycket ihop med att försäkringskassans resurser inte alls svarar upp mot de arbetsuppgifter som av regeringen lassas på försäkringskassorna. 8–10 % av de långtidssjukskrivna har över huvud taget fått någon rehabilitering.

Vi föreslår att försäkringskassan ska få ett rejält tillskott med pengar och framför allt ska ta ett tydligt ansvar för rehabiliteringen. Som det är i dag finns det egentligen inte någon som har ansvar, för alla har ansvar. Det ansvaret måste tydliggöras.

Nästan alla reformförslag från oppositionen avstyrks i betänkandet med att nu ska försäkringskassan omorganiseras. Ja, det är alldeles utmärkt bra, men det räcker inte. Det behövs betydligt flera och skarpare förslag.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1 och ställer mig givetvis bakom alla andra moderata reservationer.

Anf. 52 LINNÉA DARELL (fp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 1, 32 och 35. Jag står naturligtvis bakom övriga folkpartireservationer.

Fru talman! De senaste tio åren har i mycket varit förlorade år för Sverige. Efter tio år med socialdemokratiskt styre ser vi hur våra gemensamma resurser så att säga misslyckats att växa så mycket som skulle ha varit möjligt och hur en stor del av befolkningen i yrkesverksam ålder

står utanför arbetsmarknaden. Bristerna i välfärden är stora. Ingenstans har kostnaderna skenat så som de gjort för sjukskrivningar och förtidspensioner. Nästan ingenstans har regeringen visat så långvarig och så ihärdig passivitet inför en sådan kostnadsutveckling som på just de här områdena. När man tvingats till åtgärder har det blivit fel åtgärder, som vi nyss har debatterat, eller väldigt sent påkomna, ofta efter förslag från oppositionen som först har avslagits och sedan återkommit i en proposition något år senare.

Sjukskrivningarna har efter en fördubbling börjat minska. Men den minskningen äts ju upp, som vi hört tidigare i dag, av att alltfler förtidspensioneras. Det är inte så – som det sades tidigare i debatten – att det bara är de som är på väg att avsluta sitt arbetsliv som förtidspensioneras, utan det som verkligen oroar är att så många unga människor förtidspensioneras.

I slutet av augusti i år hade 166 900 personer varit sjukskrivna mer än ett år. I november var antalet förtidspensionerade 535 400. Det har skett genom en påfyllning under de senaste tolv månaderna med över 70 000 personer. Riksförsäkringsverkets prognoser över kostnadsutvecklingen på det här området för innevarande år är att förändringen är marginell. Så kostnaderna sjunker alltså inte speciellt. Målet var ändå att de skulle göra det.

Vi ser därutöver den så kallade förtidspensionsskulden, alltså det man uppabetar ju längre tid det är tills man går i ålderspension eller eventuellt avlider. Den utvecklingen är otroligt dramatisk. På ett år har den ”skulden” ökat med 110 miljarder och uppgick förra året till helt ofattbara 640 miljarder. Det här är uppgifter som man kan hämta i budgetpropositionen.

Fru talman! Det finns – och har funnits de här åren – möjligheter att förhindra den här utvecklingen. Jag ska ge exempel på några förslag från Folkpartiet.

En finansiell samordning mellan försäkringskassa och sjukvård kunde ha blivit rikstäckande 1997 efter de framgångsrika försök som gjordes. Helst skulle man ha gjort det tillsammans med vårdgarantin. Då hade resultatet sett annorlunda ut. En variant av finansiell samordning är de så kallade Sosamförsöken. Finspång till exempel är ett bra föredöme där kommunen tillsammans med landstinget, försäkringskassan och arbetsförmedlingen har lyckats sänka sjukförsäkringskostnaderna i betydligt högre grad än vad man har gjort i riket i övrigt. Man kan räkna ut vad den modellen, om den hade fått finnas i hela riket, hade betytt i pengar också. Det hade varit miljardbelopp.

Folkpartiet menar att de lokala initiativen för bättre hälsa, kortare väntetider och kortare sjukskrivningstider måste släppas fram på bred front i stället för att strypas, som regeringen nu har gjort. Vi kräver i våra motioner en utvidgad finansiell samordning där alla de hinder som regeringen ställt upp avlägsnas.

Vi vill också att samspelet mellan sjukvården och försäkringskassan behöver förbättras. Vi har diskuterat det tidigare i dag. Jag ska inte gå in på det så mycket mer. Det handlar egentligen om ett utvecklat Finsam, kan man säga. Vi föreslår att man borde inleda en försöksverksamhet redan nästa år som kunde pågå under ett par tre år, med olika landstingsområden beroende på storlek och befolkningssammansättning, ålders-

struktur och arbetsmarknad. Förslaget går ut på att ett belopp motsvarande 20 % av statens sjukpenningkostnad skulle gå till sjukvården. Samtidigt skulle man från landstinget ta ett finansiellt delansvar motsvarande 20 % av sjukpenningkostnaderna.

Vi vill också att man ska införa ett gemensamt IT-stöd för Sveriges läkare. Det finns i dag patienter som får läkemedel utskrivna av flera läkare och patienter som går runt och försöker bli sjukskrivna. Ett gemensamt IT-stöd skulle naturligtvis förbättra den situationen. Självklart ska det utformas med ett starkt integritetsskydd, men det skulle ändå ge goda effekter.

Bristen på arbetstillfällen gör det svårt att minska sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Arbetsförmedlingarnas uppdrag måste ses över. Det är inte bara så att det saknas jobb. Det saknas också klara rutiner för när arbetsförmedlingen ska hjälpa till med att ordna ett nytt arbete eller åtminstone en arbetsprövning för personer som inte kan komma tillbaka till sin tidigare arbetsplats.

När regeringen nu säger att denna fråga är nästa stora utmaning är det väl ett utmärkt exempel på det som jag nämnde inledningsvis: sent påkomna åtgärder beroende på att man vägrar att se verkligheten och därför har lagt kraft på fel saker eller inte lagt ned någon kraft alls på uppgifterna.

Vi föreslår också att man vid en återgång i arbete efter en tidigare förtidspensionering ska kunna behålla sin tidigare intjänade rätt till arbetslöshetsersättning och sjukpenninggrundande inkomst.

Många frågar efter möjligheten att ha förtidspensionen vilande under studier, och det lär pågå en översyn av ett sådant regelverk. Vi menar att det bör snabbas på. Vi tycker också att man ska införa möjligheter att studera på deltid samtidigt som man är sjukskriven på deltid, så att man totalt sett får möjlighet att förändra sin livssituation. Möjligheten till studier är ju ofta en utmärkt väg för många att komma tillbaka till arbetslivet.

Fru talman! Siktet måste vara inställt på vård och rehabilitering för återgång i arbete i stället för passivisering och utslagning. En viktig roll i det arbetet har försäkringskassorna. Men på många håll har man svårt att hinna med alla de uppgifter som man där ålagts utöver nödvändigheten att i rimlig tid betala ut sjukpenning till alla hundratusentals sjukskrivna. Än hårdare lär trycket bli efter nyår. Därför har Folkpartiet föreslagit en ytterligare anslagsförstärkning till kassorna om 550 miljoner för 2005. Vi tycker att de 50 miljoner som regeringen erbjuder knappast kommer att räcka också till de nya uppgifterna.

Vi har vidare sett signaler från Jan Rydh, som utreder kassornas nya organisation, om att den förändrade organisationen på sikt kan komma att ge goda ekonomiska effekter, och det är ju välkommet.

Så, fru talman, till slut något om behovet av en socialförsäkringsreform, något som länge har förts fram från Folkpartiet, till sist med en viss uppslutning från regeringen. Men vi är missnöjda med den modell som regeringen valt, med en ensamutredare i två år. Vi anser att en parlamentarisk utredning bör tillsättas redan från början, vilket framgår av både våra motioner och en reservation i detta betänkande.

Anf. 53 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Jag kan omöjligt räkna hur många gånger jag fått frågan om orsakerna till de höga sjukskrivningskostnaderna i Sverige. Hur kan ökningen ha blivit så dramatisk, och vad är den enkla förklaringen? Jag har konsekvent svarat vid varje tillfälle att det inte finns någon enkel förklaring. Naturligtvis är problembilden sammansatt, och därmed måste också åtgärderna för att vända utvecklingen vara flera än en. Vi har för en stund sedan debatterat det som är regeringens perspektiv på den här frågan. Det är enligt regeringen på arbetsplatserna problemet återfinns, och det är på arbetsplatserna lösningen ska sökas. I klartext: det är arbetsgivarna som måste ta det ekonomiska ansvaret. Det är regeringens enkla bild, och utifrån den formas ju också politiken.

Vi har ju ägnat en stor del av vår förmiddag åt att diskutera detta, och jag skulle vilja påstå att regeringen lider av tunnelseende. Jag vet inte om den diagnosen borde föranleda sjukskrivning, men vi får väl se hur det blir med det 2006.

Fru talman! Vi kristdemokrater har aldrig bortsett från arbetets stora betydelse för människors hälsa och livskvalitet, men vi menar att det är en grov förenkling att ensidigt fokusera både problembeskrivning och åtgärder till arbetslivet. Vi talar ofta om begreppet "livspusslet". I livspusslet ingår arbetet som en stor och viktig del, men i livspusslet ingår också människors livsvillkor i vid mening: att få livets alla bitar att passa ihop. Bitarna är många och ser olika ut för olika människor i olika faser av livet dessutom. Det handlar om hur det går att lösa vardagen. Exemplet skulle kunna bli många, och vi skulle nog var och en kunna känna igen oss i beskrivningen av hur svårt det kan vara att klara kraven från olika håll. Därför är det knappast förvånande att just småbarnsföräldrar, främst mammor, är överrepresenterade i sjukskrivningsstatistiken. Stress och utbrändhet uppstår ofta i konflikten mellan det föräldraskap som man vill leva upp till och arbetslivets och hela livets krav. Därför menar vi kristdemokrater att den socialdemokratiska regeringens orättvisa familjepolitik är en starkt bidragande orsak till de höga ohälsotalen.

Egentligen, fru talman, skulle vi behöva en generaldebatt med deltagare från många politikområden och utskott för att ta ett helhetsgrepp på de här frågorna. Men i dag handlar det om utgiftsområde 10, och jag ska kort beröra några kristdemokratiska förslag som var för sig kan bidra till att vända utvecklingen åt rätt håll. Sammantaget krävs det en ny politik med ett brett perspektiv. Tunnelseendet löser inga problem.

För det första: Attityderna till sjukförsäkringen är naturligtvis mycket betydelsefulla. För något år sedan var det fullständigt tabu att ens antyda att försäkringen skulle kunna utnyttjas på ett felaktigt sätt. Om någon vågade påstå det stormade det rejält i debatten. Människor var minsann sjuka. Sedan dess har debatten hyfsats, och de flesta inser att de dramatiskt ökande sjukskrivningstalen till stor del har sin grund i förändrade attityder. Låt oss inte nödvändigtvis fastna i ordet fusk, men låt oss tala om attityderna och synen på det som är en sjukförsäkring.

Det finns olika undersökningar som talar sitt tydliga språk om detta. Många anser det fullt legitimt att sjukanmäla sig även om man inte är sjuk i medicinsk mening. I hög grad beror det på bristande kunskap eller en felaktig bild av syftet och grunden till det som är en sjukförsäkring. Därför måste det attitydpåverkande arbetet få stort utrymme. Vi måste

våga vara tydliga i att klargöra att sjukförsäkringen inte är ett fackligt vapen och inte heller ett verktyg för att lösa frågor om arbetsvillkor eller relationer på arbetsplatsen. Här krävs en tydlighet från oss alla; en tydlighet som inte nödvändigtvis måste leda till fördömanden men som ändå måste vara just tydlig.

För det andra, fru talman: Läkarnas roll i sjukskrivningsprocessen är mycket betydelsefull. Det är viktigt, både för individen och för samhällets kostnader att precisionen ökar i sjukskrivningsprocessen. Läkaren måste alltid ha ett helhetsperspektiv och bedöma den sammantagna och långsiktiga konsekvensen för en människa av att ställas utanför arbetslivet. Varje sjukskrivning rymmer en stor risk för isolering och passivisering. Därför måste sjukskrivningar med slentriamässiga och oprecisa diagnoser undvikas. Därför måste också läkaren så långt det bara är möjligt undvika heltidssjukskrivning och i stället ta fasta på personens arbetsförmåga även om den är begränsad.

Man ska helt enkelt fokusera på arbetsförmåga hellre än på arbetsförmåga, som ofta sker nu. För att stärka det synsättet bör dagens fasta steg i sjukförsäkringen slopas. Det bör vara möjligt att ha en individanpassad ersättningsnivå mellan 25 och 100 %. Det finns också utredningsresultat som pekar i den riktningen, och jag tycker att utskottet och regeringen borde vara snabbare i att föra den diskussionen och i att leda den framåt.

Ytterligare en punkt gäller studier. Studier, om än i begränsad omfattning, kan vara en utmärkt möjlighet för många att komma tillbaka till arbete. Vi vill att reglerna anpassas till ett mera flexibelt bruk av studiebidrag för studerande i samband med sjukdom. Deltidssjukskrivning bör vara möjlig att kombinera med deltidsstudier. Mjuka upp de stelbenta regelverken för människornas skull!

När man drabbats av sjukdom eller skada är tillgången till snabba insatser och en snabb och effektiv rehabilitering avgörande för hur snabbt man kan komma tillbaka till arbetet.

Hur är då situationen för den som drabbats av sjukdom och med all rätt måste vara sjukskriven? Om det finns det mycket att säga, och enskilda bilder och upplevelser är verkligen skiftande, men inte alltid så positiva dessvärre. Riksförsäkringsverket har frågat 2 500 långtidssjukskrivna hur de upplever att de blivit bemötta, och resultatet av den undersökningen är en dyster läsning. Kritiken är massiv.

Sju av tio tycker inte att de fått någon hjälp av arbetsgivaren ens, och 65 % säger detsamma om företagshälsovården. Men det verkligt allvarliga är att 84 % i undersökningen saknar hjälp från försäkringskassan, och bara en av tio har fått en rehabiliteringsplan.

Fru talman! Med denna dystra bild på näthinnan är det minst sagt anmärkningsvärt att regeringen så totalt har nonchalerat Gerhard Larssons rehabiliteringsutredning som kom redan för fyra år sedan. LO, TCO, SACO med flera tyckte ju att en ny och samlad rehabiliteringsförsäkring var en klok tanke. Vi kristdemokrater bygger vår politik på det här området i hög grad på utredningens förslag.

En samlad rehabiliteringsförsäkring sätter individen i centrum. Med det synsättet skulle inte 84 % behöva klaga på att inte bli sedda, och då skulle inte, som nu, nio av tio behöva efterlysa en rehabiliteringsplan. Ett samlat ansvar och ett samlat agerande utgår inte främst från systemen

utan från människans behov. Därför behövs det *en* offentlig aktör som har resurserna och det samordnande ansvaret.

Rehabiliteringsförsäkringen skulle för det första arbeta med förebyggande insatser, för det andra beräkna och betala ut ersättning snarast och inte, som ofta nu, efter månaders väntan, för det tredje ansvara för rehabiliteringsutredningen och för det fjärde underlätta återgången till tidigare arbete eller ibland övergången till ett nytt. En större rörlighet på arbetsmarknaden skulle lösa många människors situation. För det femte skulle rehabiliteringsförsäkringen också ansvara för den eftersatta uppföljningen.

Fru talman! Till sist: Det är bara med den helhetssynen som vi kan göra den svenska befolkningen friskare och därmed också lyfta en gigantisk börda från statsbudgeten som hotar andra viktiga välfärdsområden.

Jag står självklart bakom alla de reservationer som vi kristdemokrater har och tillsammans med andra partier i vissa fall, men här och nu yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 25.

Anf. 54 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Under de senaste 15 åren har arbetslivet, inte minst i offentlig sektor, genomgått radikala förändringar. Personalpolitiken har prioriterats ned samtidigt som åtskilliga miljarder har sparats. Konsekvenserna av detta blev bland annat ett kraftigt ökat antal långtidssjukskrivna, särskilt bland kvinnorna. I samma takt har sjuknärvaron och övertidsarbetet ökat, och de stressrelaterade sjukdomarna har slagit igenom i statistiken med full kraft.

Arbetet med att komma till rätta med dessa problem borde därför koncentreras på att undanröja orsakerna till att människor far illa i dagens arbetsliv och att försöka ge dem som drabbats så goda förutsättningar som möjligt att komma tillbaka till arbetslivet. Vi menar från majoritetens sida att vi faktiskt har gjort en hel del, till skillnad från vad oppositionen tycker. Om vi ska få människor tillbaka i arbete och därmed få fler arbetade timmar, krävs mer resurser till kommuner och landsting för att förskolor, skolor, äldreomsorg och annan omsorg ska fungera, men framför allt måste sex timmars arbetsdag upp på dagordningen igen.

I stället har debatten många gånger kommit att fokusera på fusk och missbruk av socialförsäkringarna och på åtgärder för hårdare tag mot sjukskrivna. Genom att sprida bilden av det fuskande folket har ett samhällsklimat skapats där kontroll och misstänkliggörande breder ut sig. Man vill att det ska framstå som om folket i Sverige är bidragsberoende – inte för att det är något fel med det eftersom bidragen är en del av utjämnningen mellan grupperna, till exempel bostadsbidraget. Men man glömer då bort att sjukförsäkringen är avstått löneutrymme. Arbetstagaren avstår varje månad lön för att kunna betala sin premie till det generella, obligatoriska socialförsäkringssystemet.

Vad som sällan framkommer är att sjukförsäkringen i dag går med ett stort överskott. Vi avstår alltså mer lön än vad som behövs för att täcka kostnaderna för dem som är sjuka i dag. Anledningen till att det pratas om underskott är de så kallade budgettaken, det vill säga att riksdagen beslutar att kostnaderna för sjukförsäkringen inte får överstiga en viss kostnad, vilket också innebär att riksdagen sätter ett tak för hur många som får vara sjuka.

Genom det generella välfärdssystemet sker en solidarisk omfördelning från man till kvinna, från högavlönad till lågavlönad och från ung till gammal. Den grundläggande principen är: Av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov. Det offentliga trygghetssystemet blir på detta sätt ett viktigt redskap för att utjämna klass- och könsskillnader och för att fördela resurser över livet. För kvinnorna innebär det ett minskat ekonomiskt beroende av enskilda män. För arbetstagare leder systemet till en mildrad beroendeställning gentemot enskilda arbetsgivare. För att så många som möjligt ska omfattas av systemet är det viktigt att taken höjs. För oss i Vänsterpartiet är socialförsäkringarna en grundbult i den generella välfärden, och verksamheterna är en annan sådan grundbult. Det är viktigt för oss att se att de är kommunicerande kärl.

Fru talman! Socialförsäkringssystemen ska nu ses över i en utredning som tar sin utgångspunkt i pensionsreformens modell. Särskild utredare är Anna Hedborg, som också var en av huvudkonstruktörerna bakom dagens pensionssystem. Direktiven öppnar för att lägga socialförsäkringarna utanför statsbudgeten, till exempel i en egen buffertfond. Det är samma lösning som man valde i pensionssystemet. Så har Göran Persson också uttalat att han vill ha en sjukförsäkring som har pensionssystemet som förebild, det vill säga att det ska bli raka rör mellan det som den enskilda har betalat in och vad han eller hon får i pension.

Fru talman! Det svenska pensionssystemet reformerades utan någon allmän debatt, och uppgörelsen mellan de fem partierna innebar ett systemskifte utan förankring hos medborgarna. Nu kan vi komma att få ett lika avgörande systemskifte även vad gäller socialförsäkringarna och även i detta avseende få ett komplicerat, svåröverblickbart och administrativt dyrt system som missgynnar stora delar av befolkningen. Risken är också stor att detta genomförs snabbt utan demokratisk förankring. Det är därför av avgörande vikt att vi tar de år vi har på oss för att försäkra oss om att en sådan omfattande systemförändring inte får komma till stånd utan fullständig demokratisk insyn och demokratiskt deltagande.

Socialförsäkringssystemen konstruerades för män, eftersom det då var flest män som förvärvsarbetade. Det gäller både ATP-systemet och sjukförsäkringen. Det kan ju förefalla som en händelse att när kvinnor började få ATP-poäng förändrades pensionssystemet. Och kanske är det konspiratoriskt att hävda att nu när kvinnorna behöver sjukförsäkringen mer än män, framför allt kvinnor i offentlig sektor, då ska systemet ses över för att likna det pensionssystem som vi vet försämrar för kvinnorna och gör dem i stor utsträckning beroende av garantipensionen.

Våra socialförsäkringssystem bygger på en hög sysselsättning med så många som möjligt i arbete. Systemen är konstruerade för en arbetslöshet på högst 2 %. Det största problemet med socialförsäkringarna i dag är inte systemet utan det faktum att alltför få arbetar. Därför är det absolut viktigast att få ned de höga sjuktalen genom att satsa på rehabilitering och ett friskare arbetsliv och uppfylla målen om full sysselsättning.

De kvinnor som har högst sjuktal är äldre kvinnor i offentlig sektor – jag tycker ju inte att man är äldre om man är strax över 45. Det är också den generation kvinnor som varit och är dubbelarbetande, det vill säga som har förvärvsarbetat och haft ansvaret för barn och hem.

Ett sätt att åtgärda de höga sjuktalen är därför att införa sex timmars arbetsdag, och flera sådana försök kommer nu att startas. Vi har faktiskt

Kiruna som modell, där sjuktal, arbetsskador, förtidspensioner sjönk när sex timmars arbetsdag infördes med full lön.

Vänsterpartiet anser att våra socialförsäkringar även fortsättningsvis ska vara allmänna och obligatoriska och finansieras solidariskt via avstätt löneutrymme, det vill säga sociala avgifter och allmänna skattemedel. Bara genom en skattefinansierad välfärd får vi de omfördelande effekter som behövs för att vi ska kunna utjämna skillnaderna mellan klasser, mellan kön och mellan generationer.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4 och står självfallet bakom Vänsterpartiets alla reservationer.

Anf. 55 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Ulla Hoffmann. När vi hade en sådan här debatt för något år sedan sade Vänsterpartiets företrädare – jag minns inte om det var Ulla Hoffmann – att flexibla ersättningsnivåer i sjukförsäkringen var något intressant som man borde gå vidare med.

Sjukförsäkringsutredningen sade i sitt slutbetänkande att ett förslag om mer partiell ersättning som utgår från en individuell prövning skulle kunna vara något positivt. Och man talade om en lägsta nivå på 20 %.

I dag är dessa fasta steg i försäkringen ofta väldigt hämmande för att man ska kunna individanpassa sjukersättningsnivån.

Jag undrar om Ulla Hoffmann här i dag kan uttrycka samma positiva inställning till en sådan inriktning som framfördes för något år sedan. Eftersom Ulla Hoffmann har närmare till maktens boningar än jag, undrar jag om Ulla Hoffmann är beredd att verka för att vi tillsammans ska kunna arbeta i den här riktningen som jag tror skulle kunna innebära en märkbar förbättring av sjukförsäkringen.

Anf. 56 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Det är en intressant fråga. Jag tror inte att det var jag som deltog i den debatten, men det betyder inte att jag inte tycker att detta låter bra.

Vad vi försöker åstadkomma nu är ett system för rehabilitering med medfinansieringsansvar, som jag föredrar att kalla för ekonomiska drivkrafter, och som innebär att vi ska ha ett så flexibelt system som möjligt där mycket bygger på att människor ska kunna vara sjukskrivna men också ska kunna vara kvar på arbetsplatsen. Det får mig att tänka på hur det ser ut här i riksdagen för oss ledamöter, där man inte kan vara sjukskriven på halvtid, utan man måste vara sjukskriven på heltid. Men nu har ju vi inte någon arbetsgivare på det sättet.

Jag tycker absolut att man ska fundera på om det är nödvändigt att ha en sådan flexibilitet i systemet för att vi ska uppnå det som vi vill, nämligen att så många människor som möjligt ska vara på arbetet och så få arbetsgivare som möjligt ska behöva betala 15 % för en heltidssjukskrivning.

Anf. 57 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Om det är någon lösning för oss riksdagsledamöter låter jag vara osagt, men jag noterar ändå det positiva anslag som Ulla Hoff-

Prot. 2004/05:46
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Utgiftsområde 10

mann här ger om att vi skulle kunna arbeta vidare i den här riktningen, och det tackar jag för.

Anf. 58 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Jag börjar mitt anförande med att yrka bifall till reservationerna 1 och 11. Jag står givetvis bakom alla reservationer där Centerpartiet finns med, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till dessa två.

För ett år sedan när vi debatterade utgiftsområde 10 i kammaren var jag ganska optimistisk eftersom jag trodde på vad statsministern hade sagt här i kammaren. Göran Persson hade uttalat sig för att det behövs en kraftsamling omkring socialförsäkringssystemen och att en parlamentarisk kommitté skulle tillsättas för att utreda om en socialförsäkringsreform kunde genomföras efter den modell som gjorts i pensionssystemet. Centerpartiet välkomnade en sådan översyn av socialförsäkringarna. Det hade vi efterfrågat i flera år, men då antligen verkade det som om det skulle kunna bli verklighet.

Sjukfrånvaron har ju sedan 1997 ökat dramatiskt och framstår i dag som ett av de största hindren för Sveriges ekonomiska utveckling. Brist på anställningsbar arbetskraft och frånvaron i den befintliga arbetsstyrkan håller tillbaka produktionen i näringslivet och sänker kvaliteten i de offentliga välfärdstjänsterna. Visst har sjuktalen minskat något sedan 2002, men till största delen motsvaras det av en dramatisk ökning av antalet förtidspensionerade. Det handlar i dagsläget om 70 000 personer per år.

Med tanke på vad statsministern uttalat sig om för ett år sedan om att tillsätta en utredning är det förvånande att utskottet inte går med på ett tillkännagivande till regeringen om att utredningen om de ekonomiska trygghetssystemen ska vara parlamentariskt sammansatt och inte som det verkar i dag, att en ensamutredare ska utreda detta viktiga område. Detta är inte vad vi kan acceptera.

Socialförsäkringarna är inte anpassade till dagens anställnings- och sysselsättningsformer. Många står utanför dagens socialförsäkringssystem. De som inte har kommit in på arbetsmarknaden har vare sig rätt till sjukpenning, a-kassa eller tjänstepension. För att ett framtida ekonomiskt trygghetssystem ska vara långsiktigt hållbart är det viktigt att det stöds av en bred politisk majoritet, i likhet med den överenskommelse som ingicks i samband med reformeringen av pensionssystemet.

Centerpartiet anser att trygghetssystemet ska vara långsiktigt hållbart och klara svängningar i konjunkturen liksom förändringar i demografin. Det ska syfta till att hjälpa människor, som på grund av sjukdom eller arbetslöshet förlorar sin arbetsinkomst, tillbaka till arbetslivet. Genom att renodla trygghetssystemets olika ersättningsnivåer och skapa ett enhetligt system förbättras möjligheten att vidta rätt åtgärder så att personen kan återgå i arbete. Samtidigt blir det också mer förutsägbart såväl för den enskilde som för staten.

Alla människor ska garanteras en ekonomisk grundtrygghet. Det bör övervägas om barnfamiljer bör erbjudas en högre trygghetsnivå. Människor måste kunna lita på systemet och samtidigt kunna påverka sin egen situation. Riskerna måste spridas så att människor kan delta på lika villkor. Inom systemet ska det kunna ske en rimlig omfördelning mellan

individer men också över livet. Inkomstbortfallsförsäkringar är inte det enda sättet att skapa en trygghet för förvärvsarbete vid sjukdom eller arbetslöshet. Inom ramen för en översyn bör såväl grundtrygghetslösningar som former för ”välfärdssparande” prövas som möjliga inslag i en arbetslivsförsäkring.

Både rättvisa och effektivitet talar för införandet av en samordnad arbetslivsförsäkring, där sjukförsäkring, arbetsskadeförsäkring och arbetslöshetsförsäkring ingår, och där ersättningsnivåerna harmoniseras och myndighetsstrukturerna slås ihop.

Jag vill särskilt nämna en kategori människor som missgynnas av dagens system. Det är egenföretagarna. Trygghetssystemen diskriminerar småföretagare och behöver därför reformeras. En egenföretagare har fasta kostnader vid sjukdom och föräldraledighet. Samtidigt som företaget tillfälligt är stängt med bortfall av inkomster riskeras även ett mer långsiktigt inkomstbortfall genom att kunderna söker sig till andra företag. Egenföretagaren får också lägre tillfällig föräldrapenning än anställda. Centerpartiet anser att samma villkor ska gälla för företagare som för anställda.

En annan grupp i vårt samhälle som inte kommer i åtnjutande av trygghetssystemen är våra studenter. Eftersom regeringen anser att grundstrukturerna för de olika socialförsäkringssystemen ska ligga fast finns det inget som talar för att studenterna verkligen kommer att få ta del av trygghetssystemen. Centerpartiet vill därför att regeringen tillsätter en ny studiesocial utredning som är parlamentariskt sammansatt och där studenterna verkligen ges ordentlig representation. Studenter har som alla andra behov av ett tryggt och säkert trygghetssystem.

I vårt budgetförslag, som redan röstats ned av majoriteten här i riksdagen, visar vi hur man skulle kunna minska kostnaderna genom att övergå från passivt stöd till aktiva insatser bland annat i form av en rehabiliteringsgaranti. En rehabiliteringsplan ska vara färdig inom två månader, och den försäkrade ska få tillgång till en rehabiliteringslots. Om rehabiliteringsgarantin inte uppfylls bör den sjukskrivne ha möjlighet att få kostnadstäckning för relevanta rehabiliteringstjänster från privata aktörer. Det är också viktigt att försäkringskassan tar en aktivare roll i arbetet med rehabiliteringsutredningar så att processen inte stannar upp i månader medan villrådiga småföretagare försöker hitta en konsult som kan hjälpa honom eller henne med blanketterna.

Nu har regeringen lyssnat på företagarna och tar bort den tredje sjuklöneveckan. Men som vi har debatterat tidigare för man över nya uppgifter och kostnader i stället. Detta är bekymmersamt för många mindre företagare som nu får klart ökad administration, särskilt inom tjänstesektorn. Därför föreslår vi i Centerpartiet att en annan sjuklönemodell med storleksrelaterat arbetsgivaransvar införs. Det är antalet anställda som ska avgöra omfattningen av detta ansvar, efter principen att fem anställda motsvarar fem sjuklönedagar per anställd upp till maximalt 30 dagar. Genom en likformig nedsättning av arbetsgivaravgifterna kommer de mindre företagen att gynnas något. Detta känns särskilt angeläget eftersom det enligt statistik är lägre sjuktal i de mindre företagen.

Prot. 2004/05:46
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Utgiftsområde 10

Anf. 59 MONA JÖNSSON (mp):

Fru talman! År 1996 kom Sjuk- och arbetsskadekommittén med ett slutbetänkande som hette *En allmän och aktiv försäkring vid sjukdom och rehabilitering*. Jag var en av ledamöterna i den kommittén. Jag ska nu läsa lite ur min reservation från den utredningen: "Flera olika kommittéer och utredningar inom närliggande områden som arbetsmarknad, utbildning och hälsa har arbetat i olika riktningar och med skilda direktiv. Det har gjort det svårt för Sjuk- och arbetsskadekommittén att skapa en helhetsbild. Det talas ofta om att samverkan är ledordet för framtiden, samtidigt som varje utredning var för sig renodlar regler och inträdeskriterier. Det har ingått i kommitténs direktiv att presentera förslag till en försäkring baserad på renodlat medicinska kriterier. Därmed tas den möjlighet bort som tidigare funnits för Försäkringskassan och läkarkåren att kunna göra en helhetsbedömning av den försäkrades förmåga att kunna bereda sig inkomst genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till hans utbildning och tidigare verksamhet, ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter".

Det fanns på den tiden förslag på försämringar i arbetslöshetsförsäringen. Min reservation fortsatte: "Sammantaget innebär dessa förslag att många människor riskerar att slås ut från samtliga försäkringssystem och bli beroende av socialbidrag. Det gäller särskilt människor med en blandad problembild i form av ohälsa och svag ställning på arbetsmarknaden, eventuellt också med sociala problem. Många av dessa är kvinnor, och de flesta är äldre arbetskraft."

"Det är tveksamt om utredningens förslag till en 'rimlighetsbedömning' är tillräckligt för att många inte skall hamna 'mellan stolarna'. Mycket kommer att hänga på tillämpningen, som är svår att bedöma. Det gäller exempelvis personer som arbetar heltid och får en skada så att hon eller han därefter endast kan arbeta deltid. Riskerar hon att klassas som deltidsarbetslös i stället för att få adekvat hjälp till annat heltidsarbete eller studier?"

En liten bit längre ned i reservationen där det handlar om ekonomiska besparingar genom förslagen skrev jag: "Det är givetvis mycket positivt om det blir möjligt att göra besparingar till följd av en framgångsrik rehabilitering som gör att fler kan återgå i arbete. Det bör dock betonas att utredningens kalkyler på denna punkt är mycket osäkra. De besparingar som ligger i en snävare avgränsning av kriterierna för försäkringen är, enligt min bedömning, knappast reella besparingar utan kommer att leda till ökande kostnader inom andra ersättningsystem, ytterst för kommunerna i form av ökade socialbidrag."

Detta var år 1996. Känns problemen igen i dag? Nu diskuteras äntligen samarbete mellan olika myndigheter med en annan öppenhet än vad som var möjligt då, men det finns mycket mer att göra. Vi ser hur sjuk-skrivna bollar mellan systemen och till sist hamnar hos socialtjänsten, som enligt rapporter i medierna alldeles nyligen har fått större antal utbetalningar. Jag anser att människor lättare och snabbare ska få hjälp att komma tillbaka och klara sin egen försörjning. I flera fall som jag har träffat på har utskopningen från sjukförsäkringen, trots läkarintyg och annat, gjort att personer som varit på väg åt rätt håll blivit mycket försämrade.

Vi kan inte utgå bara från dagens försäkringar när vi ska se över socialförsäkringen. Vi måste i första hand utgå från de problem vi ser. Jag brukar med IT-vokabulär kalla det för buggar i systemen. Det är en av anledningarna till att vi i Miljöpartiet nu vill få till en parlamentarisk utredning av socialförsäkringen och inte vänta till år 2006. Det är nu vi behöver göra något. Det kan inte vara så att det ska gå ytterligare fem sex år, som det har gjort sedan Sjuk- och arbetsskadekommitténs betänkande, innan vi har ett hållbart parlamentariskt förslag på hur vi ska kunna underlätta för människor som kommer i kläm mellan systemen. De som nu är i systemet motas av grindvakter i alla system i stället för att möta problemlösare.

Fru talman! Tidigare under mandatperioden har vi tillsatt fler försäkringsläkare på försäkringskassan. Vi i Miljöpartiet har varit skeptiska till detta men ändå gått med på beslutet. Jag tycker mig nu se att dessa läkare – som har olika bakgrund, exempelvis som allmänläkare med extra utbildning i försäkringsmedicin – ska bedöma exempelvis utlåtanden om så kallade psykiatriska diagnoser. Vore det inte bättre om det fanns beteendevetare, sjukgymnaster och andra specialister som gjorde bedömningar av hur man kan gå vidare för att slippa eller förkorta sjukskrivningar? Jag tror att hjälp med bedömningar på detta sätt skulle leda till kortare köer till allmänläkare och därmed underlätta för gamla och barn att komma till läkare.

I betänkandet har vi, liksom förra året, öppnat för möjligheten att sjukgymnaster på försök ska få sjukskriva. Från sjukgymnasternas sidas har man tidigare påpekat att man sett flera fall där läkare sjukskrivit men där sjukgymnasten vid bedömning inte sett det nödvändigt med sjukskrivning. Jag anser, till skillnad från andra i utskottet, att försök ska tillåtas där även legitimerade psykoterapeuter ska få sjukskriva.

Till sist vill jag uppmärksamma behandlingen av de många som är elöverkänsliga. Den kunskapsbank som utskottet anser vara av stor betydelse för arbetsskadebedömningar är bra men inte tillräcklig. Flera drabbade anser att de mötts av oförståelse från försäkringskassans sida, och kassan har uttalat att det inte föreligger någon fara för så kallad elektrostress. Miljöpartiet anser att utskottet ska göra ett tillkännagivande om en översyn av försäkringskassans praxis att skärpa sjukpenningkraven för elöverkänsliga. Jag yrkar bifall till reservation 1, om jag inte gjorde det förut, och till reservation 50.

Anf. 60 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa samma fråga till Mona Jönsson som jag ställde till Ulla Hoffmann alldeles nyss. Sjukförsäkringsutredningen sade i sitt slutbetänkande att det skulle finnas fördelar och goda tankar med att göra sjukersättningen mer partiell och mer steglös. Utredningen säger att det kan få konsekvenser för andra system. Men man ser av dess skrivning att det ändå inte verkar alldeles oöverstigit.

Jag skulle vilja fråga Mona Jönsson om hon på samma sätt som Ulla Hoffmann är beredd att föra en seriös diskussion om det. Vi skulle tillsammans kunna komma fram till att förändra det nuvarande ganska strikta systemet med 25 %, 50 %, 75 % eller 100 % sjukskrivning till en mer partiell och personligt anpassad nivå som skulle göra det lättare för människor att kunna återgå till arbete.

Anf. 61 MONA JÖNSSON (mp) replik:

Fru talman! Sven Brus kanske kommer ihåg att jag var en av de första som föreslog det här i kammaren. Jag driver det i de samtal som vi har med regeringen när det gäller ohälsa.

Anf. 62 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Det kommer jag inte ihåg, men jag tar emot den upplysningen med tillfredsställelse. Jag ser fram emot att vi tillsammans ska kunna åtgärda detta.

Anf. 63 KURT KVARNSTRÖM (s):

Fru talman, ärade ledamöter! Jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer, så att jag inte glömmer bort det.

Vi har samlats här i dag för att diskutera Sveriges sociala trygghets-system, socialförsäkringarna. Det är inget litet område. Det omfattar 130 miljarder kronor i den budget vi diskuterar. Det spänner över hela livet och genom nästan alla samhällsområden.

Ett av de förslag vi har är att återställa sjukpenningen från 77,6 % till 80 %. Det är en nivå som vi tycker är rimlig.

Vi har blivit kritiserade av många för de åtgärder som vi genomfört de senaste åren på det här området. Nu kan vi ändå konstatera att det ger önskad effekt. Kostnaderna i sjukförsäkringen sjunker. Vi har goda förutsättningar att nå målet att halvera antalet sjukdagar till år 2008.

Det är inte första gången vi socialdemokrater står i denna kammare och försvarar den välfärdsmodell som vi har byggt upp och som vunnit legitimitet hos det svenska folket under årtionden. I år känns det lite annorlunda. Låt mig förklara varför.

Den samlade borgerligheten har denna mandatperiod valt en annan väg för att nå ett systemskifte och ett maktskifte. I stället för att vinna valet två månader innan valdagen har man bestämt sig för att börja positionera sig redan nu, två år innan valet. Jag tycker att det känns särskilt kul i dag att få debattera de här viktiga samhällsfrågorna i vårt välfärds-system. Tyvärr har vi än så länge inte sett så mycket av den enade borgerliga alliansen och de frågor som ska lyftas upp där. Förhoppningsvis får vi några av de svaren i dag.

Jag har tänkt att inledningsvis ta avstamp i översynen av socialförsäkringarna, som regeringen har beställt, och de principer som våra trygghetssystem vilar på.

Regeringen har nyligen inlett en översyn av socialförsäkringarna som är tänkt att gå i två steg. Som ett första steg ska en särskild utredare, i det här fallet Anna Hedborg, göra en genomgripande analys av socialförsäkringen i ett mycket brett perspektiv. I direktiven till utredningen står att "utredaren skall bedriva ett utåtriktat och folkbildande arbete och sträva efter ett brett samarbete med de politiska partierna, arbetsmarknadens parter och övriga berörda organisationer" och – skulle jag vilja tillägga – alla samhällsmedborgare som vill delta i debatten. Det är vår ambition att vi ska få en sådan dialog och att alla ska delta i analysen och diskussionen.

Ensamutredarens analys ska sedan ligga till grund för en parlamentarisk utredning som ska lämna förslag till en reformerad socialförsäkring.

Jag känner mig rätt trygg med det upplägget, då socialförsäkringssystem är något ytterst komplext. Det behövs en ordentlig genomgång av socialförsäkringarna.

Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet känner sig inte nöjda med upplägget. De har i stället begärt att en parlamentarisk utredning ska tillsättas omgående för att inleda de politiska diskussionerna så snart som möjligt utan en genomgripande analys. Vänsterpartiet vill lägga ned utredningen.

Fru talman! Jag har svårt att förstå alla de övriga partiernas inställning. Varför ska vi sätta oss i slutna rum i en parlamentarisk utredning och diskutera detta utan att få en ordentlig genomgripande analys först? Jag tycker att vi politiker ska vara ödmjuka nog att erkänna att inte ens vi förstår allting i de olika sociala trygghetssystemen och deras relation till varandra.

Det visar sig inte minst i Moderaternas obegåvade – vill jag påstå – utspel om vissa patientgrupper som ska undantas från Moderaternas låga ersättningsnivåer. Det är en politik som går stick i stäv med en av grunderna för den generella välfärden, nämligen alla människors lika rätt till trygghet oberoende av vilken sjukdom man har.

Ett annat exempel är Moderaternas förslag om förtidspensionärerna, som ska tvingas till ålderspension vid 61 års ålder. Denna förändring av gällande pensionsregler skulle resultera i att förtidspensionärerna får en sänkning av ålderspensionen med upp till 30 % samtidigt som våra regler i dag inte medger bostadstillägg före 65 års ålder. Ska vi tvinga varenda förtidspensionär att söka socialbidrag?

Jag tycker att dessa två exempel visar på en tämligen stor okunnighet om hur våra system fungerar och hänger ihop. Moderaterna föreslår dessutom i sina motioner en selektering av våra socialförsäkringar. Vi politiker, och framför allt moderaterna, skulle nog må bra av att få en genomgripande analys av socialförsäkringarna innan vi undersöker möjligheterna att nå en parlamentarisk majoritet i frågorna.

Det är huvudanledningen till att jag ställer mig positiv till att regeringen nu har tillsatt den utredning som ska göra den grundläggande analysen. Jag tycker också att det är viktigt att hela svenska folket ska få möjlighet att delta i en översyn av den diskussionen. Det är något som moderater, kristdemokrater, folkpartister, centerpartister och miljöpartister vill sätta stopp för i dagens votering.

Våra trygghetssystem vilar på några grundläggande principer som är viktiga för oss socialdemokrater. Det gäller framför allt socialförsäkringssystemet, som ska vara generellt och obligatoriskt. Det ska vara generellt i och med att det är till för alla vid behov och obligatoriskt i och med att alla bidrar efter förmåga. Det ska präglas av trygghet, rättvisa och effektivitet. Det ska baseras på inkomstbortfallsprincipen, vara finansiellt hållbart över tiden och samordnas med andra försäkringar. Detta uppnås bäst genom en generell offentlig försäkring.

Det som oroar mig är Moderaternas senaste utspel om att vissa sjukdomar ska undantas från den allmänna försäkringen. Enligt Moderaterna ska vissa sjukdomstyper ge en lägre ersättningsnivå än andra – detta för att vi ska kunna spara pengar på vissa sjuka som enligt Moderaterna bevisligen inte är lika mycket värda. Jag frågar mig hur det går ihop med de principer som jag nyss har nämnt.

Prot. 2004/05:46
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Utgiftsområde 10

Svaret på den frågan är solklart: Det går inte ihop! Att ställa vissa sjukdomar och sjuka mot varandra och säga att de får en lägre ersättningsnivå är helt orimligt och går stick i stäv med grundprinciperna om en generell välfärd. Det ställer också orimliga krav på läkare och annan vårdpersonal som ska göra bedömningen av vilka som ska hamna på den rätta sidan.

Detta förslag, fru talman, om selektering är av det värsta slaget. Mäniskor ska alltså ställas mot varandra i Moderaternas värld.

Jag kan bara konstatera att det i dag finns *ett* parti som är uttalat kritiskt till den generella välfärden, och det är Moderaterna.

Anna Lilliehöök! Vi socialdemokrater väntar spánt på den undantagslista som nu håller på att kokas ihop. Det sker väl på det moderata partikansliet, förmodar jag. Vilka patientgrupper är vinnare i Moderaternas värld och vilka är det inte? Och hur ser er selektering ut i sjukförsäkringen, i arbetsskadeförsäkringen och i trafikförsäkringen?

Låt mig avslutningsvis skicka en klar signal till borgerligheten och det svenska folket. Socialdemokraterna har genom historien alltid klarat att hålla hög sysselsättning med en väl utbyggd välfärdssektor. Det har aldrig förelegat någon konflikt dem emellan. Tvärtom har våra trygghets-system lett till att vi har kunnat ställa om vår ekonomi för att bättre passa vår samtid, samtidigt som vi garanterar alla trygghet i förändringen. Vi kommer att klara det nu också. Ohälsotalen är på väg ned, och målet om en halvering till år 2008 kommer att nås samtidigt som sysselsättningen i Sverige ökar i dag.

Anf. 64 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag noterar att Kurt Kvarnström och många andra socialdemokratiska debattörer i dessa dagar känner stor oro för hur det går med samarbetet mellan de fyra partierna i alliansen. Jag kan lugna Kurt Kvarnström med att säga att det går bra och att arbetet fortskrider enligt planerna. Den grupp som ska behandla välfärdsfrågorna leds av en kristdemokrat, Maria Larsson. Möjligen kan Kurt Kvarnström ha anledning att känna oro över resultatet av arbetet, men det kommer så småningom.

Jag vill ställa en fråga angående rehabiliteringen. I RFV:s undersökning, där man har frågat 2 500 långtidssjukskrivna, har man fått ett ganska dystert resultat. Det allvarliga är att 84 % säger att de inte har fått någon hjälp från försäkringskassan, och bara en av tio har fått en rehabiliteringsplan.

Mot bakgrund av den dystra situationen vill jag ställa min fråga till Kurt Kvarnström. Den rehabiliteringsutredning som kom redan år 2000 under Gerhard Larssons ledning pekade på en lösning där man skulle ha en aktör som har det samlade ansvaret för hela processen alltifrån de förebyggande insatserna över utbetalningar av ersättning till rehabiliteringsplan med uppföljning. Facken, både LO, TCO och SACO, tyckte att det var en klok tanke. Det ansåg också flera andra remissinstanser.

Varför har Socialdemokraterna och regeringen lagt det här utmärkta förslaget i byrålådan?

Anf. 65 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att man kan påstå att vi har gjort det. Delar av det förslag som har funnits har också genomförts i olika tappningar.

En rätt viktig del i att arbeta med de här rehabiliteringsfrågorna är finansiell samordning. Det är ett exempel på en mycket bra idé. Jag tycker att vi tillsammans borde ta ett mycket större ansvar för att också implementera och få i gång det arbetet. Vi har faktiskt resurser i dag som vi inte riktigt använder. Det tror jag är väldigt viktigt.

De samlade förslag vi lägger fram lyfter ju de här frågorna. Jag är fullt medveten om behovet av att alla medverkande aktörer blir ännu mycket bättre på rehabiliteringsfrågorna. Jag tror att det handlar väldigt mycket om att vi får tid att se de människor som är sjukskrivna. Som Sven tidigare har redovisat här är uppmärksamheten när man blir långtidssjukskriven alltför dålig från många håll, inte minst från arbetsgivarhåll. Vi har tidigare under förmiddagen debatterat hur det ser ut på den kanten och hur vi ska jobba mer aktivt på arbetsplatserna.

Jag skulle vilja ställa en motfråga till Sven Brus utifrån den diskussion som förs och alla de förslag som har kommit. Hur långt är Kristdemokraterna beredda att gå när det gäller frågan om ersättningsnivåer? Hur långt är Kristdemokraterna beredda att vara med när det gäller den selektering mellan olika grupper i de olika socialförsäkringarna som även ni delvis har i era förslag?

Anf. 66 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Kurt Kvarnström säger att delar av Rehabiliteringsutredningens förslag förverkligas. Det kan så vara, men poängen med Gerhard Larssons utredning var ju just att ta ett helhetsgrepp med en aktör och de här olika uppgifterna. Så har inte skett. Kurt Kvarnström kan väl knappast vara nöjd med utvecklingen när en av tio säger att man har fått en rehabiliteringsplan. Hur är det med de andra nio? Jag tycker att det är en allvarlig signal att den helhetssyn som utredningen pekade på saknas.

Sedan gäller det frågan till oss kristdemokrater om hur vi ser på ersättningsnivåerna. Vi har ett förslag om en nivå på 80 %. Det finns i våra motioner. Jag antar att Kurt Kvarnström har läst dem. Vi har en politik för detta som vi står upp för och som vi inte tvekar om. Det är vårt enkla svar.

Anf. 67 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Tack för det svaret, Sven Brus. Om jag inte har läst alldeles fel vill ni ändå justera en del när det gäller ersättningsfrågorna. Ni vill införa ytterligare en karensdag. Ni vill också använda en retroaktiv tid under två år som grund för ersättningsnivån. I min värld och med mitt sätt att räkna får man då inte en sjukersättning på 80 %.

Jag är inte nöjd med det läge som vi har i dag när det gäller rehabiliteringsfrågorna. Jag är inte nöjd, och det är därför som vi lägger fram flera förslag för att också lyfta de frågorna. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi tar det helhetsgrepp som är så viktigt i de här sammanhangen.

I sitt anförande tog Sven Brus upp många stora frågeområden som är viktiga att hantera. Det vill vi göra i en bred diskussion där vi lägger upp alla de här sakerna på bordet och försöker att hitta lösningar tillsammans. Ni är så ivriga att ni redan nu vill förhandla er fram till hur det ska se ut. Jag tror inte att vi har svar på de här frågorna i dag, och därför kan vi inte hitta lösningen nu. Jag skulle vilja ha en bred analys och en bred diskuss-

ion. Jag känner mig trygg i och med att vi, med de åtgärder vi har vidtagit, har en utveckling där sjukförsäkringskostnaderna sjunker. Därför tycker jag att vi har tid på oss att analysera en del saker innan vi bestämmer hur vi går vidare med det helhetsgrepp som Sven Brus efterlyser.

Anf. 68 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Först har vi den här diskussion om en parlamentarisk grupp eller inte. På sig själv känner man andra, säger ordspråket. Det kanske är Socialdemokraternas uppfattning att en parlamentarisk utredning sitter i slutna rum och inte gör några analyser och folk får inte veta vad som pågår. Det är inte Folkpartiets modell för en parlamentarisk utredning kring socialförsäkringarna. Vi tycker att det är jätteviktigt med en bred genomgripande analys, och vi tycker att det är viktigt att alla får vara med om det. Vi tror att vi i den öppna diskussionen, som är alldeles självklar för oss i en sådan här utredning, når alla människor. Kurt sade att hela svenska folket bör få delta. Jag tror att förutsättningarna för att hela svenska folket får delta i den debatten är bättre om de känner att de har företrädare som också är med i diskussionerna. För oss handlar det inte om några slutna rum och inte om någon brist på analyser när vi vill ha en parlamentarisk utredning kring socialförsäkringarna.

Sedan säger Kurt Kvarnström att han känner sig trygg i utvecklingen när det gäller sjukpenningen eftersom kostnaderna sjunker. Men den senaste redovisningen från Riksförsäkringsverket om utvecklingen för innevarande år visar att kostnadsutvecklingen ser ut ungefär som den har gjort tidigare. Förändringen är marginell, säger verket. Om Kurt Kvarnström har någon annan upplysning att ge vore det intressant att höra den.

Till slut har vi detta att Socialdemokraterna är garanten för hög välfärd och trygghet. Jag skulle vilja säga: Kom ned på jorden och möt de medborgare som ni vill ha en dialog med. I dag frågar sig människor vart skattepengarna tar vägen, inte minst när det gäller sjukvården. Man känner ingen trygghet i sjukvården.

Anf. 69 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Tack för de synpunkterna. Jag känner mig trygg på ett sätt. Statistik kan användas på många olika sätt. Jag känner mig trygg därför att inflödet i sjukförsäkringen sjunker kraftigt. Vi vet att det i den praktiska verklighet som vi alla lever i också blir färre långtidssjuka som så småningom får förtidspension. Det är en mycket viktig signal att inflödet i försäkringen har minskat markant. De åtgärder som har vidtagits när det gäller deltidssjukskrivningar visar att det går att göra saker. Jag tror att hela den debatt vi för i dag om de här frågorna är väldigt viktig, inte minst utifrån det som har sagts här tidigare om attitydfrågor och annat. Det är viktigt att vi för en ärlig och öppen diskussion i attitydfrågorna också. Med den utgångspunkten känner jag mig trygg i utvecklingen framåt.

Jag skulle vilja ställa en fråga tillbaka till Linnéa Darell. Det gäller de skarpa förslag som flera av de borgerliga partierna har lagt fram. Det gäller den uppdelning, den selektering som jag vill kalla det, av olika försäkringar som ligger i förslagen. Hur ser Folkpartiet på den utvecklingen. Jag har ändå förstått att Folkpartiet står fast vid förslaget om en ersättningsnivå på 80 %. Men nu föreslås en selektering från olika håll

och på olika områden. Även Folkpartiet föreslår en selektering när det gäller arbetsskadeförsäkring. Jag skulle gärna vilja få ett klarläggande av hur man ser på den utvecklingen i det korta perspektivet.

Anf. 70 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Fru talman! Precis som Kurt Kvarnström sade vill vi ha en ersättningsnivå på 80 %. Det framgår också av våra motioner. Det finns inga oklarheter på den punkten.

Jag fick inget riktigt svar på hur ni ser på den parlamentariska utredningen. Jag har beskrivit hur vi ser på den. Öppnar inte det för en diskussion om att det kan vara en tillgång med en parlamentarisk utredning för en översyn av socialförsäkringarna?

Anf. 71 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte fick något svar på min fråga om uppdelningen av de försäkringar vi redan har och den helhetssyn som efterlyses här.

Jag tror att både jag och Linnéa Darell har samma uppfattning om en parlamentarisk utredning. När man sätter sig i en parlamentarisk utredning uppstår det en viss politisk låsning i diskussionen även om man lägger analyser på bordet. Jag har den erfarenheten att det blir en viss politisk låsning i ställningstagandena i ett alldeles för tidigt skede. Det är det vi vill undvika genom att ha en mycket bred analys som ingång i detta. Det är jättesvåra frågor. Jag har stor respekt för de frågor vi hantarerar och de svårigheter som finns. Men här spretar de konkreta förslag som den samlade borgerliga alliansen nu lägger på olika områden rätt rejält.

Någon fråga hade jag hoppats få svar på och som ingång i den fortsatta diskussionen hur man ser på selekteringsfrågorna som spretar åt olika håll.

Anf. 72 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Apropå att Folkpartiet inte gillar slutna rum vill jag uppmana till läsning av Urban Lundbergs avhandling *Juvelen i kronan* som gäller pensionsöverenskommelsen. Där får vi se vad slutna rum handlar om, om jag säger så.

Till Kurt Kvarnström vill jag säga att vi inte vill ha en översyn av socialförsäkringssystemen. Det vill vi inte ha utifrån de direktiv vi ser. Vi tycker att det som behöver förändras kan göras fortlöpande, till exempel att höja golven och höja taken. Jag blir riktigt orolig när jag hör Kurt Kvarnström säga att han tycker att vi ska ha en reformerad socialförsäkring, på samma sätt antar jag – eftersom det är pensionssystemet som ska stå som modell – som vi fick ett reformerat ålderspensionssystem.

Det är bra att det ska baseras på inkomstbortfallsprincipen, men hur pass mycket blir det? Är det 60 % som i det nya pensionssystemet som ska gälla, eller är det något annat? När Kurt Kvarnström säger att det ska vara finansiellt hållbart över tiden – och då antar jag att ”finansiellt” är nationalekonomiskt – har Kurt Kvarnström då över huvud taget funderat på att det ska vara finansiellt hållbart också för individen?

Prot. 2004/05:46
8 december

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Utgiftsområde 10

Anf. 73 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Ulla Hoffmann, jag pratar inte om 60 %. Jag sade i mitt anförande att vi bedömer 80 % som en rimlig nivå. Det har sagts här tidigare av företrädare från vårt parti och av en minister att det kanske går att diskutera en högre nivå på sikt, om det finns utrymme. Men det viktiga är att den försäkring som vi har är hållbar över tiden så att vi slipper göra de här ingreppen. Människor ska långsiktigt kunna känna en trygghet i våra socialförsäkringssystem. När konjunkturen svänger ska vi inte behöva anpassa systemen till olika nivåer. Det är det jag menar med långsiktigt hållbar, att man verkligen når en trygghet i de sammanhangen.

Vi kommer väl aldrig runt diskussionen om pensionssystemet och hur det kom till. Där hade jag och Ulla Hoffmann en diskussion i fjol, om jag minns rätt. Jag tror att det finns en del saker i den reformeringen som var väldigt positiva och som man inte ska bortse ifrån. Men om det med en parlamentarisk utredning i slutändan kommer att se ut så får, hoppas jag, en bred majoritet komma fram till. Jag tycker inte att vi ska gå in med de föresatserna.

Det finns ett uppdrag när det gäller analysen, men det är inget som säger att den samlade dialogen i en parlamentarisk utredning i slutändan landar där analysen har sina grunder. Jag hoppas att det kan bli en bred politisk enighet i förlängningen.

Anf. 74 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Det som var positivt i vad Kurt Kvarnström förut sade var att han ville ha en dialog med folket. Då kom jag osökt att tänka på ATP-systemet som var föremål för en sådan dialog som avslutades med folkomröstning. Jag skulle vilja höra hur Kurt Kvarnström har funderat på hur detta ska kunna ske i dialog med folket när det nu inte bara skulle vara en parlamentarisk utredning.

80 % är en rimlig nivå. Det håller jag med om. Jag skulle också, precis som Hans Karlsson, kunna tänka mig att ha en högre nivå. Men förutom alla de frågor som har ställts till den borgerliga alliansen om olika ersättningsnivåer kanske man ska fråga socialdemokratin och Miljöpartiet hur de ska få ihop det med grundtrygghet, olika nivåer och brutet grundtrygghet med brutet tak som Miljöpartiet talar om. Jag är nyfiken på hur Kurt Kvarnström har tänkt sig hur detta ska kunna se ut och vilka förutsättningarna ska vara för att vi ska kunna fortsätta att få behålla 80 % i ersättningsnivå.

Anf. 75 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande tror jag att en ersättningsnivå av den storleken har en stor legitimitet hos det svenska folket. Den debatt som följer av det här kommer säkert att visa vilken styrka ett sådant alternativ har i de politiska alternativen framåt i tiden. Det är viktigt att vi får en öppen dialog och redovisning framöver av hur alternativen ser ut. Jag har svårt att se att vi ska landa på lägre nivåer för att kunna få en lösning.

Jag förstår Ulla Hoffmanns oro när hon läser de borgerliga motioner som finns. Jag känner också en stor oro över hur det spretar åt olika håll och hur man så drastiskt föreslår låga ersättningsnivåer. Det är en utma-

ning att hitta en väg i de sammanhangen. Det är en stor utmaning. Tröskeln har inte blivit lägre med de förslag som kommer. Det är min bedömning i dagsläget.

Anf. 76 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hade precis samma frågor som Linnéa Darell hade, men jag uppehåller mig vid dem en del ändå. Vad gäller slutna rum har jag suttit med i ett antal utredningar och upplever inte alls att det har varit slutna rum. Det har varit många människor som kommit utifrån och informerat oss i de utredningar jag har varit med. Jag tycker inte heller att det har varit politiska låsningar. Vi har verkligen haft en förutsättningslös dialog. Inte förrän det blivit skarpt läge, kan man säga, i slutändan när vi ska ta de slutliga ställningstagandena, har det ibland visat sig att vi inte kunnat sy ihop oss i ett gemensamt förslag.

När det gäller trygghetssystemen är det oerhört viktigt att alla är med från början i processen med att få fram förslag. Det känns fel att en person ska sitta och göra analyser först och att alla ska komma in efteråt. Det är i princip att få det färdigt serverat av någon annan. Det är viktigt att man är med i processen så att man själv bildar sig en uppfattning och inte någon annan bestämmer vad man ska tycka. Trots att statsministern för mer än ett år sedan här i kammaren lovade att man skulle tillsätta en utredning är det fortfarande bara en ensamutredare som är i gång med detta viktiga arbete. Varför gör inte Socialdemokraterna mer för att utredningen kommer i gång?

Anf. 77 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Regeringen har lämnat uppdraget till Anna Hedborg. Hon har fått direktiven för utredningen. Hon har också fått en tidsplan. Jag har ingen dagsaktuell information om hur den tidsplanen ser ut i konkreta delar. Även om det är en enmansutredare som håller ihop det är uppdraget, precis som jag sade, att ha en bred dialog med politiska partier och organisationer. Där vill jag understryka arbetsmarknadens parter. Jag tror att det är en oerhört viktig framgångsfaktor för att det här ska lyckas på sikt att arbetslivet tar ett större ansvar för hälsofrågorna.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Birgitta Carlsson. Ni föreslår, precis som Moderaterna, en retroaktiv beräkning två år tillbaks i tiden när det gäller sjukpenningnivån. Ni föreslår också att på den nivån ska man ha 70 %. Min fråga är då: Är det en nivå som Birgitta Carlsson tycker är riktig att ligga på, 60–65 %? Det stämmer ju rätt så väl överens med Moderaternas syn på nivån i socialförsäkringen.

Den andra frågan jag skulle vilja ställa är hur Centerpartiet ser på selekteringen av grupper med högre och lägre nivåer. Ni har själva föreslagit selektering på ett område. Det gäller familjer med och utan barn. Min fråga är: Hur ser ni på en fortsatt dialog i den borgerliga gruppen när det gäller selektering av olika försäkringar? Det finns ett antal sådana exempel i era motioner.

Anf. 78 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag kan ge svar om vårt eget förslag när det gäller sjukförsäkringen. Jag tycker att det är ganska naturligt när man går in i en försäkring och betalar in till ett system att man inte åtnjuter en högre nivå

än man själv har varit med och betalat in till. När man är inne i systemet gäller det efter två år. Jag tycker att det är logiskt att man räknar retroaktivt. I vårt förslag är det 80 % för den som har ett försörjningsansvar. Det är en något lägre nivå för den som inte har det. Det står vi fast vid.

När det gäller hur det kommer att se ut sitter det sex olika arbetsgrupper i alliansen och arbetar med olika förslag. Det finns ingen anledning för oss att deklarerar var de kommer att landa. Det vet vi ju inte riktigt ännu när det gäller olika frågor. Socialdemokraterna får vackert vänta och se vad man kommer fram till.

Kurt Kvarnström var optimistisk när det gäller att nå målet halvering. Jag är absolut inte lika optimistisk. För några år sedan sade vi att det är viktigt att man sätter upp delmål. Det har inte Socialdemokraterna gjort. När man ser en marginell förändring nu, och det är fyra år kvar, är jag orolig för att det inte kommer att bli någon större förbättring.

Däremot är förslaget om finansiell samordning bra. Vid hearingen ställde jag frågan om varför man inte kommit i gång. Man menade då att beslutet nyss hade fattats. Det är ju mer än ett år sedan. Det är beklagligt att det ännu inte finns i någon större omfattning i vårt land.

Vi hade några frågor här i kammaren som flera socialdemokrater hade skrivit motioner om. Det gällde frågan om när man har blivit sjukskrivna av en läkare och försäkringskassans läkare gör en annan bedömning så att man inte får ersättning. Är det den vägen man ska minska inflödet i försäkringarna, eller är det bara ett olycksfall? Det visade sig att det ändå var ganska många som hade de funderingarna i form av motioner från Socialdemokraterna själva.

Anf. 79 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag beklagar i så fall att utredningen inte har kommit längre. Vi är nog många som är lika ivriga. Det visar egentligen komplexiteten. Om man studerar motionerna och förslagen på det här området är det komplext. Det är inte enkelt att hitta lösningar.

Många har talat sig varma för att man ska hitta en gemensam försäkring för allt detta. De förslag som vi läser i dag går åt andra hållet. De pekar i stället på sär lösningar för olika grupper. Det är inte så enkelt att dra någon slutsats av den här diskussionen.

Jag beklagar att vi inte får flera ställningstaganden från de olika borgerliga partierna när det gäller hur man ser på de här frågorna.

Vi kommer naturligtvis att jobba vidare. Jag är övertygad om att inflödet i sjukförsäkringen är en väldigt viktig sak att fästa sig vid. Vi har använt två mål. Det ena är att halvera antalet sjukdagar. Det andra är att förtidspensioneringarna inte ska öka annat än när det gäller den demografiska utvecklingen.

Det är oroande att förtidspensionerna ökar. Det ser vi mycket allvarligt på. Det som är positivt är att vi ser ut att klara det mål och den plan som finns för att halvera antalet sjukdagar till 2008. Där ligger vi före den plan som finns. Det är mycket positivt.

När det gäller inflödet i försäkringen finns det en diskussion som är olycklig. Det finns anledning att se över den tillämpning av regler som sker i dag och den form av retroaktiva beslut som människor upplever att man får. Det är inte tillfredsställande att ha det så.

Anf. 80 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! År 1997 hände flera saker. Den socialdemokratiska regeringen och stödpartierna höjde då ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen med 5 %. Man höjde taket till 90 %. Samtidigt höjde avtalsförsäkringarna ersättningarna med 10 %. Totalt höjdes ersättningarna alltså med 15 %.

Man breddade också och mjukade upp kriterierna bland annat för vad som ska anses vara sjukdom. De lite mjukare reglerna har vållat stora problem. Försäkringskassan har stora svårigheter att tolka reglerna, för att inte tala om läkarna. Den enskilde blir naturligtvis ganska prisgiven. Det hjälper inte att Riksförsäkringsverkets generaldirektör skäller på allmänheten och säger att man har felaktig attityd.

Det behövs faktiskt – vilket vi har föreslagit under sex års tid – en rejäl uppstramning av sjukskrivningsreglerna och definitionerna av sjukdomsbegreppet.

Jag har två frågor till Kurt Kvarnström.

Den första är: Vilka av regeringens förslag anser Kurt Kvarnström kommer att medföra en uppstramning och ett förtydligande av sjukskrivningsprocessen?

Den andra är: Tror Kurt Kvarnström att den 15-procentiga höjningen av ersättningsnivåerna har något samband med den ökade sjukskrivningsfrekvens som vi har sett efter 1998 med närmast galopperande sjukskrivningar och förtidspensioneringar?

Anf. 81 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Ersättningsnivåerna har vi olika uppfattningar om. Det är väldigt tydligt i de motioner som lagts.

Jag tror att det finns förslag som är viktiga. Sjukdomsbegreppet är inte förändrat. Det finns ingen förändrad lagstiftning. Det är möjligen en juridisk glidning och nya sjukdomsbegrepp som har dykt upp.

Det som är, och fortsättningsvis kommer att vara, viktigt för oss är bedömningen av arbetsförmågan, till skillnad från några av de förslag som Moderaterna lägger där man i stället vill lyfta fram, som det heter, vetenskap och beprövad erfarenhet för att bedöma sjukdomar. Det är inte en väg som vi vill gå. Vi vill fortsättningsvis gå mot arbetsförmågebedömningen. Det är en mycket viktig princip, och den måste finnas kvar.

Jag tror inte en sekund på att människor väljer sjukskrivning när man gör så stora förluster. Jag tror inte att någon av dem som drabbas av influensa någonsin har tänkt på att det är någon ekonomisk vinning för dem att gå in i en sjukskrivning. Jag tror inte någon människa i grunden har den synen.

Det finns olika orsaker till att människor är sjukskrivna. Jag tycker att det är synd att Moderaterna försöker föra en kampanj om att man tjänar på att vara sjukskriven. Det undergräver den ärliga och raka diskussion vi behöver ha i de här frågorna.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Anna Lilliehöök. I de förslag ni har lagt föreslår ni att ta bort 16 miljarder i sjukförsäkringen. Hur många bedömer ni i stället blir socialbidragsberoende när ni gör de stora sänkningarna, och hur stora blir de kostnaderna på socialbidragen?

Jag skulle också vilja fråga: Varför vill ni sätta tak på möjligheterna att teckna kompletterande avtalsförsäkringar? Vill ni göra på samma sätt med de privata försäkringarna?

Anf. 82 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag ska förvåna Kurt Kvarnström. Jag hade tänkt säga att jag inte ämnade svara på frågorna. Men nu ska jag göra det.

Varför tycker vi att det är viktigt att även använda drivkrafter i form av ersättningsnivåer? Det är för att vi faktiskt vill minska sjukfrånvaron. Det betyder också att den stora kostnaden för sjukfrånvaron kommer tillbaka till skattebetalarna. Det innebär alltså att en låg- och medelinkomstfamilj kan få upp till 20 000 kronor mer om året efter skatt. Det är ju inte den frågan vi diskuterar här nu.

Varför vill vi ha tak i försäkringen? Det är därför att vi tycker att man med de ersättningsnivåer man har i dag – 90 % med tillägg av semesterersättning – faktiskt är uppe i mer än lönen. Det tycker vi inte är riktigt rimligt.

Jag har då svarat på de frågorna.

Jag tycker att det är lite konstigt när regeringspartiet agerar oppositionsparti. Jag gratulerar i och för sig till Kurt Kvarnströms framsynthet och till att han övar ordentligt inför kommande perioder.

Jag vill återkomma till frågan om en skärpning av sjukskrivningsprocessen och frågan om klarare medicinska regler.

Skälet är delvis en tydlighet så att man inte ska råka in i det som Birgitta Carlsson var inne på, nämligen när man använder försäkringskassan som någon allmän åtsnörpningsmetod. Det måste vara möjligt att förklara varför man godkänner eller inte godkänner en sjukskrivning.

Vi menar också att det behövs en tydlig praxis både när det gäller medicinska grunder – även för mer vaga medicinska symtom. Det behövs klarare praxis för båda delarna.

Anf. 83 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi har med tydlighet visat de alternativ vi står för när det gäller socialförsäkringarna. Jag har också redovisat dem. Det skulle dock vara klädsamt med en bättre redovisning av hur den samlade borgerliga alliansen ser på de här frågorna. Jag tycker att detta är en debatt som vi behöver ha och som är väldigt värdefull.

Man måste ändå hålla med om att det är en rätt förvirrad situation som Moderaterna har presterat under de senaste veckorna när man börjat prata om olika grupper och olika sjukdomar som ska ha olika ersättningsnivåer. Med det sättet att hantera detta skulle vi vara på väg in i en väldigt komplicerad situation. Då skulle naturligtvis sjukdomsbegreppet och vetenskap och beprövad erfarenhet, som det står i en av era motioner, bli väldigt viktigt som bedömningsgrund.

Jag vill ha en annan bedömningsgrund. Jag känner svårt sjuka människor som arbetar för fullt på heltid. För mig är arbetsförmågebedömningen mycket viktigare än att måla ut några sjukdomar som grund för om man ska få ersättning eller inte. För mig är det oerhört viktigt att de frågorna lyfts fram på det sättet.

Jag har dock inte fått något svar på varför ni lyfter fram det på ert vis, varför Moderaterna lägger fram förslag som innebär att vi blir ännu mer

socialbidragsberoende i stället för att använda en försäkring utifrån vad den är till för. Vi får väl vänta på de svaren och hoppas att vi får dem framåt i tiden så att vi kan föra en fortsatt diskussion i de här viktiga frågorna.

Anf. 84 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Sven Brus har i stora delar redan förklarat Kristdemokraternas syn på detta betänkande. Anledningen till att jag begär ordet är utskottets behandling av frågor som berör försäkringskassan och dess angränsande verksamheter.

Jag vill redan nu yrka bifall till reservation 54 under punkt 58.

Försäkringskassan har under flera år tyngts ned av osedvanligt stor arbetsbelastning. Ohälsan och därmed höga sjuktal har gjort att personalen fått en alltför stor arbetsbörda. Orsaken till de höga sjuktalerna och en ohälsa som övergår flera grannländers statistik är fortfarande för mig fullständigt oförståelig. Trots Sveriges väl fungerande kontroll av arbetsplatser och skyddsombudens goda insatser har vårt land drabbats av onormalt höga sjuktal. Även om en viss nedgång kan skymtas är ohälsan fortfarande osedvanligt hög.

Kristdemokraterna har vid flera tillfällen försökt påtala detta för regeringen men mötts av kalla handen. Långt om länge har inte bara regeringen utan också myndigheter insett och accepterat att det, som Alf Svensson sade, kan förekomma ett visst överutnyttjande av socialförsäkringssystemet. Det är med tacksamhet jag noterar att utskottet kommit till insikt om detta problem och dessutom numera medverkar till att rätta till de luckor i lagen som möjliggjort fusk och ett felaktigt utnyttjande av bidrag.

Vår socialförsäkring är grundad på inkomstbortfallsprincipen, som jag tror att vi alla är överens om. Det innebär att man ska ha ersättning endast när sjukdomen förhindrar närvaro på arbetsplatsen.

För mig är det därför viktigt att lyfta fram det som är grunden till vårt ersättningssystem, nämligen att man är förhindrad att vara på sitt arbete. Systemet borde dessutom i ännu högre grad ta reda på vad som är orsaken till sjukdom och eventuell frånvaro från arbetsplatsen.

Det är ju inte alldeles säkert, fru talman, att arbetsgivaren eller sjukförsäkringen ska ansvara för och betala ersättning när frånvaron är att hänföra till otrivsel på arbetsplatsen eller rentav familjerelationer. Hur dessa frågor ska lösas kan jag inte gå in på här, och vi ska inte debattera dem nu. Men jag beklagar att regeringen till utredningen av socialförsäkringarna endast tillsatt en särskild utredare enligt direktiv 2004:129. Det brådskar, fru talman, om vi ska få rätsida på våra höga kostnader för ohälsan. En parlamentarisk utredning borde tillsättas omgående, i enlighet med reservation 1.

Fru talman! Frågorna om ohälsan engagerar mig mycket, men det jag egentligen skulle tala om här och nu är försäkringsläkarna. Utskottet har fått flera förslag om hur man kan förbättra arbetet och kunskapen för försäkringsläkarna. Dessutom kan riksdagen i dag förstärka tryggheten för oss patienter genom att ställa försäkringsläkarna under myndighetskontroll.

Våra ordinarie läkare är ständigt kontrollerade av Socialstyrelsen. För mig är det märkligt att försäkringsläkarna, som bevisligen har stort an-

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 10

svar för patienters ersättning och omhändertagande av försäkringskassan, inte kontrolleras på motsvarande sätt. Den trygghet detta skulle medföra borde vara en självklarhet för utskottet. Även om det föreligger gränsdragningsproblem och svårigheter när det gäller hur denna kontroll ska utföras ser jag inte detta som skäl nog att avslå den aktuella motionen.

För att visa på mitt engagemang i frågan skulle jag här vilja fråga Kurt Kvarnström vad som ligger bakom formuleringen på s. 84 i betänkandet: "Utskottet anser att ett tillkännagivande om myndighetskontroll av försäkringsläkarna inte nu skall göras." Därmed avstyrker man motion Sf355. Ska detta tolkas på motsvarande sätt som när Kristdemokraterna för två år sedan väckte tanken att ett eventuellt överutnyttjande kunde förekomma? I dag, två år senare, är det gemensam kamp mot fusk och missbruk vi ser och upplever.

Min fråga till Kurt Kvarnström blir således: Kommer denna mening att ändras, och i så fall när? Kommer ordet "inte" eller ordet "nu" att tas bort från nämnda mening, eller gärna båda två?

För övrigt läser jag med en viss känsla av tillfredsställelse utskottets kommentarer angående utbildningen av försäkringsläkarna. Men självklart är jag inte nöjd. Vi har mer att göra på detta område. Ansvar kommer framöver att ligga på vårt utskott även om försäkringskassan nu blir en statlig myndighet från nyår.

Fru talman! Ett tredje område jag vill ta upp gäller avstämningsmötena. Försäkringskassan har ett ansvar att få folk tillbaka till arbete; det är förvisso sant. Försäkringskassan ansvarar även för sjukskrivningarna. Det har också debatterats här i dag vem det egentligen är som sjukskriver. Detta är dock en viktig distinktion – att försöka få folk tillbaka till arbete, till skillnad mot tillbaka till det gamla arbetet. Det är inte alldeles självklart att man ska komma tillbaka till den gamla arbetsplatsen; det hoppas jag att vi kan vara överens om. Att komma tillbaka till någon form av arbetsuppgift är det viktigaste.

Detta ansvar har försäkringskassan. Som en följd av detta ansvar måste alla möjliga medel användas för att minska ohälsan. Ett sådant är just avstämningsmöten. Försäkringskassan i Skåne är duktig på detta. Läkare och försäkringskassa arbetar aktivt för att avstämningsmöten ska komma till stånd så tidigt som möjligt. Det visar sig också i statistiken att dessa avstämningsmöten ger resultat.

Även om det nu inte är riksdagen som beslutar om försäkringskassans arbetsätt i Sverige önskar jag att dessa ord om avstämningsmöten kommer såväl ministern och regeringspartiet som framför allt den nya försäkringskassan till handa, så att de får god kännedom om att det finns avstämningsmöten som både uppmuntras och aktualiseras inom hela försäkringskassans arbete.

Avslutningsvis, fru talman: Försäkringsläkarnas roll är oerhört viktig. Utredningen av våra socialförsäkringar brådskar och ska omgående ändras, tycker vi kristdemokrater, till att bli en parlamentarisk utredning. Och glöm till sist inte bort avstämningsmötena! De kommer att påverka ohälsan konkret.

Anf. 85 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Till Kenneth Lantz vill jag säga att försäkringsläkarna har en viktig uppgift. När vi lade fram det förslag som trädde i kraft i juli

2003 pekade vi också speciellt på att försäkringsläkarna har en väldigt viktig roll.

Det har ju skett en hel del sedan dess. De utbildningar som bedrivs har varit nyttiga och värdefulla med den erfarenhet som finns i den här kåren.

När det sedan gäller försäkringsläkarnas underställande av tillsyn, så att säga, är frågan inte alldeles enkel. Den är relativt komplicerad. Det är ändå så att försäkringsläkarna inte fattar några beslut. Man måste vara ödmjuk inför och fundera på i vilken form och på vilket sätt man ska komma vidare på det området. Jag utgår från att vi i den översyn som kommer att ske framöver kommer att lyfta fram och diskutera de här frågorna också.

När det gäller avstämningsmötena är jag lika otålig som Kenneth Lantz. Jag hoppas väldigt mycket på att när de ekonomiska drivkrafterna kommer i gång kommer det att bli väldigt många avstämningsmöten. Jag hoppas att det är en positiv effekt av det förslag som är så starkt kritiserat. Att sätta sig vid samma bord och diskutera de gemensamma frågorna med den enskilde tror jag är den väg vi har att gå för att lösa många av de här frågorna.

Anf. 86 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar för en viss öppning angående försäkringsläkarna och kontrollen. Men hur blir det med de två åren? Kan vi räkna med att det någon gång blir en sådan förändring till förmån för patienternas trygghet? Jag är väl medveten om att det varken är jag som patient, min arbetsgivare eller någon annan än just försäkringskassan som beslutar om sjukskrivning. Därom råder inget som helst tvivel från min sida. Men bland folk och bland debattörer i vårt samhälle är det nog tyvärr så att man har en uppfattning att det kanske inte är försäkringskassan som beslutar om sjukskrivning. Men i den frågan tror jag att Kurt Kvarnström och jag är överens.

Kan vi inte när det gäller försäkringsläkarna enas om att vi har en målsättning att stärka patienttryggheten? Kurt Kvarnström vet mycket väl att läkarnas uttalanden inför socialförsäkringsnämnderna utgör tungt vägande skäl. Då är det bra att det finns någon som övervakar dem också.

Sedan noterade jag med tacksamhet att vi är överens om avstämningsmötena. Men jag ser gärna att regeringen och Socialdemokraterna arbetar konkret för att lyfta fram den här frågan så att det blir konkret och mätbart att just avstämningsmötena ger resultat. Det kan vi bevisa från Försäkringskassan i Skåne.

Anf. 87 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om att avstämningsmötena inte sker på sådant sätt i dag att de förs in i statistiken. Det sker många rehabiliteringssamtal, skulle jag vilja kalla det, som man inte använder begreppet avstämningsmöte för i klassificeringen och de tekniska systemen. Där kan alla bli mycket bättre. Jag tycker egentligen att alla kan ta initiativ till att ha avstämningsmöten. Det tycker jag är väldigt viktigt.

Sedan är jag inte beredd att säga vare sig ja eller nej när det gäller försäkringsläkarna och fortsättningen. Vi behöver ha en fortsatt dialog om detta och se vilka möjliga lösningar som går att hitta. Försäkringslä-

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 10

karna har ett stort inflytande. Det är därför man också väljer att rekrytera försäkringsläkare med specifika kunskaper på olika områden, för att få en så fördjupad bedömning som möjligt och förhoppningsvis en så riktig bedömning som möjligt när man kommer till beslut.

Det jag är lite mer orolig för i de motioner som kristdemokraterna har skrivit, Kenneth Lantz, är att man vill frånta arbetsgivaren ansvaret för att arbeta med rehabiliteringsfrågorna. I det förslag ni har till rehabiliteringsförsäkring och sådant vill ni avlasta arbetsgivaren ansvaret när det gäller rehabiliteringsfrågorna. Där har vi olika uppfattningar.

För mig är arbetsplatsen oerhört central för att komma tillbaka till arbete. Sedan behöver vi förbättra förutsättningarna för de människor som inte kan komma tillbaka och som behöver byta arbetsplats. Där behöver vi genom finansiell samordning och annat hjälpa till att hitta lösningar för de människorna.

Anf. 88 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Vi är inne i avslutningen på den här debatten, och jag kan bara konstatera att regeringspartiet har gjort Kristdemokraterna till viljes i en del av våra förslag, men långt ifrån alla.

Angående rehabiliteringsförsäkringen refererar jag till vad Sven Brus har redogjort för tidigare. Vi anser att en rehabiliteringsförsäkring är ett bra förslag. Det finns många försäkringsmodeller i vårt land som är till fördel för såväl försäkringsgivare som försäkringstagare. Jag tror att även rehabiliteringsförsäkringen skulle gagna hela svenska folket ekonomiskt, även personellt sett.

Kurt Kvarnström nämnde tidigare att inflödet sjunker kraftigt. Jag kan inte inse att sjukskrivningsnivån och ohälsan sjunker kraftigt. Men det kan ju bli så i framtiden om vi gemensamt kan arbeta med en bättre rehabiliteringsarbetsmodell och även kan konstatera att avstämningsmöten blir verklighet i samhället framöver.

Anf. 89 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Fru talman! I dag har vi en ordning när det gäller sjukskrivning och sjukintyg som gör att människor hamnar mellan stolarna, som det heter. Den enskilde försäkrade blir sjuk och uppsöker läkare. Läkaren skriver ut ett sjukintyg. Därefter är den försäkrade hemma, eftersom han eller hon är sjuk. Efter några veckor kontaktas den här personen av försäkringskassan som säger att sjukintyget är underkänt. Alltså blir den enskilda människan, den försäkrade, utan ersättning, för han eller hon har ju inte varit på jobbet heller. Har man inte varit det får man ingen lön.

Det här är inte tillfredsställande, anser jag. Jag har skrivit en motion om detta också. Jag skulle vilja ställa några frågor till Kurt Kvarnström och utskottet.

Det jag nämner nu har blivit omvittnat i flertalet tidningar. Det har stått i LO-tidningen, och Kommunförbundet har uppmärksammat detta. Utskottet skriver ju att ni förutsätter att regeringen vidtar åtgärder som snarast tillgodoser kravet på snabbare beslut från försäkringskassan och att det ska ske inom rimlig tid. Jag skulle vilja få ett förtydligande av vad som menas.

Samtidigt vill jag ställa en principiell fråga. Hur ser utskottet och Kurt Kvarnström på det krav som jag också nämnt i min motion, att

ingen försäkrad ska drabbas retroaktivt när det gäller försäkringen? Det tycker jag är en viktig fråga.

Det handlar alltså om att man är hemma därför att man är sjukskriven, men helt plötsligt får man reda på att man inte är det och ställs utan ersättning. Det har faktiskt också varit så att man i några kommuner har sagt att det här har lett till att försörjningsstödet i vissa fall har ökat. Jag vill gärna ha svar på de frågorna från Kurt Kvarnström.

Anf. 90 KURT KVARNSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Den här problematiken har uppstått efter att Riksförsäkringsverket har gett ut starkare direktiv till kassorna när det gäller sjukskrivningsprocessen, att man ska ha ett mycket tydligt och bra underlag innan man fattar beslut om att godkänna sjukpenning eller inte.

Det här har skapat en hel del bekymmer. Vi har uppmärksammat det i utskottet. Vi har mött många människor och många grupper som har påtalat det här. Det har också uppmärksamats av Hans Karlsson, som har bett Riksförsäkringsverket att se över den här situationen.

Det man konstaterar från Riksförsäkringsverket i den återrapport som kom i mitten på oktober är att det är alltför långa handläggningstider. Det innebär i vissa fall att personer som upplever att de har ett fullständigt underlag blir nekade sjukersättning retroaktivt.

Jag tycker inte att det är tillfredsställande att ha den tillämpning som vi har i dag. Jag utgår från att regeringen återkommer med ett förslag om att korrigera det här. Det upplevs inte som ärligt och rejält för de människor som blir nekade ersättning retroaktivt. Jag utgår från att regeringen återkommer i den här frågan till riksdagen och utskottet med en korrigering.

Anf. 91 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Fru talman! Jag tackar Kurt Kvarnström för det svaret. Det här är en fråga som faktiskt också berör vårt rättsmedvetande, hur vi ser på den här frågan principiellt. Och det handlar om människor som egentligen i god tro hamnar i de här situationerna. Jag tror att en korrigering måste ske ganska snart.

Det är bra att utskottet ligger på i den här frågan också, så att man kan få en bra lösning. Det kan inte få fortsätta på det här sättet, eftersom det anses vara stötande, vilket jag också tycker. Jag har i alla fall fått ett besked från Kurt Kvarnström och utskottet, och vi får hoppas att frågan får en snar lösning.

Utgiftsområde 11

Anf. 92 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Nu ska vi diskutera ekonomisk trygghet vid ålderdom. Pensionssparande brukar det kallas, och det är vad det är: att helt enkelt skapa resurser för att man ska kunna leva hyfsat även när man inte arbetar på ålderns höst. Med pensionsreformen år 2003 har vi fått ett stabilt och säkert system för vår ålderspension.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 10

Utgiftsområde 11

Det visar sig nu, efter den största börs krisen på 30–40 år, att pensionssystemet var precis så stabilt som vi hade hoppats och att våra pensionsfonder har kunnat hämta sig efter denna väldigt stora aktienedgång.

Då och då läser vi larmartiklar om pensionerna. Pensionerna räknas inte upp med priserna, skrev Aftonbladet. Bara 40 % av slutlönen i pension, skrevs det någon gång i våras.

Jo, när det gäller uppräknings med priserna är det så att pensionen räknas upp med lönerna. Det är mer än vad priserna går upp. Hur är det då med att pensionen blir bara 40 % av slutlönen? Ja, men det beror helt på vad man har för slutlön och hur mycket man har sparat.

Det är detta som är finessen med pensionsreformen, där så många andra länder fortfarande befinner sig fastlåsta i omöjliga pensionssystem, med orimliga åtaganden i form av korta intjäningstider, korta sparperioder, låg pensionsålder – ned mot 50 år i vissa länder, till exempel Italien – och höga pensioner bestämda av slutåret eller slutåren. Detta var också problemet med vårt tidigare pensionssystem. Det innebar en orimlig belastning på kommande generationer.

Den andra bärande idén bakom pensionsreformen var just att få en vettig fördelning mellan generationerna, så att vi inte lämnar en hård belastning på kommande generationer. Vi lever längre och är friskare efter 65 år. Det betyder att pensionssparandet ska räcka till flera år efter 65.

Det nya pensionssystemet innebär att pensionsåldern blir mer rörlig, att pensionen kan tas ut från 61 års ålder och att man kan vara kvar i sin anställning till 67 års ålder. Man kan ta ut pension några år och sedan arbeta några år igen.

När vi lever allt längre och ett friskare liv upp i åldrarna vill vi moderater att det ska bli mer gynnsamt att arbeta längre eller att kombinera pensionen med fortsatt arbete. Därför föreslår vi att arbetsgivaravgiften ska sänkas till 26 % för de äldre, att det ska vara lägre skatt på arbetsinkomster och att det ska ges möjlighet till tidsbegränsad anställning för äldre och framför allt göras lättare för äldre att få anställning. I dag är ju situationen tvärtom den att det pågår en stor diskriminering av äldre på arbetsmarknaden.

Vårt pensionssystem innehåller också delar för dem som inte har kunnat tjäna ihop till sin pension. Det är garantipensionen för dem som har bott i Sverige. Det är äldreförsörjningsstödet för dem som inte har bott tillräckligt länge i Sverige, det vill säga 30 år. När det infördes 2003 var det obeskattat och motsvarade då garantipensionen med avdrag för kommunalskatten. Vad som hände sedan var att kommunalskatten gick upp, och plötsligt var alltså äldreförsörjningsstödet högre än garantipensionen, något som upplevs som orättvist.

Vi föreslår därför att äldreförsörjningsstödet ska sättas till samma nivå som garantipensionen och beskattas, så att vi inte hamnar i den här situationen.

Pensionssparandet är ofta hushållets största tillgång. Vid skilsmässor grälar man till exempel om pinnstolar, mattor och taylor, men sällan diskuteras pensionsparkapitalet. Vi vill ha en delad pensionsrätt i premiepensionen och göra det till huvudregel. Man ska alltså inte behöva anmäla att man vill dela pensionen mellan makar.

När den arbetande generationen består av färre personer och dessutom en betydligt större andel står utanför arbetslivet, till exempel på grund av sjukskrivning, riskerar vi att få problem även med det nya pensionssystemet, vars pensionssparande går ut på att vi får pension i förhållande till hur mycket vi har arbetat. Sjukligheten blir ett hot när de som arbetar ska betala för både uppehälle och pension för den sjukskrivna fjärdedelen och dessutom för sin egen pension. Det kostar i form av högre lön, skatter, arbetsgivaravgifter och lägre tillväxt.

Det är oroande att vi arbetar kortare och kortare tid. De som läser vidare börjar i dag inte arbeta förrän vid 27 års ålder, samtidigt som den faktiska pensionsåldern för LO-arbetare tydligen är i genomsnitt 59 år. Då har man arbetat i 32 år. Det betyder egentligen att man behöver spara 30 % av inkomsten för att få en pension motsvarande 60 % av lönen under 16 år. Det är en ganska enkel matematik, fast det blir många procenttal.

Därför tycker vi moderater att det är oerhört viktigt att det finns ekonomiska drivkrafter och belöning för att arbeta mer både i början av arbetslivet och i slutet av arbetslivet.

Pensionen behöver diskuteras mer med utgångspunkt från de pensionslösningar som finns både statligt, avtalsmässigt och i privat sparande. En av grundtankarna i pensionssystemet var att vi skulle kunna påverka mer själva och välja utifrån våra egna förutsättningar: Hur ser min planering ut? Föredrar jag att spara mer och få högre pension eller att ha mer pengar nu? Hur är min tjänstepension? Behöver jag kompletterande sparande på banken eller i privat pensionsförsäkring?

Det är glädjande att vi just i dagarna nu äntligen får den aviserade pensionsportalen, där vi kan se och följa våra egna pensioner och där diskussionen hemma vid köksbordet kan ta vid.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 93 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Det har nu snart gått elva år sedan den stora pensionsöverenskommelsen. Den stöddes då av ungefär 85 % av riksdagen. Det är i dag fortfarande över 85 % av riksdagen som står bakom pensionsreformen. Mitt intryck är att inte bara mängden är ungefär likadan utan att stödet närmast har ökat inom partierna. Det är allt oftare som man från de fem partiernas sida talar väl om pensionsreformen.

De två partier som var emot, och har varit emot det under tiden, det vill säga Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna, har helt olika förslag sinsemellan. Vänsterpartiet vill, i grova drag, ha kvar det gamla ATP-systemet, medan Miljöpartiet önskar för sin del ett system som i huvudsak handlar om lika pension för alla, det vill säga någon form av grundpension.

Det har sagts i dag under debatten att uppgörelsen tillkom i slutna rum. Det sägs ofta av kritiker att så var fallet. I begränsad utsträckning är det förstås sant, det vill säga förhandlingarna om överenskommelsen ägde rum i ett rum med en dörr som inte var öppen jämt. Så brukar förhandlingar gå till. Det är sällan jag har sett att till exempel löneförhandlingar på marknaden äger rum i TV-rutan eller på stora torget. När man väl har bestämt sig för att försöka komma överens träffas man. Men det är intressant som allmän bild.

Både i direktiven när utredningen tillsattes på hösten 1991 och under resans gång presenterades mycket utförligt de idéer som partierna var inne på. Sommaren 1992 presenterades en skiss på 80–90 sidor för 70–80 journalister och TV. Det var ett par år innan den slutgiltiga uppgörelsen.

Nåja. Hur går det med fortsättningen? De fem partierna är eniga om att förändringar och förbättringar som ska äga rum ska man vara överens om. Vi fortsätter att träffas för att diskutera förändringar av olika slag. Det som på senare tid har tillkommit är ju en översyn av premiepensions-systemet som ska pågå något år. Där ska man se om det går att göra förbättringar, exempelvis informationen till allmänheten från dem som deltar. Det finns också möjlighet för utredaren att titta på andra förändringar, för partierna att fundera på och riksdagen i sinom tid, om det skulle bli förändringar, att ta ställning till.

Det har nyligen lämnats en utredning som jag tror är unik internationellt sett. Det är en utredning som har haft som uppgift att undersöka vad som ska göras om det blir ett stort överskott i det allmänna pensionssystemet. När jag träffar representanter från andra länder vägrar de tro att vi gör sådana utredningar. Det är inte det som är det dominerande problemet runtom i världen när pensioner diskuteras. Vi vet inte heller om vi ställs inför detta, men det har varit en mycket tydlig markering av att det som pensionssystemet omfattar tillhör de pensionerade. Utredningens förslag har varit att slå fast villkor för framtiden där det automatiskt, om det blir ett hyggligt överskott, ska delas ut förstärkning av pensionsrättigheter och pensioner i framtiden. Den är för närvarande på remiss, och vi får väl lyssna på synpunkterna innan vi går till beslut.

En annan fråga som har varit uppe är om det ska göras en sista överföring från AP-fonderna till statsbudgeten med anledning av de förändrade arbetsuppgifterna mellan de två. Där har partierna bestämt sig för bedömningen att det inte fanns ett rimligt utrymme för detta och att det inte ska ske någon sådan i år. Man får återkomma till frågan.

Det finns några frågor som är kvar. Den delen av uppgörelsen om hälften–hälften-delning av avgiften är inte genomförd, på det viset att hälften ska vara egenavgift och hälften arbetsgivaravgift, eller anorlunda uttryckt bara ta ut avgifter till hälften ovanför taket, en ren skatt. Men jag tar för givet att regeringen grubblar intensivt på hur man ska bära sig åt för att komma i mål på den punkten.

Detta pensionssystem, som många av oss tycker är bra, kan förstås förbättras på olika sätt. Jag hörde Anna Lilliehöök alldeles nyss nämna frågan om man ska se över reglerna för att dela pensionsrätt i äktenskap. Under den tid arbetsgruppen som jag var ordförande i arbetade var det min uppfattning att detta var viktigt. Det borde göras förändringar som innebär att man under äktenskap även skulle kunna dela på pensionsrätten i det allmänna systemet på ett eller annat sätt. Det skedde andra förändringar som vi kom fram till för framför allt kvinnor i samband med skilsmässor, men på den punkten kom vi inte längre än till den frivilliga delningen. Jag ser fram emot en diskussion om det hela. Det går lätt, tycker jag personligen, att argumentera för att i de äktenskap där det inte finns äktenskapsförord är detta en betydande tillgång. I normalfallet skulle pensionsrätten delas mellan makarna. Består äktenskapet spelar det ingen större roll att det har skett, men upplöses det efter 10–20–30 år

har det en betydelse för den som har den lägre inkomsten. Jag ser fram emot en diskussion om till exempel Moderaternas vill förnya den.

Det finns andra saker på pensionsområdet som är tunga och viktiga. En av dem är de svenska avtalspensionernas konstruktion. Det är inget tvivel om att vi valde den nivå vi valde i det allmänna systemet eftersom vi visste att nästan alla löntagare hade en avtalspension ovanpå. Vi hoppades att avtalspensionerna skulle påverkas av de goda och fina principerna i det allmänna systemet i samband med reformeringen. I viss utsträckning har så skett. Framför allt i avtalet mellan LO och SAF är det alldeles uppenbart att man har tagit intryck från det allmänna systemet. En del av de andra stora områdena har också tagit intryck, men samtidigt har inget av de fyra stora områdena vad gäller pensionsrätter ovanför inkomsttaket i det allmänna systemet valt samma princip – det vill säga ett avgiftsbestämt system. Det finns anledning att intensifiera den allmänna debatten om detta. Det spelar förstås stor roll. En annan brist i avtalspensionerna är ofta att de inte på samma sätt som den allmänna pensionen belönar den som jobbar längre, inte ens matematiskt som det allmänna systemet. Man får relativt liten utdelning i flera av systemen om man arbetar längre. Det bör vi också föra en allmän debatt om.

Fru talman! I samband med det här utskottsbetänkandet och den del som rör det här utgiftsområdet finns det några reservationer. Vänsterpartiet har en reservation där man, om jag förstår rätt, tänker sig att höja pensionerna. Det nämns inte i texten att det nya pensionssystem som Vänsterpartiet har varit emot hela tiden har inneburit just höjda pensioner. De har inneburit höjda garantipensioner i samband med att det växades från obeskattade till beskattade sådana, och det har inneburit höjda inkomstpensioner eftersom pensionerna har räknats upp med löneindex. I de delarna – för första gången sedan 1960 när ATP infördes, som Vänsterpartiet i huvudsak vill behålla – har det skett realökningar av inkomstpensionen. Det kanske vi får höra en hyllning till lite senare i debatten.

I någon reservation och några motioner nämns tankegångar om att förstärka i reala termer garantipensionen eller liknande delar av pensionsystemet. Där finns anledning att påminna om att Pensionsarbetsgruppen inför fempartiöverenskommelsen var mycket överens om att ha hela systemet löneindexerat, med ett undantag – det vill säga garantipensionsdelen skulle vara prisindexerad. De som hade det sämst skulle vara garanterade att detta inte påverkades om det gick dåligt i samhällsekonomin, men också inte heller förstås få en automatisk uppräknings om det gick väl. Att ändra den principen kan vi förstås diskutera. Det är möjligt att de diskussionerna ska föras i huvudsak tillsammans med de partier som ingår i överenskommelsen än att vi årligen i kammaren voterar om detta.

Fru talman! Genomförandet av den stora pensionsreformen har gått väl. Jag ser ingen annan anledning än att till dagens betänkande yrka bifall till förslaget i utskottets text.

Anf. 94 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag känner mig lika trygg och säker i talarstolen denna gång igen, även om det känns lite märkligt att återigen stå och debattera samma ämne som vi har gjort ett antal gånger tidigare. Debatten om pensionerna är lika trygg som pensionen i sig som varje månad kommer till kontot eller i brevlådan. Men det hör till att vi ser över frågorna.

Med pensionsöverenskommelsen i botten som ett starkt fundament minskar av självklara skäl debatten mellan regeringspartiet och den borgerliga oppositionen som ingår i överenskommelsen i omfattning. Under åren har jag noterat ett närmande, och från oppositionens sida kan vi tacksamt notera att regeringspartiet insett värdet av att långt om länge ta bort ta bort till exempel änkepengen, vilket skedde förra året. Nu ska vi även besluta om omställningspensionen ska återställas till tolv månader. Detta har Kristdemokraterna påtalat och motionerat om i flera år. Det är bra när en överenskommelse och ett samarbete kan fungera på detta sätt.

Vad som däremot inte är bra är bedömningen av vår motion om inkomstprövning av BTP.

Kristdemokraterna har anvisat 90 miljoner kronor för att möjliggöra ett bättre stöd för pensionärer som är i behov av bostadstillägg och samtidigt äger en fritidsfastighet med högt taxeringsvärde. Jag anser det inte vara rimligt att tvinga dessa pensionärer att sälja sin fritidsfastighet för att på så sätt ha råd att bo kvar i sin permanentbostad. Genom att ta bort kravet på att fritidsfastighet ska räknas in i underlaget för bostadsbidraget kommer levnadsnivån att höjas för dessa pensionärer med låg pension. Det är jag övertygad om.

Fru talman! Jag skulle vilja ge ett exempel på hur det kan låta ute bland folk.

En pensionär i Helsingborg sade till mig vid en kopp kaffe: ”Min pension räcker inte mer än till hyra och enklast tänkbara mathållning.” Det är beklagligt. Det är inte säkert att dessa människor har sämst livskvalitet för den sakens skull, men det är inte lätt att vara glad och tacksam pensionär när kostnaderna ökar mer än vad pensionsutbetalningarna gör. Det var därför som jag med sorg och bedrövelse lyssnade till den här pensionären, som arbetat hela livet och nu lever på marginalen. Pengarna räcker inte, säger pensionären som jag mötte på kaféet, och den här personen får representera många i samma situation. Det saknas varje månad pengar till biobiljetter, julklappar och gåvor, och till och med kostnad för ett besök hos frisören blir kännbart hos den här gruppen människor.

Många pensionärer möts varje månad av känslan att deras yrkesverksamma arbetsinsats inte värderas längre. Låga pensioner som kompletteras med bostadsbidrag har skapat ett beroende av regeringens bidragssystem. För mig känns det märkligt att Sverige inte har ekonomi att försörja våra äldre, våra föräldrar och gamla som slitit och kämpat hela sitt liv. På ålderns höst ska de tydligen tvingas till ett beroende. Det här är inte värdigt.

Det är över 1,3 miljoner människor som i dag är 65 år eller äldre. Det motsvarar ungefär 17 % av hela Sveriges befolkning. Många av dessa oroar sig i dag över sina ekonomiska förutsättningar för framtiden. Att kunna åldras med bibehållen värdighet måste garanteras varje människa. Men många har i dag bristande tilltro till samhällets förmåga att garantera trygghet för individen.

Även människor med låg pension måste äga rätt att känna trygghet inför kommande försörjning. Det gör man inte om man inte har gjort det under de senaste åren och investerat i en bättre pension och pensionsförsäkring. Det här blir ovärdigt.

Regeringens okänsliga budgetsanering under 1990-talet kom att drabba samtliga pensionärer genom nedskärningar och brister inom äldre vården samt växande vårdköer. Detta var olyckligt.

Jag har några siffror. Under 2002 hade pensionärer från 75 år och uppåt den ekonomiskt lägsta standarden jämfört med alla åldersgrupper. Pensionärer mellan 65 och 74 år hade samtliga lägre ekonomisk standard än till exempel gruppen 0–17 år och även nästa åldersgrupp, 18–24 år.

Gruppen pensionärer som var relativt fattiga har också ökat mellan 1995 och 2002. Antalet fattiga pensionärer över 75 år ökade faktiskt med 9 % över samma tidsperiod.

Fru talman! I den ekonomiska vårpropositionen för 2004 beskrivs det på följande sätt, "Ålderspensionärernas relativa ekonomiska standard förbättrades påtagligt fram till 1996, därefter återgick deras relativa position successivt till 1991 års nivå." Det är beklagligt.

I och med att den nya pensionsreformen, som Kristdemokraterna också står bakom, trätt i kraft har situationen för pensionärerna förbättrats, men inte tillräckligt. Pensionsreformen leder säkerligen till att pensionssystemet blir stabilare – det är jag helt övertygad om – och pensionerna kommer att säkras på ett bra sätt – det är jag också övertygad om. Därutöver har riksdagen också godkänt att ett äldre försörjningsstöd införas för att i möjligaste mån minska behovet av långvarigt socialbidragsberoende för våra äldre.

Trots detta, fru talman, inser jag att det finns grupper som har det ekonomiskt dåligt, ja, sämst. Mina tankar går åter till kaféet i Helsingborg, och jag vill fråga Lennart Klockare: Inser regeringen och Lennart Klockare att det de facto i Sverige finns pensionärer som lever under knappa ekonomiska förhållanden? Jag tänker speciellt på den grupp som tvingas sälja sina fritidsfastigheter bara för att kunna bo kvar i sin permanentbostad. Är detta värdigt?

Anf. 95 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Det är mycket som pockar på uppmärksamhet i dessa dagar, både stora och små frågor, sådant som rör det mesta – men mycket av det är väl ändå av övergående natur. Samtidigt som medierna stormar runt den ena eller andra frågan och den ena eller andra personen är det lätt att de grundläggande samhällsfrågorna glöms bort. Jag har inga problem med att debatten förs i det tempo den förs i, men låt oss också ta tillfället i akt att här i kammaren diskutera de stora frågor vi har att göra med.

En av de frågorna är den som nu är uppe till debatt: hur pensionssystemet ska se ut. Vår kritik – låt mig konstatera det – mot det nya pensionssystemet ligger fast.

Många pensionärer är med all rätt i dag besvikna och känner sig nedvärderade utifrån de löften som tidigare avgivits. Tilltron till det politiska systemet är skadat, och missnöjet med det nya pensionssystemet – oavsett vad Bo Könberg säger – växer faktiskt i styrka i Sverige.

Fru talman! På sätt och vis är det en lite märklig debatt. Den budget som ligger till grund för det här betänkandet är framförhandlad mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna, men det är bara ett av de här partierna som står bakom pensionsöverenskommelsen. Det betyder att de här tre partierna gemensamt står bakom de pengar som

anslås, men i övrigt har man olika uppfattning om systemets grundkonstruktion.

Jag tänkte ägna en del av tiden i det här anförandet åt systemkritik, därför att jag tror att det är viktigt att inte bara diskutera nivåer och siffror utan också hur och varför system är byggda som de är byggda och varför de i det här fallet borde byggas på ett annat sätt.

Fru talman! ATP-systemet, som vi hellre hade sett reformerat än sänt till graven, var framväxet ur en av svensk arbetarrörelses största och viktigaste klasstrider. Genom att slå sönder detta system drar det nya pensionssystemet tillbaka det tidigare utställda löftet till pensionärerna om en viss pensionsnivå och urholkar solidariteten mellan dagens förvärvsarbetande och pensionärer. Så skapas nya och djupare klyftor mellan dagens gamla och dagens unga, mellan hög- och låginkomsttagare och faktiskt också mellan kvinnor och män. ATP-pensionärernas tillgångar kommer inte längre pensionärerna till del utan har använts för att täppa till andra hål i statsbudgeten. Resultatet av pensionsreformen blev, precis som vi befarade redan 1994, ett komplicerat, svåröverblickbart och administrativt dyrt system som missgynnar stora delar av befolkningen. Solidariteten har bytts ut mot ett godtyckligt formulerat pensionsspel utan möjlighet till politiskt ansvarsutkrävande, och detta avgörande systemskifte har genomförts utan någon egentlig tillräcklig demokratisk förankring.

Vi är alltså i grunden kritiska till hur systemet konstruerats, och jag tar mig som sagt friheten att säga några ord om detta.

Fru talman! För det första är vår bedömning denna: Att förvaltningen av den enskildes pension hänvisas till banker och försäkringsbolag och att kortsiktiga och spekulativa intressen styr placeringarna, kan innebära vinst för några få på kort sikt, men på längre sikt innebär det en minskad välfärd för det stora flertalet. Mänsklig värdighet görs helt enkelt till en fråga om börsens värdeförändringar.

Fru talman! För det andra är de stora förlorarna i pensionssystemet arbetarklassen, men också kvinnor som grupp. Den diskriminering som drabbar kvinnor på arbetsmarknaden reproduceras i pensionen eftersom denna har anpassats efter ett manligt arbetslivsmönster. Kvinnor utför mer obetalt arbete och har därför mindre utrymme för lönearbete. Kvinnor arbetar oftare än män deltid och betalar därmed för sin egen arbetstidsförkortning med lägre lön och pension. Systemets syfte påstås visserligen vara att motivera arbetstagare att skaffa sig högre pension genom att arbeta längre. Problemet är bara att kvinnor – och män – med låga löner, arbetsuppgifter som sliter ut kropp och själ och en stor andel dubbelarbete sällan orkar arbeta ens till 65 år. Det gör att möjligheten för en metallarbetare eller en undersköterska att höja pensionen genom ytterligare års förvärvsarbete förblir teoretisk.

Fru talman! För det tredje: När pensionärernas villkor försämras måste enligt vår uppfattning någon kunna ställas till svars. Den automatiska broms som man har byggt in i systemet för att anpassa pensionssystemet till demografiska och ekonomiska förändringar befriar i dag i stället politikerna från obehövliga ställningstaganden mellan att öka beskattningen av de förvärvsarbetande eller att sänka pensionerna. Vi menar att förändringar i systemet ska hanteras genom aktiva politiska beslut,

till exempel just genom tillfälliga avgiftshöjningar, beslut som också kan prövas politiskt.

Fru talman! Välfärden i Sverige har byggts upp av de kvinnor och män som i dag är pensionärer. Vi anser därför att det är hög tid att kompensera pensionärerna för det tunga lass de dragit under 90-talet. De förbättringar som sedan dess har gjorts för pensionärer är välbehövliga, men alltför små. Vi föreslår därför att regeringen får återkomma med förslag om hur bostadstillägget för pensionärer kan höjas stegvis till 95 %.

Vi vill också gå vidare. Först med ett faktiskt återställande av pensionerna kan vi lämna 90-talets kris bakom oss på ett sätt som kan kallas rimligt. Jag vill, samtidigt som jag står bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer, yrka bifall till reservation 57 under punkt 62.

Fru talman! Det är dags, också i Sverige, att ifrågasätta själva grunden i pensionssystemet. Sverige och västvärlden är i dag rikare än någonsin. Men vi ser på område efter område en nedmontering av välfärden. Låt det stå klart att om det ekonomiska systemet inte anses ha råd att ge människor en värdig ålderdom måste systemet förändras.

Nu önskar jag repliker – inte minst från Bo Könberg.

Anf. 96 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det vore mig fjärran att i onödan göra Kalle Larsson besviknen. Han ska få sin replik. Den ska handla om att Kalle Larsson på ett antal punkter har fel och att till och med Kalle Larsson borde inse det.

En av hans huvudpoänger var att det nya pensionssystemet, som har gått över till livsinkomstprincip, skulle missgynna arbetarklassen jämfört med ett system som bygger på ATP:s 15- och 30-årsregel. Det inser de flesta redan på ytan att det måste vara fel, men Kalle Larsson kan ju fundera någon minut på detta. Är det sannolikt att ett system som bygger på att man får räkna sina 15 bästa år mest gynnar dem som har plana inkomster eller dem som har brant stigande inkomster?

Sedan hade Kalle Larsson ett påstående om att det hade skapats nya klyftor mellan yngre och pensionärer med det nya pensionssystemet. Nästan alla bedömare har ju precis motsatt uppfattning. Genom att se till att man får ett uthålligt system som går att behålla in i framtiden även när den stora gruppen 40-talister går i pension ska inte 60-talister, 70-talister och 80-talister behöva betala mycket högre pensionsavgifter, vilket de med stor sannolikhet hade fått göra om man hade fortsatt med ATP-systemet.

Det fanns några fel till, men det tredje fel som jag tänkte nämna i repliken är att det skulle bli ökade klyftor mellan kvinnor och män. Det är kanske den mest utredda frågan av alla i samband med pensionsreformen – först i samband med betänkandet som låg bakom beslutet här i riksdagen sommaren 1994, sedan i fortsatta statliga utredningar. Så på tre tunga områden blev det tre fel.

Kan Kalle Larsson, om han får tid till det i sin replik, säga om jag hade rätt eller fel när jag i mitt huvudanförande hävdade att det hittills har blivit högre pensioner med det nya systemet än om ATP hade behållits?

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 11

Anf. 97 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Det här är *the never ending debate*. Låt oss börja med att konstatera att vi är oense. Det betyder inte nödvändigtvis att den som har detaljkunskap för att man har jobbat med frågan under 15 år har mer rätt än den som sätter sig in i systemet och betraktar dess verkningar med nya ögon.

Det vi kan konstatera är att vi har fått ett system där man börsintroducerar pensionärernas pengar. Det kan gå bra, men det kan också gå dåligt. Själva grundtanken, visserligen en liberal marknadstanke som säkert Bo Könberg uppskattar alldeles utmärkt, är att det ska vara beroende av marknadens fluktuationer hur människors värdighet utformas. Det är ett av grundproblemen.

Sedan är det ju så att arbetarklassen består av ganska många män och kvinnor. Under perioder av sitt liv har man arbete. Under perioder har man inte arbete utan går arbetslös. Då har man svårare att bidra och räkna in de åren som de högst avlönade åren i pensionssystemet. Man har, som människor i allmänhet, ibland barnafödande på agendan. Också detta blir ett problem i det nya pensionssystemet, och det är ett av exemplen på att det nya pensionssystemet missgynnar kvinnor.

Sedan undrar jag: I jämförelse med vad då? Om man som Bo Könberg bara jämför med det gamla ATP-systemet kan man ju göra det enkelt för sig. Men den stora frågan var ju egentligen, och är fortfarande: Hade det inte varit möjligt att reformera ATP-systemet och få ett bättre, mer hållbart och ännu mer omfördelande ATP-system – gärna med ett nytt namn om det var det som krävdes – i stället för att förändra hela systemet med de uppenbara problem som det har inneburit för väldigt många människor?

Vi behöver inte ha en teoretisk debatt om detta. Vi kan ju se hur det har slagit runtom i vårt rike.

Anf. 98 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det kan förvisso vara så att två personer i en debatt har sysslat med frågan olika lång tid. Men jag har inte åberopat detta, utan jag brukar åberopa innehållet i mina argument.

De tre frågor jag tog upp fick jag inte så många svar på. Det som nämndes var väl det här med börsintroduktionen. Det kanske kan vara värt några meningar. Såväl de borgerliga partierna, som var för premiepensionsinslaget, som Socialdemokraterna, som var emot, delade uppfattningen att det sannolikt skulle gynna pensionsnivån om man hade ett sådant inslag. Bakgrunden var att de senaste 80–85 åren har utvecklingen på det som Kalle Larsson kallar ”börsen” varit bättre än utvecklingen av löneindex. Blir det också så i framtiden, så som det har varit de senaste tre generationerna, skulle detta leda till ökade pensionerna i stället för minskade, som Kalle Larsson är rädd för. Ingen av oss känner framtiden, men det kan ju vara bra att se på historien också.

Sedan är frågan om man i stället hade kunnat reformera ATP-systemet. Man hade väl kunnat göra flera förbättringar i det systemet. Det var väl inte så väldigt många förslag om det, om jag minns rätt, från Vänsterpartiets sida. Men mot slutet fick jag ett intryck av att man nog var inne på löneindexering, alltså en av huvudprinciperna i det nya pensions-

systemet, medan man däremot, om jag nu minns rätt, avfärdade livsin-
komstprincipen, det vi pratade om nyss, de här 15–30 åren.

Om man ska utgå från det tycks ju Vänsterpartiets bidrag hittills vad
gäller reformeringen ha handlat om att man inte ville reformera den del
som rimligen missgynnar arbetarklassen, det vill säga 15- och 30-års-
regeln.

Anf. 99 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Bo Könberg och jag är överens om en sak. Det kan hända
att det finns fler, men jag har inte sett så många andra saker i den här
diskussionen. Det är att definitionen av ett rum är att det har väggar, tak,
golv och en dörr som ibland är öppen och ibland är stängd, alltså ett rum
som emellanåt är slutet.

Det var ju i ett sådant rum det skedde. Jag har inga moraliska aspekter
på detta. Ibland sitter man och diskuterar med allsköns människor i olika
slutna och öppna rum. Men det var i ett sådant rum som ni de facto
gjorde överenskommelsen som ledde fram till det pensionssystem som vi
i dag har. Hade alla varit inbjudna att gå in genom den där dörren som
var stängd hade det kanske varit lättare att ta del av de synpunkter som
till exempel Vänsterpartiets företrädare i det läget hade.

Jag har riktat kritik mot det nuvarande pensionssystemet. Jag har
gjort det för att man introducerar pensionärernas pengar på börsen. Den
kritiken står fast. Jag har gjort det för att man inte har ett system som
innebär politiskt ansvarstagande när det är nödvändigt att göra föränd-
ringar. Den kritiken står fast. Jag har gjort det för att det ger pensionärer
mindre pengar än de annars skulle ha fått. Den kritiken står fast.

Bo Könberg och jag är oense. Det är inget jätteproblem – förmodlig-
en inte för Bo Könberg, definitivt inte för mig. Låt oss fortsätta debatten
om pensionssystem, för det är vid få tillfällen man får så pass tydligt
ideologiska debatter som vid de här. Det är nämligen fråga om vilken syn
man har på människor i vårt samhälle. Jag ser många missnöjda, ledsna
och besvikna pensionärer. Jag möter många i pensionärernas organisat-
ioner som kräver de saker som Vänsterpartiet kräver. Och det är inte för
att de har missförstått allt och inte förstått sitt eget bästa utan det är för
att de är drabbade av det system som fem partier här i kammaren har
infört.

Anf. 100 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! En sak har vi alla gemensamt: Vi blir alla äldre. Pension-
ärernas livsvillkor och behov varierar. Därför kan vi inte betrakta pens-
ionärskollektivet som en homogen samhällsgrupp. De flesta pensionärer
är friska och aktiva. Andra har ett behov av vård och omsorg. De – eller
jag får väl snart säga vi – är en viktig resurs i samhället. De har viktiga
erfarenheter, men de bidrar också konkret med kärlek och omsorg och
stöd till barn, barnbarn, barnbarnsbarn, makar och livskamrater. Konkret
står de själva för den största delen av äldreomsorgen genom insatser för
anhöriga och bekanta. De är inte en grupp individer som enbart är i be-
hov av vård och omsorg, utan i högsta grad människor som tillför mycket
till samhällets utveckling. Jag tycker att det är viktigt att i vår åldersfixe-
rade tid framhålla detta.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 11

Fru talman! Grundtryggheten och självbestämmandet står i centrum för Centerpartiets politik för äldre. Vi har en lång tradition av att värna de pensionärer som har de lägsta pensionerna. Skälet till att de har låg pension är ofta att de varit egenföretagare och stått utanför de offentliga systemen. Men de allra flesta är kvinnor som oftast arbetat hårt med hushåll och barn, på gården eller i det egna företaget. De har lika stor rätt till en trygg ålderdom som de som varit yrkesarbetande.

För att öka levnadsstandarden för pensionärer med låga eller genomsnittliga pensioner har Centerpartiet i årets budget föreslagit höjd garantipension, sänkt skatt på låga inkomster och justerade regler för bostadstillägget. Det ger större resurser för de pensionärer som har låga inkomster. Men genom förändringarna av BTP ökar också möjligheterna för pensionärerna att påverka sin faktiska boendekostnad. Vår politik ger alltså både större resurser och större möjlighet att påverka sina utgifter. Den ger grundtrygghet och självbestämmande!

Vi har tidigare år fått kritik för att våra förslag när det gällde ändrad BTP skulle leda till försämrad ekonomi för pensionärer med lite högre bostadskostnader. Vi har tittat närmare på det, och i vårt nya förslag har vi gjort sådana ändringar att alla pensionärer med låga eller genomsnittliga pensioner får en välbehövlig förstärkning av sin ekonomi om vårt förslag vinner riksdagens stöd, detta oavsett bostadskostnad. Både större disponibla inkomster och mer pengar kvar efter att hyran är betald – så ser Centerpartiets satsning på pensionärerna ut.

Konkret innebär våra förslag att garantipensionen för de sämst ställda pensionärerna skulle höjas med 4 500 kr per år. Vi föreslår också att bostadstillägget ska ersätta boendekostnader upp till 4 750 kr per månad med 82 % av kostnaden. Tillsammans med våra förslag till sänkta skatter medför detta en samlad ekonomisk förstärkning för de flesta pensionärer med låg och normal pension på mellan 50 kr och 450 kr i månaden.

Fru talman! God livskvalitet är något som borde vara en självklarhet på ålderns höst. Men hur ser det egentligen ut för äldre i dag? Sju av tio svenskar är oroliga för att bli gamla bland annat för att de inte litar på att de kan få tillgång till en bra omsorg när de inte längre själva klarar hushåll och personlig omvårdnad.

Det är klart att det blir tuffare att klara äldreomsorgen när allt fler blir äldre, men i grunden tror jag att oron är överdriven. Det finns resurser, och faktum är att allt fler pensionärer har högre pensioner.

Det tråkiga är att regeringen förvärrat problemen inom äldreomsorgen. När maxtaxorna för äldreboenden och hemtjänst infördes skedde det mot bakgrund av massmediernas rapportering om missbruk. Det hade förekommit att enstaka kommuner tagit ut högre taxor än sina faktiska kostnader. Men regleringen gick för långt. Om vi ska klara av en bra äldreomsorg är det nödvändigt att pensionärer med höga pensioner bidrar med en större del av sina omsorgskostnader än de pensionärer som har låga inkomster.

Det är ju så, fru talman, att när kommuner med begränsade resurser ska tillhandahålla en starkt subventionerad service blir det också nödvändigt att ransonera servicen. Och när regeringen fattar beslut om att äldre med högre pensioner ska betala en mindre del av hemtjänstens eller äldreomsorgens kostnader blir det helt enkelt mindre pengar kvar till

hemtjänstpersonal och äldreboenden. Det blir färre hemtjänsttimmar och färre särskilda boenden.

Vi ser i dag en mycket snabb nedläggning av äldreboenden. Visst kan och vill många äldre bo kvar hemma, men samtidigt känner sig många också otrygga eftersom de vet att det är nästan omöjligt att få en plats på ett boende med större trygghet, omsorg och tillsyn. Nedläggningen av äldreboendena, som drivs fram genom att kommunerna inte får ta ut en skälig hyra för äldrebostäder, minskar den verkliga valfriheten för gamla människor. Jag vet att det är en stark källa till oro.

Fru talman! Beslut om införandet av maxtaxa har medfört att många kommuner tvingas minska kostnaderna för verksamheten. De försöker kompensera intäktsbortfallet genom att höja andra avgifter. Eventuellt får införandet av maxtaxan därför den märkliga omfördelningseffekten att de sämst ställda pensionärerna får betala för de bättre lottades avgiftsreduktion samtidigt som allas kvalitet försämras. Centerpartiet anser att regeringen snarast bör utvärdera konsekvenserna av den nu införda maxtaxe-reformen.

Fru talman! Våra pensionärer lever allt längre och för många pensionärer har ekonomin också förbättrats. Men när krafterna avtar och man är i behov av hjälpinsatser för att klara av olika sysslor som fönsterputsning, storstädning, trädgårdsarbete eller snöröjning är det ofta så att kommunernas hemtjänst inte ställer upp på alla de önskemål som pensionären har.

För att underlätta för våra pensionärer att få dessa tjänster utförda vill vi i Centerpartiet införa avdragsrätt för hushållsnära tjänster. En skattereduktion på 50 % för dessa tjänster, utförda i det egna hemmet, bör utgå med upp till 25 000 kr per år och hushåll. Det skulle ge alla äldre ökade möjligheter att erhålla den omsorg de behöver. Dessutom skapar lägre kostnader för hushållsnära tjänster möjlighet att få flexibel hjälp, eftersom det är de äldre som själva bestämmer vad som ska utföras.

För vad är det som är fel, fru talman, när regeringen med ena handen gör det svårare att få äldreomsorg och driver fram en allt hårdare ransonerings av äldreomsorgen, och samtidigt förmenar de pensionärer som så vill att själva köpa hjälp med inköp eller städning?

Fru talman! Jag brukar avsluta mina anföranden med en uppmaning om en ny regering. Det kanske finns en större samsyn mellan de politiska blocken inom äldrepolitiken än inom många andra områden. Men när det gäller de gamla med låga pensioner, som i dag drabbas av högre avgifter, en mer ransonerad hemtjänst och allt mindre möjligheter att få komma in på äldreboenden, är det nog ändå så att en borgerlig regering skulle kunna lösa en del problem.

Och återigen: En tryggad äldreomsorg och goda pensioner förutsätter en dynamisk ekonomi med många och växande företag. Det är då kommunernas och statens kassakistor fylls på och pengarna räcker. Här ger helt klart en borgerlig politik bättre trygghet än dagens.

Eftersom våra förslag inom detta utgiftsområde har budgetpåverkan och de redan avslagits har jag inga förslag att yrka bifall till.

Anf. 101 MONA JÖNSSON (mp):

Fru talman! Det är inte lyckat att ha ett pensionssystem som så få människor förstår sig på. Vi i Miljöpartiet anser att ett pensionssystem

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 11

ska vara lättbegripligt. Människor ska veta vad som gäller och kunna planera och känna trygghet. De orangeröda kuverten ger inte någon trygghet – tvärtom. Gå ut på gatan och fråga 50 människor vad de tycker om pensionssystemet och jag lovar att merparten kommer att skaka på huvudet. Antingen vet de inte hur det fungerar eller så är de uppgivna och säger att det bestämts av några som redan har det bra ekonomiskt. Det nya pensionssystemet är ett krångligt system, och faktum är att många till slut kommer att hamna på en garantipensionsnivå.

Om PPM-delen kan man också säga ett och annat. Att försöka styra människor till att de ska ägna en stor del av sin tid och sitt liv åt att välja på aktiemarknaden är ett tvivelaktigt mål för oss. Många människor känner sig kritiska och frustrerade, vilket också visar sig i att andelen aktivt valda fonder successivt minskar och de unga väljer fonder i liten utsträckning.

Vi i Miljöpartiet anser att om man över huvud taget ska fortsätta att ha premiepensionsfonder måste tydliga etiska alternativ finnas. Ännu hellre bör alla fonder ha en grundläggande etik i sin placeringspolicy. Etik i placeringar är en viktig fråga för oss. Då menar vi inte bara sådant som att man inte placerar i tobaksindustri eller vapenindustri, vilket ofta brukar lyftas fram. Grundläggande etik måste innebära att vi står upp för innehållet i alla de konventioner som Sverige står bakom och som vi lovat att efterleva. Det kan handla om barnarbete, fackliga rättigheter, kvinnors rättigheter och mänskliga rättigheter.

AP-fonderna ska enligt regelverket ta hänsyn till miljö och etik i sina placeringar. Hur man lyckas efterleva detta är inte helt klart, och regeringen belyste i sin senaste skrivelse om AP-fondernas verksamhet inte alls frågan. Vi har motionerat om detta i utskottet, och utskottet stödde också tanken på att arbetet måste utvärderas och återges i kommande skrivelser.

Glädjande nog har regeringen vaknat till. I måndags hölls ett seminarium inom ramen för Globalt Ansvar. Frågan var hur denna etik kan efterlevas, hur Tredje AP-fonden gör och hur saken hanteras i Norge. Vi tycker att det är bra att något händer och hoppas att fler ska engageras i frågan.

FN har utropat år 2005 till International Year of Microcredit. Att ge finansiella möjligheter till människor som inte redan har kapital eller företag för att förverkliga sina idéer har en enorm sprängkraft. Det kan gälla den lokala ekonomin i den egna hemtrakten, men det kan också gälla att kanalisera kreditmöjligheter till utvecklingsländer och till gräsrotter där.

Som bekant vill vi i Miljöpartiet göra människor medvetna om att det spelar stor roll vad deras pengar åstadkommer.

Herr talman! Att bostadstillägget nu ökar är bra. Många äldre oroar sig, med fog, för hyreshöjningar. Om marknadshyror införs kommer det att ställa krav på ännu mer höjda bostadstillägg över landet. Vi i Miljöpartiet vill inte se en utveckling där pensionärer med låg pension tvingas flytta från sina hem.

Jag yrkar bifall till reservation 58.

Anf. 102 BO KÖNBERG (fp) replik:

Herr talman! Det finns flera saker att kommentera, men jag nöjer mig med att kommentera två.

Den ena kommentaren gäller vad Mona Jönsson säger om att många kommer att hamna på garantipensionsnivån i det nya pensionssystemet. Men den nya garantipensionen – som är just vad namnet antyder, nämligen en garantipension – ersätter den gamla folkpensionen och pensions-tillskotten – det gäller också de särskilda skattereglerna. Det får man ha i minnet när man resonerar om detta, och det hade säkert Mona Jönsson.

Men själva sakpåståendet är väl, för att uttrycka det vänligt, ganska missvisande. När det gäller dem som redan nu är pensionärer är det väl med den här översättningen och den lite generösare tolkning som infördes i samband med övergången ungefär 50 % som omfattas av tilläggen med garantipension, medan det för varje ny årgång av dem som går i pension är en ständigt sjunkande andel. Således får vi väl betrakta den bild som getts som ganska missvisande. Eller vad säger Mona Jönsson?

Den andra kommentaren gäller själva kritiken mot det nya systemet. Kritik kan man förstås rikta, om man så vill. Men det vore intressant att få Miljöpartiets system lite utvecklat. Jag antydde tidigare i dag i ett inlägg att jag har uppfattat det som att man i praktiken skulle få samma pension. Det kan ju låta bra, men det betyder förstås ett mycket sämre samband mellan vad man betalar in och vad man får ut. Därmed betyder det givetvis en kraftigt ökad andel skatt vad gäller det vi betalar in. De så kallade skattekilarna i ekonomin ökar alltså.

De flesta som deltar i den samhällsekonomiska debatten vill väl närmast minska skattekilarna, men Miljöpartiet har konsekvent genom åren velat höja skattekilarna. Jag är intresserad av att höra en antydning om vilket ekonomiskt resonemang som ligger i botten.

Anf. 103 MONA JÖNSSON (mp) replik:

Herr talman! Vi talar om att människor får garantipension i fortsättningen, men vi ser att väldigt mycket av pensionärernas pengar försvinner. Förra veckan var det ett stort upprop i medierna angående placeringar som bankerna gör. Jag gissar att mycket av det handlar om tilltänkta pensionspengar, om pengar som man skulle ha på äldre dar. Jag inbegriper alltså mer än själva pensionssystemet i vad människor har att leva av på äldre dar.

Anf. 104 LENNART KLOCKARE (s):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna under utgiftsområde 11 som vi nu diskuterar.

Målet för det här politikområdet är att personer med låg inkomst eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Efterlevande make eller maka ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall.

Enligt regeringen är en grundläggande förutsättning för området att den pensionsreform som genomfördes fullt ut den 1 januari 2003 ligger fast. Tryggheten är naturligtvis en central och viktig del när man blir gammal eller när en älskad make eller maka går bort. Därför måste pensionssystemet och efterlevandepensionen vara stabila och värdesäkrade.

Med garantipensionen och äldreförsörjningsstödet finns det nu ett heltäckande grundskydd för personer över 65 år. Man kan hoppas att partierna bakom pensionsöverenskommelsen fortfarande står fast vid denna. Men det kan man kanske ha funderingar kring när man ser en del av förslagen, så jag får kanske återkomma till den saken.

Herr talman! Sedan regeringen klarade saneringen har flera åtgärder vidtagits som inneburit stora förbättringar för pensionärerna, speciellt för pensionärer med låga inkomster. Det gäller då bland annat införandet av följsamhetsindexeringen, som inneburit att pensionerna har ökat med ca 3 % mer än de skulle ha gjort om man bara hade gjort en kostnadsökningssuppräkning, alltså med KPI. Jag har i varje fall mött många pensionärer som varit nöjda med det – alltså lite grann tvärt emot vad Kalle Larsson sade.

Bostadstillägget har förbättrats, och åtgärder har vidtagits på skattesidan. Äldreförsörjningsstödet infördes i fjol, som jag tidigare sagt, och väsentliga förbättringar har gjorts för att garantera att pensionärer ska kunna leva på en skälig levnadsnivå. Vi i utskottsmajoriteten har också sagt att när det finns ett ekonomiskt utrymme bör detta användas selektivt, i första hand för att komma personer med låga inkomster till del.

Därför är jag glad över de förbättringar som nu ska göras vad gäller bostadstillägget från januari 2005. Jag känner mig väldigt nöjd med detta därför att en höjning av bostadstillägget är den mest träffsäkra åtgärden för att förbättra för pensionärer med låga inkomster.

Herr talman! När det gäller den övergångsvisa garantipensionen har Kristdemokraterna ett förslag till förändringar. Man vill höja den övergångsvisa garantipensionen med 100 kr i månaden. Därför skjuter man i sin budget till 700 miljoner. Kristdemokraterna vill på sikt också ha en höjning med 700–800 kr till pensionärerna, men naturligtvis har de ingen medelsanvisning för detta.

Jag hade här inte tänkt rikta mig till Centerpartiet, men Birgitta Carlsson lurar in mig på det. Birgitta Carlsson säger att man ska värna de kvinnor som jobbat hemma, i företag eller vad det nu kan vara fråga om. Man vill sänka ersättningsnivån i bostadstillägget från 91 % till 82 %. Det ska kompenseras genom en ändring av garantipensionen. På det sättet höjer man alltså. Men det blir en omfördelning från dem som har låga inkomster. Den övergångsvisa garantipensionen reduceras inte på grund av inkomst. Det finns alltså en snedfördelning där. Vi får kanske anledning att återkomma till den saken.

Vänsterpartiet har en sak som de gång efter annan har återkommit om. Det handlar då om att återställa pensionen till 1990 års värde. Man kan fundera på hur de har resonerat. Redan år 1999, eller om det var år 2000, hade ju löftet uppfyllts om att återställa för pensionärerna. Sedan har vi också gjort andra förbättringar.

Jag tror att Vänsterpartiet inser att detta är sant, men man vill inte gå ifrån sitt. Man säger ungefär så här – jag tar det ur minnet: De förbättringar som gjorts i pensionssystemet ska inte betraktas annat än som skäliga uppräknings, så nu måste det här återställas till 1990 års värde.

Jag får inte det hela att gå ihop. Kanske har Kalle synpunkter i det avseendet. Är det skillnad på pengar, eller vad är det som händer?

Vi har, som jag sagt, vidtagit en hel del åtgärder, bland annat när det gäller bostadstillägg och skattesänkningar och även när det gäller följsamhetsindexeringarna.

Vidare har Vänsterpartiet en varje år återkommande ”långtradare”. Det gäller då återbetalning av yrkesskadelivräntor vid uttag i form av engångsbelopp. Där är svaret det svar som man fått i alla år.

De människor som väljer att byta ut livräntan mot ett engångsbelopp är medvetna om konsekvenserna av att man har en reducering av pensionen så länge den kommer att betalas ut.

Kenneth Lantz var inne på fastigheten och bostadstillägget när det gäller fritidsfastigheter, som man från kd vill tillskjuta 70 miljoner. Vi har sagt från Socialdemokraternas sida att vi tycker att inte bara kapitalavkastningen ska vara det som utgör grunden för bostadstillägg utan också förmögenhetsinnehav. Det är väl ingen tvekan, Kenneth Lantz, om att en fritidsfastighet är ett förmögenhetsinnehav som går att omvandla till likvida medel.

Herr talman! Jag ska ägna den resterande delen av talartiden åt att ta upp det största hotet mot det pensionssystem som vi har. Jag är glad att Anna Lilliehöök är kvar. Moderaternas förslag innebär att människor måste ta ut ålderspensionen från 61 års ålder och leva med det resten av livet. I slutändan innebär det att Moderaterna tar 25–30 % av den pension man eljest skulle ha fått från 65 års ålder. Det är någonting som jag upplever väldigt anmärkningsvärt.

Människor har litat på att vi har ett pensionssystem som ger en pension som man ska kunna leva på på sin ålders höst. Jag noterade med nöjsamhet när Anna sade att man ska kunna leva hyfsat på sin ålders höst – jag skrev ned det. Så lägger man fram ett förslag i sin motion som är ett dråpslag mot alla äldre. Var och en kan studera det orangefärgade kuvertet och se vad man skulle få i pension vid 65 respektive 61 års ålder. Jag har gjort det, och många med mig har gjort det. Det handlar om inkomster på runt 1 miljon som man går miste om med Moderaternas förslag om man lever till 85 år.

Det här tycker jag Moderaterna får stå till svars för. I en tidningsartikel säger en moderat företrädare att vi socialdemokrater är ohederliga därför att vi inte har beaktat deras skatteförslag. Anna Lilliehöök sade det själv, men bara för att påminna kammaren ska jag upprepa vad Moderaterna föreslår. Det är att statsskatten ska sänkas för dem som är över 65 år, även för dem som har miljoninkomster. Man ska sänka arbetsgivaravgiften för dem som är över 61 års ålder.

På vilket sätt, Anna Lilliehöök, kommer de här åtgärderna de människor till del som ni vill plocka pengar ifrån, kanske 2 500–4 000 kr i månaden? Hur kommer de här skattesänkningarna de människorna till del? Det skulle jag verkligen vilja få ett svar på.

Jag har ytterligare en fråga till Anna: Ska pensionärerna kompenseras på något sätt? I varje fall kunde jag inte läsa mig till det. Om man tvingas att ta ut ålderspensionen från 61 års ålder, kompenseras det? Jag har inte hittat det, men kanske Anna i så fall kan vägleda oss. Möjligen skulle man kunna spekulera och säga att man kanske ska få bostadstillägg. Men med dagens regler är det så att bostadstillägg inte kan utgå om man tar ut ålderspension före 61 års ålder. Likadant är det med garantipensionen,

den kan inte heller utgå. Är det detta ni har tänkt genomdriva och förändra? Det är ett hårt slag mot pensionsöverenskommelsen.

Jag skulle uppskatta om Anna Lilliehöök sade att det där förslaget inte var så bra, det kan vi stoppa i papperskorgen. Kära kamrater, ni som står bakom pensionsöverenskommelsen, vad tycker ni om Moderaternas hänsynslösa förslag? Kommer ni att acceptera det om ni råkar vinna makten vid nästa val? Det skulle jag vilja höra. Vad har ni tänkt ska hända?

Anf. 105 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Jag vill gå tillbaka till frågan om fritidsfastigheten. Herr Klockare tycker att fritidsfastigheten bör säljas, om jag uppfattade det rätt. Är det det beskedet som vi ska ta med oss hem till våra pensionärer när vi möter och de säger att pengarna inte räcker till för förmögenhets-skatt, fastighetsskatt och liknande därför att de äger en fritidsfastighet? Ska den då säljas? Det är väl det svar som jag förstår att Klockare vill ge pensionärerna. Varifrån det kommer kan jag erinra mig. Det var väl vår tidigare finansminister som gav det svaret, men då gällde det en permanentbostad. Han sade: Sälj den, så slipper du betala hög fastighetsskatt.

Det är ett ganska smart svar men inte särskilt väl genomtänkt. Är det det svaret vi ska ge till våra pensionärer: Sälj arvegodset, fritidsfastigheten, så att du har råd att bo kvar i din permanentbostad?

Anf. 106 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Nej, det har inte jag sagt, Kenneth Lantz. Jag har inte sagt att de ska sälja den. Det finns pensionärer som är så lyckligt lottade att de har placerat sina pengar i eller till och med fått arva en fritidsfastighet som kan omvandlas till likvida medel. Det är precis som att stoppa pengarna på banken som man sedan kan ta ut. Man kanske också har konst, eller vad man nu har investerat i. Det ger en trygghet för dessa människor att veta att den här fastigheten är värd någonting.

Under de här åren när det varit en liten nedgång på bankränta och tillväxt har väl den här fastigheten varit en större trygghet än att ha pengarna i aktier eller i aktiefonder.

Anf. 107 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Jag inser också att det finns ett värde. Problemet med en fritidsfastighet jämfört med att ha tavlor på väggarna är att jag kan sälja en och annan av min tavelkonst, men vad tycker herr Klockare att jag ska sälja av mitt fritidshus? Är det taket, grunden, några fönster eller dörrar? Det går inte. Vill man ha kvar fastigheten får man vara så vänlig och betala de skatter som finns. Då avstår man från förmånen med ett bostadsbidrag för permanentbostaden. Argumenten håller inte riktigt.

Anf. 108 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Nej, Kenneth Lantz, jag säger inte vad en enskild individ som äger en fritidsfastighet ska göra. Var och en måste faktiskt få avgöra själv hur man ska använda de medel som man har.

Vi skulle kunna vända på problemet. Menar Kenneth Lantz att om man äger en förmögenhet i form av en fritidsfastighet ska samhället, för

att man ska kunna behålla den – ett stort värde – gå in med bostadsbidrag eller vad det kan vara fråga om? Du kan fundera på om det är riktigt. Min grundtes är att var och en sköter sin ekonomi. Dem som har det svårt ska vi värna särskilt.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 11

Anf. 109 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Tidigare år när vi debatterat det här utgiftsområdet har Lennart Klockare haft rätt när han har kritiserat mitt förslag. Det får jag erkänna. Jag har räknat på det. Men den här gången är kritiken helt obefogad. Höjningen ser annorlunda ut. Dessutom innebär vårt skatteförslag – vi har verkligen räknat på och tagit hjälp av riksdagens utredningstjänst – en höjning för alla pensionärer men låg och normal pension på mellan 50 och 450 kr i månaden.

Det är viktigt att höja golvet för pensionerna, och det sade Lennart Klockare också. Det är viktigt att de som har det sämst ska få det bättre. Vi tror att de föredrar att få det i form av pension framför att få det i form av bidrag. Vi har fortfarande bostadstillägget kvar i vårt förslag, men i mindre omfattning än regeringen.

Men sammantaget ger vårt förslag vad gäller både bostadsbidrag och höjning av garantipensionen mer pengar kvar i plånboken. Nu är kritiken inte längre berättigad, Lennart Klockare.

Anf. 110 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag får tacka Birgitta Carlsson för de varma orden om att jag råkar ha rätt. Det var väldigt trevligt att höra.

Den lösning som ni här har föreslagit slår inte på samma sätt som er gamla lösning, men den innebär en sänkning till 82 %. Det blir 355 kr mindre i månaden för en pensionär. Den kompensation som lämnas med hjälp av garantipensionen uppgår till 375 kr. Man kan alltså säga att pensionären tjänar en tjuga på detta. Men det är de facto så att de pengar som man satsar kommer att gå till människor som har ersättningar, höga pensioner och så vidare, för de reduceras inte. Jag vill använda varenda krona rätt, så att pengarna går till den som behöver mest.

Anf. 111 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Också jag tycker att vi ska ge pengar till dem som mest behöver dem, men Lennart Klockare har fel. Jag kan sedan lämna över papper till honom som visar hur vårt förslag slår jämfört med regeringens förslag. Alla pensionärer får det bättre, även de som är beroende. De som får det ännu bättre är de som inte har så dyra hyror. De får mer pengar kvar i plånboken än de som har valt en dyrare bostad. Men alla, oavsett vad de haft tidigare, får det bättre med vårt förslag.

Jag ska alltså gärna lämna över de här papperen till Lennart Klockare, så att han själv kan läsa vad riksdagens utredningstjänst har kommit fram till. Jag tror att den klarar att räkna ut detta. Vi har lämnat ifrån oss de uppgifter som vårt förslag innehåller och fått svart på vitt att det ger mer till alla med låg pension.

Anf. 112 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag tar gärna emot de beräkningar som Birgitta Carlsson vill lämna över till mig, och jag ska också noga läsa dem. Men, Birgitta Carlsson, det är faktiskt så att BTP klockrent är mest träffsäkert när det gäller att garantera äldre med låga inkomster en bra trygghet i sitt boende. Jag tycker därför att man inte ska sänka bostadstillägget på det drastiska sätt som ni föreslår, alltså genom att sänka kompensationen från 91 % till 82 %.

Anf. 113 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Herr talman! Jag vill till Lennart Klockare bara säga att vi moderater som vår största utmaning ser att få fler tillbaka i arbete. Vi vill också se till att fler äldre ges möjlighet att arbeta. Vi vill ta bort de hinder som finns för äldre att komma in på arbetsmarknaden.

Vi är oroade över att folk blir förtidspensionerade på grund av ålder. Det sker på grundval av en text i proposition 1996/97:28, där regeringen skriver att det kan röra sig om en person som har nära till den allmänna pensionsåldern och som är i en socialt och arbetsmarknadsmässigt utsatt situation enligt förhållandena i det enskilda fallet.

Vi menar att det här blir väldigt godtyckligt och att detta är en av de punkter där det behövs en uppstramning av förtidspensions- och sjukskrivningsreglerna. Vi utgår från en rörlig pensionsålder och menar att en pensionering vid 61 års ålder bör ligga inom pensionssystemet.

Vi har inga yrkanden i vår anslagsmotion i år när det gäller det här, men vi menar att de som har inarbetad inkomstpension där tanken är att man ska kunna välja pensionsålder ska ha ålderspension från 61 års ålder.

Jag vill vända frågan tillbaka till Lennart Klockare: Tycker Lennart Klockare att det är bra med förtidspension av åldersskäl?

Anf. 114 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Det sista, om att man får förtidspension av åldersskäl, förstod jag inte. Anna Lilliehöök! Förtidspension eller, som det nu heter, sjukersättning får man faktiskt därför att man har drabbats av ohälsa som lett till att man har en arbetsoförmåga innebärande att man inte kan arbeta och försörja sig. Anna Lilliehöök pratar om att vi har en rörlig pensionsålder. Det är helt rätt. Vi har möjligheten att gå i pension vid 61 års ålder, men det har vissa konsekvenser.

Skillnaden ligger i valfriheten. Ni vill tvinga människor att ta ut ålderspension i förtid. Det står i er motion. Det är bara att läsa innantill. Detta gör mig upprörd.

I den proposition som Anna Lilliehöök nämnde står det att man kan ge den som är nära pensionsåldern förtidspension. Ja visst, om man har ett eller ett par år kvar till 65 års ålder satsar man kanske inte på rehabiliteringsåtgärder utan får i stället förtidspension. Men det är inte det som ni föreslår. Ni föreslår ålderspension i dessa fall. Det är en väsentlig skillnad eftersom det som personen i fråga har tjänat in ska fördelas på de år som återstår på grundval av medellivslängden. Enligt ert förslag ska fördelningstiden förlängas med fyra år, vilket gör att pensionen kommer att minska med kanske 2 000–4 000 kr i månaden.

Detta tycker jag, Anna Lilliehöök, är hänsynslöst mot människor som har jobbat och trott att de har en god pension. Det är som att en som har slutfört ett arbete får besked från arbetsgivaren att han bara får 75 % av den ersättning som han har lovat.

Anf. 115 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara upplysa Lennart Klockare att han kan läsa Riksförsäkringsverkets vägledning på den här punkten. Där står det att man när det gäller äldre personer ser betydligt enklare på förtidspensionering. Det är faktiskt fråga om ett politiskt beslut. Detta redovisas i bakgrundstexten i propositionen från 1996/97.

Jag kommer tillbaka till våra krav på en uppstramning av reglerna för förtidspension och sjukskrivning som den enda vägen för att strama upp sjukskrivningsprocessen. Det visar sig när man tittar på domsluten i olika rättsfall att vad som händer när man har sådana här skrivningar är inte någon uppstramning utan att det för varje gång blir en vidgad tillämpning. Vid det här laget är ålder och arbetsmarknadsmässiga problem godkända grunder för förtidspension.

Vi tycker att detta är fel, och det slår slumpmässigt särskilt med den formulering som finns. Därför tycker vi att det är bättre om man i framtiden ser till att utnyttja våra möjligheter att tillämpa en flexibel pensionsålder. Vill man gå i pension vid 61 års ålder ska man kunna göra det, men jag ska också kunna välja att arbeta vidare. Det är faktiskt en av grundtankarna i pensionssystemet.

Anf. 116 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Det skrämmer mig att höra Anna Lilliehöök säga att det här är en av grundtankarna i pensionssystemet. Anna Lilliehöök säger att arbetsmarknadsskäl är giltigt skäl för förtidspension. Har det genomförts i dag? Det är faktiskt så att det är ohälsa och arbetsoförmåga som ska prövas som grund för beviljande av förtidspension, om vi nu ska använda det uttrycket. Det är fullständigt klart.

Anna Lilliehöök säger vidare att man ska använda pensionssystemet flexibelt. Det gör ni inte. Ni tvingar ju ut människor i ålderspension från 61 års ålder. Det måste du väl ändå inse.

Du säger att du vill ha flera tillbaks i arbete. Det vill vi allihop. Men lägg förslag om det, vidta åtgärder för det och ställ upp på de drivkrafter som finns för att människor ska kunna arbeta! Det är vad vi behöver göra, inte att rasera ett välfärdssystem och ett pensionssystem som fem partier står bakom.

Jag är oerhört rädd för ert förslag, Anna Lilliehöök. Jag har inte fått något svar än från de andra som står bakom förslaget.

Utgiftsområde 12

Anf. 117 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Herr talman! Jag ska börja med att instämma i Anna Lilliehööks yrkande om bifall till reservation 1 och dessutom tillägga ett yrkande om bifall till reservationerna 9 och 24.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 11

Utgiftsområde 12

Herr talman! Det är första gången som jag debatterar från den här platsen, till skillnad från föregående talare som sade att det var hans sista stund. Jag hoppas att vi inte senare kommer att ha det gemensamt.

Herr talman! Föräldrar älskar sina barn. Föräldrar känner sina barn. Föräldrar känner sina barns behov, deras tankar och funderingar. Jag tror att när vi diskuterar familjepolitik måste vi vara ödmjuka och många gånger inse att vi kan göra större nytta för våra egna barn som mamma eller pappa än som politiker. Familjen är viktig. Familjen måste vara utgångspunkten också när vi för den här debatten.

Det är jag som mamma eller pappa som vet när det är jobbigt på dagis eller i skolan. Jag tror inte att det finns någonting som kan göra en förälder så frustrerad som de gånger man känner att man inte räcker till för att ge barnen det stöd de behöver. Många gånger leder frustrationen till att föräldrarna mår dåligt. Många gånger leder den också till den ohälsa som har diskuterats så länge i dag.

Jag tror att politiken inte får ha för mycket pekpinna och alltför snäva ramar. Då riskerar vi att förhindra och försvåra för människor att lösa de problem som de vill lösa i stället för att hjälpa dem.

I dag ser vi alltför många människor som känner frustration, och det drabbar barnen. Det kan finnas olika anledningar. En anledning är att många känner att oavsett hur mycket man än strävar efter det kan man inte förbättra den ekonomiska situationen för vare sig själv eller sina barn. En annan frustration som många känner är just att tiden inte räcker till, att man som förälder inte kan ge barnen det som barnen så väl behöver i form av omsorg och tanke. Jag tror att det är angeläget att försöka lösa de problemen. Jag tror att det också skulle bidra till att lösa en hel del av ohälsoproblemen.

Departementsskrivelsen *Ekonomiskt utsatta barn* visar att det är barn till ensamstående föräldrar och barn till utrikesfödda föräldrar som är de barn som är mest ekonomiskt utsatta. Det är ingen slump att de här människorna också är de som har det svårast på arbetsmarknaden. Jag tror att en av de mest angelägna saker vi kan göra är att se till att de utrikesfödda barnens föräldrar får en större tillgång till arbetsmarknaden. Där måste vi börja på den statliga sidan. Jag känner alltför många människor med utländsk härkomst som har haft svårigheter just när de har sökt jobb på den statliga sidan.

Det är heller ingen slump att många av de ensamstående föräldrarna är i den här situationen. På 70- och 80-talen togs de högsta skatterna på de sist intjänade kronorna ut av dem som tjänade mest. I dag är det låg- och medelinkomsttagarna som betalar mest av en inkomstökning på arbete. Det har blivit resultatet av att vi har världens högsta skattetryck på låg- och medelinkomsttagare i kombination med bidrag. Det skapar ett bidragsberoende därför att den totala summan av detta blir enormt höga marginalsatser för dessa människor, många gånger just de ensamstående föräldrarna.

I långtidsutredningen konstateras att för hälften av de arbetslösa är skillnaden mellan arbete och fortsatt arbetslöshet mindre än 10 %. Det är bara för en tredjedel som nyttan är större än 10 % att gå från långtids-sjukskrivning till arbete. Det här är farligt. Det är farligt för framtiden och för den ekonomi som våra barn i framtiden ska hantera. Men det

leder också till att vi får fattigdomsklyftor som faktiskt drabbar barnen och som är otillständiga.

Därför är det viktigt att vi genomför en inkomstskattereform i det här landet, att vi tar ett helhetsgrepp, så att vi stimulerar till arbete, och naturligtvis också ser till att ha en bra företagspolitik, så att det är lättare att få ett arbete. Arbete ska alltid löna sig mer än bidrag. Det är också viktigt att bidragen blir rätt konstruerade. I stället för att ha inkomstprövade bostadsbidrag ska vi se till att vi ger extra barnbidragsstöd just till ensamstående föräldrar och de som studerar.

Frustration tror jag att många föräldrar känner också av andra skäl, inte bara ekonomin. Det handlar om att ibland inte kunna välja bort en skola och en undervisning som inte fungerar. Det handlar om att vara tvungen att ha sitt barn på ett dagis som inte fungerar och där det av någon anledning har gått snett mellan barnet och personalen.

Jag tror att det är viktigt att vi satsar på valfriheten. Av den anledningen föreslår vi 36 000 kr i bidrag per år till de familjer som vill använda sig av en annan barnomsorgsform än just den kommunala. Det viktiga tror jag dock är att vi har en tillåtande politik som tillåter olika former av omsorg, skola och andra välfärdstjänster just därför att ingen människa ska vara prisgiven utifrån den ram som vi har fastställt här eller på andra politiska områden.

Alldeles för många föräldrar känner, som jag också inledde med, otillräcklighet när det gäller tiden och att räcka till. Man ska räcka till för arbetet, barnen, hemmet, ibland sina egna föräldrar och för sina vänner. Jag tror att det är en effekt av att vi har ett annat samhälle än tidigare, ett modernare samhälle.

Men jag tror att politiken måste anpassa sig till detta samhälle. Det kommer inte att gå att göra det den andra vägen.

Därför tror jag att avdrag för hushållsnära tjänster är väldigt viktigt. Många barnfamiljer känner igen sig i bilden: Veckan är slut, man har hunnit med alla inplanerade aktiviteter och man ska ändå ha den där lilla tiden kvar. Då får man kanske alltför många gånger ägna tiden åt att gräla om när man ska städa i stället för att göra städningen. Många barnfamiljer efterfrågar en möjlighet att köpa hushållsnära tjänster. Därför vill vi införa ett avdrag för hushållsnära tjänster som innebär en avdragsrätt på 50 %.

Slutligen, herr talman, vill jag peka på några av de orättvisor som vi har tagit upp i våra reservationer.

Den första gäller försäkringsskyddet för sjuka ensamstående föräldrar som inte kvalificerar sig för ersättning förrän efter det att barnet har blivit 240 dagar. De råkar väldigt illa ut. Det kostar väldigt lite men justeras något oförklarligt inte.

Den andra är den diskriminering av företagare som pågår. En företagare måste beräkna sin inkomst på 365 dagar i stället för en löntagares 260 dagar. På något sätt är det väl symtomatiskt för den företagspolitik vi har i det här landet, där den egna företagarens arbete nedvärderas jämfört med löntagarens. Det bör korrigeras.

Vi pekar också i vår reservation på det stöd som behövs vid adaptioner utomlands. Vi ser gärna att stödet höjs från 40 000 till maximalt 55 000 kr.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 12

I detta anförande instämde Anna Lilliehöök (m).

Anf. 118 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Det mesta av arbetet i socialförsäkringsutskottet har hittills under den här mandatperioden handlat om asyl- och integrationspolitik och om skenande sjukskrivningar och förtidspensioneringar, och det har handlat om pengar som rinner som ur ett säll ur verksamheterna.

Riksrevisionen konstaterar till exempel att Migrationsverkets senfärdighet med asylärendena har kostat skattebetalarna 1 miljard under de senaste åren. Bidragsberoendet och utanförskapet på grund av en haverad asyl- och integrationspolitik kostar samhället enorma summor och lidanden. Kostnaderna för ohälsan är gigantiska. Sammantaget är detta ett hot mot hela välfärden. Så länge vi inte löser dessa problem kommer det knappast att finnas pengar till annat som är angeläget till exempel inom familjepolitikens område.

I skenet av de här stora utmaningarna har familjepolitiken haft en undanskynd roll. Betänkandet innehåller inte särskilt mycket nytt, och i övrigt hänvisas till utredningar och kommande propositioner. Inget parti, inte Folkpartiet heller, har varit särskilt nytänkande eller tagit grepp om hela familjepolitiken.

Folkpartiets förslag vad gäller familjepolitik är att det ska finnas en stor valfrihet. Vi anser till exempel att det bör vara möjligt för föräldrarna att ta ut en del av föräldraförsäkringen samtidigt. En sådan ordning skulle innebära mer tid tillsammans som familj. Och varför ska politiker sätta hinder för sådana enkla önskemål?

Vi anser också, som övriga partier i den borgerliga alliansen, att det bör införas ett förstärkt försäkringsskydd för föräldrar med barn yngre än 240 dagar. Det nuvarande systemet för tillfällig föräldrapenning fungerar inte om en ensamstående förälder är sjuk och har ett barn som är yngre än 240 dagar.

Vi anser också fortfarande att taket i föräldraförsäkringen ska höjas till tio prisbasbelopp. Socialdemokraterna är nu också inne på den linjen, men de vill vänta till 2006. Detta vill vi naturligtvis göra för att stimulera männen, som i regel har högre inkomster, att vara hemma i större utsträckning.

För att uppmuntra fler föräldrar att dela på föräldraförsäkringen återkommer vi med förslaget om att införa en jämställdhetsbonus. Det innebär att en högre ersättning på 90 % utbetalas för varje månad som tas ut i föräldraledighet och som motsvaras av en månad som den andra föräldern tar ut. Jag tycker att denna jämställdhetsbonus är en riktigt bra idé.

Vi tycker också att utgifterna inom underhållsstödet kan minska genom att föräldrarna ska ta ett större ansvar. Föräldrar ska ta ett gemensamt ekonomiskt ansvar även om den ena föräldern inte bor tillsammans med barnet. Vi kan också göra besparingar genom att vidta åtgärder mot felaktiga utbetalningar.

Det är roligt att familjepolitiken har fått ny aktualitet på senare tid. I våras tillsatte regeringen en föräldraförsäkringsutredning. Nu blåser vindar i samhället som förordar kvotering i föräldraförsäkringen som innebär att det är staten och politikerna och inte föräldrarna själva som ska bestämma hur föräldraledigheten fördelas mellan mamma och pappa. Personligen tycker jag att talet om kvotering av föräldraförsäkringen

handlar om ett teoretiskt tankeexperiment som utgår från en kärnfamilj med en mamma och en pappa som båda har anställningar. Det finns många exempel på när en kvotering inte skulle fungera, och det kanske jag kan återkomma till en annan gång. Men det ska bli intressant att följa vad utredningen kommer fram till.

I tider då det ofta pratas om barns bästa och om jämställdhet, eller bristen på jämställdhet, är det viktigt att fundera på om dagens familjepolitik är den klokaste. Familjepolitik är ett komplicerat område med olika bidragsformer. Inom vårt utgiftsområde ligger till exempel föräldraförsäkringen, barnbidraget och underhållsstödet. Inom andra utgiftsområden finns bostadsbidraget, maxtaxan och försörjningsstödet. Det finns en risk att om man rör i *ett* bidrag faller allt ihop som ett korthus.

Vi vet att det finns barnfamiljer som har det ekonomiskt besvärligt i dag och att det finns en barnfattigdom i Sverige. Vi känner till bidragsberoendets marginaleffekter. Jag tycker att det är viktigt att vi strävar efter att det ska löna sig att arbeta även för föräldrar och barnfamiljer.

Många familjer har svårt att få livspusslet att gå ihop på grund av många krav och stress i tillvaron. Det är därför sorgligt att familjer inte kan få möjlighet att köpa hushållstjänster till ett lågt pris. Det är sorgligt att regeringen inte vill göra svarta jobb till vita jobb vilket skulle ge ökade skatteintäkter och samtidigt ge social trygghet för arbetstagarna och kanske också öka barnens välfärd. Det här området tycker jag också hör till familjepolitiken, om man vill ha en helhetssyn.

Det är min förhoppning att den framtida familjepolitiken kommer att inriktas både på barns bästa och på jämställdheten – både–och och inte antingen–eller.

Jag står bakom alla Folkpartiets reservationer, men jag yrkar bifall endast till alliansens reservation 72.

Anf. 119 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Häromdagen träffade jag en ledsen kvinna på tåget. Hon berättade med en gnutta förtvivlan i rösten om alla val hon får göra i fråga om elleverantör, telefonbolag, mobiltelefonoperatör, allt för att om möjligt spara några tiotus eller någon hundring i månaden. Men, och det var detta som hon inte förstod, hon får inte ta de beslut som hon själv vill fatta när det gäller hur hennes familj ska leva och vilken omsorg barnen ska ha. Det är en ögonblicksbild från Sverige.

Skiljelinjen i dagens debatt går mellan oss som vill ha valfrihet och dem som tror att politiker vet bäst. Samtidigt växer runtom i landet gräsrotternas uppror mot centralstyrningen av familjerna. I flera kommuner har lokala folkomröstningar, trots Socialdemokraternas motstånd, genomförts och visat ett massivt stöd för att ge föräldrar valfrihet. Önskan hos föräldrarna har varit självklar – att få välja hur deras barns omsorg ska se ut. Det borde inte vara svårt. Sverige står ju bakom internationella konventioner som stadgar att föräldrar ska få ha inflytande över sina barns uppväxt. Men i ett land där det går bra att välja bensinstation förblir det för de flesta en ouppnåelig dröm att få mer tid med sina barn.

Ändå är tid den stora bristvaran för dagens familjer. Undersökningar visar att det som barn mest av allt önskar är mer tid med sina föräldrar. Familjen är viktigast och föräldrarna den viktigaste relationen för dem. Fyra av tio föräldrar med barn under två år vill tillbringa mycket mer tid

med barnen. Av alla som har barn anser fyra av tio att det är mycket eller ganska svårt att kombinera arbetsliv och föräldraskap. Det är inte konstigt att de mest stressade i vårt land är småbarnsföräldrarna. Det är inte konstigt att människor går sönder när de kläms mellan kraven att ha det perfekta familjelivet, yrkeskarriären, det sociala umgänget och kärlekslivet. Livspusslet går inte ihop.

Familjen är viktig. Det tål att sägas när Vänstern blivit så allergisk mot blotta ordet att man vill ha bort det från dagens debatt. Människor utvecklas, mognar och mår bäst i små gemenskaper. Barn är olika och unika personer. En del mår bäst av förskolan, som ska ha hög kvalitet. Andra mår bra av familjedaghem, som Socialdemokraterna har bekämpat. En del barn mår bra av att vara hemma längre på hel- eller deltid. Varför ska inte föräldrar själva få avgöra vad som är bra för deras barn?

Vi kristdemokrater vill se en familjepolitik som bejakar familjerna, en familjepolitik med trygghet, valfrihet och mångfald. Trygghet därför att det är i familjen som familjemedlemmarna får möjlighet att möta villkorslös kärlek, omtanke och förståelse men också ställs inför krav och ansvar. Familjen knyter an till människans djupaste behov av att bli sedd, att vara en person som inte är utbytbar. Under de första levnadsåren är det lilla barnets behov av trygghet och närhet störst. Därför vill vi ha valfrihet. Föräldrarna ska få ett större inflytande över hur vardagen ser ut än de har i Socialdemokraternas Sverige. Mångfald för att valfriheten ska bli verklig.

Kontrasten mot vänsterkartellen är slående. Det är inget litet ansvar som socialdemokratin tar på sig när den pekar med hela handen och säger: Alla barn ditåt! För Socialdemokraterna verkar det till och med vara okej att i strid med grundlagens principer trotsa de beslut som riksdagen har fattat.

Riksdagen fattade ett beslut våren 2003 om en inriktning på valfrihet och mångfald i barnomsorgen. Det har regeringen ignorerat. Makten är trött.

Herr talman! Vi kristdemokrater vill göra det möjligt med mer tid tillsammans för alla familjer, för alla föräldrar och barn, oavsett om de är rika eller fattiga, oavsett hur mycket eller lite de jobbar, oavsett var de bor och oavsett om det finns en eller två föräldrar i vardagen.

Vi vill flytta makt från denna kammare, från kommunhusen och från politikernas sammanträdesbord till familjerna och till köksborden så att det blir möjligt för alla att bestämma mer över sin tid och den omsorg som passar just de egna barnen.

Vi lägger fram en rad förslag i vår budgetmotion för att göra detta möjligt. Jag står förstas, herr talman, bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet, men väljer att för tids vinnande endast yrka bifall till reservation 62.

Varje barn får i vår modell 300 helt nya barndagar värda 200 kr styck som tar vid när föräldraförsäkringen tagit slut. Dagarna kan användas fritt av föräldrarna och tas ut i klump eller i delar under längre tid för att förlänga föräldraledigheten, för att lönearbeta lite mindre eller för att välja något annat.

Detta kompletteras med ett vårdnadsbidrag som föräldrarna kan använda om de vill. Vårdnadsbidraget ska vara 80 % av kostnaden för en plats i kommunal barnomsorg och kan användas helt eller delvis av de

föräldrar som väljer att inte använda kommunal barnomsorg. När vårdnadsbidraget en gång tidigare prövats blev det succé. Nu bygger vi kristdemokrater ut det så att det blir möjligt för alla som vill använda det. För detta anslår vi 1,5 nya miljarder för år 2006.

Graviditeten ska vara trygg och en av de mest förväntansfulla perioderna. I dag är den ekonomiska tryggheten ihålig trots att tre av fyra kvinnor – naturligt nog – inte kan arbeta fram till födseln. Vi föreslår därför en ny graviditetspeng under de 30 sista dagarna före beräknad nedkomst.

Herr talman! Det går ytterligare en skiljelinje i dagens debatt. Socialdemokraterna och stödpartierna Vänstern och Miljöpartiet lånar pengar och skuldsätter kommande generationer för att inför valrörelsen 2006 kunna framstå som alla goda gåvors givare. De gör detta för att hålla ut pengar i till exempel det höjda barnbidraget. Det är ett dyrt och oansvarigt slöseri som hjälper föga för de familjer som har svårt att få pengarna i plånboken att räcka lika länge som månadens alla dagar. Det måste vara ett slag i ansiktet att se miljonärerna plocka ut samma bidrag som dem. Makten är trött. Är det vänsterkartellens fördelningspolitik att ge lika mycket till fattiga och rika? Robin Hood måste gråta i sin Sherwoodskog.

Vi kristdemokrater gör i stället en riktad satsning där de som behöver mest också får mest. Vi höjer den barnrelaterade delen av bostadsbidraget. Då kommer pengarna rätt. Eftersom det är tufft att klara sig på mininivån i föräldraförsäkringen höjer vi golvet så att de med lägst inkomst får en ökning till 230 kr om dagen. Vi vill även ha en reform som för somliga kan te sig statsfinansiellt marginell, men för de personer som berörs är den angelägen. I det kristdemokratiska budgetförslaget finns medel för att biståndsarbetare ska kunna få vårdbidrag om de har handikappade barn.

Herr talman! Papporna är – liksom mammorna – viktiga i barns liv. Åtta av tio svenska småbarnsföräldrar är nöjda med att i dag kunna fördela föräldraledigheten som de själva önskar. Då ska inte någon komma farande och tala om hur de ska göra. I stället för att ta på sig överförmyndarblicken och spänna ögonen i svenska folket – som de som behandlar symtomen gör när de vill ha kvotering av föräldraförsäkringen – vill vi kristdemokrater komma åt orsakerna till att män inte lika ofta är föräldralediga. Den främsta anledningen är – enligt männen själva – taknivån i försäkringen. För att fler ska få plats i försäkringen och inte minst stimulera fler män att ta ut sin del vill vi på sikt höja taken till elva basbelopp. Ett stort och viktigt arbete är också att påverka attityderna i arbetslivet. Eftersom barn är ett delat ansvar vill vi dela premiepensionen mellan föräldrarna. Det är rimligt att båda får räkna sig till godo den tid som barnåren innebär.

Herr talman! Makten är inte bara trött. Den är på väg att somna helt till ljudet av en tickande låneskuld och familjers rop på tid och valfrihet. Den tid är tack och lov förbi då pekpinnar accepterades. Dagens småbarnsföräldrar kräver en mer modern familjepolitik än så. Vi kristdemokrater vill ge utrymme för trygghet, valfrihet och mångfald för en trygg miljö för barnen och för familjerna.

Anf. 120 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Det är många diskussioner jag hade velat ta i denna kammaren denna dag. Inte minst hade jag velat fråga Solveig Hellquist hur det går till när pengar rinner som ett såll. Men jag släpper den diskussionen och går vidare och diskuterar i stället något med Torsten Lindström.

Makten är trött, säger Torsten Lindström. Inte känner jag till om makten är trött eller inte. Men den som verkar mest trött är nog Torsten Lindström och hans gammaldags familjefundamentalistiska uppfattning om att strukturer i samhället ska vi göra vårt bästa inte för att bryta utan för att bevara.

Var och en är sig själv närmast. Det kan tyckas riktigt. Men det som vi har att tala om i dag är hur vi med politiska medel gemensamt kan åstadkomma förändring i en tid när det är det mest nödvändiga. Det handlar om att förändra de relationer som bygger upp över- och underordning mellan människor i samhället.

Herr talman! Det talas om att det skulle vara en semantisk förändring och att vi vill byta begrepp från ekonomisk familjepolitik till ekonomisk barnpolitik. Vi gör just det som så många talar om att de vill göra. Vi sätter barnen i centrum.

Det finns en mängd olika familjebildningar. Just därför är begreppet familj olämpligt att använda. Låt oss utgå ifrån vad barnens bästa egentligen innebär. Låt oss också därför kalla detta politikområde för just ekonomisk barnpolitik.

Herr talman! Vi har tidigare angivit att vi står bakom de ekonomiska summor som ligger i detta utgiftsområde. Låt mig konstatera att vi också har ett antal reservationer. Medan jag ändå gör det, och jag står bakom samtliga, kan jag passa på att yrka bifall till reservation 70 under punkt 75.

De sista minuterna av anförandet vill jag ägna åt en av de absolut viktigaste feministiska jämställdhetsfrågorna som vi har att göra med i vår tid. Frågan om vem som ska vara hemma med barnen är inte, som Torsten Lindström och andra antyder, en banal och enkel fråga som avgörs utifrån vad man har lust med och kommer överens om runt köksbordet. Det är snarare en fråga som handlar om maktdimensioner av stora mått.

Vem som är hemma med barnen avgör också vilka löner som betalas ut i arbetslivet. Vem som är hemma med barnen avgör vem som lär sig familjelivets närmaste uppgifter, att städa och laga mat och se till att allt fungerar. Det är anledningen till att det är så viktigt att se till att man åstadkommer en jämn fördelning av det oavlönade hemmaarbetet, städningen och matlagningen, och att man åstadkommer en jämn fördelning av föräldraförsäkringen.

Det handlar inte om något tvång. Ingen är tvingad att ta ut sina föräldrapenningdagar. Men låt oss göra det klart att den ordning som vi i dag har innebär att föräldraskapet förvandlas till något som är obligatoriskt för kvinnan men frivilligt och mer som ett fritidsintresse för mannen.

Om man vill bevara den ordningen gör man som kristdemokrater mest gör. Man upplöser och förändrar och försöker att se till att så lite som möjligt kan göras för att ytterligare förstärka jämställdheten. Ojämlikheten på arbetsmarknaden grundläggs i hemmet i den märkliga upp-

delningen mellan visst betalt arbete i yrkeslivet och visst obetalt hemarbete.

Vi är förstås, herr talman, medvetna om att det har tillsatts en utredning och att den arbetar för att se över hur försäkringen ska förändras. Men vi tänker inte vänta på resultatet av en sådan utredning för att driva opinion, föra debatt, ställa förslag och se till att påverka.

I stället kommer vi att göra vad vi kan för att åstadkomma den förändring som är nödvändig och bryta könsmaktsordningen i samhället och i familjelivet. Därför har vi föreslagit att den utredning som sitter ska se över hur man kan övervinna de hinder som finns just för att individualisera föräldraförsäkringen.

Om det finns en enda maktfråga i dag när det gäller barnpolitiken som är avgörande för att också påverka samhällslivet är det detta, att åstadkomma en individuell föräldraförsäkring. Det är nödvändigt för att bekämpa ojämlikheten mellan män och kvinnor men också för att barn ska kunna få växa med nära relationer till båda sina föräldrar i ett jämlikt samhälle.

(forts. 12 §)

11 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SfU5 Drivkrafter för minskad sjukfrånvaro

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

281 för utskottet

21 för res. 1

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 45 m, 42 fp, 27 kd, 24 v, 15 mp

För res. 1: 21 c

Frånvarande: 16 s, 10 m, 6 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 2 mp

Punkt 2 (Särskild sjukförsäkringsavgift)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, m, fp, c)

Votering:

169 för utskottet

135 för res. 2

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 16 mp

För res. 2: 45 m, 42 fp, 27 kd, 21 c

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 1 mp

Punkt 8 (Rehabilitering)

1. utskottet

Prot. 2004/05:46
8 december

2. res. 7 (kd)

Votering:

169 för utskottet

27 för res. 7

108 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v, 16 mp

För res. 7: 27 kd

Avstod: 45 m, 42 fp, 21 c

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

12 § (forts. från 10 §) **Anslag inom socialförsäkringsområdet** (forts. SfU1)

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Anf. 121 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Utgiftsområde 12

Herr talman! Kalle Larsson är ideologiskt mycket tydlig. Han har skådat ljust. Han vet vad som är bäst för svenska folket och han ska införa det vare sig svenska folket tycker om det eller inte. Det som Kalle Larsson förespråkar är en gammaldags vanlig kvotering – ett gammaldags sätt att se på människor. Det är att tvinga på människor politiska uppfattningar när man inte kan vinna majoritet för dem i demokratiska val. Det är gammaldags av Kalle Larsson att förespråka kvotering. Å andra sidan, herr talman, är det kanske inte så särdeles förvånande när det kommer från ett gammalt kommunistparti.

Jag har en mycket tydlig och konkret fråga till Kalle Larsson. För ett par år sedan höll en numer före detta medlem av Vänsterpartiet ett mycket beryttat tal. Personen i fråga var då Vänsterns stora affischnamn i Sverige. Den här personen, som numer har lämnat Kalle Larssons parti, utropade att familjen är död. Min fråga till Kalle Larsson är: Delar han den uppfattningen?

Anf. 122 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag trodde det var religiösa människor som skådade ljust. Torsten Lindström har möjligen erfarenheter nog för att kunna uttala sig i frågan.

Vi har inte tvingat på någon något, vad jag känner till. Vi lämnar ett förslag i form av en motion. Den skickas till ett utskott. Den diskuteras emellanåt också. Den går vidare i ett betänkande. Den föreläggs kammaren. Den utsätts för en debatt. Torsten Lindström har möjlighet att yrka, föreslå, diskutera och så småningom också rösta för eller emot detta

förslag. Jag har svårt att begripa på vilket sätt det skulle vara att tvinga på någon något. Torsten Lindström kan kanske klargöra den frågan. På vilket sätt är det att tvinga på någon något om man får en majoritet i kammaren för sina förslag? Det är fråga nummer ett.

Sedan undrar Torsten Lindström om jag står bakom uttrycket familjen är död. Torsten Lindström borde kanske minnas det lite bättre eller använda citatletare som är mer pålästa. Uttrycket var inte familjen är död. Det var faktiskt i omvänd ordning, död åt familjen. Det syftade på att kärnfamiljen inte längre är den enhetliga konstruktion som den en gång var. Formuleringen syftade på att det finns många olika samlevnadsformer som alla har samma värde, till exempel om man lever ensam med barn eller om man lever två män tillsammans. Om Torsten och jag skulle bilda en familj skulle vi ha samma värde som den familj som Torsten Lindström i allt väsentligt blir alltmer ensam i denna kammare om att förespråka.

Svaret är helt enkelt: Om man menar det som min tidigare partiordförande Gudrun Schyman avsåg, är det inget konstigt alls med det påståendet. Om Torsten Lindström håller med om det eller inte är en helt annan fråga, och den får han svara på.

Anf. 123 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Kalle Larsson säger plötsligt att han inte vill tvinga på någon sin uppfattning. Det innebär alltså att Kalle Larsson tar avstånd från kvotering av föräldraförsäkringen som innebär att 80 % av svenska folket underkastas den politiskt korrekta åsikt som Kalle Larsson vill hävda är den riktiga och rätta. Här har vi, herr talman, en avsevärd ideologisk skillnad mellan den vänster som vill tvinga på människor sina uppfattningar och oss som vill stå upp för valfrihet och möjligheter för alla att bestämma oavsett hur familjen ser ut.

Vi kristdemokrater menar att även om familjen förändras och ser olika ut i olika skeden av livet och kan variera under tid, är det ändå den naturliga bastryggheten för barnen och dem som finns i familjen. Här finns det en avsevärd skillnad mellan Vänstern och oss kristdemokrater.

Herr talman! Sedan är det en smula förvånande att samtidigt som Kalle Larsson ofta talar om att stå upp för dem som har det sämst och dem som har det svårast, tillhör han nu ett stödparti som applåderar en politik som, till exempel på familjepolitikens område, inte riktar in sig på dem som har det sämst ställt. Vi kristdemokrater vill höja grundnivån i föräldraförsäkringen betydligt mer än vänsterkartellen klarar av. Vi vill rikta bostadsbidraget och höja barndelen av bostadsbidraget för barnfamiljer eftersom det ger den bästa träffsäkerheten i ett solidariskt Sverige där alla får möjlighet att utvecklas och ingen lämnas efter.

Herr talman! Hur går dessa olika åsikter ihop för Kalle Larsson? Jag, och många med mig, väntar nyfiket på svaret.

Anf. 124 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att Torsten Lindström ger mig beröm. Det tackar jag för. Han har sett mig som en person som står upp för dem som har det sämst ställt, de svagaste i samhället. Det är ett beröm jag gärna tar åt mig. Det är inte säkert att jag kan återgälda

berömmet, men jag ska leta efter tillfällen framöver. Låt oss uttrycka det på det sättet. Ännu finns de icke att finna.

Tidigare sade jag att jag tycker att vi med majoritetsbeslut i den här kammaren ska avgöra hur politiska frågor ser ut. Torsten Lindström anklagar mig för att vilja genomföra en förändring, om jag får stöd för den i denna kammare, som en majoritet inte vill ha.

Låt mig vända på frågan. Vem är det som vill köra över vem och i vilket avseende? I dag gick det ut ett påbud från den socialdemokratiska regeringen tillsammans med de fyra borgerliga partierna, om jag minns TT-meddelandet rätt, som sade att folket inte ska få vara med och bestämma om den nya EU-konstitutionen. Tala om att inte vilja lyssna på vad människor tycker! Jag förespråkar att vi ska få en föräldraförsäkring som innebär en ökad jämställdhet. Det ger utrymme för att barn ska kunna växa upp tillsammans med båda sina föräldrar eller med flera andra vuxna som delar föräldraförsäringen mellan sig. Det kallas att vilja driva på människor åsikter uppifrån. Men att förvägra dem rätten att ta ställning till den viktigaste framtidsfrågan i det här landet just nu, EU-konstitutionen, handlar uppenbarligen, enligt vissa, om en fullständigt självklar sak som man bara ska finna sig i.

Vår demokratisyn skiljer sig kanske, men jag är inte den som vill pressa människor till något de inte önskar. Det får stå för Torsten Lindström.

Anf. 125 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Betänkandet för utgiftsområde 12, *Ekonomisk trygghet för familjer och barn*, bygger på majoritetens syn på var gränsen går mellan familjens och det offentliga ansvar för barnen under deras uppväxt.

Centerpartiet vill stärka familjens möjligheter och ansvar att själva bestämma och planera för att få ihop sin vardag. Då har också det offentliga större möjligheter att stödja där det verkligen behövs. I vår motion *Bättre barndomar* kan man läsa vilka pusselbitar vi vill bidra med till barnfamiljers vardagsliv.

Någonting har hänt med barndomen. Trots att många familjer har det bättre ställt finns det tydliga tecken på att barnens psykiska villkor har försämrats. Att så många barn och ungdomar mår dåligt är en allvarlig varningssignal om att något är på tok. Det är svårt att se exakt vad orsakerna är, men det visar tydligt att livsvillkoren för barn och ungdomar har förändrats till det sämre. Varje barn som mår dåligt är en personlig tragedi.

När samhället förändras i en riktning som systematiskt gör att barn blir mindre trygga och mår sämre är det dessutom ett långsiktigt hot mot samhällets utveckling när det gäller livskvalitet, folkhälsa, kriminalitet, sociala förhållanden och samhällsekonomi. Men allvarligast är att varje barn som mår dåligt är en personlig tragedi.

Barn måste mötas med respekt, känna tillit, uppleva gemenskap, höra hemma någonstans. Det är i familjen som barnen får grunderna, värderingar präntas och karaktären tar form. Den kan och ska inte ersättas med kommunal omsorg. En stark familjepolitik formad utifrån dagens verklighet med stor mångfald i familjemönster och livsstil är därför avgö-

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Utgiftsområde 12

rande för de uppväxande generationerna och för Sveriges utveckling på lång sikt.

Herr talman! Den ökande förekomsten av diagnostiserade bokstavsbarn i skolan, den växande belastningen på ungdomsmottagningar och barn- och ungdomspsykiatri talar sitt tydliga språk. Var tredje 10–18-åring har flera gånger i veckan huvudvärk, magont eller sömnsvårigheter. Samtidigt ökar alkoholkonsumtionen bland barn och ungdomar. Också det är en signal om att allt inte står rätt till.

I samhällsdebatten utvecklas olika teorier och föreställningar om vad som är orsaken till att så många barn vantrivs och mår dåligt. Enligt vissa handlar det om en förändrad föräldraroll där föräldrarna antingen vägrar ta sitt ansvar som vuxen eller går för långt i sitt stöd till barnen. Enligt andra handlar det om en hänsynslös exploatering i tidningar, TV och reklam av unga människors behov av att identifiera sig med andra och bli bekräftade.

Hur den tekniska utvecklingen som ständigt är närvarande, med Internet, alltfler TV-kanaler, mobiler, dataspel med mera, inverkar på förhållandet mellan människor anges också som tänkbara förklaringar.

Det är en avgörande framtidsfråga hur våra barn mår. Därför måste vi öka kunskapen om vad som ligger bakom försämringarna i barnens livsvillkor. Orsakerna kanske är svåra att komma åt med traditionella politiska förslag eller reformer. Eller kanske de har sin grund i tekniska, ekonomiska eller sociala förutsättningar. Eller så har de senaste årens reformer kanske gått fel. Med förbättrad kunskap ges åtminstone jag som förälder, vi som politiker och andra samhällsaktörer möjlighet att påverka vårt agerande så att barnens villkor förbättras. Centerpartiet kräver därför en undersökning om orsakerna till barns och ungdomars försämrade psykiska hälsa för att höja kunskapen om varför barn mår så dåligt.

Herr talman! Det finns problemområden som måste uppmärksammas. Exempel på detta är en ökad andel psykosomatiska besvär, otrygghet och mobbning. En form av mobbning som ökar är sexuella trakasserier. Utseendefixeringen kryper allt längre ned i åldrarna och bidrar hos många unga till en dålig självkänsla, psykiska besvär och åtstörningar. Ofta finns det dessutom en svag relation mellan barn och förälder.

Bra barndom är en bra måttstock på ett bra civiliserat samhälle. För att så många barn som möjligt ska må bra och få goda förutsättningar att växa upp till trygga, välmående och ansvarstagande vuxna måste det finnas ett gott föräldraskap, sunda och nära sociala nätverk, en väl fungerande skola och en politisk vilja att också i handling anpassa samhället utifrån barnens behov.

Att vara förälder är ett livslångt åtagande. Inga statliga eller kommunala insatser kan eller ska ersätta ett gott och kärleksfullt föräldraskap. Släktingar, vänner och grannar är viktiga stöd i föräldraskapet. Hos dem står hjälp ofta att få i besvärliga situationer och med dem kan råd och erfarenheter bytas. Bra mödravårds- och barnavårdscentraler är enormt viktiga för att skapa trygghet, inte bara runt själva barnafödandet utan också för de nyblivna föräldrarna vid deras egna första stapplande steg.

Föräldragrupper där pappor och mammor får utveckla sina kunskaper, diskutera problem och attityder samt inte minst lära känna andra på en spännande mötesplats har visat sig ha positiva effekter när det gäller kunskapen och tryggheten inför det som komma skall. De sociala nätver-

ken runt föräldraskapet stärks också på ett mycket bra sätt via grupperna. Både familjesammanhållningen och pappornas delaktighet i barnets första tid har visat sig bli bättre.

Föräldragrupper är därför ett kraftfullt instrument för att på samma gång stärka jämställdheten mellan könen och stärka familjerna. Centerpartiet vill på ett aktivt sätt stimulera en spridning av föräldragrupper.

Herr talman! Något har hänt med barndomen. Trots att familjernas materiella villkor är bättre än någonsin finns det tydliga tecken på att barnens psykiska villkor har försämrats. Den kraftiga ökningen av psykisk ohälsa bland barn och ungdomar är ett krissymtom som det är svårt att se alla orsaker till, men det avslöjar att livsvillkoren för barn och ungdomar har förändrats till det sämre. Ser regeringen något eget ansvar? Vill man ta reda på orsakerna, eller tänker man fortsätta blunda?

I detta anförande instämde Birgitta Carlsson (c).

Anf. 126 MONA JÖNSSON (mp):

Herr talman! År 1990 ratificerade Sverige FN:s konvention om barnets rättigheter. I artikel 3 i konventionen sägs bland annat att vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa komma i främsta rummet. I artikel 12 sägs att hänsyn ska tas till barnets egen åsikt.

Nu undrar ni nog varför jag säger detta. Det vet vi väl redan. Häromdagen lyssnade jag på ett radioprogram där man berättade om en skola. Jag tror att det var i Haninge kommun. Där hade man haft det stökigt, och alla föräldrar i en klass hade kallats in till ett möte. Man pratade bland annat om hur man kan stödjas i rollen som förälder och om när och hur man kan sätta gränser.

På mötet beslöts att man skulle träffas ett antal gånger med jämna mellanrum under de närmaste veckorna. Innan föräldrarna gick hem fick de en hemläxa till nästa gång. Uppgiften bestod i att 17 minuter av dagen under den kommande veckan ägna sig åt barnet på barnets egna villkor, inte på föräldrarnas villkor. När föräldrarna träffades nästa gång var flera av dem chockade. De var chockade över att de inte trott att så lite som 17 minuter per dag på barnets egna villkor skulle vara så svårt att få till. Flera föräldrar vittnade om att de trodde att de tidigare ägnat sig åt barnen men kommit på att de då samtidigt lagat mat eller gjort någonting annat när de pratat med barnen.

Det är en av bilderna av vardagen för barn i Sverige. I betänkandet står att barnets bästa måste sättas i centrum och vara utgångspunkten för familjepolitikens utformning. Samhällets insatser måste inriktas på att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Föräldrar måste kunna klara de ekonomiska åtaganden som är viktiga under barnens uppväxttid. Samhället ska erbjuda möjligheter att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller studier. Föräldraförsäkringen utreds just nu, och vi ser fram emot att se vad utredningen kommer fram till.

I propositionen och förslaget i betänkandet i dag görs möjligt för föräldrar som har svårt sjuka barn med en livshotande sjukdom att ta ut tillfällig föräldrapenning för barn ända upp till 18 år. Tidigare var det möjligt för barn som inte fyllt 12 år och i vissa fall 16 år. Vi anser att förbättringen gör att föräldrarna nu helt kan ägna sig åt det sjuka barnet i

stället för att slussas runt i systemen. Förslaget gäller från och med den 1 januari nästa år.

Vi i Miljöpartiet har drivit frågan att barn i de mest ekonomiskt utsatta familjerna ska få stöd. Nu kommer underhållsstödet, barndelen i bostadsbidraget, flerbarnstillägg från andra barnet och lägstanivån i föräldrapenningen att öka.

Herr talman! Barn och barns uppväxt är grunden till välfärden i framtiden. Låt oss då se till att vi här i riksdagen, i kommuner och landsting och i våra myndigheter använder oss av barnkonventionen i vårt arbete! Vi måste bli bättre på att aktivt prioritera och på att utbilda i vad barnkonventionen innebär. Regeringen kan göra detta genom att ge det i uppgift i regleringsbrevet till våra myndigheter.

Anf. 127 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget som rör utgiftsområde 12 i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

När man kommer in så här i slutet på debatten och vi har debatterat sedan kl. 9 i morse är mycket sagt. Vi känner oss naturligtvis nöjda och trötta. Därför har jag valt att korta ned mitt anförande lite grann, men jag ska väl ta med det väsentliga i alla fall, däremot inte ge någon kommentar till de anföranden som har varit från borgerligt håll tidigare. Jag förutsätter att jag får någon sorts replikskifte på mitt anförande.

Att alla barn har rätt att växa upp under trygga och jämlika förhållanden är de flesta överens om. Men för att barnen ska känna trygghet måste också deras föräldrar må bra och känna trygghet. Därför är barnens bästa tillsammans med den generella välfärden grundläggande principer för oss socialdemokrater. Barnbidrag, föräldraförsäkring, väl utbyggd barnomsorg tillsammans med maxtaxa är viktiga bitar i barnfamiljernas vardag.

För barnens bästa är det också viktigt att båda föräldrarna aktivt deltar under barnens uppväxt. Där spelar de båda mamma- och pappamånaderna stor roll. De har också lett till att fler pappor än tidigare har valt att stanna hemma med sina barn. Ur barnens perspektiv är det oerhört viktigt att få den nära kontakten i tidiga år inte bara med mamman utan även med sin pappa. Det är också viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv. Även om vi är en bra bit på väg vad det gäller männens uttag av föräldraförsäkringen är det en betydande bit kvar. Vad kan man då göra ytterligare? kan man fundera. Och var finns hindren?

Det handlar en hel del om attityder och inställningar. Det lagstiftar vi, som bekant, inte om. Där måste vi ständigt hålla debatten vid liv.

Det handlar också om en annan viktig sak, nämligen mäns och kvinnors ställning på arbetsmarknaden. Män har förvisso fortfarande högre lön än vad kvinnorna har. För den samlade familjeekonomin blir det då så att kvinnan stannar hemma med barnen, och männen går ut i arbete.

Det är en viktig sak för arbetsmarknadens parter att ta tag i. Här har fackföreningsrörelsen en avgörande roll att spela, tycker jag.

En viktig stimulansåtgärd för att få pappor att ta ut en större del av föräldraförsäkringen är också att höja taket i den. Glädjande nog kan vi nu konstatera att regeringen gör det från den 1 juli 2006, från 7 ½ basbelopp till 10. Föräldraförsäkringen utreds nu, som bekant.

Ytterligare åtgärder som aviserats av regeringen är en höjning av barnbidraget med 100 kr från 2006. Man föreslår ett flerbarnstillägg med

100 kr från andra barnet och att flerbarnstillägget höjs med 100 kr från det tredje barnet. Även lägstanivån inom föräldraförsäkringen höjs, från 60 kr till 180 kr per barn och dag. Det gäller barn födda från och med den 1 juli 2006.

Det är ytterligare välkomnade ekonomiska förstärkningar för barnfamiljerna.

Som sagts här förut har tyvärr inte alla barn trygga och jämlika uppväxtförhållanden. I höst fick vi presenterat en rapport om ekonomiskt utsatta barn. Den var framarbetad av en arbetsgrupp inom Regeringskansliet. Med utgångspunkt i den hade vi i utskottet en utfrågning, eller seminarium, där bland annat Barnombudsmannen medverkade. Det var en mycket intressant förmiddag, tycker jag. Det tycker också mina partivänner. Vi pratade mycket om det sedan.

Vi kunde med utgångspunkt både i rapporten och utfrågningen konstatera att det var vissa barn som fanns i ekonomiskt utsatta familjer. Det är, som tidigare också har sagts, barn till utlandsfödda föräldrar och till ensamstående föräldrar.

Man bör i rättvisans namn också nämna att svenska barns ekonomiska situation trots allt är mycket bra i internationell jämförelse.

Att vissa barn lever under dessa förhållanden kan man naturligtvis inte acceptera. Därför har man från regeringens sida aviserat att man ska fortsätta arbetet med den här frågan. I budgetpropositionen finns ju också pengar avsatta för det. Det är viktigt att alla barn ges förutsättningar att växa upp under trygga och rättvisa förhållanden.

Det låga barnafödandet har tidigare år varit föremål för många och långa diskussioner. Glädjande nog kan vi på senare tid se att den negativa trenden har vänt och att barnafödandet återigen har ökat.

En bidragande orsak till det är den trygghet som unga människor känner, inte minst genom de system som finns inom familjepolitikens område. Det handlar naturligtvis också om att ha arbete.

Jag tycker att det är ett bra kvitto på att socialdemokratisk familjepolitik håller. Den har dessutom hög legitimitet ute bland människorna.

Det finns alltså ett stöd för generell välfärdspolitik som sätter trygghet, välfärd och rättvisa före stora skattesänkningar.

Vi ska förbättra inom de system vi har i dag och i den takt som tiderna och behoven förändras, men det finns ingen som helst anledning att göra en kursändring – som dessutom spretar inom det borgerliga blocket – som förordas i de motioner som vi har haft att ta ställning till i utskottet. Dessutom finns det inte något stöd för en sådan kursändring ute bland allmänheten.

Krister Hammarbergh sade inledningsvis i sitt anförande att han tyckte att man som vuxen gjorde bättre nytta som förälder än som politiker. Är det inte då en fördel om vi som är politiskt aktiva fattar de rätta besluten till fromma för barnfamiljerna? Det tycker jag vore något att tänka på.

Anf. 128 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Att socialdemokratisk familjepolitik håller kan vi ha lite olika uppfattningar om. Att barnen ska ha en trygg uppväxt och att föräldrarna är viktiga, verkar vi trots allt vara överens om, även om vi ser lite olika vägar för att nå målet.

Anslag inom socialförsäkringsområdet

Utgiftsområde 12

I mitt anförande pratade jag mycket om utvecklingen av barns psykiska hälsa, eller snarare ohälsa som ju ökar.

Jag skulle vilja höra hur Kerstin Kristiansson Karlstedt ser på den utveckling vi ser i Sverige i dag.

Anf. 129 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag är naturligtvis informerad kring det. Jag vet inte om det ligger precis under det här utgiftsområdet.

Man bör vidta åtgärder på ett brett spektrum. Det är inte bara familjepolitiken som kan styra det, eller i varje fall inte föräldraförsäkringar och andra trygghetssystem. Det är mycket annat som också måste in. Det tror jag att du är medveten om.

Anf. 130 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det jag egentligen vill komma till är de styrmedel och reformer som har satts i sjön via socialförsäkringsutskottet eller socialförsäkringarna. Man kan fundera över på vilket sätt maxtaxan påverkar utvecklingen på det här området.

Anf. 131 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att maxtaxan har gjort att barn har blivit psykiskt sjuka. Det är väl andra komponenter som ligger i det. Maxtaxan är en mycket positiv reform för barnfamiljerna. Jag förutsätter att Annika Qarlsson såväl som jag är ute på möten och träffar de många människor som alla, måste jag säga, nästan mangrant lovordar den. Det är ett mycket bra tillskott för småbarnsfamiljerna eller barnfamiljerna i stort.

Anf. 132 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Kerstin Kristiansson Karlstedt talar om de undersökningar som visar att det finns en hel del att göra när det gäller barns situation i vårt land. Många barn har det svårt och har en utsatt ekonomisk situation i sina familjer.

Min fråga är egentligen inriktad på det förslag som finns i vänsterkartellens budget om en generell höjning av barnbidraget, där 100 kr går till såväl fattig som rik, till såväl miljonär som arbetslös, till såväl statsråd som arbetssökande.

Min fråga är: Anser Kerstin Kristiansson Karlstedt att detta är i linje med en god fördelningspolitik?

Anf. 133 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Ja, det anser jag. Vi socialdemokrater värnar de generella välfärdssystemen. Vi vill inte, till skillnad från Kristdemokraterna och vissa andra borgerliga partier, ha selekterade system. De generella välfärdssystemen håller och det finns hög legitimitet även för dem.

Anf. 134 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Vi är nog överens om att vi värnar den generella välfärden. Frågan är hur den ska se ut. Vi kristdemokrater ser att det i dag finns barn som har det svårt och som lever i en ekonomiskt utsatt situation. Just därför vill vi sätta in de åtgärder som har den största träffsäkerheten

och som är fördelningspolitiskt försvarbara. Vi vill till exempel höja barn delen av barnbidraget och höja grundnivån i föräldraförsäkringen så att de som har det tuffast att dra runt ekonomin, att klara vardagen och att ha råd med vardagens nödtröft får stödet.

Vi gör en skillnad. Vi ger inte samma stöd till miljonärer som Socialdemokraterna gör.

Min följdfråga till Kerstin Kristiansson Karlstedt är, också mot bakgrund av att den här reformen sker med lånade pengar: Anser Kerstin Kristiansson Karlstedt att det är rimligt att öka statens upplåning för att sprätta i väg pengar på det här sättet?

Anf. 135 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att man sprätter i väg pengar när man ger dem via barnbidrag. Såväl Torsten Lindström som jag förstår ju att de tillfaller också de ekonomiskt utsatta barnen.

Man får titta på detta i dess helhet. Höjda barnbidrag, underhållsstöd – för det handlar ofta om barn till ensamstående förälder; underhållsstödet är nu också på väg att bli en proposition som kommer att behandlas här i kammaren under våren – och sådana saker, allt sammantaget hjälper de här barnen.

Jag vill dock understryka att jag som socialdemokrat stöder den generella välfärden och generella system.

Anf. 136 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Herr talman! Jag har också en fråga om de ekonomiskt utsatta barnen och familjerna. Jag tänker på de familjer och kanske ensamstående som måste gå till socialbyrån för att få försörjningsstöd. I det fallet kan en förälder ha bostadsbidrag och barnbidrag, och då påverkar det inte levnadsstandarden eftersom det kommer att inräknas i socialbidragsnormen. Det hjälper inte heller om en mamma som bor i en trea söker en tvårumslägenhet i stället, utan hon kan inte påverka sin situation.

Bostadsbidrag har väldigt stora marginaleffekter. I förlängningen innebär de att det kanske inte lönar sig att arbeta. Hur ser Kerstin Kristiansson Karlstedt på problematiken kring marginaleffekter av vissa bidrag?

Anf. 137 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Det här med marginaleffekterna som Solveig Hellquist pratar om kan man ju alltid diskutera. Ytterst handlar dock detta om att få de här ensamstående föräldrarna i arbete. Det lönar sig alltid att arbeta, att försörja sig själv och att på så sätt stärka självkänslan. Det är alltid någonting som lönar sig.

Solveig Hellquist tillhör ju alliansen, som säger att folk inte ska leva på bidrag. Ändå står Solveig Hellquist här och ömkar sig över människor som befinner sig i den situationen. På något sätt går det inte ihop för mig.

Vi ska se till att människor får ett arbete som man kan försörja sig på, oavsett kön. Vi ska se till att vi har generella välfärdssystem i det här landet som är värda namnet.

Anf. 138 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Herr talman! Då har regeringen ett viktigt uppdrag, nu när 1,4 miljoner människor står utanför arbetsmarknaden och alla enklare jobb i princip har försvunnit.

Det är klart att jag hoppas att både socialdemokrater och alliansen och alla andra tycker att det är viktigt att man arbetar och att det ska löna sig att arbeta. Men då tror jag att Kerstin Kristiansson Karlstedt ska prata med statsrådet Morgan Johansson, som härförleden sade att är det någon som är beroende av försörjningsstöd så måste föräldern tjäna upp till 24 000 kr för att det ska löna sig att arbeta.

Anf. 139 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad jag ska svara på. Det var mest påståendet.

Har Morgan Johansson sagt detta här i kammaren under frågestund eller annat har inte jag hört det och kan svara för det. Vad jag tycker är viktigt generellt sett är att människor får ett arbete så att man kan försörja sig själv och att vi har välfärdssystem i det här landet som ser till att hjälpa människor i utsatta situationer. Det är det vi värnar. Sedan går det inte an att plocka ut enskilda argument från frågestunder och pådyvla mig dem nu.

Anf. 140 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik:

Herr talman! Jag är glad att Kerstin Kristiansson Karlstedt lyssnade på mig, även om det kanske delvis var kursivt. Jag vill nog hävda att jag själv som person gör större nytta för mina egna barn som pappa än vad jag kanske gör i min roll som politiker. Med det vill jag hävda att det är viktigt att vi har en viss ödmjukhet inför uppgiften. Jag hoppas att vi har samma uppfattning.

Jag måste följa upp den tidigare frågeställaren. Jag upplevde inte riktigt att det blev ett svar i kammaren. För de ekonomiskt utsatta familjer som har den typen av problem att man hamnat i en fattigdomsfälla är en stor del av problemet just att kombinationen av skatter och bidrag gör att man lätt hamnar i fattigdomsfällan.

Vad tycker Kerstin Kristiansson Karlstedt att man ska göra åt det? Hur ska marginaleffekterna sänkas?

Anf. 141 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Nu är inte detta ett skatteutskottsbetänkande. Vi debatterar just nu familjepolitik. Naturligtvis hör saker och ting ihop. Samtidigt handlar det om att ha en generell syn på familjepolitiken, och den har jag försökt klargöra i flera replikskiften nu. Jag hoppas att Krister Hammarbergh har lyssnat på mig vad gäller detta.

Samtidigt tror jag att Krister Hammarbergh skulle göra dubbel nytta om han både agerade som förälder och samtidigt fattade de rätta besluten till fromma för barnen i samhället.

Anf. 142 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik:

Herr talman! Snälla Kerstin Kristiansson Karlstedt, det är ju det jag gör!

Vad jag däremot funderar på och känner att jag har svårt att tolka är om Socialdemokraterna fortfarande står kvar vid arbetslinjen i svensk politik eller om det är bidragslinjen som gäller. När jag försöker tolka det som nu sägs i kammaren verkar det tyvärr vara det senare.

*Anslag inom social-
försäkringsområdet*

Anf. 143 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Herr talman! Då tror jag att Krister Hammarbergh har lyssnat väldigt dåligt på mig. Jag har i olika inlägg försökt göra gällande att det är oerhört viktigt att människor har ett arbete som man kan försörja sig på. Det är viktigt från många utgångspunkter och även för självkänslan att inte känna sig beroende av andra.

Utgiftsområde 12

Sedan måste man även som moderat skilja på bidrag och bidrag. I debatten på senare tid har ni kallat försäkringar av skilda slag för bidrag. Detta får man inte blanda ihop. Det är någonting som ni borde förtydliga.

Anf. 144 Socialminister BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Ett gott samhälle som är till för alla förutsätter att vi har en välfärd som också är till för alla. Den generella välfärden utjämnar ekonomiska resurser och levnadsförhållanden. Den ger goda fördelnings-effekter och har en hög legitimitet. Den omfördelar över livet och mellan olika grupper. I och med att den omfattar alla har vi också skapat system som ger mest åt dem som behöver det allra bäst. Den generella välfärden skapar trovärdighet, trygghet och gynnsamma förutsättningar för ett högt barnafödande.

En välfärd för alla utgör tillsammans med principen om barnets bästa grunden för regeringens arbete inom familjepolitiken. För barnets bästa är det viktigt att båda föräldrarna är delaktiga i barnets uppväxt och tar ansvar för barnet. I det sammanhanget är det också viktigt att belysa att jämställdheten är av central betydelse.

De olika delarna i familjepolitiken samverkar och måste ses som en helhet. Föräldraförsäkringen, barnbidraget och barnomsorgen, som ska vara till för alla, samverkar och syftar gemensamt till jämlikhet och jämställdhet där barnen är i centrum.

Den generella välfärden rymmer därutöver självklart också stöd till de allra mest utsatta grupperna av barnfamiljer, de med svag ekonomi och familjer med särskilda behov. Sådana stöd måste också i fortsättningen vara starka. Det är dock också viktigt att överväga formerna för de här stöden och se om man kan stärka deras påverkan när det gäller att skapa en välfärd som är generell.

Barnen är det viktigaste vi har. Barnen symboliserar framtiden. Det är de som ska leva i den framtid vi skapar nu. Det är därför vi också med väldigt stor tillfredsställelse kan presentera stora satsningar på barnen i den budget som vi lägger fram. Barnbidragen och flerbarnstilläggen höjs. Taket höjs i föräldraförsäkringen. Ersättningsnivån på lägsta-nivå-dagarna höjs från 60 till 180 kr. Rätten till tillfällig föräldrapenning utvidgas för föräldrar med svårt sjuka barn. Vi avsätter också 1 miljard för att förbättra situationen för ekonomiskt utsatta barn genom höjt underhållsstöd, barntillägg för studerande och höjd barndel i bostadsbidraget.

Det är regeringens uppfattning att de familjepolitiska stöden ska utformas på ett sådant sätt att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn ska minska. En grundläggande strävan är

att skapa förutsättningar för jämlika uppväxtvillkor för alla barn. De familjepolitiska stöden ska också utformas på ett sådant sätt att barnfamiljernas handlingsutrymme och möjligheten att själva påverka sin ekonomiska situation är stor. De ska skapa förutsättningar för en flexibilitet utifrån varje familjs och barns olika förutsättningar och behov, och de ska ge trygghet och rättvisa.

Glädjande nog kan vi nu ta ytterligare steg framåt för att satsa på barnfamiljerna och därmed också förbättra för barnen. Särskilt innebär detta att vi prioriterar barn i ekonomiskt utsatta familjer. Att stärka den generella välfärden, den välfärd som ska vara till för alla, ger mest åt dem som behöver det allra bäst. För de ensamstående mammorna, för låginkomsttagare, för barn i ekonomiskt utsatta familjer är att stärka välfärden för alla det mest centrala och viktiga.

Mot den här politiken står den selektiva, den behovsprövade politiken som i kombination med grundtrygghetsmodeller just skapar fattigdomsfällor och ökade klyftor i samhället. Till det säger vi socialdemokrater ett klart nej.

Men det generella behöver också kombineras eller kompletteras med särskilda insatser. Det gör vi just genom att avsätta 1 miljard kronor 2006 för att förbättra underhållsstödet, införa barntillägg för studerande och höja den del av bostadsbidraget som utgör särskilt bidrag till barnfamiljerna.

Vi föreslår att barnbidraget höjs med 100 kr liksom att flerbarnstillägget höjs med 100 kr. Det införs dessutom redan från det andra barnet. Det innebär för en familj med ett barn 1 050 kr per månad, för två barn inklusive flerbarnstillägget 2 200 kr och för en familj med tre barn 3 604 kr. Det är en stark förbättring av barnfamiljernas ekonomi men betyder allra mest för dem med de låga inkomsterna.

Glädjande är också att det just nu föds fler barn än på länge. Vi kan också konstatera att många av dem som nu får barn tar för givet att man ska kunna förena föräldraskap med ett arbete. Det är glädjande att kunna konstatera det.

Det är också glädjande att kunna konstatera att vi har lyckats kombinera en hög förvärvsfrekvens för kvinnor med ett högt barnafödande. Jämställdhet är positivt för ett högt barnafödande.

Så ser det inte ut på alla håll i Europa. Jämför med ett land i vår närhet, som Tyskland, där man har ett barnafödande på en mycket låg nivå. Man ligger på 1,2–1,3 barn per kvinna. I Sverige kan vi nu konstatera att vi ligger på 1,73, och trenden går åt rätt håll. Det är glädjande.

Något som bidragit till detta är naturligtvis att vi har världens bästa föräldraförsäkring som ger både mammor och pappor möjlighet att förena arbete med föräldraskap. Den sätter barnen i centrum och ger familjerna möjlighet att själva välja hur den ska utformas så att den passar den enskilda familjen. Det finns inget land som betalar sina föräldrar så mycket och så länge för att vara hemma med sina barn.

Ett problem som vi har är att papporna tar ut alldeles för lite av föräldraförsäkringen. Det har blivit bättre, men det är oacceptabelt att det är på så låg nivå. Det gör att könsrollerna cementeras så att kvinnorna får en sämre ställning på arbetsmarknaden samtidigt som barnen går miste om en tidig och nära kontakt med sin pappa. Därför har vi, precis som flera

tidigare har sagt, tillsatt en utredning som ska se hur föräldraförsäkringen bättre kan bidra till att barnen får tillgång till båda sina föräldrar.

Vi höjer också taket i föräldraförsäkringen från 7 ½ prisbasbelopp till 10 prisbasbelopp. Vi höjer ersättningen för lägsta-nivå-dagarna, vi inför en utökad rätt till tillfällig föräldrapenning.

Våra förslag om ökad ekonomisk trygghet för barnen och deras familjer ska ställas i kontrast mot de alternativ som vi tydligt kan se på den borgerliga kanten. Den borgerliga maktalliansen, med Moderaterna i spetsen, lägger fram olika förslag. Men eftersom vi ändå får anta att Moderaterna är det dominerande partiet i denna maktallians är det väl det förslaget som är alternativet.

Alternativet från moderat sida är att ersättningen i föräldraförsäkringen sänks till 75 %, något ännu lägre faktiskt eftersom man också väljer att tricksa med det inkomstunderlag som beräkningen ska göras utifrån. Man tar bort månader i föräldraförsäkringen och säger att den bara ska vara tolv månader. Man avskaffar de två pappa–mamma-månaderna, och man säger nej till att höja taket i föräldraförsäkringen.

Det leder till en kraftig försämring för barnfamiljerna och för barnen. Det blir en kortare tid för föräldrarna hemma med barnen och mindre pengar genom att man får en lägre ersättning när man är föräldraledig. När man säger nej till takhöjning innebär det att färre pappor kommer att kunna ta sitt ansvar för sina barn. Det blir sämre för barnen eftersom de inte får möjlighet till en tidig och nära kontakt med båda sina föräldrar.

Det är det som är alternativet till den socialdemokratiska politiken. Det leder till ökade klyftor och försämringar för barnfamiljerna.

I detta anförande instämde Agneta Lundberg (s).

Anf. 145 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik:

Herr talman! Det verkar som om regeringen är stressad av alliansen och försöker därför ta varje tillfälle i akt att opponera mot oppositionen i stället för att prata om regeringspolitiken.

Vi kan väl i alla fall i ärlighetens namn, Berit Andnor, konstatera att vi totalt sett lägger mer pengar på utgiftsområde 12 än regeringen gör, framför allt därför att vi kanske har lyssnat på Berit Andnor i det fallet och föreslår mycket kraftigt höjda barnbidrag. Det handlar om 5 ½ miljard kronor.

Men det är inte bara det som är viktigt. Jag skulle vilja citera ur en artikel som handlar om hushållstjänster, som vi har diskuterat i dag, och hur pass viktiga de är för familjerna. Det sägs i artikeln att det är ”sorgligt att etablerade, ansvarsfulla politiker blandar ihop de svårigheter som alltid finns behäftade med kampen om värdiga arbetsplatser med begreppet för en kvinna som försörjt sig på ett hederligt arbete.

I dag är det självklart att alla oberoende av kön skall kunna försörja sig själva. Det innebär att alla har rätt till ett arbete på den nya tidens arbetsmarknad. Det moderna livet driver också fram nya sätt att tänka och nya sätt att söka lösningar.”

Det här är en del av en artikel av de två socialdemokraterna Inger Nordlander, som också är med i socialförsäkringsutskottet, och den tidigare riksdagsledamoten Tullia von Sydow. De propagerar på DN Debatt

för att det är dags att införa hushållsnära tjänster, inte minst för barnens skull. Hur kommenterar Berit Andnor detta?

Anf. 146 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag ägnade 95 % av mitt anförande åt den socialdemokratiska politiken. Jag ägnade 5 % åt oppositionen. Skäms Moderaterna för sin politik? Är det inte så att moderater föreslår försämringar i föräldraförsäkringen? Är det inte sänkta ersättningsnivåer, kortare föräldraleddighet? Är det inte ett nej till takhöjning som Moderaterna föreslår? Är det inte det?

Jag har i alla fall kunnat läsa mig till att det är det som är förslaget.

När det gäller hushållstjänster handlar det först och främst om hur vi ska använda de gemensamma pengar vi har. Vad är det vi ska prioritera? Vad är det som är viktigast?

För mig som socialdemokrat är inte det hushållsnära tjänster. Jag ska utveckla varför.

Först främst handlar det om att det finns andra ställen att lägga pengarna på. En väl utbyggd barnomsorg kan vi alltid höja kvaliteten i. Vi kan förstärka föräldraförsäkringen, och vi kan dessutom lägga mer pengar på direkta insatser till barnfamiljerna.

Men det handlar också om vilket perspektiv man utgår ifrån när man diskuterar de hushållsnära tjänsterna. Det kan aldrig bli något alternativ för en ensamstående förälder, för de lågavlönade föräldrarna eller ens en gång för de som har medelinkomster. En hushållsnära tjänst kan aldrig bli ett alternativ.

Jag ställer mig alltid denna fråga: Vem är det som ska städa hemma hos städerskan? Vem är det som ska utföra städarbetet hemma hos henne? Jag har ingenting emot att man anlitar städbolag för att städa. Jag har ingenting emot det. Jag tycker att det är ett bra arbete att städa. Men jag säger nej till att med våra gemensamma pengar subventionera hushållsnära tjänster för dem som redan har råd att betala.

Anf. 147 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik:

Fru talman! Det finns väl då en skillnad mellan familjeministern och mig, därför att jag använde hundra procent av mitt anförande åt att prata om min egen politik.

Jag ska fortsätta att citera ur artikeln:

”För att nyansera dagens diskussion behövs en övergripande analys av de samhällsekonomiska och jämställdhetspolitiska effekterna av hushållsnära tjänster.

Vardagssituationen för familjen har genomgått omfattande förändringar under de senaste 50 åren. I dag har både kvinnan och mannen lönearbete och hemarbete. Vi måste vara moderna, se att ett samhälle i förändring behöver nya angreppssätt för att lösa problemen.

Inger Nordlander

Riksdagsledamot (s)

Tullia von Sydow

F d riksdagsledamot (s)”.
F

Jag konstaterar att det gamla talesättet att droppen urholkar stenen gäller fortfarande. Nu hoppas jag också att den kan urholka betongen.

Anf. 148 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Krister Hammarbergh får gärna läsa innantill, men det vore på sin plats om läsa innantill kunde begränsas till den del som vi har att debattera, nämligen familjepolitiken.

Jag har ännu inte fått svar på de frågor som jag ställde till Moderaterna: Är det inte frågan om att försämra för barnfamiljerna att sänka ersättningsnivåer, att förkorta föräldraledigheten, att ta bort den kvotering som vi har när det gäller mamma- och pappamånaderna, att tricksa med grunden för ersättningsnivåerna och att säga nej till takhöjningen?

Varför undviker Krister Hammarbergh att ta en debatt med mig om de frågor som rör det betänkande vi just nu debatterar? Varför vill inte Krister Hammarbergh debattera den moderata politiken? Skäms Krister Hammarbergh för sin politik?

När det gäller de hushållsnära tjänsterna kommer det aldrig att vara någonting som en socialdemokratisk regering lägger fram förslag om, därför att det är i grunden en djup orättvisa. Det finns andra områden som vi kan lägga pengarna på. Det finns brister i välfärden som vi vill åtgärda. Vi vill förbättra för barnfamiljerna och därmed också barnen, inte försämra. Däri skiljer vi oss, Krister Hammarberg som representant för Moderaterna och jag som representant för den socialdemokratiska regeringen.

Anf. 149 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Socialministern talar om fattigdomsfällan. Det är en socialminister som ingår i en socialdemokratisk regering som under tio år har urholkat välfärden och nu ska lösa fattigdomsfällan genom att ge pengar till miljonärer. Det är uppenbart att det är långt, långt till den välfärdssyn som socialdemokratin en gång i tiden åtminstone påstod sig stå för.

Vi kristdemokrater vill slå vakt om den generella välfärden, och vi vill göra insatser för att de som fastnat i Socialdemokraternas och Berit Andnors fattigdomsfälla ska kunna ta sig ut därifrån. Det är skillnaden mellan socialministern och oss kristdemokrater.

Låt mig, fru talman, ställa en annan fråga till socialministern som jag hoppas att hon kan ge ett konkret och tydligt svar på.

Den 7 maj 2003 uttalade riksdagen följande:

”Vi anser att det är viktigt med mångfald och valfrihet inom barnomsorgen. Det som passar den ena familjen passar inte den andra. Därför skall föräldrar ha rätt att fritt välja barnomsorg.”

Sedan fortsätter uttalandet genom att man lyfter fram olika sorters barnomsorg med olika inriktning, i såväl kommunal som privat eller kooperativ regi och även valfrihet för dem som önskar att i större utsträckning vara hemma med sina barn.

Detta tillkännagivande gav riksdagen till regeringen. Hittills har regeringen ignorerat detta tillkännagivande. Min fråga till socialministern är: När och hur tänker regeringen följa riksdagens vilja?

Anf. 150 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Låt mig börja med den generella välfärden. Vad jag har förstått av de inlägg Torsten Lindström hittills har gjort, som också redovisas i den kristdemokratiska motionen, har han och hans kolleger totalt missuppfattat vad det är att prata för en generell välfärd. Det är inte en

generell välfärd som Torsten Lindström pratar för, utan det är någonting annat. Det är en behovsprövad, selektiv välfärd som är det rättesnöre som Torsten Lindström representerar.

Att vi har barnbidrag som är lika för alla barn är en av grundbultarna i en välfärd för alla. Genom att inte peka ut, genom att inte ställa frågan och genom att inte behovspröva barnbidragen har vi en generell välfärd som är till för alla.

Den dagen vi börjar behovspröva barnbidragen börjar vi underminera grunden för den generella välfärden. Den dagen vi på det sättet börjar pröva bidrag som är till för alla leder det på sikt till att vi skapar förutsättningar för att de som redan har icke längre vill vara med och betala för dem som verkligen behöver stödet.

Det visar sig i alla undersökningar – Torsten Lindström kanske ska ägna en del av julleddigheten åt att studera detta – att i länder som Sverige och de nordiska länderna, där vi har en generell välfärd, har vi de minsta klyftorna mellan olika grupper och också det minsta antalet fattiga.

Just den generella välfärden gör att vi har mycket pengar att fördela, och det ger mest åt dem som behöver det bäst. Det är därför vi ska ha barnbidrag som är till för alla barn.

Anf. 151 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det var ett mycket klarläggande svar från socialministern. Vi vet nu att Socialdemokraterna anser att välfärd och fördelningsspolitik är att gynna rika och fattiga på samma sätt, att dela ut pengar till miljonärer med lånade pengar som skuldsätter kommande generationer. Det var ett klarläggande från socialministern.

Låt mig efterfråga ett klarläggande till, ett svar på min fråga om riksdagens vilja att skapa valfrihet och möjligheter för alla som vill att i större utsträckning välja sin barnomsorg. Det här är inte bara ett krav som riksdagen har uttalat utan också ett krav som har ett genuint folkligt stöd. Det har prövats i ett antal olika kommuner, senast i Örkelljunga, där 61,9 % röstade för att alla föräldrar, rika och fattiga, ska få ökade möjligheter till valfrihet.

Min fråga, fru talman, som kvarstår är: Hur tänker regeringen hantera den viljeyttring som riksdagen har uttalat? Vad har Berit Andnor för besked till alla föräldrar som vill bestämma mer? Är beskedet att det också på denna punkt är de ideologiska skygglapparna som ska styra? Är beskedet på denna punkt än en gång från Socialdemokraternas sida att det går bra att välja bensinmärke, men det ska inte finnas en reell möjlighet för alla föräldrar att välja den omsorg som de önskar för sina barn oavsett hur den omsorgen ser ut? Vad har Berit Andnor för besked att komma med till alla som undrar?

Anf. 152 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Jag får rekommendera Torsten Lindström att inte bara ta del av internationella studier när det gäller hur klyftor och inkomstfördelning i samhället ser ut. Det finns också ett utmärkt material att ta del av i den budget som vi just nu diskuterar. Att diskutera fördelningsspolitik, Torsten Lindström, förutsätter också att man verkligen analyserar de förslag som man har och som man lägger fram som alternativ till regeringens förslag.

Låt mig bara konstatera att den generella välfärden innebär att vi har klyftor som är förhållandevis små i Sverige. Genom den generella välfärdspolitiken har vi skapat förutsättningar för att ge jämlika och trygga uppväxtvillkor för alla barn. Det innebär att det ger mest åt dem som behöver det bäst. Det innebär också, Torsten Lindström, att vi genom den generella välfärdspolitiken skapar förutsättningar för att se till att så få människor som möjligt har låga inkomster i vårt samhälle.

Låt mig bara konstatera att det finns en valfrihet inom barnomsorgen. Barnomsorgen är en viktig del, och den ska vara till för alla. Den ska vara möjlig att utnyttja för alla utan att man ska behöva ha begränsningar till följd av att man inte har råd.

Barnomsorgen tillsammans med världens bästa föräldraförsäkring och ett barnbidrag som tillkommer alla barn utgör en utmärkt grund för barnfamiljerna just att kunna välja utifrån de olika förutsättningar och de olika behov man har. Det är en modern familjepolitik som är mycket uppskattad bland barnfamiljerna, och den ger en verklig valfrihet för alla barnfamiljer, inte bara de som har de goda inkomsterna.

Anf. 153 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det är ett hett område, och det är mycket som rör sig. Det är många utredningar och arbeten som är på gång inom området, och vi ser fram emot dem med stor spänning.

I ditt anförande är det mycket ekonomi och pengar. Självklart har det en avgörande betydelse för hur familjesituationen ser ut. Precis som jag sade till Kerstin Karlstedt tidigare tror jag att vi har samma mål fast vi ser lite olika vägar att ta oss fram till målet trygga barn och föräldrar som kan styra över sin vardag.

Bekymret i dag är barnens hälsa. Det finns oroande tecken på många håll, både bland de mindre barnen och bland tonåringarna. Den största ökningen av förtidspensionärer finns i de yngsta åldrarna. Det är signaler om att något går i fel riktning. Anledningen till att jag tar upp detta i dag i denna debatt som handlar mer om ekonomiska styrmedel och familjepolitik beror på att detta har en så stor betydelse för vardagen för de barn som växer upp i dag. Jag ser att det finns kopplingar till de olika reformer som har skett under de senaste åren. Jag skulle bli förvånad om socialministern höll med mig.

Men vi kräver också från Centerpartiet att man ska göra en översyn av vilka orsaker som ligger bakom ökningen av ohälsotalen bland barn. Även om vi har olika politiska uppfattningar om vad orsaken är borde det ändå finnas ett gemensamt intresse att få en bra kunskapsgrund att utgå från.

Anf. 154 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Mycket av inriktningen i mitt anförande hänger ihop med att vi just nu diskuterar den ekonomiska familjepolitiken. Det är det som finns inom utgiftsområde 12.

Jag känner också stor oro för barns och ungdomars psykiska hälsa. Vad Annika Qarlsson säger om kunskap är viktigt. Vi ska verkligen veta hur situationen är. Jag upplever att det finns mycket tyckande och att man kanske uttalar sig utifrån en obefintlig kunskapsgrund. Det är också bakgrunden till varför regeringen har tagit initiativ till och dragit i gång

ett mycket stort projekt. Jag vet att det kommer att redovisas innan årsskiftet. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att återkommande undersöka barns och ungdomars psykiska hälsa så att vi verkligen får en bra kunskap om hur hälsoläget ser ut men också en fördjupad kunskap om vad det är som orsakar den ohälsa vi kan se. Det är också viktigt att kunna göra den typen av undersökningar under en längre tidsrymd. Det är ambitionen. Jag ser fram emot den redovisningen. Den kan ge en mycket viktig kunskap till oss som sitter här men kanske framför allt till dem som arbetar med barn och unga. Det handlar mycket om att ta vara på den kunskap vi kan få fram och omsätta den i olika typer av åtgärder och aktiviteter.

Det är också viktigt med föräldrastödet. Även där väntar jag på en rapport från Folkhälsoinstitutet. Vi ska på ett bättre sätt än tidigare kunna stödja föräldrar i det många gånger svåra uppdrag de har som föräldrar, inte bara när barnen är små utan också när de blir lite större.

Anf. 155 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det låter positivt. Jag ser fram emot även det arbetet.

I fråga om maxtaxan måste jag få koppla tillbaka till tidigare replikskiften. Jag blir lite full i skratt. Maxtaxan är fördelningspolitiskt rätt och den ska vara riktad till dem som bäst behöver den. Det finns åsikter att nu ges mest till dem med de lägsta inkomsterna. Det är väl tur att vi ger så mycket till dem så att de får råd att betala världens högsta skatter. Det är också något vi är duktiga på i Sverige.

Har man någon gång haft en fundering på att se över maxtaxans effekter? Det är otroligt stora pengar som läggs in. Du talar om att det inte ska vara ett selektivt bidragsgivande och så vidare. Men i det här finns familjer som faktiskt fick en ökad kostnad den dag maxtaxan infördes, och det finns familjer som har tjänat stora pengar på den. Jag har fortfarande svårt att se hur Socialdemokraterna kan vara stolta över förslaget. Kan du hjälpa mig?

Anf. 156 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Annika Qarlsson och jag har diskuterat det här förut. Först och främst handlar det om synen på välfärden. Ser man den som en gåva eller rättighet? Det handlar också om hur man ser på hur välfärden ska byggas upp. Ska den vara något som är till för alla eller ska den vara behovsprövad, ett selektivt välfärdssystem?

Vi har valt att skapa ett samhälle där vi utgår från att vi ska ha ett välfärdssystem som omfattar alla. Det som är finessen och är det absolut bästa med detta val är att om vi jämför hur den modellen fungerar med hur andra länder har valt att göra – vi har faktiskt facit och kan jämföra – kan vi konstatera att just i och med att detta omfattar alla ger den mest åt dem som behöver den bäst.

Maxtaxan är en fantastiskt fin reform som vi har genomfört inom barnomsorgen. Vi följer den mycket noga. Vi har återkommande rapportering i denna fråga från Skolverkets sida. Vi kan konstatera att den fungerar alldeles utmärkt på de allra flesta håll. Den har inte heller lett till – och det vet jag att Annika Qarlsson funderar över då och då – att tiden för barnen har ökat inom barnomsorgen. Så är det inte. Det visar den uppföljning vi har tagit del av.

Målet för mig som socialdemokrat är att se detta som ett steg på vägen. Likväl som vi har en skola utan avgifter är det också en vision för mig att kunna ha en förskola som inte heller har några avgifter. Det är bra för barnen, och det är bra för barnfamiljerna. Om det är bra för barnfamiljernas ekonomi och möjligheten för alla barn att få en bra barnomsorg ger det också bra uppväxtvillkor för våra barn.

Anf. 157 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på socialministern låter allt bra. Socialdemokraterna och vi liberaler är också ense om vissa saker. Det gäller barnbidraget, och vi har länge velat ha ett höjt tak i föräldraförsäkringen.

När jag sitter här och tänker att det här är helt enastående måste jag ändå ruska om mig själv och tänka på vad jag ser i verkligheten. Då är jag lite grann inne på Annika Qarlssons erfarenheter, det vill säga att många barn och föräldrar inte mår så bra. Det är stressigt och besvärligt.

Då har vi till exempel frågan om maxtaxan. Jag gjorde ett besök i en hemkommun i Västernorrland för något år sedan. Där lyfte man fram att barnen var där upp till 50 timmar i veckan på grund av att människor jobbar heltid och har resor till jobbet. Det handlade om små barn.

Även om man inrättar bra system måste man alltid ha ett kritiskt öga och följa upp så att man uppmärksammar att maxtaxan inte har varit bra för alla barn.

Anf. 158 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik:

Fru talman! Det är klart att man ska vara ständigt beredd att ompröva och följa upp de reformer som görs eller den politik man för. Jag delar den uppfattningen. Det är också anledningen till att Skolverket har uppdraget att följa upp hur genomförandet av maxtaxan har skett. Vad har vistelsetiden inneburit för barnen? Men det gäller också antalet barn och kvaliteten i barnomsorgen. Det är också bakgrunden till varför vi inte nöjer oss med att bara införa maxtaxan utan dessutom också har infört särskilda resurser för att höja kvaliteten. Vi avser att i budgeten förstärka inom barnomsorgen så att det blir mer personal i barnomsorgen så att barngrupperna kan minska. Det är viktigt.

Vi kan konstatera att den familjepolitik vi har, som ju samverkar i sina olika delar, som består av föräldraförsäkringen, bra barnomsorg för alla barn och barnbidraget, skapar en god grund för våra barnfamiljer och våra barn att leva ett bra liv. Det är viktigt att ha möjlighet att göra de val man behöver göra. Barnfamiljerna och barnen ser olika ut. Det finns olika behov och förutsättningar. Det handlar om att ha en flexibilitet i systemet som gör det möjligt att kunna göra de valen. Maxtaxan är ett exempel på detta. Det fanns kommuner där man hade för höga avgifter, vilket innebar att det fanns de som hade låga inkomster som inte hade råd med barnomsorg. Det tycker jag var en orättvisa som det var väldigt viktigt att göra någonting åt. För mig som socialdemokrat är det en självklarhet.

Jag tycker att maxtaxan har fungerat bra, för den har ökat möjligheterna för alla barnfamiljer att ha en bra barnomsorg.

Anf. 159 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret och har inte något att tillägga i det ämnet.

Anf. 160 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman, riksdagskolleger i socialförsäkringsutskottet och socialministern! Det är jättetrevligt att Berit Andnor är här.

Även om det är en väldigt liten fråga som jag nu ska ta upp, fru talman, är det en fråga som är oerhört viktig för dem som kan ha nytta av att den blir löst. När jag lyssnade på Berit Andnors anförande använde hon uttryck som att föräldraförsäkringen ska skapa handlingsutrymme, ska vara flexibel och ge trygghet och rättvisa. Det är precis det som jag och Anita Sidén vill åstadkomma med vår motion – skapa rättvisa för en liten grupp människor som har ett jättestort problem.

De fina orden solidaritet och rättvisa klingar väldigt tomt när man ser hur utskottet har behandlat vår motion. För mig som moderat är huvudsaken att samhällets skyddsnet finns för dem som verkligen behöver det, inte för alla oavsett om man har behov av det eller inte. Vår motion visar på ett problem som drabbar väldigt få, men för dem är det en jätteviktig fråga.

Om riksdagen skulle bifalla motionen skulle det stärka en särskilt utsatt grupp av ensamstående föräldrar som redan nu är utsatt. Majoriteten säger sig särskilt vilja skydda denna grupp men gör tvärtom i sitt betänkande. Jag ska, fru talman, exemplifiera vad det handlar om, som är lite svårt och tekniskt.

Detta kan drabba en kvinna med ett nyfött barn. Hon kan ha fler barn, men det nyfödda barnet är det centrala. Hon är själv svårt lungsjuk, och hennes läkare är tvungen att sjukskriva henne. Hon kan inte ta hand om sitt nyfödda barn. Det finns ingen annan förälder till barnet eftersom kvinnans make dog under hennes graviditet, och kvinnan kan inte få någon hjälp.

Vi framhåller i vår motion, som samtliga borgerliga partier har ställt sig bakom, att försäkringsskyddet här måste förstärkas. Det finns en regel, den så kallade 240-dagarsregeln, som tillämpas vid vård av sjukt barn och som förhindrar att man samtidigt ska kunna uppbära två socialförsäkringsförmåner. Men nu är det ju inte fråga om vård av sjukt barn utan om vård av sjuk förälder. Det som vi vill införa är en möjlighet att överföra tillfällig föräldrapenning till någon annan som tar hand om barnet. Vi vill få denna möjlighet införd under förutsättning att det finns läkarintyg på att i det här fallet modern – men det kan lika gärna vara fadern – inte tillgodogör sig två ersättningar samtidigt.

I betänkandet skriver majoriteten, vilket jag tycker att det är skamligt att behöva läsa upp:

I detta sammanhang vill utskottet fästa uppmärksamhet på att för en förälder som uppbär föräldrapenning för ett barn som är yngre än 240 dagar är det under pågående föräldraledighet möjligt att byta ut föräldrapenningen mot sjukpenning, om förmågan att vårda barnet är nedsatt på grund av sjukdom. Därmed kan en annan förälder eller därmed likställd få föräldrapenning för att ta hand om barnet.

Men vi pekar ju just på att det inte finns någon annan förälder och därför inte heller något skydds nät. Vad menar majoriteten? Ska socialen omhänderta barnet? Det är ju den enda möjlighet som återstår.

Det var synd att Berit Andnor nu gick ut. Hon satt nämligen i socialförsäkringsutskottet när Ingela Thalén var socialminister och införde möjligheten till utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning. Då framhölls i klartext att det finns skäl att vidga möjligheten för rätt till tillfällig föräldrapenning till allmän försäkran att gälla även i de fall föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta varken kan förvärvsarbeta eller vårda barnet.

Regeringen har alltså själv sagt att den här möjligheten ska finnas. I den promemoria som låg till grund för propositionen, fru talman, anfördes:

Det kan inte anses rimligt att en förälder som själv är sjuk eller smittad på sådant sätt att han eller hon inte kan vårda sitt sjuka barn ändå i vissa situationer blir nödsakad att göra detta.

Det är inte rimligt. Men skulle någon i majoriteten kunna tala om för mig varför man avstyrker denna motion? Varför i hela fridens namn gör man detta? Man argumenterar inte för att regeln ska vara kvar. Jag skulle vara tacksam för ett besked.

Till sist, fru talman, har det här berättats om den utredning om föräldraförsäkring som pågår. Denna utredning har inte ens fått uppdraget att titta på denna brist i skydds nätet. Jag skulle också gärna vilja få besked i den frågan.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation nr 72 under punkten 77.

Anf. 161 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Eftersom socialministern hunnit gå känner jag mig föranledd att svara på Cecilia Magnussons fråga. Denna fråga föranledde en ganska stor diskussion i utskottet, och jag förutsätter att Cecilia Magnusson av sin partivän Anita Sidén, som är medmotionär, fått veta detta.

Diskussionerna rörde sig just omkring det som nu har tagits upp. Det rör sig naturligtvis om ett problem, dock inte om något stort problem, precis som Cecilia Magnusson säger. Oavsett vad som står i betänkandet är det så att det just nu pågår en väldigt bred översyn av föräldraförsäkringen. Vi hade som ledstjärna att just den här frågan också skulle tas upp i det sammanhanget.

Det är som sagt inte något jätteproblem, men det förutsätts att vid den breda översynen ska alla frågor tas upp och penetreras.

Anf. 162 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Tack för svaret från majoriteten. Jag skulle gärna vilja få en garanti från majoriteten att den här frågan tas upp i föräldraförsäkringsöversynen. Finns detta med i dess direktiv? Jag har inte kunnat hitta det, och jag skulle ha varit tacksam om majoriteten i så fall i sin skrivning åtminstone hade uppgivit att den förutsätter att detta tas upp i denna översyn. Då skulle frågan i alla fall bli föremål för en utredning. Så har jag inte tolkat de direktiv som finns, och jag skulle vara jättetacksam om det kommer fram förslag till beslut här i kammaren om detta.

Jag kan inte förstå hur man från majoritetens sida agerar när vi pekar på ett problem som man säger sig vara medveten om och borde komma till rätta med.

Jag har informerat utskottets ordförande om hur propositionen såg ut och att man inte talar om begränsningsregeln om 240 dagar. I den promemoria som låg till grund för propositionen talas det inte heller om att det skulle vara någon begränsningsregel. Varför ska vi inte låta en särskilt utsatt grupp få något skyddsnät i en prekär situation? Det handlar om väldigt få tillfällen. Man beräknar att det inte ens är 1 % av de tillfälliga föräldraförsäkringsdagar som tas ut per år som skulle utnyttjas i detta fall, alltså ingen kostnad alls. Vilka är problemen?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

13 § Bostadsersättning för asylsökande

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU7
Bostadsersättning för asylsökande (prop. 2004/05:28).

Anf. 163 MAURICIO ROJAS (fp):

Fru talman! Jag ställer mig givetvis bakom Folkpartiets reservation nr 4 men vill yrka bifall bara till reservation nr 1.

Fru talman! Folkpartiet kommer att rösta emot Socialdemokraternas och Moderaternas förslag om att nu och som en isolerad åtgärd slopa bidraget till eget boende, det så kallade EBO-bidraget. Det är hela asylprocessen och systemet för mottagande av asylsökande som måste göras om, inte bara det som gäller boendeformerna.

Vi trodde att Moderaterna var överens med oss om detta, särskilt efter Riksrevisionens svidande kritik av Migrationsverket, men vi hade fel. Tack vare Moderaterna har nu regeringen fått en möjlighet att inte bara splittra i asylfrågan på ett oacceptabelt sätt utan också splittra den kompakta opposition som i riksdagen har funnits mot socialdemokraternas så förkastliga flyktingpolitik. På det viset kommer regeringen att kunna skörda sin första flyktingpolitiska framgång på länge. Synd!

Moderaterna vill få oss att tro att de har vunnit en seger i EBO-frågan och fått Socialdemokraterna att anamma de moderata förslagen. Det stämmer inte. Sanningen är att Moderaterna valde att lägga fram ett förslag som ligger så nära regeringens som möjligt. Vi kan kanske kalla det för en blåkopia av regeringens förslag, men med ett dekorativt undantag att några få flyktingar som väljer eget boende, de som får ett jobb, ska kunna behålla bidraget. På detta sätt har Moderaterna blivit socialdemokraternas fikonlöv i EBO-frågan.

Fru talman! Folkpartiets nej till det socialdemokratisk-moderata förslaget grundar sig inte minst på de stora brister som präglar själva förslaget. Vad den socialdemokratisk-moderata alliansen föreslår löser inte ens de problem som man säger sig vilja åtgärda, det vill säga de negativa effekterna av en stor inflyttning av asylsökande till kommuner och bostadsområden som redan präglas av stora segregationsproblem. Enligt

regeringens beräkningar kommer inte mer än 10 % av de asylsökande som har valt eget boende att flytta till anläggningsboende om bidraget dras in. I propositionen erkänner regeringen att "förslaget får en marginell effekt på andelen asylsökande i eget boende".

Så är det. Situationen kommer inte att nämnvärt förändras i utanförskapets Sverige genom sloandet av EBO-bidraget. Det kommer inte att hjälpa Malmö, Göteborg, Botkyrka eller Södertälje, utan bara göra några redan fattiga och utsatta människor ännu fattigare och mer utsatta. Det är kontentan av Socialdemokraternas förslag. Det är så solidaritet stavas i dag av socialdemokratin.

Fru talman! Regeringens förslag var med andra ord från första början ett slag i luften, en renodlad populistisk bluff som i praktiken inte leder till någon förbättring av dagens integrationsproblem utan enbart förvärrar situationen för redan utsatta människor. Det är denna grymma bluff som Moderaterna har valt att legitimera och göra lite mer klädsam.

Folkpartiets nej till det socialdemokratisk-moderata förslaget innebär inte att vi vill behålla EBO-bidraget. Bidraget för eget boende var rätt tänkt, men i en verklighet som för många flyktingar och andra nyinvandrade personer alltmer kommit att präglas av segregation och utanförskap blev det fel. En misslyckad integrationspolitik har lett till en ohållbar situation på många håll i Sverige. Detta har vi i Folkpartiet nyligen kartlagt i vår rapport *Utanförskapets karta*.

I det sammanhanget har systemet med eget boende bidragit till att förvärra en svårhanterlig segregationsproblematik, men vi vill betona att huvudorsaken till de stora integrationsproblem som Sverige brottas med inte är några tusentals EBO-flyktingar. I den offentliga debatten finns det, inte minst från socialdemokratiskt håll, en obehaglig tendens att göra dessa redan utsatta människor till syndabockar för den katastrofallyckade integrationspolitiken som socialdemokratin bär skulden för.

Fru talman! En förändring av de asylsökandes boendeformer behövs, men inte som en isolerad åtgärd och ännu mindre som ett slag i luften. I samband med en övergripande förändring av asylprocessen och mottagningssystemet ser Folkpartiet gärna att villkoren för de asylsökandes boendeformer reformeras och att dagens EBO-bidrag avskaffas.

Vi vill ersätta EBO-bidraget med ett system som ger starka incitament att arbeta och kopplar ihop rätten till eget boende med förmågan att försörja sig genom eget arbete. Därför har vi lagt fram följande förslag för ett reformerat asylmottagande:

1. Handläggningstiderna måste kortas under rättssäkra former. Folkpartiet stöder både den nya instansordning som regeringens stödpartier har tvingat fram och förslaget att begränsa möjligheten att lämna in nya ansökningar om uppehållstillstånd, men kräver att förändringarna träder i kraft samtidigt. Samma sak ska gälla sloandet av EBO-bidraget.
2. Det bör bli tillåtet att börja arbeta omedelbart för alla asylsökande vars ärenden bedöms kräva en grundligare utredning. Därför bör alla hinder för asylsökande att söka och få arbete tas bort.

3. Asylsökande som hittar arbete bör ha oinskränkt rätt att bosätta sig varsomhelst. Detta ska givetvis också gälla för den asylsökandes familj.
4. För att uppmuntra till eget arbete bör en del av den dagpenning som asylsökande kan få även utgå till personer som har ett heltidsarbete om arbetsinkomsterna ligger under socialbidragsnormen, vilket exempelvis kan vara fallet om den ena föräldern i en flerbarnsfamilj får arbete.
5. För att ytterligare stimulera till eget arbete bör möjligheten att stanna i landet som arbetskraftsinvandrare ges till asylsökande som arbetat i tre år.
6. De personer som i väntan på beslut i sitt asylärende inte hittar arbete bör i första hand bosätta sig i det boende som Migrationsverket hänvisar till inom ramen för ett reformerat mottagningssystem.
7. Naturligtvis ska det, om det finns särskilda skäl, också i fortsättningen vara möjligt för en arbetslös asylsökande att ordna eget boende. Detta ska till exempel gälla för ensamstående barn, sjuka och äldre personer som vill bosätta sig hos släktingar. Dessa personer ska ha fortsatt rätt till EBO-bidrag.
8. En grundlig översyn av Migrationsverket bör genomföras i samband med dessa reformer.

Fru talman! Det är så vi liberaler vill förändra asylmottagandet och boendeformerna för de asylsökande. Vi går inte med på delreformer av ett ruttet system och ännu mindre på en populistisk bluff av den typ som alliansen mellan socialdemokrater och moderater i morgon kommer att driva igenom i Sveriges riksdag.

Anf. 164 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Jag står självfallet bakom alla våra reservationer men yrkar bifall bara till reservation 1.

Kristdemokraterna avvisar regeringens förslag om att slopa bostadsersättningen för eget boende för asylsökande. Vi är inte heller beredda att stödja det modifierade förslag som har tagits fram genom att tillmötesgå några moderata motionskrav. Genom den här eftergiften till Moderaterna har regeringen undvikit ännu ett i raden av nederlag här i kammaren på detta politikområde. Den principiella invändningen till förslaget från vår sida är att rätten att välja sitt boende inskränks. Förslaget präglas dessutom av det typiska omhändertagandeperspektiv där individen helst ska bo på en anläggning som anvisas av myndigheterna.

Vi anser att möjligheten till eget boende för asylsökande är viktig, principiellt och i praktiken, detta bland annat för att den enskilde ska kunna få socialt stöd, kontakt och hjälp av släkt, vänner och landsmän under den första svåra tiden i Sverige. Det är ett behov som faktiskt är högst mänskligt. Att hälften av alla asylsökande också väljer det egna boendet talar sitt tydliga språk.

En utredning kallad *Etablering i Sverige – möjligheter och ansvar för individ och samhälle* genomförde i samarbete med Migrationsverket en

enkätundersökning bland personer med eget boende. Där visade det sig att de flesta är nöjda med den boendeförmen. De positiva omdömena dominerar, detta trots en ofta påtaglig trångboddhet.

I ett forskningsprojekt kallat *Hälsofrämjande introduktion* sägs att en av de faktorer som främjar hälsa och välbefinnande är att man kan påverka sin livssituation. Här ingår bland annat att kunna välja sitt boende. Därför ska valet av eget boende inte bestraffas på det sätt som blir effekten av regeringens förslag.

Enligt den utredning som jag har relaterat till överväger alltså fördelarna med eget boende de nackdelar som förvisso finns. Problemen finns kanske särskilt i vissa storstadsområden. Integrationsverket instämmer i omdömet och menar att merparten av de nackdelar som finns i det egna boendet också finns på flyktningförläggningarna. Även om flera kommuner har riktat stark kritik mot systemet med eget boende har man, enligt Integrationsverkets undersökning bland storstadskommunerna, inte kunnat styrka det påståendet med vare sig statistik, undersökningar eller annat material.

Det finns inget som visar att de problem som kommunerna beskriver kan härledas direkt till det egna boendet för asylsökande. Inte heller den nämnda utredningen finner belägg för den problembeskrivning av eget boende som vissa kommuner tar upp utan säger: "Utredningen tvingas emellertid konstatera att varken brevförfrågan till kommunerna eller enkätundersökningen har givit något underlag för att dra slutsatsen att problemen är av stor eller alarmerande omfattning."

Utskottet har uppvaktats av Malmö stad med en beskrivning av de problem som man ser där av det egna boendet. Låt mig få säga att jag har stor respekt för Malmös problembeskrivning men menar ändå att den inte kan läggas till grund för ett ställningstagande som gäller hela landet.

Regeringen menar att man genom förslaget vill värna de människor som i dag väljer eget boende. Det gör man alltså genom att öka incitamenten för dem att bo på flyktningförläggning. En sådan målsättning ter sig högst tveksam när man kan se att många av de problem som man förknippar med eget boende återfinns i anläggningsboendet.

Segregation och trångboddhet är knappast frågor som man löser genom att försvåra situationen och begränsa möjligheterna för en grupp individer. Det grundläggande problemet till social segregation och utsatthet bland flyktingar är givetvis de alltför långa handläggningstiderna, den generellt svåra bostadssituationen och stelbenta och krångliga regler för arbete. Här har den socialdemokratiska integrationspolitiken misslyckats. Lösningen på dagens problem är kortare handläggningstider, fler bostäder med olika bebyggelse- och upplåtelseformer och utrensning av byråkratiska och stelbenta regler och hinder för att snabbt få tillgång till arbetsmarknaden.

Vem vill bli "kommunplacerad"? Den svenska flyktingpolitiken har i dag ett drag av planeekonomi som leder till oönskade konsekvenser. Flyttströmmar av svenskar inom landet till storstadsområdena är för närvarande större än invandringen av asylsökande. Kommunerna i exempelvis Stockholmsområdet har ingen möjlighet att tacka nej till norrlänningar som får jobb i området. Lyckas de hitta en bostad får de förstås bosätta sig var de önskar. Varför ska inte samma grundregel gälla för en flykting?

Om man i längden ska kunna upprätthålla en solidarisk flyktingpolitik kan inte andra regler få gälla för flyktingar än för till exempel norrlänningar som flyttar till Stockholm. Flyktingmottagningen måste därför bli regional i stället för kommunal. När en asylsökande får uppehållstillstånd borde han eller hon få ett eget huvudansvar för att hitta ett jobb och en bostad som är tillräckligt stor för familjen.

Givetvis krävs hjälp av någon myndighet med grundlig information om var i regionen som det finns jobb och var det finns bostäder. Det är dock den nyanlända som själv bestämmer var han eller hon slutligen vill bosätta sig.

Det finns tre forskningsrapporter om invandrare i Sverige som har visat att den nuvarande placeringspolitiken har varit negativ för dem som utsatts för den. De som placerats i en kommun fick lägre inkomster och blev mer socialbidragsberoende än de annars skulle ha blivit. Forskarna beräknar att inkomsterna för dessa människor var 25 % lägre och beroendet av socialbidrag var 40 % högre än det skulle ha varit utan denna styrande politik.

Kristdemokraterna anser att varje kommun med jämna mellanrum ska ordna introduktionsmöten för alla nyinflyttade, såväl svenskar som nyanlända invandrare. Där ska man kunna få information om kommunen, företagandet, föreningarna, svenskundervisningen med mera. Vi måste förbättra mötet med Sverige. I stället för dagens ensidiga kontakt med myndigheter behöver vi ha fler som engagerar sig frivilligt för att på olika sätt hjälpa nyanlända invandrare in i det svenska samhället. Detta är positivt för båda parter. Varje nyinflyttad bör erbjudas en kontaktfamilj på orten. Kommunerna bör ta hjälp av föreningar och organisationer för att aktivt rekrytera kontaktfamiljer. Kommunerna bör arbeta även med andra former av frivilliginsatser. Ett lyckat exempel är försöken i Stockholm med personliga guider som hjälper flyktingar in i det svenska samhället, så kallade flyktingguider. Det förslaget har fallit väl ut, och många har visat intresse för att hjälpa till.

Med dessa exempel har jag velat peka på ett annat förhållningssätt än det som regeringen anlägger när man lägger fram detta förslag om att begränsa möjligheterna till EBO.

Integrationspolitiken måste gå från omhändertagande till att visa tilltro till individens förmåga. Det gäller att stödja i stället för att styra. Och detta gäller naturligtvis också boendet.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 165 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Som några har noterat har klimatet i svensk flyktingpolitik hårdnat alltmer, och i samma takt har också rättssäkerheten för asylsökande försämrats. Det vi i dag diskuterar – förslaget att begränsa möjligheterna till eget boende för asylsökande – är bara ett ytterligare i raden av restriktiva och repressiva förslag som regeringen har släpat till riksdagen under de senaste åren. Det ligger helt i linje med förslag som utökad transportörsansvar och sänkt dagersättning till asylsökande och är en del av regeringens alltmer hårdhänta tag mot flyktingar.

I budgeten för 2005 påstår regeringen sig spara 65 miljoner kronor genom att avskaffa asylsökandes bostadsersättning vid eget boende. Den här påstådda besparingen bygger på ett antagande om att bara en liten del

av dem som bor i eget boende skulle flytta tillbaka till anläggningar. Om det skulle visa sig vara felaktigt skulle det kosta mer än vad det gör i dag. Men det är inte det avgörande.

Vi vill ha en situation för dem som kommer till vårt land och söker asyl som är människovärdig, som är värdig för människor. Det är dessvärre inte vad det här förslaget handlar om. Vi avvisar, och det har vi klargjort med all önskvärd tydlighet, den skrivning som finns i budgetpropositionen, eftersom den skrevs in efter det att förhandlingarna mellan våra partier var avslutade. Man fortsatte att skriva efter det att man hade tagit i hand på en budgetöverenskommelse.

Fru talman! I dag diskuterar vi själva innehållet i förslaget. Vi ser ett exempel på hur Moderaterna återigen gör återfall till en inhuman politik genom det som Mauricio Rojas träffande kallade för en blå kopia. Dessutom kryddar man det lite extra genom att sprida fördomar om att asylsökande inte har någon lust att arbeta. Låt mig ta den diskussionen vid tillfälle, också med Mauricio Rojas.

Låt oss komma ihåg någonting om historien. Lagen om eget boende infördes 1994 för att stimulera boende utanför Migrationsverkets anläggningsboende. Det var avsevärt billigare för staten. Det innebar också att människor fick en möjlighet att bo hos släktingar eller i delar av landet där det inte fanns anläggningar. En del människor har på det sättet haft möjlighet att komma in i samhället på ett annat sätt än vad de annars hade haft. Låt oss också minnas de människorna i den diskussion om problem som hela tiden återkommer så fort man talar om människor från andra länder.

Fru talman! Sociala problem löser man inte genom att man lyfter ut en grupp från ett bostadsområde. Att försöka begränsa möjligheten till eget boende löser inga problem vare sig med segregation eller trångboddhet. Det är dessutom en slutsats som vi i Vänsterpartiet delar förutom med partier här också med Diskrimineringsombudsmannen, Barnombudsmannen och Svenska ESF-rådet.

Vi vet nämligen att asylsökande inte generellt sett skulle få en bättre social situation om de bodde på en flyktingförläggning. Man ska komma ihåg att det finns skrämmande exempel på trångboddhet just på anläggningsboendena. Jag har själv besökt anläggningar där det bor två familjer med runt tio personer i en mycket liten tvårumslägenhet. Det är också trångboddhet.

Fru talman! Förslaget om att ta bort ersättningen för den som väljer eget boende är en fråga om öppen etnisk diskriminering eftersom det riktar sig enbart mot människor med annat etniskt ursprung än i majoritetssamhället. Åtgärder som handlar om att uppmuntra människor att välja alternativa bostadsorter och därigenom minska pressen på storstäderna ska riktas mot alla. I det avseendet är jag överens med Sven Brus, det han här tidigare anförde. Bostadsbristen i storstäderna, som har skapat trångboddhet inte bara för asylsökande, har förvärrats av att det har byggts för lite under ett antal år och av en del politikernas nedskärnings- och privatiseringspolitik.

För att komma till rätta med de missförhållandena krävs en offensiv bostadspolitik och en utbyggd och förbättrad generell välfärd. Vi menar att inga inskränkningar får göras vad gäller asylsökandes möjligheter till eget boende. Regeringens förslag syftar inte till att råda bot på bostadssi-

tuationen för asylsökande. Regeringens förslag gör fattiga människor ännu fattigare. Det är kontentan av det vi i dag diskuterar.

Fru talman! Man löser alltså inte det problem man påstår sig vilja lösa och gör i stället fattiga människor fattigare. Kan det vara så enkelt? Det kan finnas andra anledningar till att man lägger fram förslaget.

En orsak skulle kunna vara att man vill åstadkomma en skarpare kontroll av asylsökande. Den hänvisning som görs i propositionen till utredningen om verkställighet och kontroll i utlänningsärenden från 1997 tyder på att det skulle kunna vara fallet. Utredningen anförde att eget boende medför vissa svårigheter för den inre utlänningskontrollen, som det heter, och verkställighetsarbetet. Det skulle ur strikt kontrollsynpunkt vara bättre om eget boende inte kunde komma i fråga när det fanns verkställighetsproblem. Genom att asylsökande tvingas in på anläggningsboende förväntas alltså kontrollen öka, vilket i sin tur förväntas medföra en effektivare asylprocess. Det är resonemang som går att härleda också i andra skrivningar som man hänvisar till i propositionen.

Fru talman! Det skulle alltså kunna handla om kontroll. Men det kan också handla om att sända så kallade signaler. Det är signaler om att det inte är så kul att komma till Sverige som man påstår att många tror att det är. Med förslaget om att slopa bostadsersättningen vid eget boende och i stället i allt väsentligt hänvisa asylsökande till de bostäder staten erbjuder går migrationsministern, regeringen och nu Moderaterna de kommunalpolitiker till mötes som vill stänga sina kommuner för flyktingar.

Det var säkert ingen tillfällighet att den här idén presenterades just i Reepalus Malmö. Men vi kan nu se i den debatt som har hunnit inträffa mellan utskottets beslut och kammardebatten att de inte är nöjda i Malmö. De vill ha ett direkt förbud för flyktingar att bo nära sina familjer.

Låt mig citera från det ursprungliga förslaget daterat den 28 januari i år som kallas *Välfärd för alla*, initierat av Ilmar Reepalu, socialdemokrat i Malmö: "Begränsning av invandringen till Malmö. Malmö ska ha en femårig paus då det gäller att ta emot nya invandrare. De invandrare som detta ska gälla är nyanlända flyktingar i behov av introduktion med undantag för make, maka och barn."

I nästkommande stycke står: "Stopp för EBO i Malmö. Under motsvarande period ska asylsökande inte ha möjlighet att välja eget boende – EBO – i Malmö med undantag för make, maka och barn."

Här talas det klarspråk. Notera att det i det första citatet jag läste upp handlar om nyanlända flyktingar i behov av introduktion, alltså människor som har beviljats uppehållstillstånd. De ska förbjudas att flytta till Malmö. Om man tror att man med detta löser några problem har man en verklighetssyn som i varje fall är långt ifrån min.

I det senare citatet är det inte lite halvdana förändringar och begränsningar i ersättningsrätten det handlar om. Det är ett stopp för EBO som man föreslår. Nu ska jag vara ärlig nog att säga att förslaget ändrades efterhand. Bland annat en del partikamrater i den socialdemokratiska arbetarkommunen i Malmö ska ha tack för hjälpen med detta. Men att ett sådant förslag läggs fram av en framträdande socialdemokrat säger samtidigt en del om i vilken riktning regeringspartiet kan vara på väg.

Det vi ser är en rå och öppen diskriminering. I dag placerar sig regeringen och Moderaterna inte lika långt ned men ytterligare ett steg ned på

det sluttande plan som många av oss gör allt för att förhindra Socialdemokraterna och Moderaterna att ens beträda. Den fråga som nu kvarstår, måhända som en strid inom socialdemokratien, som en ständig vilja att få över Moderaterna till en någorlunda human och värdig politik och som fortsatt diskussion, debatt och samtal i denna kammare och andra församlingar, är: Hur långt kommer man att glida? Planet sluttar, och man har beträtt det en gång för mycket.

Fru talman! Från Vänsterpartiets sida kommer vi att bekämpa alla diskriminerande förslag, vem som än lägger fram dem. Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 166 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 1 och 2.

Centerpartiet vill ha en politik som inriktas på arbete och företagande, där varje individ ses som en resurs. Detta gäller även för asylpolitiken. Asylsökande är inte ett hjälplöst kollektiv där vi politiker ska tala om vad som är bäst för dem.

Asylsökande är ofta modiga människor som har lämnat hus och hem och sitt land för att söka sig en bättre framtid någon annanstans. Men många av dem söker också skydd för sitt liv.

Andra kommer från fattiga regioner och vill helt enkelt bara söka sig ett bättre liv med hopp om att kunna försörja sig genom arbete – något som Socialdemokraterna motverkar. Centerpartiet vill däremot öka möjligheterna för arbetskraftsinvandring så att asylsystemet slipper belastas så hårt som det gör i dag. Intrycket av regeringens asylpolitik är dessvärre att regeringen ser asylsökande som en stor börda. De asylsökandes svåra situation i Sverige är till stor del resultatet av bristen på förnuftiga politiska lösningar. I stället för att skuldbelägga asylsökande genom att insinuera att det är deras eget fel att de bor trångt eller att bidraget till eget boende är en orsak till segregation är det nödvändigt att vi finner lösningar på de problem som finns.

Dessa lösningar står inte att finna i ett indraget EBO-bidrag, och det vet regeringen om. Ändå väljer den en dellösning i stället för att ta ett nytt helhetsgrepp på hela migrations- och integrationspolitiken som skulle kunna förbättra situationen för såväl gamla som nya svenskar i Sverige.

Visst är det problematiskt att människor bor i olika grupperingar. Visst är det problematiskt med bostadssegregation där invandrare och asylsökande bor för sig och svenskar bor för sig. Visst är det ett problem, men ett indraget EBO-bidrag löser inte det. Därför avstyrker Centerpartiet regeringens förslag.

Fru talman! För Centerpartiet är individens valmöjlighet central, även när det gäller asylsökandes val av bostad. Centerpartiet vill inte hindra människor från att forma sina egna liv, utan snarare uppmuntra till egna aktiva val. Men då måste också förutsättningar finnas.

I dag brister informationen till asylsökande om var det finns bostäder och arbete. Samtidigt slussas många asylsökande in i ett passivt bidragsberoende. Framför allt försvårar dagens system för människor när det gäller att få arbeta och därigenom skapa sig ett bra liv.

Att begränsa nyinvandringen till endast vissa delar av landet minskar individens rätt att själv välja boendeform eller bostadsort. Lokala s-politi-

tiker som har talat sig varma för att begränsa individens, eller rättare sagt de asylsökandes, rätt att bosätta sig var man vill ser regeringens förslag om att slopa EBO-bidraget som ett första steg. Det andra steget är att helt ta bort rätten till eget boende för asylsökande. Den utvecklingen vill Centerpartiet absolut inte se. Risken är då stor att vi skulle få regler där man gör skillnad på asylsökande och svenskar, och det är en risk som jag ser mycket allvarligt på. Vill vi ha ett land där svenskar får välja att flytta som de vill medan asylsökande bara får bo på vissa ställen?

Jag är rädd att regeringens förslag är ett steg i den riktningen, och jag är rädd att detta förslag är ännu ett led i ett förslag som regeringen under åren har lagt fram och som drar åt snaran ytterligare för de asylsökande. Regeringen prioriterar kontroll framför humanitet.

Fru talman! Centerpartiet kan inte ställa upp på dellösningar där vi inte har sett resten av regeringens förslag gällande flyktingmottagandet. De problem som regeringen har beskrivit och som är kopplade till eget boende löses varken med indraget EBO-bidrag eller med begränsningar av inflyttning till vissa kommuner. Delar av våra förslag till ett nytt helhetsgrepp på asylpolitiken och lösningar på de problem som regeringen beskriver i sin proposition om EBO-bidrag är till exempel informationsinsatser om var det finns möjligheter till arbete och bostad för nyanlända. Samtidigt måste det underlättas för asylsökande att söka arbete. Det finns undersökningar som visat att många invandrare skulle ha valt en annan bostad om de hade fått bättre information om var man kan få arbete och var det finns bostäder. Detta är en positiv signal som visar att många nya svenskar är beredda att ta ett större ansvar om de får chansen.

Breda informationsinsatser bör därför sättas in till nyanlända asylsökande gällande vilka orter och kommuner som har goda möjligheter till arbete och bostäder. Informationsinsatserna bör ske på olika språk och av människor som själva har varit eller är asylsökande och som lyckats få arbete och egen bostad.

En annan viktig faktor för att undvika segregation är att decentralisera flyktingmottagandet jämnt över landet. Detta har Centerpartiet länge förespråkat. Vi är övertygade om att ett decentraliserat flyktingmottagande i kombination med drivkrafter som bidrar till att asylsökande bosätter sig där det finns arbete och bostad delvis kan medverka till att segregation och trångboddhet kan undvikas. Decentraliserat mottagande samt uppmuntrande till eget arbete och egen försörjning är viktiga komponenter för att hantera den problematik vi ser i dag.

Centerpartiet anser att förändringar i asylprocessen och flyktingmottagandet måste ske i ett helhetsperspektiv. Regeringen är som sagt väl medveten om att förslaget om att dra in EBO-bidraget inte ensamt bidrar till att få bukt med de olika problem som existerar. Vi håller med. Regeringens förslag kommer inte att leda till minskad trångboddhet eller minskad segregation med mera.

Ändå väljer regeringen att lägga fram förslaget som en dellösning, där övriga lösningar som hänger ihop med den ovannämnda problematiken saknas. Visst kan slopat EBO-bidrag innebära minskade kostnader för stat och kommun, och visst kan kontrollen öka om fler asylsökande bor på flyktingförläggningar – men vill vi hellre att asylsökande ska bo trångt på flyktingförläggningar där vi kan ha kontroll över dem än att de bor trångt hos släktingar som de har valt att bo hos?

Anser regeringen att segregationen minskar om färre bor i eget boende och i stället bor på en förläggning, avskärmade från det svenska samhället? Anser regeringen att barn får mer studiero på en förläggning? Tror regeringen att skadorna och förslitningarna blir mindre på förläggningar än i de lägenheter där man tränger ihop sig? Skulle de asylsökandes sociala situation bli bättre om de bodde på en förläggning? Förmodligen inte.

Många av de asylsökande som har eget boende är nöjda med att bo trångt med släktingar – något som inte får glömmas bort i diskussionen. Jag är helt emot att vi svenskar går in och petar i hur människor ska bo, med hur många och med vem. Vi kan inte bestämma vad som är bra respektive dåligt boende. Däremot behöver vi fler bostäder i Sverige.

Samtidigt ska inte de problem som finns med exempelvis trångboddhet marginaliseras. Vi efterlyser en undersökning av till exempel Migrationsverket, som bör titta på hur de asylsökande själva ser på sin situation under tiden då de söker asyl i Sverige både vad gäller boende och själva asylprocessen. Det bör man göra för att de asylsökandes perspektiv ska finnas med som underlag för politiska beslut som rör dem. Vi pratar alltför ofta om de asylsökande med ett ovanifrånperspektiv, som om vi vet vad som är bäst för dem. Vi måste låta deras röster höras i frågor som rör dem själva.

Jag kan känna besvikelse över Moderaterna, som gör upp med Socialdemokraterna i denna fråga. Vi vill också ha ett arbetsperspektiv, men ett helt nytt helhetsgrepp. Varför skulle ett bidrag göra någon skillnad om man ändå kan få ett jobb? Jag har svårt att tänka mig att det lilla bidrag som EBO-bidraget faktiskt är ger några incitament för människor att flytta till ställen där det finns jobb. Vi vill ha drivkrafter så att människor flyttar dit där det finns jobb. Men att göra upp med s i detta och tro att EBO-bidraget skulle bidra till det har jag mycket svårt att förstå.

Fru talman! Centerpartiets lösning med ett decentraliserat flyktingmottagande, mer rättssäkra individuella asylprövningar, breda informationsinsatser om orter med tillgång på jobb och goda bostadsmöjligheter samt stora förbättringar vad gäller asylsökandes möjlighet att arbeta under asylväntetiden skulle bidra betydligt bättre till att lösa den problembild regeringen presenterar i sin proposition. Vi måste se asylområdet ur ett helhetsperspektiv. Vi får inte glömma att det handlar om människor som du och jag, fast med en bakgrund där de oftast tvingats lämna sitt land. Vi måste ge dessa människor en rättssäker asylprocess där det ges utrymme för egna val och att påverka sitt eget liv.

I detta anförande instämde Annika Qarlsso (c).

Anf. 167 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Låt mig börja med något som Barbro Holmberg och kammarens ledamöter möjligen tror att jag är oförmögen till. Låt mig börja med att anslå en försonande ton. Låt oss börja med att prata lite om integration.

Det finns stora problem med segregationen i dag. Folkpartiet har i en rapport visat hur det i en del områden finns en utsatthet och maktlöshet. Det finns områden i landet med en homogent väldigt låg ekonomisk nivå och utbredd arbetslöshet. Jag fortsätter gärna det arbetet med att också

kartlägga de områden i landet som har en annan och kanske ännu tydligare homogenitet vad gäller etnicitet eller ekonomi. På det sättet tillhör de kanske de främsta segregerade områdena i landet. Jag tänker på områden som Östermalm här i Stockholms innerstad, kanske snart hela Stockholms innerstad med den bostadspolitik som bedrivs här, Askim, Limhamn och några till i landet. Det är områden där segregationen verkligen finns, men maktlösheten är kanske inte det stora problemet här. Segregationen är ett stort problem, fru talman. Vi brukar prata om den. Ibland önskar man att det fanns fler åtgärder på det här området.

Då blir man på något vis ändå hoppfull när man hör att regeringen ska lägga en proposition till riksdagen med förslag som ska mota segregationen. På något sätt hoppas man, även om man hört och sett – och det måste man nog vara blind och döv för att inte göra – en underton när regeringen pratat om segregationsproblemen som skrämmer, att nu kommer det verkligen ett bra förslag.

Med vad var det som kom?

Det kom inget förslag om att återuppbygga välfärden för dem som verkligen blivit otrygga under nedskärningspolitiken på 90-talet.

Det kom inget förslag om en bättre bostadspolitik med ökad självförvaltning och fler möjligheter till billiga bostäder också i de områden som i dag verkligen är segregerade med en hög inkomstnivå och en nästan enhetlig etnicitet.

Det kom tyvärr inga förslag om att mota diskrimineringen. De förslag som presenteras av regeringen är sådant vi, och ibland Vänsterpartiet, har tvingat igenom i samarbetet om lokala diskrimineringsbyråer eller antidiskrimineringsklausuler i upphandlingsavtal.

Det kom inga förslag om en bättre flyktingpolitik som skulle kunna lösa mycket av det som man beskriver som segregationsproblem genom att människor skulle få ett bättre mottagande när de kommer till Sverige.

Det kom ingenting om att införa en bortre gräns i asylsystemet där den som väntat för länge automatiskt skulle få stanna.

Det fanns ingenting om att man ska ha ett bättre mottagande, att den första man möter i Sverige inte är någon som misstror en på varje punkt utan någon som säger att här i Sverige garanterar vi att du inte blir diskriminerad. Och blir du det är det hit du ska vända dig.

Vad var det som kom från regeringen när man började prata om segregationen i Sverige? Det kom ett förslag om att avskaffa bidraget till eget boende för asylsökande. Så ska vi lösa segregationsproblemen i Sverige. Ursäkta mig, fru talman, men jag tvivlar.

Det här är inget förslag som ger makt över den egna situationen till de maktlösa, frihet till de ofria eller trygghet till de otrygga. Det här är ett förslag som innebär att vi går tillbaka till en förläggningspolitik som man drev till mitten av 90-talet och som misslyckades. Den var misslyckad då, och den är misslyckad nu.

Vi ser stora problem på de flyktingförläggningar vi har. Det är trångboddhet, ökad utsatthet, dålig studiemotivation bland de unga och människor som känner sig kränkta. Man har ett *von oben*-perspektiv. Maten är inte bra. Det går helt enkelt inte att motivera människor att börja om sitt liv och starta om från de trauman man ofta bär på när man kommer till Sverige som asylsökande.

Man går tillbaka till ett perspektiv där den asylsökande betraktas som en intagen, en som ska omhändertas och där hjälplösheten inte botas utan snarare förstärks. Man går tillbaka till en idé där vi ska ha så mycket kontroll som möjligt över de asylsökande. Vi ska i varje läge veta vad de gör. De ska inte betraktas som fria människor som, när de nu kommer till Sverige, ska ha möjlighet att starta ett eget liv, söka jobb eller studera. De ska kontrolleras.

En sådan politik är möjligen bra för den som tycker att de flesta asylsökande ändå snart ska kastas ut ur landet. Men en sådan politik är inte bra för den som vill lösa segregationsproblemen.

Är då förslaget om att avskaffa bidraget till eget boende verkningsfullt när det gäller vad regeringen vill uppnå? Nej, enligt de egna beräkningarna kommer bara 10 % av dem som i dag uppbär bidraget till eget boende att flytta till förläggningarna. Vad innebär det? Det innebär att man tar bort ett bidrag från några av de mest utsatta och mest fattiga vi har i Sverige. Där skär man. Hur motiverar man det? Jo, delvis genom att vi ska göra en besparing. Jag måste säga att det var den konstigaste besparing jag har sett. Ska vi spara 65 miljoner på de allra mest fattiga och utsatta?

Bidraget till eget boende är faktiskt ett av de få instrument i integrationspolitiken som handlar om att ge makt till maktlösa och göra människor till herrar eller damer över sin egen situation. Vi tror att det är där nyckeln till en lyckad integrationspolitik finns. Vi borde göra fler insatser som handlar om att stärka människors möjlighet att göra något själv, bo själv, studera själv eller arbeta själv. Att avskaffa den kanske enda insats vi har gjort av det slaget är helt fel väg att gå.

Fru talman! Problemen med segregationen finns, men det beslut riksdagen väntas fatta i morgon kommer att förstärka dem. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Fru talman! Regeringens proposition tog ju en vända i riksdagen nu innan beslut ska fattas, som sig bör. Då sprack den humanistiska allians sex av riksdagens partier brukar upprätthålla mot regeringens flyktingpolitiska förslag. Väl medvetna om vad som har hänt när man försökt gå socialdemokratin och regeringen till mötes tidigare, i frågan om övergångsregler från Moderaternas och Folkpartiets sida och i frågan om att avskaffa ny ansökan från Folkpartiets sida, valde Moderaterna att väcka en motion som låg så nära regeringens förslag att det var omöjligt för regeringen att inte helt ta över den politiken och helt gå på, som man säger, det moderata förslaget. Det var i praktiken samma förslag. Det är klart att det är bättre att några får behålla bidraget till eget boende.

Men om man tar på sig de politiskt logiska glasögonen är möjligen det riksdagen ska införa i morgon ännu vansinnigare. Vilka är det nu man ska avskaffa bidraget till eget boende för? Jo, det är de som inte hittar ett jobb och en egen försörjning. De som hittar ett jobb ska kunna få bidraget, men de som inte gör det ska inte få bidraget. Vi tar den här gruppen av fattiga och utsatta, och så väljer vi att ta bort bidraget för de allra mest fattiga och utsatta. Ursäkta mig, Moderaterna, men jag förstår inte den tanken.

Fru talman! Det här förslaget har, och det kanske hörs även om jag började med att försöka anslå en försonande ton, väckt ilska i de gröna leden. Det har inte bara gjort det för att vi inte politiskt delar den åsikt

som regeringen har – det händer ju – utan därför att det här är en budgetfråga. Miljöpartiet förutsätter att har man ett budgetsamarbete med regeringen omfattar det också Utrikesdepartementet.

Låt mig tala klarspråk. Miljöpartiet de gröna, Socialdemokratiska arbetarepartiet och Vänsterpartiet gjorde upp om en budget. Vi tog i hand om en budget. Efteråt kom det en text som inte hade funnits med i de papper vi hade sett, de papper vi hade tagit i hand om, om att bidraget till eget boende skulle avskaffas. Sedan kom den här propositionen. Förhandlingar har pågått om att få regeringen att dra tillbaka den, men det har varit stört omöjligt.

Det här innebär att det är helt öppet för de i och för sig fortfarande samverkande partierna att också söka uppgörelser med andra partier i budgetfrågor. Miljöpartiet kommer härnäst att se om det finns möjlighet att göra upp med de fyra borgerliga partierna i budgetfrågor. Socialdemokraterna har öppnat för att det är så vårt samarbete fortsättningsvis ska vara.

Jag tycker att det är konstigt. I en tid när våra partier kanske skulle markera ökad enighet och där stora delar av Socialdemokraterna välkomnat ett närmande mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna väljer man i den här frågan att öppna för att göra budgetuppgörelser med andra partier som man inte har budgetsamarbete med. Jag vet inte riktigt om regeringen är medveten om vad den gör, även om vi förklarat det för dem flera gånger.

Fru talman! I utskottets betänkande finns det också ett antal reservationer under punkt 2 och 3. Då förhandlingar pågick om att försöka stoppa det här förslaget – som är ett tydligt brott, som sagt, mot den budgetuppgörelse våra tre partier har – in i sista stund kunde vi inte i utskottet fullt ut vara delaktiga i behandlingen av punkt 2 och 3. Vi kommer därför att välja att lägga ned våra röster när reservationerna under punkt 2 och 3 behandlas. Vi koncentrerade oss på att försöka att få bort regeringens förslag om avskaffande av eget boende. Vi misslyckades. Regeringen öppnade för att göra budgetuppgörelser med andra partier. Jag beklagar detta. Det innebär också att vi när det gäller punkt 2 och 3 kommer att lägga ned våra röster.

Anf. 168 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Vi behandlar i detta ärende socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU7 över regeringens proposition *Bostadsersättning för asylsökande*. Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

I samband med införandet av bostadsersättning, EBO, år 1994 anförde socialförsäkringsutskottet följande:

Det är dock viktigt att regeringen noga följer utvecklingen och effekterna det egna boendet får i olika avseenden, inte minst vad gäller handläggningstiderna. Om ett utökat eget boende visar sig få negativa konsekvenser bör regeringen föreslå åtgärder.

Sedan bostadsersättningen infördes har antalet personer i eget boende ökat markant. I dag är fler än 50 % av dem som finns inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem i eget boende. Detta är en markant högre siffra än vad som förväntades vid införandet av EBO. Det uppkomna förhållandet innebär också att många flyttar inom ramen för eget boende,

vilket även innebär ökade svårigheter att hålla kontakten mellan asylsökande och Migrationsverket respektive Utlänningsnämnden.

Situationen har tagits upp i flera utredningar där de negativa effekterna av EBO lyfts fram och syns överstiga de positiva effekter som eftersträvades vid införandet. I SOU 1996:55 *Sverige, framtiden och mångfalden* föreslogs en rad åtgärder för att minimera de många gånger negativa effekter som uppstod i form av koncentrerade boendeförhållanden och motverkande av en offensiv integrationspolitik. Regeringen bedömde trots påtalanden från utredningen att det ej förelåg behov av att vidta åtgärder för att inskränka asylsökandes möjligheter att välja bostadsplats.

Under senare år har en rad rapporter kommit till som ytterligare förstärker signalerna om bostadsersättningens negativa effekter. Från och med den 1 juni 2003 sänktes bostadsersättningen som ett steg i uppföljningen av framtagna utredningar.

Från såväl ett antal av landets större kommuner som några småkommuner har påtalats behoven av en radikal förändring för att kunna leva upp till en mer offensiv integrationspolitik. Kommunföreträdare med en bred politisk förankring har påtalat att dagens system med bland annat bostadsersättning för EBO är kontraproduktivt i så måtto att en ökad trångboddhet uppstår liksom stora svårigheter för kommunerna att planera integrationsinsatser.

Utskottet uppvaktades av Malmö stad där företrädare för s, kd och m gav en bild av situationen i Malmö och av konsekvenser i boendet inom flera kommundelar. Informationen gav en bild av en kommun med svåra problem vad gäller planering för att kunna skapa integration och utveckling för boende i dessa kommundelar. Från Göteborgs stad och från kommundelen Rosengård i Malmö har också kommit skrivelser som beskriver liknande situationer.

Inte minst barnen får illa i den uppkomna trångboddhet som skapas, vilket också påtalats av Barnombudsmannen. I en utredning som gjorts inom Södertälje kommun, *Kartläggning av asylsökandes boendesituation*, ger man en bild av ett samhälle där 39 % av barnen och så många som 61 % av de vuxna som bor inom ramen för EBO upplever en situation med psykisk ohälsa kopplad till trångboddhet och ovisshet under väntetiden i mottagningsystemet. I utredningen pekas också på barnens svårigheter att klara skolarbetet då man på grund av trångboddheten måste flytta runt bland släkt och landsmän i kommunen. Situationen att hamna i en kommun som Södertälje med många landsmän innebär också att man har svårt att tänka sig boende i annan kommun.

Vid utskottets sammanträde under föregående vecka påtalade även regeringens tillsatta samordnare i barnfrågor, Marie Hessle, de mycket negativa effekter som uppstår i barns hälsa på grund av den stora trångboddhet som är en följd av EBO i många av de större kommunerna. Det är ett förhållande som även åberopats av forskare inom det område som berör asylsökande barn.

Utskottet konstaterar i likhet med regeringens tidigare uppfattning att EBO kan innebära positiva effekter vad gäller kontakter med arbetsmarknaden, kontakter som också är av värde för en snabbare integration i samhället. Utskottsmajoriteten föreslår därför en förändring i förhållande till regeringens proposition som innebär att bostadsersättning ska kunna

utges i särskilda fall och att regeringen bör meddela närmare föreskrifter för hur ett sådant system ska utformas.

I de reservationer som finns till utskottets förslag i betänkandet åberopas att dagens anläggningsboenden som Migrationsverket erbjuder innebär trångboddhet. Dagens anläggningsboenden består ofta av insprängda lägenheter i traditionell boendemiljö. Visserligen kan trångboddhet upplevas men inte i den utsträckning som kommunföreträdare åberopar i samband med EBO i många kommuner.

Migrationsverkets anslagstilldelning och behovet av flexibla hantering har varit föremål för utskottets bedömning vid flera tillfällen. Ett tillkännagivande har gjorts liksom en egen utredning för utskottets vidare hantering. I såväl Statskontorets som Riksrevisionens utvärdering av Migrationsverkets arbete har framhållits behovet av en mer flexibel lösning för att mer offensivt kunna hantera asylprövningen. Frågan bereds nu inom Regeringskansliet, och något ytterligare tillkännagivande anses därför inte nödvändigt.

I utredningen SOU 2003:75 *Etablering i Sverige* talas om hur väntetiden i asylsystemet ska utnyttjas så att individen ges en bra grund vid såväl eventuellt återvändande som en etablering i det svenska samhället. Härvid ska tidigare utbildning och yrkeserfarenheter kartläggas av Migrationsverkets handläggare liksom god information ges vad gäller arbetsmarknaden med mera. Utredningen har remissbehandlats, och regeringen förväntas lägga fram en proposition under 2005.

Fru talman! Utskottets betänkande över regeringens proposition *Bostadsersättning för asylsökande* har varit föremål för flera skrivelser från landets kommuner. Utskottet har, som jag tidigare åberopat, uppvaktats av Malmö stad. Det kommunala ansvaret i integrationsarbetet är stort och viktigt. Det är därför av största vikt att riksdagen i sina beslut är lyhörd för de signaler som kommer från de kommunala politikerna. I frågan om EBO är signalerna starka och entydiga.

Jag yrkar därför bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna. Regeringen bör agera på sätt som utskottet signalerade redan vid införandet av EBO, föreslå åtgärder om det visar sig att negativa konsekvenser uppstår.

Jag vill än en gång yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

I detta anförande instämde Kurt Kvarnström och Lennart Klockare (båda s).

Anf. 169 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! Det finns starka och entydiga signaler från kommunpolitikerna, säger Göte Wahlström. Det beror på om man bara lyssnar på de kommunpolitiker som säger samma sak som man önskar höra. I exempelvis Malmö, som ju nu diskuteras en del, finns det också andra röster att lyssna på. Vänsterpartiet och andra partier har en helt annan uppfattning. De anser, precis som vi här i riksdagen, inte att det här är en åtgärd som gynnar integration.

Regeringen har tidigare redogjort för hur man anser att fördelningen skulle bli. 10 % skulle flytta till anläggning, och 90 % skulle bo kvar i eget boende, även om man inte hade någon ersättning för det egna boen-

det. Vad är noteringen i dagsläget? Hur många tror ni i den nya version som ni nu föreslår tillsammans med Moderaterna kommer att använda möjligheten att flytta till anläggningarna eller tvingas att göra det? Vad är ert besked till dem som kommer att ha möjlighet att bo kvar? Är det att de får sin ersättning indragen helt enkelt för att de ska utsättas för pressen att ändra sitt boende på det sätt som passar er bäst?

Anf. 170 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar initialt att Kalle Larsson egentligen inte speciellt har markerat över den förändring som skedde under 2003, och som jag redogjorde för, vad gäller justeringen av bostadsersättningen.

Det är märkligt därför att Kalle Larsson inte yrkar på att det skulle vara en högre ersättning än vad som i dag finns i systemet.

När det gäller situationen i Malmö har jag tagit del av den diskussion som Vänsterpartiet har fört fram. Jag konstaterar likväl att det finns en majoritet som klart markerar och som tar ansvar för situationen i Malmö på ett sätt som kanske inte andra partier är beredda att göra.

Dagsnotering tycker jag är ett märkligt begrepp. Min bedömning är att vi inte har skäl att förvänta oss någon större förändring utifrån de beräkningar som har varit underlag för propositionen. Det ligger någons kring att 10 % är beredda att hitta en annan lösning där anläggningsboende kan vara en mer offensiv roll.

Jag konstaterar av utredningen från Södertälje att när man tillfrågade en del av de värdfamiljer som ställer upp och tar emot boende i sina hem uppger de att det finns ett värde i att utnyttja anläggningsboende. Det ger möjlighet att få ett värdigare boende för dem som nu utgör värdfamiljer i systemet.

Jag tror att vi kan hitta lösningar. Jag ser det som en offensiv handling för det fortsatta arbetet.

Anf. 171 KALLE LARSSON (v) replik:

Fru talman! När dagens kammardebatt är över ska jag till Göte Wahlström skicka de pressmeddelanden och de underlag som vårt parti har lämnat in till budgetförhandlingar med Göte Wahlströms parti och Miljöpartiet för att höja ersättningen för eget boende. Den sänkte man ju 2003 med regeringens beslut, utan att fråga riksdagen.

Hys ingen tvekan. Vi är konsekventa försvarare av rätten till eget boende och det bidrag man får. Vi vill att det ska finnas kvar, och vi vill att det ska höjas till den nivå som fanns tidigare.

Göte Wahlström har ju något korrigerat sig. Han säger att han har lyssnat på andra röster. Det var mest de starka och entydiga signaler som han hade fått av kommunpolitikerna som jag lät lura mig lite av. Det lät som om han inte hade hört några andra röster än dem som talade till hans egen fördel. Nu förstår jag att en och annan liten röst har nått fram till Göte Wahlström

Jag vill avslutningsvis ge Göte Wahlström chans att välja sida. Det vi i dag diskuterar är en sak. Det ursprungliga förslaget som förelåg från Ilmar Reepalu till kommunstyrelsen var ett förslag om en femårig paus när det gäller att ta emot nya invandrare, alltså även de som har erhållit uppehållstillstånd. Det stoppades av en opinionsbildning av framför allt

Vänsterpartiet och andra, men med stöd också av den socialdemokratiska arbetarkommunen.

Jag vill veta vad Göte Wahlström skulle tycka om det förslaget skulle komma igen, så att vi får en bild av var majoriteten här är beredd att sätta ned foten. Kan man acceptera det förslaget om ett, två, tre eller fyra år?

Anf. 172 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Först blir jag imponerad av att Vänsterpartiet tror sig kunna vara inne och styra i de socialdemokratiska grundorganisationerna. Så är inte fallet. Det förslag som Kalle Larsson åberopade tidigare var ett utkast som var framarbetat i en process och som sedan avslogs i en diskussion där det fick en politisk bedömning. Det förekommer säkert också inom Kalle Larssons parti att det förs diskussioner som utmynnar i något.

Jag hade glädjen att lyssna på en diskussion i SVT 24 i lördags. Den var inte speciellt imponerande, men det var en process som säkert också kommer att leda någonstans när det gäller Vänsterpartiet, Kalle Larssons parti.

Kalle Larsson åberopade tidigare den stora trångboddhet som skulle gälla inom anläggningsboenden. Hans partivän Ulla Hoffmann åberopade i utskottet två anläggningsboenden, varav ett var Hultsfred. Jag tog mig friheten att omedelbart gå till mitt rum och ringa till Hultsfred och efterhöra den situation som hade åberopats i utskottssammanhang. Man sade med bestämdhet, från ansvarigas sida, att så inte var fallet. Där fanns inte tio personer inskrivna i en tvårumslägenhet. Det kan förekomma i den mån de boende har besökande hos sig.

Ord står mot ord. Jag har inget skäl att misstänka de människor som är satta att förvalta vår verksamhet i kommunerna och på de anläggningsboenden som finns. Låt oss jobba vidare med frågan och titta på det. Jag har, som sagt, ingen anledning att ifrågasätta och misstro de tjänstemän som riksdagen och regeringen har satt att jobba med frågorna.

Anf. 173 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Göte Wahlström talar om behovet av en radikal förändring i asylpolitik och integrationspolitik. Vi är helt överens. Det jag inte förstår är hur du kan kalla det här förslaget för en radikal förändring.

Det står att läsa att förslaget får en marginell effekt på andelen asylsökande i eget boende. Att vara radikal är att gå till roten. Det gör ni inte. Det ni gör är faktiskt en bluff. Ni vet att ert förslag inte löser problemen, inte hjälper Malmö, inte hjälper Göteborg.

Varför gör ni detta? Det enda ni kommer att åstadkomma är att göra fattiga människor fattigare. Varför gör ni detta? Hur har ni hamnat där? Det vill jag gärna veta.

Anf. 174 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Mauricio Rojas säger att det är marginella effekter. De marginella effekterna är väl egentligen de ekonomiska effekter som åberopas i diskussionen. I de diskussioner vi har fört med kommunala företrädare som är väl insatta i situationen och som är ansvariga i de kommuner där Mauricio Rojas säger sig ha undersökt bostadsområdena, där man vill ta ansvar för den politiska verksamheten och utvecklingen av kom-

munerna, ger man signaler som säger att det är viktigt att vi klarar ut den här situationen.

EBO får så negativa effekter för boendesituationen, för barnens utbildning och för möjligheten att integreras i samhället. De tar ansvar för situationen, Mauricio Rojas. Det är inte slagord. Det är ett försök att ta ansvar i en allvarlig situation. Jag upplever att Mauricio Rojas försöker göra detta till en allvarlig situation och en allvarlig fråga men att det sätt han försöker driva frågan på är plakatpolitik och inte ett försök att riktigt verkställa de egna tankarna.

Jag konstaterade att de tio förslag som Mauricio Rojas lade fram är ett försök att slå in öppna dörrar. Många av de här processerna är redan i gång. Det fanns signaler som det finns skäl att lyssna in och ta del av. I stor utsträckning var detta att slå in öppna dörrar.

Låt oss fortsätta processen och diskutera vidare. Jag vet att det är ett värde i det för hela samhället, för våra partier och för integrationen totalt sett.

Anf. 175 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Göte, det är inte jag som säger att det får marginell effekt. Det är inte Mauricio Rojas som påstår detta. Det är regeringen – din regering. Det är mot dem du ska polemisera om du inte håller med. Och det är med dessa kommunala röster som du hör så ofta du ska diskutera: Är det sant vad regeringen säger? Har vi hittat på den här siffran? Ljuger vi? Har ni rätt eller har vi rätt?

Om ni tror på vad ni har skrivit är detta förslag en bluff, ingenting annat.

Du ringde till något anläggningsboende som hade nämnts. Jag skulle vilja veta hur många anläggningsboenden du har besökt. Jag har besökt en hel del, och jag kan intyga att det vi erbjuder människor på många ställen inte är värdigt. Om du tror något annat kan vi tillsammans åka till Hallstahammar och många andra ställen och se verkligheten där.

Och hur ska vi acceptera att Migrationsverket, ett verk i fullt kaos, ska få mer ansvar när man inte ens kan hantera budgeten? Hur kan ni föreslå detta? Med vilken trovärdighet gör ni det?

Anf. 176 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Först är jag mycket ifrågasättande när det gäller Mauricio Rojas uttalande om att vi har ett Migrationsverk i fullt kaos. Det är anmärkningsvärt att Mauricio Rojas uttrycker sig på det viset, inte minst utifrån att vi har ett gemensamt ansvar. Också Folkpartiet, Mauricio Rojas eget parti, har företrädare i styrelsen för Migrationsverket. Jag hör inte alls de signalerna från ansvariga i styrelsearbetet. Men det må vara så att Mauricio Rojas har den här uppfattningen. Jag får väl efterhöra om det är en allmän folkpartiuppfattning som Mauricio Rojas framför.

När det gäller Hultsfred var det så att Ulla Hoffmann i diskussionen i utskottet, som Mauricio Rojas kanske inte deltog i och lyssnade av, åberopade två anläggningsboenden, Gimo och Hultsfred. Eftersom jag känner att jag har en nära koppling till Hultsfred kontrollerade jag med Hultsfred och fick då helt andra svar än vad Ulla Hoffmann hade framfört i utskottet, vilket jag tycker är allvarligt. Vad man sade var att det kan förekomma att tio personer finns i en lägenhet i den mån de som är

inskrivna i lägenheten har gäster hos sig. Men tio personer ska inte vara inskrivna i en tvårumslägenhet. Det har vi andra regler för.

Anf. 177 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Debatten i dag handlar om hur vi kan förbättra mottagandet av de människor som söker asyl i vårt land.

Jag vill för tydlighets skull börja med att säga vad regeringens förslag *inte* innehåller. Förslaget innebär inte att rätten att ordna sitt eget boende tas bort. Däremot föreslås att det särskilda bidraget till människor som väljer att ordna sitt boende på egen hand tas bort.

Det egna boendet, EBO, är egentligen ett väldigt missvisande namn. Eget boende innebär i dag att asylsökande är inneboende hos någon – någon landsman, en släkting eller någon annan som hyr ut ett rum eller en del av ett rum, ofta i någon av storstädernas förorter.

Flera talare har talat om historia här. Möjligheten att ordna sitt boende själv infördes för tio år sedan, 1994. Syftet var då att främja integrationen. Man menade att om människor redan under väntetiden bor hos släktingar och vänner i stället för på förläggningar är det lättare att integreras i samhället därför att man då redan är ute i samhället. Därför infördes en särskild bostadsersättning för att stimulera människor att välja just det här alternativet.

Man uppskattade då att ungefär 10 % skulle flytta från förläggningar. Väldigt snabbt visade det sig dock att det var ungefär 50 % som flyttade till så kallat eget boende.

Egentligen skulle jag kunna sluta mitt tal där. Bara det faktum att så många väljer ett eget boende är egentligen tillräckligt, tycker jag, för att motivera det förslag som regeringen lägger fram, nämligen att ta bort den stimulans som finns för att få asylsökande att välja eget boende därför att den stimulansen inte längre behövs.

Som väldigt många andra också har varit inne på finns det dock ytterligare skäl för att samhället inte längre aktivt ska stimulera asylsökande att välja inneboende. Vi har nu tio års erfarenhet av det egna boendet. En del erfarenheter är goda, men de negativa erfarenheterna överväger. Jag ska nämna några sådana.

För det första, vilket också är allvarligast, har det egna boendet lett till extrem trångboddhet och sociala problem. Det är ett ovärdigt mottagande av asylsökande. Ofta bor det väldigt många människor i samma lägenhet. Det kan vara två eller tre familjer som bor i en liten lägenhet. Detta leder till att människor flyttar. Man står inte ut, så man flyttar från den ena adressen till den andra, ofta många gånger. Detta inverkar naturligtvis på barnens skolgång, med ideliga skolbyten eller att man får väldigt lång väg till skolan.

Vi vet också att människor i eget boende har mycket svårare att delta i Migrationsverkets organiserade verksamhet. Det leder till en väldigt svår isolering för många människor. Detta är någonting som läkare, psykologer och psykiatrer har påpekat som en mycket allvarlig riskfaktor: I stället för att det egna boendet hjälper en att komma in i samhället leder det till att man blir oerhört isolerad under väntetiden.

Ytterligare ett problem med det egna boendet är att det finns risk för att integrationen både för värdfamiljen och för de asylsökande som eventuellt får uppehållstillstånd försenas. Värdfamiljen kanske bara har bott i

Sverige under en kortare tid och själva är inne i en integrationsprocess. Sedan kommer det flera landsmän som bor tillsammans med dem. Vad som då händer är att själva asylproblematiken, vänteproblematiken och provisoriet kommer tillbaka till familjen, vilket gör att integrationen i samhället försvåras.

För det andra har det egna boendet lett till att kommunerna, som står för flyktingmottagandet, har mycket svårt att planera mottagande av asylsökande och även mottagande av nyanlända invandrare. Kommunerna står helt oförberedda och har ingen möjlighet att planera. Man har svårt att nå människor med hälsoundersökningar. Man vet helt enkelt inte var människor finns. Man vet inte hur många asylsökande som finns i kommunen.

Det här drabbar också barnens skolgång. Plötsligt och utan förvarning kan en väldigt stor grupp barn komma att behöva skolgång. Det kan handla om en klass eller två klasser som behöver skolgång. Det är ofta klasser med barn som behöver särskilt stöd. Detta är naturligtvis en verksamhet som en kommun inte bygger upp från en dag till en annan.

Till detta ska också läggas den mer långsiktiga effekt som framför allt storstadskommunerna pekar på, nämligen att inneboendet kan ha bidragit till den bostadssegregation som vi faktiskt ser i dag.

Fru talman! Jag har rest mycket ute i landet det senaste året. Jag har besökt kommuner. Jag har träffat representanter för organisationer. Jag har träffat handläggare inom socialtjänsten. Jag har träffat läkare, psykologer och psykiatrer. Jag har träffat människor som arbetar inom skolan, fritidsvården och så vidare. Jag har mött ett mycket entydigt och mycket starkt stöd för det förslag som regeringen nu lägger fram.

Birgitta Carlsson efterlyste en undersökning som tar sin utgångspunkt i de asylsökande själva. Det är också gjort. Det har gjorts en studie med asylsökande som också bekräftar den problembild som jag just har beskrivit, trångboddhet, upprepade byten av adresser, sociala spänningar mellan värdfamilj och inneboende. Dessutom visar den undersökningen att många betalar väldigt mycket pengar för detta boende, upp till tio gånger mer än den ersättning som faktiskt utgår.

Ingen talar om trångboddhet i anläggningsboende.

Förslaget att ta bort ersättningen, som i dag utgår till dem som väljer eget boende, kommer inte, vilket jag är fullständigt medveten om, att lösa alla problem. Men jag menar att det är orimligt att samhället ska fortsätta att stimulera ett system som leder till så stora problem som vi faktiskt ser att det egna boendet gör.

Jag är helt övertygad om att vi måste göra ytterligare insatser, som också flera av er har tagit upp både i anföranden och i motioner. Det handlar till exempel om, som Birgitta Carlsson tog upp, att faktiskt också bättre informera asylsökande om olika boendeanternativ, vilka fördelar som finns och vilka möjligheter som finns på olika orter. Den undersökning som jag nyss nämnde med asylsökande som bor i eget boende visar till exempel att väldigt många som bor i eget boende inte riktigt visste att det faktiskt fanns ett gratis alternativ. Det visade det sig att särskilt många barnfamiljer var intresserade av.

Det handlar naturligtvis också om, som många av er har varit inne på, att korta handläggningstiderna, att korta väntan på besked. Detta gäller naturligtvis oavsett bostadsform. Men även här vet vi att eget boende

många gånger bidrar till att faktiskt förlänga handläggningstiden, men också till att förlänga en verkställighet av ett avvisningsbeslut.

Fru talman! Till sist vill jag säga någonting också om Migrationsverkets bostäder för asylsökande. Vad är det för alternativ som finns för asylsökande? Jag måste faktiskt säga att det är väldigt mycket som har hänt de senaste tio åren. Asylsökande i dag bor i vanliga lägenheter som Migrationsverket hyr, vilket innebär att familjer rör sig själva. Anläggningsboendet, om man nu ska kalla det för det, är ett eget boende. Man ansvarar själv för mathållning och så vidare. I de allra flesta fall, 90 %, ligger de här lägenheterna utspridda så att asylsökande och ortens innevånare blandas. Det är vad vi talar om för alternativ. Det är det som i dag är anläggningsboende, vilket alltså är ett betydligt mer eget boende än vad ett så kallat eget boende är.

Anf. 178 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Statsrådet säger att det inte är rätten till eget boende som tas bort utan det ekonomiska stödet. Men jag undrar om inte statsrådet ändå ser ett samband mellan rätt och möjligheter. Så är det på de flesta områden, även på det här.

Det här förslaget är ännu ett exempel på en lappa-och-laga-politik som regeringen för på det här området. Den här gången räddades regeringen undan ännu ett förödmjukande nederlag i elfte timmen genom att göra upp med Moderaterna. Jag har tidigare uttryckt förvåning över bristen på fingertoppskänsla på det här området och jag gör det ännu en gång.

Statsrådet hämtar ju väldigt mycket av sin argumentation från Malmöperspektivet. Vi känner igen det från den föredragning vi fick i utskottet. Jag säger att jag har respekt för Malmös problem, men varför har man valt att lyssna på Malmö och ett antal andra sådana kommuner i stället för att lyssna på vad utredningen *Etablering i Sverige* tar upp med stöd av Integrationsverkets yttrande, som ju faktiskt ger en annan bild av den här situationen? Varför så ensidigt fokusera just på *en* beskrivning när det faktiskt finns andra bilder?

Anf. 179 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Fru talman! Först vill jag ta upp helheten och delarna. Många talare har talat väldigt mycket om och väldigt varmt för helhetsperspektivet och kritiserat mig och regeringen för att lägga fram delförslag.

Jag måste säga att jag vid ett flertal tillfällen här i kammaren har redovisat hela det reformarbete som är på gång inom asyl- och migrationspolitiken. Det handlar om att utvidga flyktningbegreppet. Det handlar om att ge lagstöd till uppehållstillstånd för människor som vittnar i internationella tribunaler. Det handlar om att förbättra mottagandet för ensamkommande barn. Det handlar också om att införliva mottagandedirektivet i lagstiftningen, men också om problem som vi ser. Det är en rad olika åtgärder som naturligtvis alla hänger samman.

Men min fråga till Sven Brus är om det är någonting annat som Sven Brus tycker att vi ska vänta med för att få helhetsperspektivet. Uppenbarligen är det detta förslag som vi borde ha väntat med. Uppenbarligen är det också ny ansökan som vi borde ha väntat med. Men bör vi vänta med till exempel att utvidga flyktningbegreppet för människor som förföljs för

kön och sexuell läggning tills vi har hela skyddsgrundsdirektivet? Eller bör vi vänta med att förbättra mottagandet för ensamkommande barn tills vi har hela mottagandet?

Självklart är det så att vi ser en rad problem. Naturligtvis kan man vänta i evighet tills man får alla lösningar på en gång. Men jag tror inte riktigt att det är så inom den här politiken och inte inom andra områden heller. Man måste se till vad man kan göra och vad som är akut att göra. Och jag menar att detta är akut.

Anf. 180 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Jag känner igen alla de frågor som statsrådet räknar upp. Jag menar att vi måste sätta in dem i ett sammanhang och ta dem i rätt ordning. Mitt svar på frågan om ny ansökan är att den definitivt kom i fel ordning. Där skulle vi naturligtvis lösa frågan om den nya instansordningen först innan vi fattar ett sådant beslut.

Barbro Holmberg svarade inte på min fråga angående vilka bilder som har legat till grund för det här förslaget. Den utredning som vi hänvisat till flera gånger, *Etablering i Sverige*, säger faktiskt så här på ett ställe: Utredningen tvingas emellertid konstatera att varken brevförfrågan till kommunerna eller enkätundersökning har givit något underlag för att dra slutsatsen att problemen är av stor eller alarmerande omfattning.

Det man syftar på när man talar om problemen är precis det som statsrådet har beskrivit, trångboddheten och utsattheten i områdena.

Min fråga, som jag upprepar igen, är: Varför har Barbro Holmberg och regeringen valt att ta in de bilder som ligger till grund för förslaget och inte de bilder som utredningen pekar på?

Anf. 181 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag ska svara på frågan om Malmö, men först måste jag få säga att jag inte heller fick svar på frågan om vi ska vänta med att förbättra mottagandet för ensamkommande barn tills vi har helheten för hela mottagandet. Den frågan hänger fortfarande för mig i luften när det gäller helhetsperspektivet.

Det är inte alls så att regeringen enbart har tittat på Malmö. Det här är inget Malmöproblem utan det här är ett problem som finns i väldigt många kommuner. Det regeringen har gjort är en enkät till samtliga landsting, till samtliga mottagningsenheter som Migrationsverket har. Vi har gjort ett urval av 30 kommuner. Vi har haft dialogsamtal med storstadskommunerna, och vi har haft möten med ett 15-tal medelstora kommuner. Samtliga ger samma bild. Detta är väldigt viktigt att åtgärda. Det här är inget värdigt mottagande. Människor lever på ett mycket ovärdigt sätt.

Då menar jag att inte staten, samhället, kan ha ett stimulansbidrag för att stimulera människor att gå rakt in i utanförskap och arbetslöshet.

Anf. 182 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Varje gång jag lyssnar till ministern lär jag mig att orden betyder något annat än vad jag trodde. Ministern började med att säga att det här handlar om att förbättra för de asylsökande – det ni lyckats försämma för dem.

Dessa människor kommer, som ni säger, att fortsätta att flytta till Malmö och Göteborg och bli bara fattigare. Jag vet inte hur ni kan kalla detta en förbättring. Det måste vara en mycket surrealistisk tolkning av ordet förbättring.

Om ministern tror på den beskrivning hon gör – och jag tror att det måste vara så – varför föreslår ni en åtgärd som ni själva säger får en marginell effekt? Varför gör ni någonting som inte kommer att påverka verkligheten på riktigt? Varför en bluff, om du tror att det är som du säger?

Till sist det värdiga mottagandet: Här menar du att det finns människor som väljer fel, som är dumma, som flyttar till trångboddhet och till jättestora problem – de väljer bort det fina anläggningsboende som Migrationsverket erbjuder.

Jag har varit på besök, inte för tio år sedan utan detta år, och inte på en utan på många förläggningar. Hallstahammar är en av de äldsta och största. Du kanske också har varit där? Där levde de asylsökande i en total segregation. Till och med tvättstugorna var segregerade. Skolan som barnen gick i var bara för asylsökandes barn. Den läkarmottagning de besökte var också segregerad. Det fanns inte en enda verksamhet där dessa människor fick bli en del av det svenska samhället. Det här är vad Migrationsverket organiserar.

Anf. 183 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller en marginell effekt tycker jag att Göte Wahlström svarade väldigt bra. Det ger förmodligen en marginell kostnadseffekt när det gäller bedömningen av vilka konsekvenser detta har för budgeten. Men det kommer att ge en mycket stor effekt i verkligheten. Detta är inte ett värdigt boende.

Jag menar att den bild som ges av anläggningsboende är gravt missvisande. Som jag sade är 90 % – jag vill upprepa det – av anläggningsboendet lägenheter som är utspridda i ett större område, det vill säga blandade lägenheter, där människor blandas med ortens befolkning. I några kommuner hyr Migrationsverket lägenheter, där man hyr flera hus som ligger intill varandra, till exempel i Laxå, Hultsfred och Karlskoga.

Detta är verkligheten. Jag vill rekommendera er att åka ut till ett så kallat anläggningsboende för att verkligen se hur det ser ut. Detta är vanliga lägenheter.

Jag skulle ändå vilja ställa en fråga till Mauricio Rojas. Folkpartiet talar väldigt mycket om integration och talar om utanförskap i storstädernas förorter. Folkpartiet talar också väldigt mycket om vikten av att bryta bidragsberoendet. Ändå säger man nej till förslaget att ta bort ett bidrag som stimulerar till en utveckling som vi i dag vet leder just till utanförskap. Det är någonting som inte riktigt går ihop. Varför stöder inte Folkpartiet regeringens förslag?

Anf. 184 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Herr talman! Ministern slutar alltid med en fråga, för att slippa svara på de frågor hon får. Det är en känd teknik.

När du säger att det är en marginell effekt i budgeten vet du att det inte är sant. Du pratar inte sanning. Det gäller en uppskattning att maximalt 10 % av de människor som i dag väljer eget boende inte ska göra

det med denna förändring. Det är det som är den marginella effekten. Det är inte budgeteffekten. Budgeteffekten är bara en följd av detta.

Jag har till och med anmält förläggningen i Hallstahammar till Diskrimineringsombudsmannen för de villkor som fanns där, och som inte är unika. De var absolut ovärdiga. Hur kan du stå här och tala om 90 %? Ja, det är lägenheter, men i den totala segregationen.

Jag säger det en gång till: Till och med tvättstugorna var segregerade. Barnen gick i speciella klasser. Dessa människor, flera hundratals människor, fick aldrig någon kontakt med det svenska samhället. Är det ett värdigt boende? Vi kan i morgon ta en bil och åka dit och kolla om detta är sant eller inte.

Anf. 185 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vidhåller att anläggningsboendet, som det kallas, är till 90 % vanliga lägenheter som Migrationsverket hyr. Däremot vet vi att det egna boendet ibland är undermåligt, där flera människor bor i samma rum.

Det finns kommuner som ordnar särskilda aktiviteter för människor som bor i eget boende. Det visar sig att många inte ens får vistas i sina lägenheter under dagtid. De får en madrass och en säng att sova i. Det kallar jag ett ovärdigt mottagande. Det kallar jag ett ovärdigt boende.

Anf. 186 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag fortsätter att konstatera att vi har olika uppfattning i sak. Jag tror inte att barnen blir mer studiemotiverade för att de hamnar på förläggningar i stället för att ha möjlighet till eget boende.

Jag förstår inte riktigt ministrernas argumentation utifrån att man själv beräknar att bara 10 % av dem som i dag uppbär ersättning för eget boende kommer att flytta till de här så underbara förläggningarna. Vad innebär det för övriga 90 %? Jo, det innebär bara att de blir ännu fattigare, ännu mer utsatta och hamnar i en ännu svårare situation.

Vi kan lägga det åt sidan en stund, och jag vill ställa tre kontrollfrågor till statsrådet Barbro Holmberg.

Den första frågan är: Har det parti som Barbro Holmberg är minister för, Socialdemokraterna, ett budgetsamarbete med några andra partier i riksdagen? Den andra frågan är: Vilka partier är det i så fall? Är det med Tobias Billströms moderater? Är det med Miljöpartiet? Är det kanske med Ilmar Reepalu, om han nu skulle ha ett eget parti? Den tredje frågan är: Vad innebär detta budgetsamarbete? Vilka regler gäller för detta budgetsamarbete?

Alltså: Har Socialdemokraterna ett budgetsamarbete med andra partier? Vilka partier är det? Vad innebär det budgetsamarbetet?

Anf. 187 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Regeringen har varit väldigt tydlig i sin ambition att lägga det förslag som vi nu har debatterat. Det har inte varit någon hemlighet att regeringen avser att lägga ett förslag om att ta bort bostadsersättningen för människor som väljer ett eget boende. Lagrådsremissen lades också före budgetdiskussionerna.

Miljöpartiet har vid ett flertal tillfällen markerat att man inte står bakom budgetöverenskommelsen i denna del. Det framgår också väldigt

tydligt av utskottets betänkande. Jag kan se att det finns en väldig ilska över detta.

Jag skulle ändå vilja påminna Gustav Fridolin om att Miljöpartiet i morse röstade med de borgerliga partierna, i en uppgörelse som gick emot regeringens förslag att ta bort nya ansökningar. Jag kan lova Gustav Fridolin att den knapptryckningen också hade en prislapp.

Anf. 188 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Nu ska vi inte blanda ihop formerna. Visst gör man uppgörelser mellan partierna här i riksdagen. Det är resultatet av att vi inte har en gemensam regering – tyvärr; statsrådet vet att vi tycker det.

Det handlar om att göra ett tillkännagivande, i det här fallet ett avslag på en proposition som regeringen hade lagt, alltså att man behandlar regeringens förslag i nästa steg. Det regeringen gör nu är att lägga ett eget förslag, som man driver igenom med andra partier, vilket har budgetpåverkan.

Formen bakom detta var att vi hade en budgetprocess. Jag tror att riksdagens alla partier kan föreställa sig hur en sådan budgetprocess går till. Det cirkulerar papper, och man ska gå och prata. I papperen i den här budgetuppgörelsen fanns aldrig de där raderna med om att man skulle avskaffa bidraget till eget boende för asylsökande. Till sist kom vi fram till en budget som vi var överens om. Vi tog i hand på det. Sedan kom papperen till oss här i riksdagen, och då var de papper som vi hade varit överens om ändrade. Då fanns det meningar om att avskaffa bidraget till eget boende för asylsökande.

Så kan man faktiskt inte driva ett budgetsamarbete. Man ska inte driva ett budgetsamarbete på ett sådant sätt att vi måste börja diskutera formerna för det här i riksdagens kammare. Har man ett budgetsamarbete med den socialdemokratiska regeringen förutsätter jag att det också innefattar Utrikesdepartementet. Är det rätt förutsättning? Kommer den att gälla i framtiden? Kommer det ni kommer att driva igenom i budgeten också att stå i de papper vi förhandlar om?

Anf. 189 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Det har varit tydligt vilken ambition regeringen har haft när det gäller detta. Lagrådsremissen lades fram innan budgetdiskussionerna över huvud taget kom i gång. Det är inte någon hemlighet. Regeringen har inte lurat Miljöpartiet vad gäller denna fråga. Det har varit öppet.

Anf. 190 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Nu kommer samma frågor igen.

10 % av människorna som i dag finns i eget boende beräknas flytta till anläggningsboende i stället. Man ser det som en budgeteffekt. Man tror att man tjänar pengar på det. EBO-bidraget dras in för 100 % men för bara 10 % kommer det att innebära boendekostnader för eget boende. Att försämra ekonomin för människor som redan har knapp ekonomi känns inte bra.

Jag har varit på olika förläggningar bland annat insprängda i hyresfastigheter i mitt eget område i landet. Visst är det skillnad på det boendet och den förläggning jag var på för ett tag sedan. Där bodde fyra ensam-

kommande män i samma rum. De kom från olika länder. Möjligen kunde två göra sig förstådda med varandra. Tänk att placeras på det sättet! Det tycker jag inte är värdigt.

Det kan hända att det har ändrats sedan dess. Det är, som sagt, ett tag sedan jag var där. Men att placera fyra personer från olika länder, med olika bakgrund och olika kulturella erfarenheter tillsammans känns definitivt inte bra. Hur kommer det att bli i framtiden? Vilken beredskap har Migrationsverket att ta emot de 10 % som man tror kommer att söka sig till dessa boenden? Var finns de?

*Bostadsersättning
för asylsökande*

Anf. 191 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra Birgitta Carlsson att det här inte är billigare. Det här gör inte regeringen för att spara pengar. Vi erbjuder asylsökande ett gratis boende som är mer värdigt än att bo trångt. Barnfamiljer får alltid en egen lägenhet. Har man två barn får man en tvåa eller en trea. Det är vanliga lägenheter som människor får.

Det kan hända att ensamstående asylsökande får dela rum tillsammans med någon. Men det är aldrig mer än två i samma rum. Så ser det ut. Det är det som är verkligheten. Den verkligheten måste vi ställa mot den andra verkligheten som vi vet finns. Människor luras in i ett eget boende som inte är särskilt bra.

Återigen: Det har visat sig att många barnfamiljer inte har vetat att det har funnits ett gratis alternativ. De har kanske haft kontakt med en landsman som kom hit för tio år sedan när mottagandet faktiskt kunde vara ett tält. Det var så för tio år sedan. Eller så användes ett gammalt nedlagt sjukhus som flyktmottagning. Det var så för tio år sedan. Den bilden kanske de hade när de valde att bo i eget boende. De visste inte vad alternativet var.

Detta är mycket anmärkningsvärt. Vi måste se till att människor får god information om vad det finns för alternativ och definitivt när det gäller barnfamiljer. Barnfamiljer ska inte hamna i situationen att de trängs ihop, kanske två tre familjer, i en liten lägenhet.

Anf. 192 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag är mycket förvånad över att familjen inte vet om detta. Det är en familj som har sökt asyl, och Migrationsverkets personal måste ha skyldighet att informera om alternativen för människorna som kommer hit.

Även om det finns bara två personer som kommer hit från olika länder och olika kulturell bakgrund kan man nästan önska sig att de skulle kunna få ha ett eget litet rum någonstans hellre än att de skulle behöva bo ihop med en person de aldrig någonsin tidigare har träffat. De som väljer ett EBO-boende väljer ändå att bo tillsammans med personer de känner sedan tidigare. Ofta är det släktingar. De är ofta vana att bo nära varandra i de länder de kommer från.

Jag tycker att man svartmålar detta för mycket. Att mottagandet skulle förbättras genom att begränsa valfriheten kan inte vi i Centerpartiet se. Det känns som en försämring.

Anf. 193 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik:

Herr talman! Att de är vana att bo trångt från det land de kommer från ... Jag menar nog att vi ska ha ett mottagande i Sverige som håller svensk standard. Svensk standard är att barnfamiljer ändå får en lägenhet där barnen har ett utrymme. Ensamstående vuxna människor kan dela rum. Anläggningsboende är, Birgitta Carlsson, ett betydligt mer värdigt boende än de alternativ vi ser när det gäller eget boende. Det leder också till – det är det viktiga i sammanhanget – att människor hamnar i utanförskap. De får ingen förankring på bostadsmarknaden när de sedan väl får uppehållstillstånd. Därmed får de mycket svårt att också få en förankring på arbetsmarknaden.

Det här är ett sätt att förbättra mottagandet för asylsökande som kommer att leda till att människor lättare och snabbare kommer in i samhället.

Anf. 194 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den moderata reservationen nr 3.

Vad ligger egentligen i ordet ”integration”? Vissa säger att definitionen av begreppet är att sammansmälta olikartade delar till en helhet. Det är ordbokens något snäva sätt att beskriva saken. Men när ordet flyttas ut på det politiska fältet blir ”integration” till något mer. Det blir ett sätt att försöka beskriva en samlad politisk vision som är större och mer omfattande.

Integration är nämligen motsatsen till segregation, det fenomen som i dag utgör grunden till i stort sett alla de problem som våra större städer i Sverige i dag brottas med.

Från moderat sida har vi under en lång följd av år kritiserat den samlade asyl- och integrationspolitik som det här landets regering bedriver och har bedrivit under tio års tid. Vi har på punkt efter punkt fått besked om, nu senast genom Riksrevisionens avlämnade rapport om asylprövningstiderna, att bristerna är stora och omfattande. Människor slits ned i byråkratins kvarnar och misshandlas bokstavligt talat av ett omänskligt system.

Vi kan i dag, när riksdagen står i begrepp att avgöra frågan om den särskilda bostadsersättningen för asylsökande, inte bortse från den utveckling som ägt rum i Sverige under de senaste tio åren då vi haft detta system. Under denna period har problemen i områden som Rosengård, Bergsjön, Fittja och Botkyrka, för att nu nämna bara några av dem, ökat explosionsartat.

Det går självfallet inte att identifiera en enskild fråga som avgörande i detta sammanhang. Det finns ingen *ad hoc*-förklaring till varför just Rosengård i Malmö, i min valkrets och födelsestad, är mer drabbat än andra områden i Malmö eller för den delen i Sverige av utanförskap, otrygghet och kriminalitet. Det går inte att peka på en uppsättning av frågor och säga att ”just här finns problemet”. Vad som däremot går att göra är att visa på specifika problem som utgör knutpunkter. Ett sådant är EBO, den särskilda bostadsersättningen för asylsökande.

Herr talman! EBO:s grundtankar kan väl sammanfattas i meningen: ”Så rätt du tänkte, så fel det blev.” Det som från början var tänkt att vara ett sätt att underlätta integrationen blev under den tioårsperiod som nu

ligger bakom oss och som bidraget har existerat till sin raka motsats. I stället för att styra bort från otryggheten har vi fått en motsats.

I september 2004 hade ca 1 700 personer i Malmö särskild bostadsersättning för asylsökande. 80 % av dessa var ensamstående män. Och nästan alla bodde, och bor vad jag vet, i två stadsdelar, nämligen Rosengård och Fosie. Men det är inte bara 1 700 personer som vi diskuterar utan det handlar också om dem som är beroende av dessa 1 700 personer som bidragstagare, som föräldrar och som släktingar.

Ett faktum som många partier här i kammaren tycks bortse ifrån är att många EBO-bidragstagare stannar kvar hos redan trångbodda familjer när de fått uppehållstillstånd.

Detta innebär att en från början dålig situation cementeras, eftersom det inte finns några andra bostäder för dem att tillgå. Men det finns inte heller några jobb. Jag besökte under min valkampanj 2002 flera lägenheter i Rosengård. Jag besökte en lägenhet ursprungligen byggd för fyra personer där det i dag bor tio. Man kan inte med bästa vilja i världen säga att det är en human och acceptabel situation. Och det är de barn som lever i de här lägenheterna som betalar det högsta priset med dålig hälsa både psykiskt och fysiskt och med sämre möjligheter att klara sig i skolan.

Jag som huvudsakligen sysselsätter mig med utbildningsfrågor i riksdagen brukar inte stå i talarstolen när det här utskottets frågor debatteras, men jag gör det i dag. Jag ser detta extra tydligt. När inflödet av nya elever till skolor i dessa områden dessutom sker stötvis och i stora grupper blir det i praktiken omöjligt att upprätthålla en pedagogisk verksamhet av hög kvalitet.

Lägg därtill att skolorna i dessa områden har specifika problem eftersom en hög andel av eleverna redan har språksvårigheter, kaotisk bakgrund, olika familjeproblem med arbetslösheten som den största grunden och ibland också en dålig självkänsla. Att skapa en ordning som stöder verksamheten i dessa skolor måste vara en prioriterad uppgift för den här kammaren.

Herr talman! Från moderat sida är vi stolta över den uppgörelse som träffats i socialförsäkringsutskottet, men vi är inte nöjda. Jag är som riksdagsledamot från Malmö extra glad över utfallet i utskottet.

Vi moderater är stolta över att det har gått att skapa en majoritet i denna kammare för en konsensuslösning. De tre hemställanspunkter där regeringen biträder våra förslag innebär att vi nu får till stånd en behövlig systemförändring. De här systemen kan inte längre tillåtas att sabotera en positiv utveckling för dem som bor i dessa områden.

Utskottet slår i sitt betänkande fast att staten bara ska bevilja särskild bostadsersättning för asylsökande som väljer att bo i eget boende för det fall att detta skulle möjliggöra för en enskild asylsökande att anta ett erbjudande om anställning. För oss är detta en helt avgörande punkt – det handlar om att uppmuntra till arbete, inte till utanförskap.

Men det räcker inte med detta. Vi vill också att Migrationsverket ska kunna sätta ned den särskilda bostadsersättningen, helt eller delvis, för att skapa ytterligare incitament för den enskilde att ordna försörjning på egen hand. Det kan till exempel handla om en avtrappning baserad på olika tidsnivåer. Detta är viktigt för att ge fler asylsökande människor morötter att flytta till orter där chanserna för att få ett arbete är större.

*Bostadsersättning
för asylsökande*

Det kommer förhoppningsvis att leda till att orter som Malmö, Göteborg och Stockholm kan avlastas och att västra Skåne med Landskrona och Helsingborg kan få ett andrum.

Det kommer att bli lättare att, just i enlighet med vad jag sade inledningsvis, uppnå visionen om en integration och en integrationspolitik som faktiskt fungerar, om de möjligheter som finns på andra och mindre orter i vårt land kan tillvaratas. För vi vet – det visar oss erfarenheten – att integrationen i sådana områden varit mer lyckad än vad den varit på andra håll. Det är mycket lättare att bli integrerad i Gnosjö än i Rosengård.

Men som jag sade är vi inte nöjda. Det finns naturligtvis anledning att kritisera utskottsmajoriteten som trots allt ändå inte kunde fatta mod att tillstyrka våra hemställanspunkter i övrigt om att minska ledtiderna i asylprocesserna och att tillåta undantag från förbudet om att arbeta under asyltiden, vilket är en väldigt viktig fråga. Jag måste säga att jag tänker gå utskottsminoriteten till mötes i detta avseende och instämma i kritiken mot majoriteten.

Detta är åtgärder som är av avgörande betydelse för att skapa ett asylprövningssystem med trovärdighet. Det är, som har konstaterats i åtskilliga debatter och diskussioner i den här kammaren, just i dessa delar av asylprocessen och i förbudet mot arbete som de riktigt brutala bristerna ligger, och det är dessa som måste omprövas och rättas till.

Dessa förslag borde Socialdemokraterna och dess stödpartier ha haft mod nog att acceptera. Jag slutar därför mitt anförande med en uppmaning till utskottets majoritet om att tänka om på dessa punkter.

Anf. 195 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Herr talman! Om du verkligen tror på den beskrivning som du gjorde och som jag vet att vi är överens om – inte bara en beskrivning utan också en redogörelse för orsakerna, och vi vet att det är socialdemokratins misslyckade integrationspolitik som ligger bakom – varför går du då med på ett förslag som det står skrivet bara marginellt kan förändra detta? Är inte det här att låta socialdemokratin få igenom en bluff med er hjälp? Om man tror på vad man säger ska man föreslå riktiga åtgärder, som verkligen förändrar. Det här har ingenting med det att göra, och jag fattar inte varför du är så stolt i dag.

Anf. 196 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Så sent som i går stod Per Westerberg här i talarstolen som representant för Moderaterna i socialförsäkringsutskottet och var väldigt tydlig i sin kritik av det faktum att regeringen fortfarande, trots att riksdagen med en mycket stor enighet för fem år sedan kom överens om att ändra asylprocesserna, inte har klarat att leverera ett förslag i den här kammaren. Den kritiken tycker jag är väldigt viktig att komma ihåg när man funderar över debatten här i dag.

Jag undrar om Mauricio Rojas häromdagen på TV såg den iranska tjej vars mor aldrig hade varit utanför Rosengård på åtta års tid och inte pratade ett enda ord svenska. Ett sådant utanförskap och en sådan anonymitet hade inte varit en möjlighet i en miljö på en mindre ort, där arbetslinjen och öppenheten hade varit de verkande krafterna. Det är för den kvinnans skull som vi nu väljer att avskaffa ett felaktigt system.

Jag tycker att det är viktigt att framhålla det här, för det framstår i debatten ibland som om det här bara skulle vara en liten enskild detalj av ringa intresse och med enbart skadliga effekter om man tar bort den. Jag delar inte den uppfattningen. Som riksdagsledamot från Malmö, där jag har en bakgrund av mer än tio år som kommunalpolitiker, har jag sett det gradvisa förfallet. Jag har sett hur Rosengård har utvecklats till sitt utanförskap, och jag är väl medveten när jag står här att jag talar för väldigt många personer som anser att systemet med EBO, som inte har fått de effekter som var avsedda från början, måste avskaffas för att vi ska kunna gå vidare.

Jag hade dock önskat att regeringen hade visat mer handlingskraft tidigare, och jag instämmer i den kritik som Mauricio Rojas ibland har framfört mot det märkliga att det först är nu efter tio års styre av Malmö stad som Ilmar Reepalu har lyckats samla sig till att närma sig riksdagen med en begäran om att avskaffa EBO. Varför det är på det viset kan man verkligen fundera över.

Anf. 197 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Herr talman! En gång till: Det här förslaget kommer inte att förändra verkligheten. Ni och Socialdemokraterna vill att folk ska tro det, men det är inte sant. Det heter populism. Man agiterar, men det håller inte. Det är en bluff. Det är vad ni gör med det här förslaget – tyvärr.

Vad ni i praktiken gör är att göra fattiga människor fattigare. Det vet du, och det vet socialdemokratin. Vad hjälper det till? Människorna kommer att fortsätta att komma till Malmö, till Göteborg och till Södertälje bara under lite sämre villkor. Hur kommer det att förändra läget i Rosengård, som både du och jag många gånger har studerat och sett? Jag har ägnat nästan sex månader åt att studera utanförskapet, så jag vet vad det betyder. Därför vill jag inte gå på någon bluff.

Anf. 198 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag respekterar Mauricio Rojas djupa kunskaper på det här området. Det är inte det som vi diskuterar. Vad vi diskuterar är huruvida det i den här frågan är rimligt att prata om helhet kontra delar. Jag delar inte uppfattningen att bara för att man bryter ut och vill gå före med en del i det här förslaget är allt annat oväsentligt och oviktigt.

Mitt parti står här i kammaren och utanför den för uppfattningen att vi måste revidera hela synen på asylprocessen. Vi måste reformera den, och jag hade önskat att det hade varit en borgerlig regering som hade utfört det här arbetet. Det hade förmodligen gått fortare och blivit betydligt bättre, men det ser inte ut på det viset. Vi måste förhålla oss till verkligheten, och verkligheten är den att EBO är ett skadligt system, som har fått oönskade effekter i flera olika städer, framför allt i storstäderna i Sverige, och som bör reformeras.

Det kan diskuteras huruvida man ska gå in för den här reformen på det ena eller det andra sättet. Jag menar att vi moderater har gjort det på ett bra vis. Vi har sagt att vi kan tänka oss en ersättning. Vi har sagt att vi vill ha en tydlig inriktning på vid vilka tillfällen som man ska få EBO och vid vilka tillfällen man inte ska få det. Men det finns inget annat parti av dem som nu reserverat sig i utskottet som har samma typ av inställning i frågan. Det finns ingen som har sagt: Vi vill se en justering, en

förbättring eller en förändring. Det får mig att börja fundera över – och jag tror inte att jag är ensam om det, för i min hemstad har debatten tydligt pekats i den riktningen – om det i så fall inte finns några andra förslag. Eller handlar det bara om att försöka skapa någon form av konflikt kring delar av helheten när man inte kan få allting på en gång? Det tycker jag i så fall är fel.

Anf. 199 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Tobias Billström säger att han är stolt men inte nöjd. I vanliga fall hade jag blivit både förvånad och glad om Billström hade börjat låta som en socialdemokrat, som ett steg i rätt riktning, men i dag är jag bara förvånad.

Jag lyssnade på Tobias Billström och det är bara att instämma i mycket av det han säger. Vi har ett jätteproblem med segregationen, och jag tog också upp det i mitt anförande. Problemet är stort i Stockholm, där jag är invald, och i Malmö, som jag tillägnat mycket tid som gammal lundensare. Jag var faktiskt i Fosie i förra veckan hos en familj som jag känner.

Problemen med arbetslöshet, utanförskap, segregation och bostadssegregation har vi i och för sig olika lösningar på, men det är helt andra lösningar än de vi diskuterar här i dag. Vi brukar mötas i diskrimineringsdebatter, integrationsdebatter och bolla våra förslag mot varandra. Men jag har inte tidigare hört att den stora moderata lösningen på de här problemen skulle vara att avskaffa bidragen till eget boende. Om det är det är det i så fall en ny linje. Jag skulle vilja höra om Billström nu tror att problemen i Malmö kommer att försvinna. Eller delar han den uppfattning som Göte Wahlström gav uttryck för tidigare, att det ändå bara är 10 % av dem som i dag uppbär bidrag till eget boende som faktiskt får flytta in på en förläggning? Resultatet blir därefter. De som har lite pengar i dag får ännu mindre pengar, en ännu mindre bas att bygga någonting på, och ändå är ingenting vunnet.

Anf. 200 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Nu ska inte Gustav Fridolin tro att trianguleringen når nya höjder här i kammaren bara för att jag råkade använda ett uttryck som vanligtvis läggs i munnen på ledamöter från andra partier.

Det här förslaget är inte det stora förlösande förslaget. På s. 12 i betänkandet finns en reservation nr 3 om reformering av asylprocessen som vi har lagt och som vi inte fick gehör för i kammaren.

Jag vill tydligt och klart slå fast att om inte asylprocessen reformeras blir naturligtvis alla andra åtgärder meningslösa. Det har också sagts i debatten i Malmö. Mitt eget parti gjorde så tidigt som i januari i år i debatten kring *Välfärd för alla* – det stora programmet som har antagits i mycket bred enighet i Malmö – tydligt och klart att vi visst ställer upp på den här tanken och till och med på det kortare moratoriet, inte det längre som Ilmar Reepalu senare har fört in.

Men ingenting av detta spelar någon roll om inte asylprocesserna reformeras och om inte de åtgärder vidtas som vi har räknat upp och som jag har nämnt, framför allt att häva förbudet mot att arbeta under asylprocessen. Det tycker jag att man har glömt bort i debatten i kammaren här i kväll, och det tycker jag är tråkigt. Om vi i stället hade kunnat samla

oss kring en borgerlig och kanske till och med miljöpartistisk enighet i utskottet kring de här frågorna och en gemensam reservation, då tror jag att vi hade kunnat stå upp mot regeringen i det här avseendet. Jag kan inte se av betänkandet att Miljöpartiet vill gå in för tanken att häva förbudet mot arbete under asyltiden, men det vill ni kanske.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Bostadsersättning
för asylsökande*

Anf. 201 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jo, vi vill ge möjligheter för människor – det är många som gör det redan i dag – att i ökad utsträckning arbeta under sin tid som asylsökande, absolut.

Nu lyssnade jag på Billström och hans svar på min lilla replik. Det jag hörde var att nej, det mesta blir meningslöst. Han kan inte riktigt peka på vad som skulle vara bättre om 10 % av dem som i dag uppbär bidrag för eget boende tvingas in på förläggningar, medan 90 % bara blir fattigare. Han kan inte föra i bevis att det skulle lösa de stora problem som vi är eniga om finns men som vi har olika lösningar på.

Är det så att Billström kanske egentligen vill någonting helt annat än det här? Vill Billström och Moderaterna gå ännu längre? Vill man ha stopp för flyktingmottagande totalt i vissa städer och också stopp för flyktingar som har permanent uppehållstillstånd? Vill man stänga in vissa städer totalt? Vill man avskaffa de asylsökandes rätt att få bosätta sig var de vill, att den mänskliga rättigheten inte ska gälla dem som söker asyl i vårt land? Är det detta man vill? Jag förstår inte. Om du själv säger att den här lilla reformen är meningslös, vill du då gå längre åt det här hållet? Vill du någonting annat, eller är det bara ett falskspel?

Anf. 202 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag sade inte att den här reformen är meningslös. Jag sade att den riskerar att bli meningslös. Det är en väldigt stor skillnad.

Statsrådet har tyvärr avlägsnat sig, annars skulle jag ha vänt mig till henne. Men jag gör det till Gustav Fridolin som ju är hennes supporter i den här kammaren, om än inte i just den här frågan. Om man inte genomför en reformering av asylprocessen på ett sådant sätt som skisseras i våra reservationer, anser jag att vi står inför en mycket större och allvarigare situation än vi någonsin tidigare har gjort. Då är vi riktigt på väg ut i naturen.

Jag tycker att man ska vara ärlig med varför EBO infördes 1994. Det var kaos, det var kris, det var desperation över kriget i Jugoslavien och flyktingströmmarna därifrån. Systemet infördes som ett försök att övervinna problemen med handläggningstiderna. Men systemet har vägts på våg och befunnits vara för lätt. Systemet har dömts ut därför att de negativa effekterna kan inte bortförklaras. Man kan inte säga att det som presenteras i utredningarna och de synpunkter som har framförts från socialförvaltningarna i Malmö och från de lokala kommunpolitikerna där skulle vara varmluft. Det är konkreta ting vi pratar om.

Jag vänder mig emot dem som säger att den förändring som kammaren nu kommer att besluta om i morgon, det vill säga om voteringen går som den ska, skulle vara ett dekorativt undantag. Det är någonting mycket, mycket mer än så. Det är kanske det första riktigt viktiga steget på den vandring – jag vill inte säga kanossavandring – som regeringen har att göra till dess att man inser att asylprocesserna måste reformeras.

Vi måste få kortare handläggningstider. Vi måste komma ur den brutalisering och den omänsklighet som det innebär för människor att leva i en osäkerhetssituation under så lång tid som har varit fallet under 1990-talet och en bit in på 2000-talet. Det är mitt svar till Gustav Fridolin. Läs reservationen och få ännu mer information!

Anf. 203 LUCIANO ASTUDILLO (s):

Herr talman! Jag ska inte förlänga debatten. Det mesta har sagts, framför allt av mina partivänner Göte Wahlström och statsrådet Barbro Holmberg.

Jag vill uttrycka min glädje över att regeringen lyssnat på oss som representerar Malmö och andra kommuner som under flera år haft problem med flyktingmottagandet. Det är ett mångfasetterat problem, och det finns ingen enkel lösning på det. Men just slopandet av EBO är ett viktigt steg i rätt riktning.

EBO har skapat en rad problem för den enskilde asylsökande men också för kommunerna. Vi har sett flera exempel på trångboddhet och svårigheter i skolan för barn, samtidigt som kommunerna inte märkt att det ge alla flyktingar som kommer ett värdigt mottagande.

Kanske är Bejzat, ansvarig för Islamic Center – moskén i Malmö – den som uttryckt detta på bästa sätt. Han säger: De däruppe – han menar oss i riksdagen – måste en gång för alla lyssna på oss här i Rosengård. Våra barn lever trångt, lider av sömnbrist och misslyckas i skolan. Vi måste hörsamma sådana ledargestalter som Bejzat, som driver moskén i Malmö.

EBO, som många här argumenterat för, är inget människovärdigt mottagande. Det är precis tvärtom. Att hamna trångt med boendeförhållanden som vi knappt sett maken till i Sverige på många år är inget människovärdigt mottagande.

Vissa här har hävdad att vi skickar negativa, konstiga signaler. Men vad skulle vi skicka för signaler om vi accepterade det här boendet? Vad är det för signaler vi skulle skicka om vi accepterar, och inte bara accepterar utan med ekonomiska incitament uppmuntrar, ett sådant boende?

Jag vill konkret visa vilka effekter detta har haft för Malmö när det gäller flyktingmottagandet. En del hävdar ju att Malmö vill bygga en mur runt stan. Men så är det ju inte. Mellan 1998 och 2002 tog Malmö emot 8 % av alla dem som fick uppehållstillstånd i Sverige. Malmö har en befolkning som är 3 % av de boende i Sverige. Där har ni staden som vill ringa in sig och inte vill ta emot flyktingar. Vi har visat solidaritet, trots att vi under hela denna period har haft nollavtal med Migrationsverket.

EBO har bidragit negativt till detta. Varför? Jo, därför att det sedan 1994 har funnits i genomsnitt 500 människor i så kallat EBO. Och när de väl har fått uppehållstillstånd har de inte kunnat ta sig därifrån. Ibland tvingas de, precis som Tobias Billström beskrev, bo kvar mycket längre i bostäderna hos de värdfamiljer som tog emot dem när de sökte asyl.

Det finns mycket mer som måste göras. Det handlar om information också, att se till att människor får en bra information. Genom avskaffande av EBO-bidraget kanske vi har en bättre möjlighet att möta människor. Det handlar också om att se till att de kommuner som visar solidaritet också får full kompensation för flyktingmottagandet. Här finns rapporter som pekar på att en sådan kompensation inte finns i dag.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Prot. 2004/05:46
8 december

Anf. 204 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Herr talman! Luciano Astudillo, du är väldigt glad i dag över att göra fattiga människor fattigare. Tror du på vad ditt parti säger, nämligen att bara 10 % inte kommer att flytta till eget boende? Det här löser inga problem. Det är bara ord, ingenting annat.

Du är glad för att den enda verklighet som kommer att förändras är för de 90 % som fortfarande kommer att flytta till Malmö och som ska vara fattigare och ännu mer utsatta. Vad hjälper det? Hur kan du vara glad för att du gör människorna fattigare?

Anf. 205 LUCIANO ASTUDILLO (s) replik:

Herr talman! Jag är glad att regeringen hörsammat förslaget om att avskaffa det incitament som finns till att människor hamnar i trånga bostadsmiljöer där barn drabbas av sömnlöshet och sedan misslyckas i skolan. Konsekvenserna av det här systemet har varit så totalt katastrofala för till exempel stadsdelen Rosengård. Jag är glad för att vi tar bort detta incitament.

Jag kan upprepa flera gånger om att det är 10 % som påverkas av att vi tar bort detta incitament. Det är den bedömning som regeringen gör. Det är väl bra? Låt gå. Låt oss med informationsinsatser göra det möjligt för människor att få reda på att Sverige är större än så och att det finns andra kommuner som kan bereda plats med ett värdigt boende, bra offentlig service med en bra skola och med möjlighet till arbete. Det är också en insats som jag hoppas att vi kan bli bättre på via Migrationsverkets insatser. Men detta är ett exempel. Och det är glädjande att regeringen har lyssnat på oss Malmöpolitiker i den här frågan.

Anf. 206 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Herr talman! Tyvärr är det så, Luciano Astudillo, att du inte påverkar bara 10 %. Du påverkar 100 %. Det kanske är 10 % som inte flyttar till Malmö och 90 % som flyttar till Malmö och blir fattigare. Du påverkar allihop, nio av tio, på ett sätt som jag aldrig kunde föreställa mig gör en socialdemokrat glad. Men nu kan jag konstatera att man kan bli glad av sådana saker också.

När man lyssnar på vad du säger skulle man tro att integrationsmisslyckandet, som du, ditt parti och regeringen bär ansvaret för, skulle bero på dessa människor. Det är ni som är det stora hindret för en lyckad integration. Var inte så glad. Hitta inte på syndabocker. Var lite mer modig och säg: Vi har misslyckats. Och ge dig inte på dessa utsatta människor.

Anf. 207 LUCIANO ASTUDILLO (s) replik:

Herr talman! Syndabocker kan få en märklig klang när det är en folktoppartist som säger det. Folkpartiet var ju det parti som föreslog svensktest för att människor skulle kunna få bli medborgare i det här landet. Det var det parti som sedan föreslog att man konsekvent ska ta bort sfi-bidraget för dem som hoppar av sfi-undervisningen, även för dem som mår dåligt. Det var det parti vars ledande företrädare, inspirerad av fransmännen,

*Bostadsersättning
för asylsökande*

Prot. 2004/05:46
8 december

*Bostadsersättning
för asylsökande*

föreslog ett förbud mot huvudduk i skolan. Det är det parti som i Malmö föreslår att man ska införa ett svensktest i grundskolan. Och de barn som misslyckas ska få kvarsittning ett helt år i alla ämnen. Ja, syndabockar kan få en väldigt speciell klang i den här kammaren.

Integrationsfrågan är ett stort problem här i Sverige. Men den politik som vi för innebär en individualiserad introduktion, att möta människor utifrån den erfarenhet och bakgrund som de har, att se till att de snart kommer i arbete, att också se till att vi får en bättre utbildning där man ser varje enskild individ och hjälper dem som behöver hjälp med språk att klara av undervisningen. Det är en politik som vi står för. Den politik som ni står för innebär att ni pekar ut invandrarna som syndabockar.

Kan vårt förslag som gäller EBO-bidraget göra att Malmö blir bättre på allt det som vi är rätt bra på redan i dag, tror jag att vi kan bryta segregationen och utanförskapet, men inte såsom ni gör.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 december.)

*Arbetsmarknad
och Arbetsliv*

Utgiftsområde 13

14 § Arbetsmarknad och Arbetsliv

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2004/05:AU1

Utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (prop. 2003/04:142, prop. 2003/04:152 delvis och prop. 2004/05:1 delvis).

Utgiftsområde 13

Anf. 208 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Det finns två bilder av svensk arbetsmarknad och svensk ekonomi. Båda bilderna är delar av samma verklighet men kanske med lite olika tidsperspektiv. När det gäller den ena bilden, den lite mer långsiktiga, talas det om demografiska problem, en stor mängd 40-talister som är på väg in i pension och som sedan ska försörjas. Den andra bilden är mer påtagligt näraliggande. Lite drygt en miljon människor, lite grann beroende på hur man räknar, står utanför svensk arbetsmarknad.

För många människor är det kanske något förvillande att å ena sidan höra berättelsen om att arbetskraften inte räcker till och å andra sidan studera olika kolumner och lyssna på debatter där det framkommer att över en miljon står utanför arbetsmarknaden. Man behöver inte lyssna på några debatter eftersom i stort sett alla människor i det svenska samhället har bekanta eller anhöriga som på det ena eller andra sättet har kopplingar och närhet till detta utanförskap att inte ha ett arbete att gå till.

Det är klart att vi har ett demografiskt problem på lång sikt, om man tar den första bilden. Det har under senare tid diskuterats mycket. Den stora gruppen, de tio åldersklasserna från 40-talet som representerar över en miljon människor, har fått olika former av benämningar, mer eller mindre klassiska. Ibland framställs den som någon större hög av bio-

massa, förmodligen mindre förnybar, som ska vänta på en försörjning inför framtiden. Det är om man ser det problemorienterat.

Jag tycker att det finns anledning för oss när vi lägger upp politiken, formar riktlinjer för politiken och lagar och regler, att vi drar nytta av och ser på denna grupp som en utomordentligt stor resurs.

Det skulle vara intressant att lite grann höra den socialdemokratiska talesmannen Anders Karlsson ge sin beskrivning av hur han ser på detta. Är det ett försörjningsproblem, eller är det en möjlighet för oss att dra nytta av en till en och en halv miljon människor i sina bästa år, om jag får uttrycka det så, som kan ge det svenska folkhushållet olika former av bidrag inför framtiden?

I den allians för Sverige som har formats ser jag för min del och Moderata samlingspartiet den åldersgruppen och de äldre människorna som en stora tillgång för att bygga värden inför framtiden.

Den här demografin är inte precis identisk i alla länder i Europa. I Västeuropa har man en påtaglig övervikt åt lite äldre människor. Men det finns delar i östra Europa i ett antal länder som kommit in i den europeiska gemenskapen bland de 25 medlemmarna som har en delvis annan befolkningspyramid och en annan demografi.

Det finns en unik möjlighet för oss nu, som kanske har de här problemen om 10, 15 eller 20 år, att dra nytta av den arbetskraft som finns i andra delar av Europa. När man följer pressen och läser lite grann vad som händer runtomkring i landet, och inte minst när det gäller konflikten i Vaxholm, börjar man fundera något över på vilket sätt öppenheten finns att kunna dra nytta av det. Det gäller att öka flödet av arbetskraft över gränserna och inte bara se människor i andra länder som ett hot och ett problem.

I Moderata samlingspartiet ser vi givetvis möjligheterna i att människor från andra länder ska komma hit. Vi ser rörligheten som en stor fördel. Det kunde vara intressant att få höra Anders Karlssons uppfattning i den frågan. Det handlar om att öka konkurrensen inom byggsektorn och skapa möjligheter för människor att komma över gränserna.

Herr talman! Det är klart att det är i det korta perspektivet som de flesta människor känner arbetsmarknaden. Det faktum att över en miljon människor på olika sätt och av olika anledningar står utanför arbetsmarknaden och inte går till jobbet varje dag är någonting som människor upplever olika i olika delar av landet. Men det är i stort sett samma fenomen överallt. Det är mycket besvärande.

Herr talman! Var har arbetslinjen tagit vägen? Jag ifrågasätter nämligen inte ett ögonblick det goda uppsåtet hos Socialdemokraterna. Jag är alldeles övertygad om att ni också strävar efter någon form av arbetslinje och full sysselsättning. Om det inte är fel på uppsåtet måste det rimligtvis vara fel på förmågan att förverkliga de drömmar, ideal och målsättningar ni har.

Ni har satt upp mål för den öppna arbetslösheten, 4 %. Det klarar ni inte. Det gäller inte bara i år, utan också nästa år, året därpå och året därefter verkar det vara omöjligt att nå det målet. Sysselsättningsmålet 80 % av den arbetsföra befolkningen når ni inte heller. Det är inte så att ni missar det tillfälligt i år. Det finns inga indikationer i den statistik och i de prognoser som görs att man de kommande åren ska kunna nå upp till 80 %.

På område efter område, för mål efter mål, missar ni i en av era kardinalfrågor. Den fulla sysselsättningen har varit lite grann av Socialdemokraternas – om jag får använda det ordet, herr talman – adelsmärke. Där missar ni på punkt efter punkt. Det måste vara utomordentligt besvärande. Frågan är: Var har arbetslinjen tagit vägen när nära 20 % av den arbetsföra befolkningen inte försörjer sig själv eller genom eget arbete kan hjälpa till med försörjningen av andra?

Herr talman! Det finns mycket som behöver förändras. Alliansen för Sverige har försökt att i den första reservationen formulera en ganska omfattande analys av de brister som vi ser i den nuvarande arbetsmarknadspolitiken och också peka på de möjligheter och de instrument som behöver tillföras för att klara en bättre utveckling.

Det är ingen tvekan om att vi måste bryta utvecklingen mot att allt färre försörjer alltfler. Det är en utveckling som innebär att det genomsnittligt antalet arbetade timmar hos den vuxna befolkningen successivt minskar från 760 ned till 720 timmar. Man behöver inte vara någon nationalekonom eller doktor i ekonomi för att begripa att det är ett dödligt hot mot välfärdssamhället om antalet arbetade produktiva timmar minskar år efter år.

Det kunde vara intressant att få höra någon kommentar av utskottets ordförande även på denna punkt. Jag trodde arbetslinjen var förknippad med att man skulle arbeta mer eller i varje fall inte successivt minska utbudet av de arbetade timmarna.

Vi säger från Allians för Sverige att det krävs ett helt annat samhällsklimat som bejaktar företagande och investeringar. Det krävs strategiska skattesänkningar. Det kräver, herr talman, ett utbildningssystem och en skola – en grundskola och en gymnasieskola, för att ta de två konkreta exemplen – som ser till att ungdomarna kommer ut ur skolan med kompletta betyg.

Att nära 20 % av eleverna på gymnasieskolan går ut skolan med ofullständiga betyg är ett fullständigt underbetyg åt gymnasieskolan och det systemet. Vi vet också att ofullständiga gymnasiebetyg mycket sannolikt leder till problem att komma in på arbetsmarknaden. Det dåliga skolsystemet leder till att tusen och åter tusen ungdomar döms till eller tvingas in i en situation, de första åren när de ska etablera sig i vuxenlivet, där de står utanför arbetsmarknaden.

Ni bär ansvaret, Anders Karlsson. Regeringen styr riket. Resultatet på utbildningsområdet ser vi. Där behövs det mycket stora insatser. Har Anders Karlsson någon kommentar till detta att 20 % av ungdomarna inte går ut med kompletta gymnasiebetyg? Hur ser han på det i förhållande till ungdomsarbetslösheten som biter sig fast?

Vi har i Moderata samlingspartiet en människosyn som jag tror delas av de övriga partierna i Allians för Sverige. Vi tror att de flesta människor vill arbeta och kan arbeta. Vad samhället bör kräva är att alla anstränger sig efter förmåga. Det är en ganska bra regel. Alla anstränger sig efter förmåga och bidrar då på sitt sätt till det gemensamma både genom sin egen försörjning och genom skattebetalningar till försörjning och utveckling av andra människor som inte kan klara ett eget arbete.

Det är också viktigt att vi får det goda arbetslivet. I en senare debattomgång kommer Henrik Westman att presentera ett antal förslag och idéer från Allians för Sverige.

Herr talman! Det finns många områden som vi menar är nödvändiga att angripa. Vi har ett par delar. Det gäller till exempel det totala misslyckandet som nu har diskuterats under många timmar i kammaren – jag tänker inte gå in på detta – med integrationen av första och andra generationens invandrare. Där är vi utomordentligt dåliga.

Vi har en arbetsmarknad för kvinnor som präglas väldigt mycket av de offentliga monopolen. Kvinnor i vissa utbildningsområden döms till – jag säger det, herr talman – att i stort sett hela livet, om de vill jobba med det de är utbildade för, vara i den offentliga arbetsgivarens hägn. Livsegenskapen avskaffades i Danmark år 1788. Innan dess kunde man inte flytta från godset, *vornedskabet* och *stavnsbånd* hette det.

Vi har något liknande i Sverige. Kvinnor som vill jobba inom sitt yrkesområde där det i stort sett bara finns offentliga arbetsgivare är ju bundna till detta. Här menar Allians för Sverige att det finns ett dramatiskt behov av att öppna de offentliga monopolen så att kvinnorna kan få välja mellan olika arbetsgivare.

Det skulle vara intressant att få Anders Karlssons uppfattning. Ser han problemen över huvud taget? Och om han gör det, har han några idéer till hur man skulle kunna försöka befria kvinnorna från att hela livet behöva vara hos samma kategori av arbetsgivare?

Herr talman! Sammanfattningsvis finns det utomordentligt mycket att göra inom arbetsmarknadspolitiken. Arbetsmarknadspolitiken kan inte ensam ta på sig bördan av ett stort antal saker. Då kommer den att misslyckas. Vi behöver en översyn av den. Vi behöver också en översyn av AMS och arbetslöshetskassan. Allt ska syfta till – det vill jag avsluta med – att bryta utvecklingen mot att allt färre försörjer alltfler.

Detta är ett dödligt hot mot vårt välstånd. Det är ekonomisk katastrof. Det innebär också ett utanförskap för många människor. Vi vill bryta detta, få in människor i arbetslivet och skapa en gemenskap. Då betyder människorna någonting. Då känner de ett samband med olika saker. Det begär vi mandat för.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 209 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! I den här debatten kommer folkpartiföreträdarna att tala om integrationsfrågor, Mauricio Rojas, och om jämställdhet, Tina Acke-toft. Själv ska jag fokusera på frågan om friår och några aspekter på den principiellt viktiga och mycket intressanta byggkonflikten i Vaxholm

Jag börjar med att tala om friår. Hur skapas välstånd? Det skapas genom arbete. Det är fundamentalt. Välstånd kan aldrig skapas genom ledighet. Tappar man insikten om kopplingen mellan arbete och välstånd så blir landet fattigare, lönerna lägre, pensionerna magrare och de offentliga intäkterna mindre. Friårsförslaget som finns i budgeten signalerar en helt felaktig inställning och en attitydförskjutning från att hylla arbetet och arbetets ära till att hylla ledighet och fritid.

Friåret medför lägre sysselsättning. Det konstaterade Konjunkturinstitutet redan i mars 2004, och IFAU:s utvärdering av de tidigare friårsför-söken säger samma sak. Det finns ett resonemang som leder fram till att man kan räkna ut hur mycket sysselsättningen minskar. Försiktigt räknat är det någonstans med mellan 10 000 och 11 000 människor.

Därmed blir det också mindre intäkter för det offentliga på grund av friårsförslaget. Det finns inte redovisat i budgeten. Dock blir det ungefär 4 miljarder kronor, enligt statsrådet Hans Karlsson i en interpellationsdebatt med mig. De socialdemokrater och andra som inte tror på mig kan ju i alla fall tro på Hans Karlssons siffror om att de offentliga kassorna får 4 miljarder kronor mindre på intäktssidan. Detta överdrag från 1,5 miljarder till 4 miljarder ska ställas i relation till budgeteringsmarginalen, som är ungefär 220 miljoner, det vill säga en tiondel. Friårsförslaget spräckte alltså det offentliga saldot tio gånger om.

Intressant på senare tid, förutom Hans Karlsson medgivande, är Göran Perssons de facto-besked vid frågestunden i torsdags, herr talman. Han sade nämligen att friåret ska avskaffas så fort det är infört. Statsministern säger att friår endast är möjligt att motivera med tanke på samhällsekonomin i lägen när det finns "lediga resurser på arbetsmarknaden". Han fortsätter: "I ett läge där vi skulle ha en brist på arbetskraft är det säkert svårare att se de samhällsekonomiska fördelarna."

"Om vi snart har full sysselsättning går det inte" att ha friår, enligt Göran Persson.

Det är mot den bakgrunden en intressant fråga när den fulla sysselsättningen enligt Göran Persson kommer, för då ska ju friåret avskaffas enligt samme Person.

Jag citerar Göran Persson flitigt här. I frågestunden sade han också så här: "... det just nu trillar in telegram från olika delar av landet av innebörden att sysselsättningen stiger. De kom i går från Göteborg i Västra Götaland, från Skåne och från Stockholm. Det går allt bättre för Sverige och alltfler får jobb." Jag delar inte den här positiva synen, men det är inte min poäng här.

I Malmö i måndags sade Göran Persson att Socialdemokraterna har goda förutsättningar att nå målet 4 % arbetslöshet till valrörelsen 2006. Vi vet alltså nu att år 2006 tänker sig Göran Persson och Socialdemokraterna att läget på arbetsmarknaden kommer att vara sådant att friåret tas bort.

Jag har två frågor. Den ena är till Anders Karlsson. Vid vilken precis sysselsättningsnivå anser Socialdemokraterna att de 12 000 friårspplatserna ska tas bort?

Till Ulf Holm och Miljöpartiet ställer jag denna fråga: Är Miljöpartiet informerat om att storebror, Socialdemokraterna, i vänsterkartellen redan har planerat för friårets avskaffande? Det finns inte heller några pengar anvisade i budgeten för 2006 till friår. Jag har kontrollerat den saken. Är ni alltså informerade om att friåret först ska införas för 2005 för att nästan omedelbart avskaffas 2006, Ulf Holm? Det vore intressant att höra hur ni ser på den saken.

Göran Persson är ju en tänkande varelse, och han inser naturligtvis att idén om friår i grunden är en stollig idé. Det gäller särskilt för arbetarrörelsen, som föregående talare var inne på. Vill man behålla sitt namn och inte övergå till något slags ledighetsrörelse så får man överge tanken på friår.

Jag går nu över till några principiella aspekter på byggkonflikten i Vaxholm. Den rör mycket mer än bara kollektivavtal. Den rör rättsläge, konstitutionella aspekter och olika konfliktlinjer som finns i frågan. Det

är inte alls bara de klassiska konfliktlinjerna mellan arbetsgivare och arbetstagare.

För Folkpartiets del är det bara att konstatera att ett företag som driver permanent verksamhet i Sverige bör ha svenskt kollektivavtal. Samtidigt bör inte facket tillämpa vårt inhemska regelverk så fyrkantigt att det saknar all anpassning till EU:s inre marknad och den vision som finns där om fri rörlighet för personer. Då kommer nämligen rättsliga konflikter att uppstå. Detta gäller särskilt eftersom Sverige uppenbarligen har implementerat det mest relevanta EU-direktivet i sammanhanget – det så kallade utstationeringsdirektivet – på ett delvis felaktigt och ofullständigt sätt, enligt professor Tore Sigeman i Svenska Dagbladet häromdagen.

Det enda som är helt klart i frågan är de många juridiska oklarheterna i kollisionen mellan nationell svensk rätt och EG-rätt. Jag citerar Tore Sigeman: ”I den svenska lag, som implementerat direktivet, finns en gapande lucka. Där sägs ingenting om krav på minimilön” som utstationeringsdirektivet kräver ska tydliggöras. Det gäller vare sig denna minimilön är bestämd i lag – vilket den inte är i Sverige – eller i ett allmängiltigförklarat kollektivavtal.

Han skriver vidare: ”Den svenska lösningen tillgodoser inte alls direktivets centrala syfte att göra tydligt vilka löner som ett gästande företag har att räkna med om det åtar sig uppdrag” i Sverige.

Man kan också lägga märke till att de nordiska länderna trots sin i många avseenden likartade reglering av avtal på arbetsmarknaden har implementerat EG-direktivet ganska olika. Så skulle till exempel en lettisk lön vara acceptabel i Norge, men antagligen inte i Danmark. Bara den här olikheten mellan de fyra nordiska länderna är ett tydligt tecken på att det inte alls är glasklart och självklart hur EG-rätten står i förhållande till den nationella svenska rätten.

Min poäng här är inte alls att slå fast någon viss rättslig tolkning. Min poäng är mycket blygsammare, nämligen att påpeka det ovedersägliga faktum att rättsläget är oklart och inte alls glasklart eller klockrent, som till exempel arbetsmarknadsminister Hans Karlsson och andra fackliga företrädare har hävdad.

Just genom att rättsläget är så uppenbart oklart blir också Hans Karlssons ivriga tvärsäkerhet problematisk inte bara politiskt utan även konstitutionellt, herr talman. Anledningen är att statsrådet och regeringen ställer sig på den ena partens sida i en tolkningstvist som är, och redan då kunde förutses bli, föremål för domstol – arbetsdomstolen och EG-domstolen. Statsrådets agerande kommer därmed lätt i konflikt med regeringsformens bestämmelse om rättsskipningens självständighet – regeringsformen 11:3, 7 och 8.

Folkpartiet menar att gränsen för vad facket kan kräva är att arbetsgivaren ska betala en rimlig lön som ligger inom kollektivavtalets löneintervall. Parterna kan dock näppeligen kräva av företag från ett annat EU-land en tillämpning av hela det paket av rättigheter och skyldigheter som finns specificerat i ett svenskt kollektivavtal. För att undvika många potentiella tvister i EG-domstolen bör det därför finnas ett starkt egenintresse hos båda parterna, inte minst fackföreningsrörelsen, av att själva hjälpa till att skapa en rimlig flexibilitet i reglerna om kollektivavtal på svensk arbetsmarknaden. Då kan andra EU-medborgare och EU-företag under begränsad tid och i begränsad omfattning verka här.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Arbetsmarknad
och Arbetsliv*

Utgiftsområde 13

Notera att det klassiska motsatsparet – facket mot arbetsgivarna – inte finns i fallet med letterna i Vaxholm. Det finns ingen arbetsgivarpart som med välfyllda kassor backar upp ett litet företag från Lettland. Svenska arbetsgivare i byggbranschen har ju förlorat en upphandling till dessa letter. De har föga intresse av att stödja framväxandet av en ny lettisk konkurrent. Därmed blir det en obalans i maktfördelningen på denna del av arbetsmarknaden.

Den här obalansen illustreras väl i dagens Svenska Dagbladet. Där säger nämligen en verkställande direktör i en byggfirma apropå den här konflikten: ”Fackets kamp är därför i långa delar också vår strid.” Härmed säger denne verkställande direktör, oavsiktligt måhända, att vi här har att göra med en klassisk protektionistisk konflikt mellan producenterna å ena sidan och konsumenter och skattebetalare å den andra sidan. Konfliktlinjen går alltså inte mellan fack och arbetsgivare, som man brukar se på arbetsmarknaden, utan mellan producent och konsument och skattebetalare.

Regeringen borde alltså bevaka konsument- och skattebetalarintresset i sammanhanget och inte enbart framhäva intresset hos dem som finansierar regeringspartiets valrörelse, LO med 75–85 miljoner kronor i den senaste valrörelsen och Byggnads med 4–5 miljoner förutom gratis arbetsinsatser.

Avslutningsvis vill jag understryka att vi liberaler vill ha rörlighet över gränserna för att förverkliga vår långsiktiga vision om att människor själva fritt ska kunna välja var de vill leva, bo, arbeta och semestra. Vår vision är inte att halvera några löner.

Folkpartiet står bakom att huvuddragen i svensk arbetsrätt och det som i detta sammanhang kallas den svenska modellen, det vill säga kollektivavtal i stället för detaljerad lagstiftning, minimilöner och annat, bibehålls.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 6, 11 och 27.

Anf. 210 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Sverige befinner sig på toppen av en högkonjunktur. I det läget har vi ungefär 5 % öppet arbetslösa och ytterligare nära 3 % i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det här ger ett obalansal, vilket är det uttryck vi brukar använda, på 7,9 % eller nästan 8 % i en högkonjunktur. Fastän världsekonomin tappar av lite grann räknar man med att arbetslösheten blir något lägre nästa år. Vi landar på ungefär 7 ½ % i obalansal för dem som är i åtgärder och öppet arbetslösa. Använder vi Eurostats mätmetoder vet vi att siffrorna blir något högre. Vi gömmer ju undan en del. Vi räknar inte med riktigt alla i vår statistik här i Sverige.

Vi vet också att över en miljon människor i Sverige lever på sociala ersättningar av olika slag omräknat till helårseffekter. Om vi jämför det jag skulle kalla olyckstalet, det vill säga kostnaderna för arbetslöshet och sjukskrivningar, för 1994 med det för 2004 kan vi se att år 1994 kostade arbetslösheten och sjukskrivningarna 110 miljarder kronor. År 2004 är kostnaden 190 miljarder kronor, och vi pratar om en internationell högkonjunktur.

Nästa år bedömer AMS att högkonjunkturen kommer att få genomslag på arbetsmarknaden och beräknar därför att sysselsättningen kommer att öka med ungefär 25 000 personer. Men av dessa omfattas ungefär

hälften, 12 000 personer, av friåret. Det innebär att den förbättring som vi kan vänta nästa år bara handlar om 10 000–15 000 personer, och det på toppen av en högkonjunktur.

Till den här bilden kan vi lägga integrationspolitikens misslyckanden, de stora problem som finns för människor som kommer från andra länder och har utländsk bakgrund. De har en betydligt lägre sysselsättningsgrad än vi svenskar, en betydligt högre arbetslöshet och en betydligt sämre social situation.

Vad gör socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister i det här läget? Man skriver lite i arbetsmarknadsutskottets betänkande om att man noterar att det blir lite bättre nästa år. Men var finns engagemanget? Var finns ilskan över det rådande läget hos socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister? Varför denna liknöjdhet? Varför denna passivitet?

Det verkar som om det enda man hoppas på är att den i övrigt hatade amerikanska presidenten George Bush ska stimulera den amerikanska ekonomin så att det även lyfter lite för Sverige.

Vad gör Socialdemokraterna? Om man studerar debatten under de senaste dagarna kan man se att de gör två saker. De försöker flytta fokus från detta problem till två andra områden. Det är dels Riksbanken som är boven i dramat, dels ett antal letter som håller till i Vaxholm.

De s-märkta LO-ekonomerna och AMS-cheferna stormar på DN Debatt mot Riksbanken och beskyller den för att orsaka en förlust av 50 000 jobb. Men det som gör att Riksbanken inte vågar sänka den i och för sig rekordlåga räntan på 2 % ännu mer är att svensk ekonomi inte klarar av en lägre öppen arbetslöshet än ungefär 4–5 %. Ska man följa LO-ekonomernas och de socialdemokratiska sympatisörernas rekommendationer skulle vi få en negativ ränta på -3 procentenheter. Det visar det orimliga i resonemanget.

Det är faktiskt regeringen och de som stöder regeringen i riksdagen som har ansvaret. I stället för att förändra, förnya och modernisera arbetsmarknadspolitiken och skapa bättre företagsklimat är det enda regeringen i viss mån gör att gasa på lite grann med finanspolitiken när konjunkturen går uppåt. Det innebär att Riksbanken kanske tvingas höja räntan tidigare än annars. Det är helt i enlighet med den instruktion som Socialdemokraterna har varit med om att fatta beslut om i den här kam-maren.

Låt oss ta Vaxholmsexemplet. Det är som sagt inte bara Riksbanken som är boven i dramat. Nu är även lettlandarna det. De anses nu stå för lönedumpning, brott mot den svenska modellen, hot mot fackföreningsrörelsen och jag vet inte allt ont som det här lilla företaget L&P Baltic Bygg AB orsakar. Taktiken verkar vara klar. Gör ett litet lettiskt företag med sina 20–25 anställda till den stora skiljelinjen mellan gott och ont. De 264 grå nyanserna som finns i den här bonaden ser man inte i den här diskussionen. Så mobiliserar man de egna fackliga aktivisterna och den fackliga ombudsmannakåren som utgör något slags ryggrad i det socialdemokratiska partiet.

I själva verket är det här ett mycket seriöst företag som funnits i Sverige sedan 1995. Det har bland annat byggt ett antal ambassader. Det har försökt konkurrera på den svenska marknaden i offentliga upphandlingar. Det har förlorat 24 av 25. Det har alltså inte haft så låga priser. Men det

har lyckats vinna en upphandling i Vaxholm enligt konstens alla regler. Då började karusellen.

Först vill jag poängtera en mycket viktig sak för att slippa alla möjliga slag under bälten. Vi kristdemokrater vill bevara modellen med kollektivavtal i stället för detaljerad lagstiftning som används i andra länder i Europa. Vi vill ha goda sociala villkor och en bra arbetsmiljö. Det ska gälla för alla som arbetar i Sverige. Vi tror inte heller på en arbetsmarknad där löntagarna på samma arbetsplats har helt olika villkor. Vi ska självfallet ha ordning och reda på svensk arbetsmarknad.

Men vi tror också att det krävs ett nytänkande från politikerna och fackföreningarna för att möta det nya Europa och den nya konkurrenssituationen. Det finns kanske ett särskilt stort behov av nytänkande i byggnadsbranschens fackliga organisationer som har ett ganska ålderdomligt lönesystem.

Vi kan jämföra attityderna till konkurrens utifrån när det gäller Byggnads agerande i Vaxholm och Metalls agerande i fråga om Saabfabriken i Trollhättan. I det första fallet är Byggnads i konflikt med sina fackliga kolleger i Lettland. I det senare fallet samarbetar Metall med sina kolleger i Tyskland för att lösa ett problem som har dykt upp.

I Vaxholmsfallet handlar det om ett företag från Lettland som är berett att betala minimilöner inom Byggnads avtalsområde på 109 kr per timme plus fri mat, fri logi och fria transporter för de anställda. Byggnads vägrar att förhandla och kräver 145 kr per timme som är genomsnittet för löneutvecklingen i Stockholmsregionen. Den här frågan ska nu prövas både i Arbetsdomstolen och i EU. Det är bra. Vi behöver få klarhet i spelreglerna. Vi behöver få de här sakerna prövade. Vi välkomnar det.

Men det intressanta är också att det saknas en öppenhet hos Byggnads och Socialdemokraterna, som försvarar nuvarande modell, för att öka konkurrens inom byggsektorn och stärka kompetensen hos svenska byggarbetare så att de klarar konkurrensen på det sättet.

Det är sådana här frågor som borde vara centrala i stället för att man reagerar med ryggmärgen. Det är också en ganska gammalmodig avtalsstruktur inom de fackliga organisationerna på byggnadsbranschens område. Vi vet att det handlar om mycket pengar till Byggnads. Det handlar om 8 % av lönekostnaden som ska gå till mätningavgifter. Det handlar i det här fallet om 50 000 kr i avgifter som man ska ta in om man lyckas genomföra sina avtal. Det är klart att det finns sådana drivkrafter också i den här diskussionen.

Men låt oss få detta prövat. Låt oss försöka fundera över hur vi klarar den nya situationen utan att ge avkall på att ha en sund och bra konkurrens, självklart också goda och bra villkor för alla som arbetar inom de olika branscherna.

Vi vet också att en av orsakerna till den uteblivna sysselsättningsökningen är utflyttningen av svenska jobb. Vi har diskuterat Trollhättan och Saabfabriken och många andra exempel. Företag efter företag flyttar ut sin produktion ur Sverige. Globaliseringen är ett faktum. Nationsgränserna har i många avseenden spelat ut sin roll, och ny teknologi gör att människor, information, kapital och kunskap kan flytta snabbt över stora geografiska områden. Det skapar nya förutsättningar för Sverige och vår konkurrenskraft. Det skapar nya förutsättningar för de fackliga organisat-

ionerna och för oss politiker. Men hur ser strategin ut från den svenska regeringens sida?

Det brukar sägas att kunskapen är vår viktigaste konkurrensfördel. Men Eurostat som mäter andelen anställda i kunskapsintensiva serviceyrken i de olika EU-länderna kan konstatera att inom yrkesgrupper som telekommunikation, utbildning, kultur, sjukvård, forskning och utveckling ligger tillväxten i Sverige inte alls bra till. Den genomsnittliga jobbtillväxten inom denna sektor de senaste fem åren är i Sverige 3,4 %. Sju EU-länder är bättre än Sverige. I topp ligger Irland med en tillväxt på nästan 8 %. Också i Spanien, Italien, Luxemburg, Holland, Portugal och Finland växer den kunskapsintensiva servicesektorn snabbare än i Sverige. Sveriges ställning som kunskapsland hotas och är inom några år ingen konkurrensfördel om den nuvarande utvecklingen fortsätter.

Vi saknar alltså en tydlig strategi för både företagande och sysselsättning från den socialdemokratiska regeringens sida. Alltsedan Göran Persson kom till makten har såväl närings- som arbetsmarknadspolitiken präglats av passivitet. Vi brukar skämtsamt säga att arbetslösheten är hög i arbetsmarknadsutskottet. Det kommer inga förslag till oss, och det kommer inga andra förslag till något annat utskott som förändrar den här bilden.

Vi kristdemokrater har också kritiserat det faktum att det mål som Socialdemokraterna har satt upp på 4 % öppet arbetslösa och 80 % sysselsatta i åldern 20–64 år inte fungerar. Vi har i stället föreslagit att man ska mäta andelen arbetade timmar. Det mäter de verkligt viktiga sakerna, hur mycket det arbetas i relation till befolkningen. Men även sådana förslag som är viktiga på ett övergripande plan avslås av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister. Frågan är: Varför?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 9. Reservation 9 handlar mycket om de äldre på arbetsmarknaden. Det är ett område som min kollega Annelie Enochson kommer att utveckla ytterligare. Det är också ett viktigt område att lyfta fram i dagens debatt.

Anf. 211 ANDERS WIKLUND (v):

Herr talman! Jag vill inleda med att ställa mig bakom utskottsmajoritetens förslag. Jag vill också yrka bifall till vår reservation nr 2.

Arbetslinjen är ju grundläggande i den svenska arbetsmarknadspolitiken. Huvuduppgiften är givetvis att matcha arbetslösa med lediga jobb men också att prioritera aktiva åtgärder framför passivt kontantstöd. Arbetslösa som inte hittar ett arbete ska naturligtvis erbjudas utbildning, praktik eller i vissa fall en subventionerad anställning som förbättrar deras förutsättningar att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Sverige har också traditionellt satsat en stor andel av medlen som används till arbetsmarknadspolitiken på aktiva åtgärder. Aktivlinjen i arbetsmarknadspolitiken har varit framgångsrik, utan tvekan. Den bidrog verksamt till den mycket låga arbetslösheten och det höga arbetskraftsdeltagande som vi hade i Sverige under både 70- och 80-tal.

Lika framgångsrik har den dessvärre inte varit på senare tid. Men så är också arbetsmarknadsläget i dag mycket annorlunda och svårare jämfört med tidigare med lägre sysselsättning, högre arbetslöshet och minskat arbetskraftsdeltagande i befolkningen.

Man kan nog säga att utvecklingen har varit ganska dramatisk. Med början under krisåren 1992–1993 när massarbetslösheten drabbade Sverige har vi haft obalans på 6–8 % som har bitit sig fast på arbetsmarknaden. Andelen sysselsatta är i dag mindre än på flera decennier. Om vi därtill lägger ökningen av antalet förtidspensionärer och långtidssjukskrivna under 90-talet så framträder bilden av ett samhälle där tyvärr alltför många människor inte tycks platsa i arbetslivet.

Utanförskapet har förvisso många ansikten. Klasstillhörighet har alltid spelat en avgörande roll för risken att drabbas av arbetslöshet, men i växande utsträckning kan vi se att människor också sorteras efter kön, etnicitet och ålder.

Utmärkande för dagens arbetsmarknad är de högre trösklarna in i arbetslivet som för många grupper försvårar etableringen på arbetsmarknaden. Inte minst gäller det människor med besvär och nedsatt arbetsförmåga. Och det är en grupp som tyvärr växer. I SCB:s arbetskraftsundersökningar har andelen av arbetskraften som klassificeras som arbetsförmögen ökat från ca 150 000 personer i början av 90-talet till i dag ca 400 000 personer. I rapporten om ohälsan och sysselsättningen som LO:s ekonomer lämnade för inte så länge sedan gör man bedömningen att det i dag finns minst 200 000 personer som inte får plats i arbetslivet på grund av nedsatt arbetsförmåga men som ändå skulle kunna göra en arbetsinsats förutsatt att deras arbetskraft efterfrågades.

Herr talman! Diskrimineringen på arbetsmarknaden är omfattande med ökad segregering och utanförskap för stora grupper av befolkningen som följd. Vad är problemet? Är det arbetsmarknadspolitikens fel? Nej, knappast. Den ofta berättigade kritik som riktas mot brister i tillämpningen av befintliga regelverk har väldigt lite relevans för de aktuella arbetslöshetsproblemen. Visst kan de arbetslösa sökaktiviteter förbättras, och nog kan arbetslösa sökradier såväl geografiskt som yrkesmässigt säkert vidgas och bli större. Arbetsförmedlingarnas uppföljning och kontroll kan säkert bli bättre. Det har faktiskt också blivit bättre.

För att arbetslöshetsförsäkringen ska behålla en hög grad av trovärdighet och legitimitet måste dess roll som omställningsförsäkring stärkas. Det är givetvis viktigt att regelverken tillämpas. Men det måste faktiskt också finnas jobb att erbjuda för att aktiviteterna ska bli framgångsrika. I annat fall får vi ett annat men lika allvarligt trovärdighetsproblem att hantera, nämligen ett urholkat förtroende för samhällets vilja och förmåga att se till att alla medborgare tillförsäkras ett arbete. Vi får inte glömma bort att arbetslöshetsproblemen har både en utbuds- och en efterfrågesida.

Teorier om sökaktiviteter och sökbeteende har under senare tid fått en mera framskjuten plats i utformningen av arbetsmarknadspolitik. Den enskildes egna aktiviteter och stöd till självhjälp är centrala inslag i dagens arbetsmarknadspolitik. Jag tycker inte att tyngdpunktsförskjutningen är fel, men om den skulle leda till en ökad individualisering av problem som i grunden är orsakade av en otillräcklig arbetskraftsefterfrågan blir det problematiskt.

Herr talman! Faktum är att det inte finns något i dag som tyder på att utbudspolitik har blivit mindre effektiv, snarare tvärtom. Arbetskraftsutbud och kompetens finns. Men hur är det med arbetskraftsefterfrågan?

En fingervisning om det kan man få om man studerar utvecklingen av antalet lediga platser anmälda till arbetsförmedlingen och andelen företag som uppger att de har svårigheter att finna lämplig arbetskraft. Det tycks faktiskt som om ett trendbrott inträffade under 90-talet då antalet lediga platser och bristtalen minskade kraftigt jämfört med 70- och 80-talen.

Det skulle faktiskt kunna tyda på en generellt svagare arbetskraftsefterfrågan i ekonomin under 90-talet. Mycket talar för att det är så.

Under loppet av 80- och 90-talen har det ekonomisk-politiska landskapet förändrats i grunden. Varken EU-medlemskapet eller liberaliseringen av marknaderna, en självständig riksbank eller låginflationsmål som prioriterats har underlättat en politik för full sysselsättning.

Det har blivit svårare att få fram resurser för att motverka arbetslöshet och stimulera efterfrågan i ekonomin. Här spelar de stabiliseringspolitiska regelverken en roll. Nuvarande utformning av utgiftstaket i statsbudgeten och balanskraven i kommunsektorn har gjort det svårare.

Samtidigt har konkurrenstrycket och lönsamhetskraven i ekonomin och näringslivet skärpts genom den pågående internationaliseringen. Det driver på effektivitets- och produktivitet utvecklingen i arbetslivet.

Utvecklingens sociala konsekvenser är påtagliga. När arbetsplatserna strömlinjeformas och arbetskrav och arbetstempo ökar minskar efterfrågan på och utrymmet i arbetslivet för människor som inte motsvarar de högre ställda kraven.

Servicefunktioner och lättare arbetsuppgifter som tidigare erbjöd reträttplatser för både äldre och arbetskraft med reducerad arbetsförmåga rationaliseras bort eller "outsourcas" och bildar nya kärnverksamheter i nya företag. Konsekvenserna av den utvecklingen blir högre trösklar in i arbetslivet och färre reträttplatser på arbetsplatserna. Utsorteringen och utslagningen från arbetslivet ökar.

Det är, kort sagt, inte arbetsmarknadspolitikens misslyckande som är orsaken till det dystra arbetsmarknadsläget. Detta till trots borde utvecklingen på arbetsmarknaden ge oss anledning att fundera över hur arbetsmarknadspolitikerna på ett mer offensivt sätt skulle kunna bidra till att öka arbetskraftsefterfrågan för grupper som har de största svårigheterna att få jobb på den reguljära arbetsmarknaden. Det gäller till exempel arbetshandikappade och personer med nedsatt arbetsförmåga, långtidsarbetslösa och långtidssjukskrivna, äldre, utlandsfödda och ungdomar.

Borde inte till exempel anställningsstöd, och kanske också marginella sysselsättningsstöd, kunna användas i betydligt större omfattning? Trots att behoven är så mycket större i dag är antalet anställda med anställningsstöd oförändrat jämfört med hur det såg ut i Sverige på 70- och 80-talen.

Ibland får man intrycket att vi inte skulle ha råd att arbeta eller att låta andra människor arbeta. Timmar som inte arbetas kan ju inte fördelas och inte heller finansiera vård, skola och omsorg. Därför borde vi se till att alla människor får bidra.

Herr talman! I höstens budgetöverenskommelse genomför samarbetspartierna omfattande satsningar på barnfamiljer, på kommunsektorn och på skattesänkningar för att öka rättvisan i samhället, men också för att fler ska få jobb. Samtidigt tillförs arbetsmarknadspolitikerna ökade resurser för programverksamhet som stärker aktivlinjen och arbetslinjen i arbetsmarknadspolitikerna. Det är jättebra.

Sammantaget innebär överenskommelsen en kraftfull generell stimulans av efterfrågan i ekonomin. Jag är ganska övertygad om att satsningarna leder till fler jobb och lägre arbetslöshet. För grupper som står längre från arbetsmarknaden behövs även i fortsättningen en effektiv arbetsmarknadspolitik som banar väg för deltagande i arbetslivet. Målet måste ju ändå vara att alla som kan och vill ska arbeta.

2000-talets arbetsmarknad är spegelbilden av 2000-talets ekonomi och arbetsliv. Dagens aktiva arbetsmarknadspolitik utformades i allt väsentligt mot bakgrund av en arbetsmarknad och ett arbetsliv som såg mycket annorlunda ut. Den var utformad för att fungera effektivt på en arbetsmarknad som präglades av mycket låga arbetslöshetsnivåer och där arbetslösheten främst påverkades av konjunkturvariationer och efterfrågan. På dagens arbetsmarknad, som kännetecknas av väsentligt högre arbetslöshetsnivåer och med ett betydligt större inslag av strukturella faktorer, kommer den här arbetsmarknadspolitik till korta.

Behovet av förnyelse i arbetsmarknadspolitik är stort. Utmaningarna av välfärdspolitik till följd av framtida demografiska förändringar när färre ska försörja fler ställer frågor om arbetskraftsutbud och arbetskraftsefterfrågan i främsta rummet.

Vi behöver fler i arbete och fler arbetade timmar i ekonomin om vi ska klara att uthålligt finansiera välfärdsåtagandena i framtiden. I en långsiktig politik för arbete måste förutsättningar skapas som gör det möjligt för alla medborgare att få en plats i arbetslivet och bidra efter förmåga.

Därför tycker vi att arbetsmarknadspolitikens mål och medel behöver utredas i ljuset av förändrade arbetsvillkor och de nya inslagen på 2000-talets arbetsmarknad.

Anf. 212 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Vi har alltså på toppen av en högkonjunktur kostnader för sjukskrivningar och arbetslöshet på 190 miljarder. Sedan Vänsterpartiet började samarbeta på allvar med regeringen har antalet arbetade timmar i relation till antalet invånare gått tillbaka.

I den reservation som Anders Wiklund har skrivit till dagens betänkande står det: Regeringens mål om högst 4 % öppet arbetslösa och minst 80 % sysselsatta ter sig alltmer avlägsna. Det skriver Anders Wiklund i en högkonjunktur. Då borde man åtminstone närma sig målen, men de är alltmer avlägsna.

För ett vänsterparti, som Anders Wiklund företräder, är det ju resultatet som räknas. När ska Anders Wiklund bli arg på allvar? När ska han börja ta i? Det är ju ett kapitalt misslyckande som Anders Wiklund och Vänsterpartiet har varit delaktiga i. Vilket ansvar tar Anders Wiklund för detta?

Anf. 213 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande är problemet omfattande. Det är inte bara i Sverige vi har bekymmer med att klara sysselsättningen och arbetslösheten. Vi har det i hela Europa. Det har att göra med hur det ekonomisk-politiska landskapet har förändrats.

Vi lever i en låginflationsekonomi i dag, där inflationsmålet prioriteras framför sysselsättningen. Till detta är vi nödda och tvungna. Det för-

svårar kampen mot arbetslöshet och för full sysselsättning. Den politiken blir svårare.

Därför måste man lite ödmjukt konstatera att så ser förutsättningarna ut, så ser problemen ut. Hur ska vi hantera det?

Jag tror att vi bör försöka hitta nya vägar, givet de förutsättningar som råder i dag. Jag tror att arbetsmarknadspolitiken behöver ses över för att vi ska hitta nya vägar med arbetsmarknadspolitikens hjälp så att vi kan se till att framför allt de grupper som står längst från arbetsmarknaden kommer in i arbetslivet. Därav Vänsterpartiets reservation.

Vi är inte alls nöjda, men vi inser problemen. Jag konstaterar bara när jag lyssnar till de borgerliga partiernas anföranden och förslag att det inte finns några förslag som skulle kunna lösa de problem som jag har beskrivit i mitt anförande. Tyvärr finns det inte heller från den borgerliga kanten några konkreta förslag som löser problemen på kort sikt.

Anf. 214 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi ska notera i protokollet att Anders Wiklund säger att den regering han stöder inte har några förslag. Den enda slutsats han drar av detta är att det är okej eftersom oppositionen inte har något bättre förslag.

Om nu vi inte har några bra förslag, frånta inte Vänsterpartiet ansvaret. Under de sex år – 1998–2004 – som man samarbetat med regeringen – Socialdemokraterna och Miljöpartiet – har man inte lyckats få ett större antal arbetade timmar i relation till befolkningen.

Vi har en arbetslöshet på 8 %, inklusive dem som är i åtgärder, på toppen av en högkonjunktur. Anders Wiklunds recept för att lösa detta är att tillsätta en utredning för att se över målen med arbetsmarknadspolitiken. Det är fantastiskt.

Man saknar lite av den revolutionära glöden hos de gamla kommunisterna. Anders Wiklund har en del att lära av Kalle Larsson och Lars Ohly, men inte ens de verkar vara revolutionära på arbetsmarknadspolitikens område.

Anf. 215 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur det är med den revolutionära glöden, men jag kan konstatera att vi under några år har haft en lågkonjunktur – inte bara i Sverige utan i Europa. Under lågkonjunkturer brukar det hända saker med arbetslöshet och sysselsättning, så också den här gången. Vi har fått en högre arbetslöshet och en lägre sysselsättning.

Nu är tillväxten på gång. Nu är det fart i ekonomin. Den budgetöverenskommelse samarbetspartierna träffat kommer att se till att det blir en ökad efterfrågan som förstärker den goda konjunkturen, och därmed kommer också fler jobb.

Det jag försöker påpeka i vår reservation är att vi har ett problem som är strukturellt och som är betingat av hur ekonomin fungerar i dag. Det problemet har vi gemensamt i alla partier, och jag kan konstatera att man från den borgerliga sidan inte har några som helst lösningar på det.

Jag tror att vi behöver se över en rad olika verktyg för att försöka hitta lösningar. Vi behöver se över arbetsmarknadspolitiken, både mål och medel. Vi behöver också fundera över inflationsmålet och de stabili-

seringspolitiska regelverken för att hitta lösningar så att vi kan se till att leverera det vi lovar, nämligen full sysselsättning och en låg arbetslöshet.

Det är ingen lätt uppgift. Jag känner ödmjukhet inför den uppgiften. Det gör tydligen inte Stefan Attefall.

Anf. 216 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Anders Wiklund konstaterar att arbetslösheten är för hög, att obalanstalen är för höga, att människor i växande utsträckning sorteras på arbetsmarknaden, att arbetsförmågan ökar, att ohälsan ökar – minst 200 000 människor har nedsatt arbetsförmåga – och har samarbetat med regeringen för att utforma en politik med dessa resultat i sex år. Det är ju Anders Wiklund och hans parti som har administrerat denna situation. Under sex år har ni hållit på, och detta är resultatet. Det blir bara sämre och sämre.

Anders Wiklund säger att det har blivit svårare att få fram mer pengar till a-politiken, arbetsmarknadspolitik. Ja, men varför har ni inte gjort någonting åt det? Det är ju ert ansvar. Det är ni som har varit med och skrivit på budgetöverenskommelserna. Det är ingen annans ansvar i denna kammare annat än socialdemokraters, vänsterpartisters och miljöpartisters.

Stå inte här och ta avstånd från att det har kommit mindre pengar till arbetsmarknadspolitik! Det är resultatet av era egna ansträngningar. Om ni var drönare eller gick hem när förhandlingen skedde vet jag inte, men det är ert eget ansvar.

Du sade nyss, Anders Wiklund, att det finns behov av en ny arbetsmarknadspolitik, en arbetsmarknadspolitisk start. Varför har ni inte satt i gång med det då? Ni har hållit på i sex år. Det är ert ansvar att det inte har blivit någon ny arbetsmarknadspolitisk start, ingen annans. Spring inte ifrån ansvaret!

Nu kommer jag dock till en fråga som Anders Wiklund tog upp, som var en ljusglimt i anförandet men som jag också skulle vilja att han besvarar. Anders Wiklund sade: Det måste finnas jobb att erbjuda. Just det! Det måste finnas fler arbetsgivare. Hur, Anders Wiklund, ska det bli fler jobb att erbjuda? Och säg nu inte att Riksbanken ska sänka räntan med ¼ %. Det är inte där problemet sitter. Hur ska vi få fler företag, och hur ska vi få fler arbetsgivare? Ett svar, tack!

Anf. 217 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Ja, vi har problem med ohälsan, och det har vi haft ett antal år. De problemen försöker vi tackla på lite olika sätt. Det har tidigare i dag i kammaren debatterats ett förslag om ekonomiska drivkrafter som kammaren har fattat beslut om och som kommer att träda i kraft den 1 januari 2005. Det är ett exempel på hur vi försöker arbeta mot ohälsan. Det har också genomförts en rad andra åtgärder, och andra åtgärder är planerade.

Det händer alltså saker när det gäller ohälsan. Just nu pekar också alla prognoser på att de åtgärder som redan är beslutade faktiskt också biter. Nu minskar sjukskrivningstalen i Sverige.

När det gäller jobb att erbjuda sade jag i mitt anförande att det i den budgetöverenskommelse vi har träffat görs en kraftfull satsning för att öka efterfrågan och aktiviteten i ekonomin under kommande år. I kombi-

nation med den uppgång vi har i ekonomin kommer det att leda till, det är jag helt övertygad om, att vi får en ökad efterfrågan på arbetskraft och fler lediga jobb att erbjuda de arbetslösa.

Vad jag försökte säga om arbetsmarknadspolitiken och behovet av förnyelse var att vi fortfarande har en situation där många befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden, av olika skäl, och där en generell efterfrågestimulans kanske inte biter som vi tänkt oss. Då behöver man en arbetsmarknadspolitik som är offensiv och som med lite nya medel och verktyg kan hjälpa till att öka arbetskraftsefterfrågan även för de grupperna så att även de kommer in och får fotfäste på arbetsmarknaden.

Det måste ändå vara bättre att vi satsar resurserna på aktiva åtgärder som leder till att människor får jobb än på passivt understöd. Så skulle jag vilja att arbetsmarknadspolitiken utformades. Det arbetar jag och mitt parti för, och det hoppas vi också få genomslag för så småningom.

Anf. 218 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Hela uppläggningsen av anförandet är ju att arbetsmarknadspolitiken är bra. Det är den övriga politiken som är dålig. Omvärlden är inte bra – det är Anders Wiklunds hela upplägg.

Anders Wiklund säger att budgeten i övrigt kan ge en ökad efterfrågan som ska göra att fler anställs. Men i nästa mening säger han: Men en generell efterfrågan kanske inte löser problemen, och då måste man ha arbetsmarknadspolitik gentemot specifika grupper.

Ja, men då kvarstår ju frågan, Anders Wiklund: Var finns de företagare som ska ta beslutet att jag vill anställa en person eller tio personer ytterligare? Var finns de som ska starta nya företag? Vad har Vänsterpartiet – och för övrigt hela regeringen, men nu riktar jag mig enbart till Vänsterpartiet – för politik för att få fler människor att ta beslut om att anställa andra människor? Vad har ni för politik för att få människor att starta företag som kommer att erbjuda jobb?

Det är den stora frågan, och den har ni inget svar på. Det är också den fråga som Anders Wiklund själv ställde tidigare. Det måste finnas jobb att erbjuda – ja, men tala om hur de ska komma till, Anders Wiklund! De kommer inte till genom att Riksbanken drar i en spak eller genom att ni underbalanserar budgeten lite mer nästa år än vad ni gör i år.

Anf. 219 ANDERS WIKLUND (v) replik:

Herr talman! Det du refererar till i mitt anförande, Carl B Hamilton, handlar om att det måste finnas jobb att erbjuda också dem som står långt ifrån arbetsmarknaden och som har svårt att hitta jobb vare sig tiderna är bra eller dåliga. Det är därför vi behöver en arbetsmarknadspolitik i morgon som ser lite annorlunda ut än den vi haft tidigare.

Då måste man börja fundera över hur vi använder våra pengar. Borde vi inte kunna använda anställningsstöd, sysselsättningsstöd och marginala sysselsättningsstöd för att se till att de människor som i dag har väldigt svårt att komma in på arbetsmarknaden får en chans och ett fotfäste på den reguljära arbetsmarknaden och i arbetslivet? Det borde vara en uppgift för arbetsmarknadspolitiken med hänsyn till hur arbetsmarknaden har förändrats och förutsättningarna försämrats för de här grupperna.

Det är vad jag försökte säga i mitt anförande om arbetsmarknadspolitik. Gårdagens arbetsmarknadspolitik var bra för gårdagens arbetsmarknad. I dag ser arbetsmarknaden annorlunda ut, och då behöver vi en ny arbetsmarknadspolitik.

Anf. 220 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 18 och 29. Jag står givetvis bakom övriga centerreservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till de två.

Jag började med att fundera lite grann över vad ordet ”marknad” innebär i det här sammanhanget. Vi talar om arbetsmarknad. För mig handlar arbete och marknad här om liv och rörelse. Det händer saker och ting. Det är aktörer som köper och säljer. Det sluts köpeavtal.

Sedan gick jag över till att fundera på vad det är för aktörer som finns här. Ja, det finns säljarna, de som på den här marknaden vill sälja sin arbetstid. Det är ungefär 4,3 miljoner människor. Därtill kommer ett antal, cirka en miljon, som står utanför, som står bredvid och tittar och inte får vara med, som inte får pröva vingarna, som inte får ta de där första skären ut på den blanka is som arbetsmarknaden också kan vara.

Jag ville belysa den här frågan också ur deras synvinkel. Vad kan vi göra för att underlätta för dem?

Herr talman! Sedan finns de andra aktörerna, köparna, de som ska ha behov av de här arbetstagarnas, de här arbetssäljarnas tjänster. Här finns de stora företagen. De klarar sig ganska bra. De kan köpa i Sverige. Men de kan också gå ut i andra länder och köpa på en annan marknad där priserna kanske ser annorlunda ut. Där kanske också andra relationer på arbetsmarknaden ser annorlunda ut.

Sedan finns de lite mindre företagen. Några av dem träffade jag i måndags. De kallar sig för ett gäng som har gjort Gnosjöupproret. Det var ett gäng glada gossar. Det var inga kvinnor med i det gänget, men de var kampvilliga. De kämpar för att få en arbetsmarknad som fungerar så att de kan driva sina företag vidare.

De sade allihop, från skohandlaren från Anderstorp till dem som driver tillverkningsföretag: Javisst, det är roligt att anställa. Det är det bästa vi vet när företaget går så bra att vi kan anställa fler. Vi vill ha många människor. Vi vill erbjuda dem jobb och en bra arbetsmiljö, för det vet vi att vi har i våra företag. De har låga sjuktal och allt möjligt. Men det är fel regler, och reglerna är alldeles för många för att de ska våga ge sig på att anställa.

Dessutom har det kommit in en annan faktor på den här arbetsmarknaden. Det är omvärlden som tränger sig på. Helt plötsligt är inte Sverige den lilla väl omgärdade ön där vi kan vara överens på den här lilla arbetsmarknaden. Vi ser nu byggkonflikten i Vaxholm. Helt plötsligt visar det sig att det finns andra aktörer som kommer in även på vår marknad, som kommer in och vill vara med och dela på våra kakor.

Att de stora företagen har rört sig utanför vårt land och varit ute och tafsat på andra håll har vi inte märkt på samma sätt tidigare, mer än ett antal bönder som har fått se att mjölkpriserna och köttpriserna har sjunkit, ett antal industriarbetare som har blivit av med jobbet för att de stora företagen har lagt ut sin verksamhet i andra länder. De har märkt det. Men inte de som har rört sig på den interna svenska arbetsmarknaden.

Sedan har vi också ett fenomen som kallas för *jobless growth*, tillväxt utan arbete. Det är någonting som finns både i USA och i Europa. Det är ganska ofta de stora företagen som bidrar till detta. De tjänar pengar, de har bra vinster, och det beror till dels på att de köper den billiga arbetskraften på andra marknader än i Europa. De kan också skjuta över en hel del av sina kostnader på de mindre företagen.

Det är alltså i de mindre företagen som jobben slås ut, inte i de stora, nu när Ericsson, Electrolux och andra har flyttat ut ur landet. Då ser det helt annorlunda ut på den svenska arbetsmarknaden också. De människor har blivit av med sina jobb. Hur ska vi hantera den här marknaden? Hur ska vi se till att reglerna blir annorlunda?

På kort sikt kan man göra insatser för att få AMS att ändra sitt arbets sätt. Man kan göra mycket tidigare insatser för människor som blir arbetslösa. Man kan lägga de stora resurserna ute på arbetsförmedlingarna, där det ska finnas människor som kan ta hand om de arbetslösa med en gång. Varför ska man behöva gå i hundra dagar innan man får ordentlig kontakt med en arbetsförmedlare?

Är du sjuk säger människor: Har du inte fått någon hjälp inom 14 dagar är risken att du blir institutionsbunden. Du blir alltså van vid att vara hemma i stället för att gå till jobbet. Det är säkert samma sak för de arbetslösa, även om man inte har forskat på samma sätt på det området. Man vänjer sig vid att man kan leva ett ganska bra liv på a-kassa.

Men så säger inte reglerna i a-kassan. Och det är många som har blivit uppmärksammade på det nu när man börjar ifrågasätta vilka som har rätt till a-kassa. Det ska vara en omställningsförsäkring. Då ska det verkligen vara det. Och det ska vi följa upp och kontrollera.

Men vi måste samtidigt ge människor en möjlighet att påverka sin situation. Då måste de få hjälp och stöd. Det ger man dem bäst när de är i början av arbetslöshetsperioden, innan de har hunnit vänja sig, innan de har tappat självförtroendet och inte riktigt vet om de vågar söka fler jobb. Jag har fått så många nej att jag inte orkar ett nej till. Se till att stötta dem i början av arbetslöshetsperioden! Låt inte så lång tid gå! Det kan vara ett ganska enkelt och ganska kortsiktigt sätt att jobba.

Men sedan måste vi, precis som Anders Wiklund har sagt tidigare, se över hela arbetsmarknadspolitiken. Gör vi rätt saker? Och gör vi fel saker, varför fortsätter vi då att göra det? Det vore väl bättre om vi i så fall ändrade på vårt sätt att arbeta och på våra regler så att det fungerade bättre i det sammanhang vi befinner oss i nu. Vi kommer inte att lämna EU. Även om vi skulle göra det kommer verkligheten inte att lämna oss. Det här är så som det ser ut.

Centerpartiet har i sin partimotion valt att lyfta fram några grupper som är speciellt utsatta. Det handlar om de arbetshandikappade. Det är en grupp som i dag inte får göra sin insats i samhällslivet. Många av dem går arbetslösa trots att de väldigt gärna skulle vilja göra en insats. Vi säger: Höj lönebidragen från 13 700 kr, ett belopp som har legat still sedan 1992, alltså i tolv år, till 17 700 kr. Då har AMS sagt att man kommer att hamna på en lönenivå där väldigt många hamnar, och då skulle det bli fler arbetsgivare som vågar anställa människor med handikapp som har svårt att klara sig på arbetsmarknaden.

Det är över huvud taget en möjlighet som vi borde utnyttja mycket mer. Några talar om undanträngningseffekter. Ja, det kanske behövs

undanträngningseffekter för att man ska upptäcka de här människorna och deras resurser.

Sedan har vi ett gäng som är ganska svårhanterat. Det är de som är arbetsföra men inte anställbara, de som försäkringskassan säger nu är ni färdigrehabiliterade till. Ni kan gå ut på arbetsmarknaden. Men det finns ingen arbetsmarknad att gå ut till. Och arbetsförmedlingen säger: Javisst, men du är inte anställbar. Det finns ingen som vill anställa dig. Och så hamnar de här människorna mellan två stolar.

Jag har sett en bild. Den såg ut som ett dike, där de här människorna ramlar ned. Och det finns ingen myndighet som har fått det uttalade ansvaret för detta. Bara en sådan sak tycker jag är ganska allvarlig. Och jag tycker för min del att det skulle vara ett ganska självklart ansvar för arbetsmarknadsmyndigheterna. Är man inte sjuk utan arbetsför ska man också få hjälp att komma in på arbetsmarknaden. Men då ska man också kunna få det här stödet, kanske med ett lönebidrag eller någon annan form av anställningsstöd.

Det här är viktiga frågor. Unga och äldre, det finns många som är diskriminerade på arbetsmarknaden, och flera frågor har tagits upp tidigare här.

Men man kan ibland också bli bekymrad över hur regeringen prioriterar sin tid och sina resurser. I dag har tre regeringsledamöter deltagit tidigare i debatten. Men när det gäller det här området, som handlar om arbetsmarknaden, som handlar om ungefär en tredjedel av statsbudgeten, som handlar om ungefär fem miljoner människor har man inte tid, eller också har man inga idéer att komma och redovisa.

Det vore kanske bra om man från Socialdemokraternas sida i utskottet tog sig en funderare och lämnade lite idéer från den debatt som arbetsmarknadsutskottet nu för i kammaren så att vi kanske kan få lite mer att göra även i vårt utskott.

Anf. 221 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Den här budgetpropositionen är framförhandlad gemensamt av Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet. Därför är det väldigt mycket bra i den. Man kan alltid ha en del synpunkter. Det har jag givetvis. Men i det stora hela är det en stor framgång, och vi har ju haft budgetsamarbete i sex år nu.

Carl B Hamilton tog upp en diskussionspunkt innan om hur vi skapar nya jobb. Hela budgeten är ju ett försök att skapa jobb, självklart är det så. Men Sverige bestämmer inte ensamt läget, därför att vi har en internationaliserad ekonomi. Därför styrs vi också av saker som händer i vår omvärld. Det måste vi ta hänsyn till. Det är en förändring jämfört med för 20 år sedan, då den här kammaren faktiskt hade mycket större inflytande på hur man kunde nå högre sysselsättningstal och kunde laborera med olika faktorer.

Vi har i budgeten sett till att till exempel avskaffa arvs- och gåvoskatten. Vi tillför nya resurser till vård, skola och omsorg genom att ge mer pengar till kommuner och landsting. Vi tog förra veckan fram regel-förenklingar för småföretagare, vilket var en framförhandlad effekt av budgetuppgörelsen.

Vi vill på olika sätt försöka skapa fler arbeten i samhället. Det är naturligtvis det som är syftet. Vi har också lyckats väldigt bra, även om vi naturligtvis inte är nöjda.

Vi vet att vi har en internationaliserad ekonomi. Titta på länderna runtomkring! Jämför Sveriges arbetslöshetssiffror med övriga EU-länders! Då är det inte så mycket att skämmas över. Då har vi klarat oss förhållandevis väl, trots det politiska och ekonomiska läge som råder i världen. Men vi måste göra mer – det håller jag fullständigt med om. Och alla förslag till hur vi ska göra det bättre är välkomna.

Jag ställer däremot inte upp på den borgerliga alliansens förslag om att det bästa sättet är att sänka ersättningsnivåerna. Jag håller inte med om att det är det bästa sättet att skapa fler jobb i Sverige.

Jag ställer upp på sysselsättningsmålet, det vill säga att 80 % av befolkningen i åldern 20–64 år ska ha reguljär sysselsättning. Det är vårt mål, och det är ett bra mål.

Tyvärr tenderar arbetslösheten fortfarande att ligga på en alltför hög nivå. Det är ett problem för samhället, men framför allt är det ett problem för den enskilde. Det är ett gissel och får i många fall mer eller mindre katastrofala följder för honom eller henne. Då måste vi ha resurser.

Ett av förslagen är därför att vi ska satsa på 20 000 nya arbetsmarknadspolitiska platser. Vi vill se till att den som tyvärr blir arbetslös inte bara ska ställas på gatan och bli helt utanför, utan ska försöka få en plats så att man kan vidareutveckla sig själv, att man kan studera och försöka hänga sig kvar i samhället. Det tror jag är väldigt viktigt.

Det är inte min favoritsysselsättning att ha flera AMS-platser – det erkänner jag. Men jag inser att det är det bästa som vi kan erbjuda just nu, och då måste vi gå vidare med det.

Miljöpartiet har en del synpunkter när det gäller de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Vi har lagt fram ett förslag om att vi ska ha en omställningsersättning för att stärka den enskilda individens möjligheter att bestämma hur insatsen ska kunna komponeras. Det innebär att medborgaren, som vi kallar brukaren, ska stå i centrum för all offentlig verksamhet och att medborgarens ställning, inflytande och möjligheter att påverka sin egen situation ska stärkas. Det tror vi är väldigt bra. Inom just arbetsmarknadsområdet innebär det att den arbetslöse själv efter bedömt behov bestämmer över sina insatser. Jag tror att det är ett sätt att utveckla de arbetsmarknadspolitiska insatserna i samhället, som skulle kunna förändra AMS inställning.

En annan fråga är att vi borde satsa mer på sociala arbetskooperativ. Ett socialt arbetskooperativ är, fru talman, en fristående sammanslutning av personer som samverkar för att tillgodose behov av arbete och social gemenskap genom ett samägt demokratiskt företag. Det är ganska vanligt i många andra europeiska länder, och vi borde satsa mer på det här i Sverige. Vi tycker därför att regeringen borde utveckla detta, genomföra en kartläggning av de hinder som i dag finns inom AMS för att utveckla detta mer och komma med förslag på hur man skulle kunna undanröja dessa.

Det är den enda reservationen jag har i detta betänkande, fru talman, och jag yrkar bifall till reservation 16 under punkt 7. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi kan sätta i gång detta arbete.

*Arbetsmarknad
och Arbetsliv*

Utgiftsområde 13

Det efterfrågades också fler nya idéer inom arbetsmarknadspolitiken. Det är det vanliga: Vi måste ha nya idéer. Ja, då har vi kommit med en ny idé. Men genast tycker inte Carl B Hamilton om det, utan han säger att det leder till Sveriges totala förfall och att vi kommer att förlora BNP-tillväxt i en oerhört stor omfattning. Jag pratar naturligtvis om friåret.

Friåret kan vara en ny möjlighet. Samtidigt kritiserar den borgerliga alliansen detta och säger att det finns alldeles för många som är sjuka och arbetslösa, att en miljon lever på bidrag och så vidare och att vi inte gör någonting.

Vi gör någonting nu! Vi måste försöka förhindra att fler blir sjuk-skrivna. Vi måste ha ett arbetsliv som fungerar. Vi måste se till att satsa på förebyggande arbete.

Det innebär i detta fall att en person ska kunna bli friårsledig om han har varit hos en arbetsgivare i minst två år. Då får man ledigt mellan tre och tolv månader och får 85 % av a-kasseersättningen under denna tid. Samtidigt släpper man in en arbetslös person, helst långtidsarbetslös, invandrare eller andra prioriterade grupper – men det är inget totalt krav – under denna tid för att få jobb, för att den personen inte ska tappa fotfästet på arbetsmarknaden.

Det är ett utmärkt försök, som vi har haft i två års tid i tolv kommuner. Vi har nu i budgeten sett till att det ska utvecklas till att gälla i hela landet, eftersom det har varit en sådan succé. Det är kanske inte det perfekta sättet, men det är *ett* nytt förslag, som den borgerliga alliansen borde se med lite mer positiva ögon på. Men när vi väl kommer med ett nytt förslag är det en massa fel på det också.

En sak som få har lyft fram i debatten om friåret är någonting som den borgerliga alliansen väldigt ofta brukar prata om, nämligen möjligheten till ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Ja, friåret innebär detta. I snitt har de personer som tagit ut friårsledigt under försöksperioden varit anställda i 16 år hos samma arbetsgivare. Då har man verkligen fastnat hos samma arbetsgivare. Nu ger vi dessa personer en chans att söka ny sysselsättning. 22 % har utbildat sig, och 26 % har startat nytt företag och så vidare. Chansen att göra något nytt ökar rörligheten på arbetsmarknaden. Det borde man se positivt på, vilket vi från Miljöpartiet naturligtvis gör.

Det finns fler punkter som jag skulle vilja ta upp, nämligen frågan om arbetstidsförkortning. Det ska genomföras ett försök från och med nästa år som vi i budgeten har avsatt pengar till, för att utvärdera om förkortad arbetstid kan ge bättre hälsoeffekter på arbetsmarknaden. Det är ett område som inte är utvecklat och inte är ordentligt studerat. Därför har vi satt i gång detta projekt, som ska pågå under två års tid från och med nästa år. Därför har vi i budgeten avsatt en mindre summa pengar för en sådan försöksverksamhet. Vi tror att det är väldigt viktigt.

Slutligen, fru talman, har vi föreslagit en rad åtgärder när det gäller olika områden inom arbetsmarknadspolitiken. Vi har till exempel inom integrationsområdet lagt förslag om prova-på-platser. Det är ett ytterligare sätt att försöka förbättra integrationen på den svenska arbetsmarknaden. Vi vet alla i den här kammaren att vi har problem med det och har svårt att hitta bra lösningar. Det går för sakt – det är vi överens om, men ingen av oss har mirakelreceptet. Detta är ytterligare ett försök att hitta ett sätt. Från och med den 1 februari nästa år sätter vi i gång prova-på-

platser just för personer som saknar eller har begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv. Det är tyvärr ofta invandrade grupper.

Vi har också förslag inom ungdomspolitiken och inom äldrepolitiken. Eftersom min talartid är slut får jag be alla att läsa utskottets betänkande.

Anf. 222 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Det hedrar Ulf Holm att han åtminstone försöker försvara den ekonomiska politik och arbetsmarknadspolitik som socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister har lagt fram. Ulf Holm meddelar oss att hela budgeten är ett försök att skapa jobb. Om det är försöket, hur är då resultatet? Efter sex år som Ulf Holm och Miljöpartiet har samregerat, samarbetat, med Socialdemokraterna ser vi att antalet arbetade timmar i relation till befolkning har minskat.

Ulf Holm säger att vi styrs av omvärlden. Hur ser omvärlden ut just nu? Jo, det är en högkonjunktur. Det har varit två högkonjunkturer under de sex åren och en lågkonjunktur. Under denna högkonjunktur efter sex år med Ulf Holm som en av dem som har styrt politiken har vi alltså en öppen arbetslöshet på 5 % och i åtgärder ungefär 3–8 %!

Nu vet vi att Ulf Holm mer gillar friår än arbete, men syftet med budgeten var att skapa jobb. När ska Ulf Holm bli så upprörd att han gör något åt den rådande situationen?

Nu säger Ulf Holm att han inte tror att det finns något mirakelrecept. Vi är nöjda om han praktiserar de befintliga recepten. Det finns gott om sådana i både oppositionens alternativ men också runtom i länder som har lyckats bättre än Sverige.

Använd vanliga recept. Det behövs inga mirakelrecept.

Anf. 223 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag hävdar bestämt att det tyvärr inte finns några mirakelrecept längre. Skulle det ha funnits något sådant hade det sett annorlunda ut.

Personligen vill jag inte ta friår nu. Jag är ganska nöjd med mitt förtroendeuppdrag just nu. Jag känner mig inte alls utsliten eller trött. Men jag tror att personer som har slitit hårt och länge på en arbetsplats mår bra av ett friår. Det gynnar faktiskt Sverige i det långa loppet att vi har en befolkning som mår bra och tycker att det är skoj att gå till jobbet. Det är långsiktigheten.

Jag hävdar bestämt att vi med den budget som vi lägger fram tillsammans försöker skapa fler arbeten. Det är en bedömningsfråga om vi lyckas eller inte. Jag tror bestämt att det med de borgerligas förslag skulle gå sämre. Därför är jag nöjd med det förslag vi har lagt fram.

Anf. 224 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Problemet är att Ulf Holm, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna är ganska nöjda, trots att vi har 8 % av svenska arbetskraften öppet arbetslös eller i åtgärder. Det är precis det som är grundproblemet. Det finns en förnöjsamhet över politiken. Så länge man klarar valet, så länge man håller fackföreningarna någorlunda lugna, och så länge allt är någorlunda lugnt är man nöjd. Men de arbetslösa får inte den uppmärksamhet de förtjänar.

Ulf Holm pratar om att vi har lyckats ganska bra jämfört med omvärlden. Det beror på vad man jämför med. Starta 1994–1995 och se på utvecklingen i många länder sedan dess. Det är många länder som har utvecklats bättre. En del har haft sämre förutsättningar än Sverige. Andra har haft bättre förutsättningar.

Det går inte att jämföra med tyskarna som har sina speciella problem och fransmännen som drar ned snittet ganska mycket. Men ta länder som till exempel har lägre öppen arbetslöshet än Sverige: Danmark, Irland, Cypern, Luxemburg, Ungern, Österrike, Slovenien, Storbritannien, USA och Japan. Lägg därtill att vi har ruskigt många i arbetsmarknadspolitiska åtgärder jämfört med dessa länder. Då är det fler länder som ligger bättre till än vi.

Vilka ska vi jämföra oss med? Jag vill att Sverige ska vara en toppnation med hög sysselsättning och låg arbetslöshet. Jag är inte nöjd, men tyvärr verkar Ulf Holm vara alltför nöjd.

Anf. 225 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Stefan Attefall efterfrågar att jag ska vara mer förbannad och arg. Jag vet inte om det är bästa receptet för att komma på bra idéer för hur man ska agera inom politiken. Jag kan mycket väl bli arg, men det brukar jag oftast bli på EU och inte när det gäller de arbetslösa i Sverige. Men jag kan nog få upp ångan ordentligt också.

Det är klart att man inte är nöjd när det finns flera hundra tusen som är arbetslösa i landet. Då kan man aldrig vara nöjd. Men vi jobbar hela tiden på att försöka få ned de siffrorna. Nu står vi i en situation där ekonomin faktiskt går fruktansvärt bra. Vi har en hög tillväxt i Sverige. Storföretagen och många företag går jättebra. Konkurserna minskar och så vidare. Ändå skapas inte nya jobb. Det är en ny situation, som inte kan belastas majoriteten i riksdagen. Det är lite förmätet att säga att det är vi som genom beslut har skapat den situationen. Nej, det tycker jag absolut inte att man kan säga. Därför försöker vi med olika medel att skapa fler arbetstillfällen genom att lägga fram en budget som går ihop.

Vi har också satsat 100 miljarder de kommande åren på infrastruktur i Sverige, det vill säga skapa jobb genom att bygga järnvägar och vägar och så vidare.

Anf. 226 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Det sista Ulf Holm sade var en hopplöshetens litania: Vi jobbar på. Ekonomin går jättebra. Men det finns inga jobb. Vi har inget recept.

Låt mig ta upp frågan om friåret. Det tyckte Ulf Holm var en ny idé. Men det räcker inte att idéer ska vara nya. De ska också vara bra. Det är helt fel att det har varit en succé. IFAU har utvärderat detta. Det vet Ulf Holm. Det har varit en mycket kritisk utvärdering.

Det är inte alls någon ökad rörlighet på arbetsmarknaden. De personer i dessa län och kommuner som har använt sig av friåret har inte bidragit till någon ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Det är religion och kvacksalveri som Miljöpartiet ägnar sig åt i denna fråga. Kvacksalveriet kommer från det Ulf Holm var inne på, nämligen att hindra potentiellt sjuka människor genom att ge dem ett friår. Ska det sitta byråkrater och bedöma olika människors potentiella sjukbenägenhet? Ulf Holm vill

inrätta kvacksalveri i systemet. Människor som mår dåligt ska få läkarbesök, behandling och eventuellt rehabilitering. De ska inte ha miljöpartistiskt kvacksalveriarrangemang.

Jag ställde en fråga i mitt huvudanförande beträffande avskaffandet av friåret. Göran Persson har flaggat för att det ska avskaffas år 2006. Det ska inte finnas friår när arbetsmarknaden är i en god situation. Jag upprepar min fråga om Miljöpartiet har informerats av Göran Persson om planerna. Varför finns det inte angivet något om 2006 i budgeten?

Anf. 227 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Carl B Hamilton tar upp att det inte är någon succé. Det får stå för Carl B Hamilton. Jag skulle nog vilja kalla ett förslag där vi har lagt fram att vi ska avsätta 12 000 heltidsplatser i hela landet från och med den 1 januari och där det redan finns 14 000 ansökningar för en succé. Jag tror att ganska många anser att det är en succé. Inte minst de som har fått friårsledighet och de som har fått en ny arbetsplats under den tiden anser att det är ett förbaskat bra förslag som är värt att pröva.

Det pågår utvärderingar. Den utvärdering som Carl B Hamilton tar upp handlar om första delen utifrån ett arbetsmarknadspolitiskt perspektiv. Syftet med friåret är inte främst arbetsmarknadspolitiskt. Det är en frihetsreform som får goda effekter även på arbetsmarknadspolitiken. Det läggs av de anledningarna fram under det här avsnittet i budgeten.

Till våren ska Arbetslivsinstitutets utredning om hälsoeffekterna av friåret komma. Vinster i form av minskad stress och färre sjukskrivningar ska där belysas. Den är mycket mer intressant utifrån Miljöpartiets synpunkt eftersom vi argumenterar att vi tror att friåret är bra i förebyggande syfte för personer som känner att de börjar bli utslitna på sin arbetsplats och vill göra något annat under en begränsad tid. Det är människor i den gruppen som det här gäller, i stället för att vi ska låta dem fortsätta att jobba och jobba tills de blir sjukskrivna. Då gör det ingen nytta vare sig för dem själva eller för samhället i stort att bli sjukskrivna.

Carl B Hamilton ser inte den intäkten. Den existerar inte i hans värld, det vill säga de positiva välfärdsvinsterna, ökad livskvalitet och en bättre budget på lång sikt.

Anf. 228 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Nu tycker jag att Ulf Holm får skärpa sig. Jag har ställt samma fråga två gånger, och nu gör jag det en tredje gång. Jag undrar om det finns ett svar på frågan om Miljöpartiet är informerat om att Socialdemokraterna och Göran Persson, på det sätt som han har beskrivit i denna kammare, avser att år 2006 ha avskaffat friåret? Finns det några pengar i budgeten år 2006 avsatta för ett fortsatt friår? Finns det ett svar på den frågan, Ulf Holm?

Anf. 229 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Från och med år 2005 blir det permanent i hela landet, och vi har inte för avsikt att avskaffa det 2006. Jag har inte hört statsministern uttrycka något sådant, men det är möjligt att han har sagt så. Den här budgeten är faktiskt en kompromiss efter samarbete mellan tre partier, och det är möjligt att statsministern har den här uppfattningen utifrån hans situation, men låt oss se vad effekterna blir när alla tre partier disku-

terar frågorna – framför allt om det när vi ser utvärderingarna och hur friåret fungerar i hela landet finns någon anledning att ompröva friåret ur någon aspekt. Jag tror inte det. Jag är fortfarande fast övertygad om att vi kommer att se de positiva effekterna och att de kommer att sprida sig. Därför tar jag väl statsministerns uttalande med en nypa salt.

Anf. 230 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Ulf Holm sade i sitt anförande att han tyckte att vi skulle satsa mera på sociala arbetskooperativ. Det tycker också jag är ett väldigt bra sätt att få ut fler människor i arbete, människor som står väldigt långt från arbetsmarknaden. Men jag undrar om du kan utveckla de här idéerna lite mera. Vad är det för insatser på arbetsmarknadsområdet som Ulf Holm räknar med måste ske för att det ska bli lite mera fart på det här med sociala arbetskooperativ, så att fler människor kan få komma ut och få möjligheten till ett demokratiskt arbete, där de kan få göra en insats efter den förmåga som de har?

Anf. 231 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag berörde inte det så mycket i mitt tal, för jag vet att en av mina partikolleger senare kommer att ta upp detta i sitt tal. Men jag kan mycket väl utveckla detta.

Framför allt handlar det om att stötta sociala arbetskooperativ för att de ska kunna utvecklas. De ska byggas upp på annat sätt än till exempel med vinstintresse. Man skulle kunna använda det inom AMS verksamhet på ett helt annat sätt än man gör i dag. Det blir en lite annan inriktning än den som vi har i dag.

Detta finns också med i den utredning om Samhall som gjordes av Arbetslivsinstitutet. Både Kommunförbundet och Landstingsförbundet har varit inne på linjen att man borde utveckla detta och ge det större möjligheter än vad man gjort i dag, för att på så sätt öka möjligheterna för sociala arbetskooperativ.

Vårt syfte är först att vi vill att regeringen ska kartlägga vilka regeländringar som är nödvändiga och vilka hinder som behöver tas bort för att vi ska kunna gå in på denna linje.

Jag tror att Margareta Andersson och jag står väldigt nära varandra i den frågan, och vi skulle kunna ha ett stort utbyte i arbetet för att hjälpa regeringspartiet att inse fördelarna med sociala arbetskooperativ.

Anf. 232 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Tack för det svaret! Också jag tror att vi kan samarbeta mera om det här med sociala arbetskooperativ.

Ulf Holm tog också upp en fråga som gällde arbetstidsförkortningen. Jag vill vinkla den frågan på ett lite annorlunda sätt. Hur ser Ulf Holm på att arbetet inte är slut efter åtta timmar? Vi har i princip åtta timmars arbetsdag, men väldigt många jobbar både betald och framför allt obetald övertid. Vi har 24-timmarsmyndigheten, och vi ska ständigt vara nåbara. Det gäller inte bara oss riksdagsledamöter utan också väldigt många andra människor.

Många individer har alltså inte några gränser för arbetstiden. Hur ser Ulf Holm på det problemet? Det är en annan fråga än att förkorta arbets-

tiden för den som har ett väldigt väl avgränsat arbete. Också detta är ett problem, inte minst ett hälsoproblem, som jag ser det.

Prot. 2004/05:46
8 december

Anf. 233 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag kan faktiskt dela den oron som vi ser på arbetsmarknaden. Alltfler tar jobbet med sig hem, och arbetsgivaren anser att man alltid ska vara anträffbar. Man kan också själv som arbetstagare gilla sitt jobb så pass mycket att man tar det med sig hem. Jag tror inte att det är nyttigt i längden att jobba alltför mycket utan man måste också ha ett liv bredvid sitt arbetsliv.

Vi var tidigare inne på att vi måste få hela livspusslet att gå ihop. Det måste vara arbete, det måste vara någon fritidssysselsättning, och det måste vara familj i en kombination för att man ska få en hög livskvalitet.

Jobbet spelar en stor roll, och på den direkta frågan hur man kan laborera med detta åligger det givetvis arbetsgivaren och kanske de fackliga företrädarna ett stort ansvar att jobba med de här frågorna tillsammans för att förhindra övertid och oreglerad arbetstid eller i det kanske positiva fallet att arbetstagaren tar med sig sitt jobb hem alldeles för mycket.

Anf. 234 ANDERS KARLSSON (s):

Fru talman! Knappast någon i det här landet har under den senaste tiden kunnat undgå turerna kring eventuella uppsägningar på Saabs fabrik i Trollhättan. De som jag har varit i kontakt med har varit mycket oroliga.

För många trollhättebor har det senaste halvåret varit en tid då de kastats mellan hopp och förtvivlan. Frågor de ställer sig är många som: Är det du eller jag som mister jobbet? Kan vi bo kvar i Trollhättan? Måste vi sälja huset om vi blir arbetslösa?

Fru talman! Vem som helst av oss kan förstå att en sådan situation är mycket påfrestande – många av oss har dessutom varit i den. Det är då det är skönt att veta att det finns ett skyddsnät omkring oss – att vi kan känna trygghet – i den utsatta situation som vi hamnar i om vi blir arbetslösa. En trygghet som leder till att jag vågar kasta mig ut på arbetsmarknaden igen för att konkurrera om ett nytt arbete.

Men när det där arbetet inte på en gång löser min situation är det viktigt att vi har en fungerande arbetslöshetskassa och en ersättning som man kan leva ett drägligt liv på – även om man blir arbetslös. Det vet alla som någon gång har drabbats av att inte ha något jobb att gå till och att inte känna den där självklara samhörigheten med jobbkompisarna.

I Moderaternas värld är det tungt att drabbas av arbetslöshet. Inte nog med att du blir av med jobbet – med allt vad det innebär – utan a-kassan ska dessutom sänkas till 75 % och därefter till 65 % efter 100 dagars arbetslöshet. Men inte nog med det – Moderaterna vill också införa en bortre parentes efter 300 dagars arbetslöshet.

För de metallarbetare på Saab i Trollhättan som riskerar att bli arbetslösa blir det dubbla pålagor om de – i värsta fall – blir av med jobbet.

Fru talman! Nu ser vi att arbetsmarknadsläget förbättras och arbetslösheten sjunker. Den öppna arbetslösheten är 4,9 % av arbetskraften, och antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program uppgick i oktober till 129 000 personer. Det är bra att så många har påbörjat någon form av vidareutbildning för att kunna möta framtidens arbetsmarknad.

*Arbetsmarknad
och Arbetsliv*

Utgiftsområde 13

Vi ser också att långtidsarbetslösheten är klart lägre än för ett år sedan. Detta är viktigt för dem som varit arbetslösa länge – för dem är det en oerhörd lättnad att vara tillbaka på arbetsmarknaden igen.

Våra mål är tydliga och högt satta; alla som lever i Sverige ska ha samma rättigheter och skyldigheter – men också samma möjligheter.

Precis som det tidiga industrisamhället misshushållade med våra begåvningsreserver genom att utestänga barn ur arbetarklassen från utbildning och vissa yrken, leder förminskningen av människor med invandrarbakgrund till ett slöseri med våra gemensamma tillgångar.

Därför påbörjas den 1 februari nästa år ytterligare en åtgärd i form av prova-på-platser för att underlätta för invandrare att komma ut i arbetslivet.

Den ekonomiska tillväxten i Sverige är stark, den starkaste i Europa. Dock är arbetsmarknaden fortfarande svag men förväntas stiga nästa år.

Konjunkturinstitutets senaste barometer visar att industrikonjunkturen har fortsatt att förbättras under tredje kvartalet i år. De konstaterar också att exporttillväxten i Sverige är mycket stark. Enligt Konjunkturinstitutets generaldirektör Ingemar Hansson kan vi räkna med en sysselsättningsökning med början nästa år och med fortsättning 2006. Och de är inte ensamma i sin bedömning. Också AMS prognos för 2005 som presenterades i förra veckan visar att de nästa år räknar med att arbetsmarknaden kommer att förbättras. Ja, vi kan nu se att företagen börjar efterfråga arbetskraft. Även om det inte går så fort som vi önskar kommer arbetslösheten att sjunka och sysselsättningen att öka med 25 000–30 000 personer.

Men det är en sak som oroar oss, och det är att antalet fast anställda minskat medan antalet tidsbegränsade anställningar har ökat. Det är en varningsklocka som vi måste lyssna till och ta på största allvar.

Jag vill med kraft understryka vikten av åtgärder för att motverka en fortsatt utveckling av detta slag. Därför förbereds nu en departementskrivelse som kommer att remissbehandlas i början av nästa år.

Fru talman! När det gäller målet för den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken råder det inga som helst tvivel om vad det är som gäller. Det handlar om att få en väl fungerande arbetsmarknad där de arbetslösa ska få jobb så fort som möjligt, och om de inte får jobb ska de omfattas av bra arbetsmarknadsåtgärder. Det handlar också om att se till att företagen får tag i den kompetens de behöver för att utveckla och expandera sina verksamheter eller hitta vikarier i samband med föräldraledigheter. Jag talar med andra ord om matchningen mellan arbetslösa och lediga jobb som vi så ofta diskuterar, inte minst i denna kammare.

Som jag inledde med är det också viktigt för dem som drabbas av arbetslöshet att kunna känna sig trygga trots att de plötsligt står utan jobb. De ska ha en ekonomisk trygghet i form av en hög a-kassa.

Men vi står inför en stor utmaning. Det gäller att skapa förutsättningar för att alla delar av landet och hela den potentiella arbetskraften ska få del av den positiva utvecklingen framöver. Det är angeläget att utjämna skillnaderna i arbetslöshet och sysselsättning mellan olika regioner och olika grupper av människor liksom att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Som ett led i detta gör regeringen en förstärkning av dag- och veckopendlingsstödet från och med den 1 februari 2005.

Fru talman! Låt mig säga några ord om vad några av de andra partierna i riksdagen anser om den nuvarande arbetsmarknadspolitiken.

Moderaterna anser till exempel att det finns en partipolitisk styrning av AMS. De vill ha en enhetsmyndighet där länsarbetsnämnderna avskaffas – mer centralisering och mindre decentralisering. Med andra ord är mer Stockholm och mindre regionalpolitik en direkt konsekvens av detta.

För vår del anser vi att vikten av dialog måste betonas liksom betydelsen av lokalt och regionalt inflytande i arbetsmarknadspolitiken. Ju närmare människorna besluten fattas, desto starkare blir delaktigheten.

Moderaterna menar också att sänkt ersättning minskar antalet arbetslösa, att sänkt ersättning minskar den genomsnittliga arbetslöshetsperioden och att en bortre parentes får fler i arbete.

Här är skillnaden i politiken: Vi socialdemokrater tror på människorna och deras förmåga. Moderaterna vill ge mer piska och mindre stöd.

Folkpartiet å sin sida anser att regeringens mål om 80 % sysselsättning är otillräckligt. De vill att områden där färre än 60 % arbetar ska förklaras som sociala krisområden. Jag skulle därför gärna vilja fråga de folkpartister som befinner sig här i kammaren just nu: Hur många av er skulle vilja bo i ett socialt krisområde? Vad tror ni att en sådan benämning gör med de människor som redan bor där och som säkert har andra problem utöver att de ska pekats ut som några krakar som bor i ett krisområde?

Folkpartiet går dessutom ett steg längre än sina blåaste kamrater i den borgerliga alliansen och föreslår att AMS ska läggas ned helt och hållet och ersättas av en mindre myndighet. Leijonborgs partibröder tror att privata arbetsförmedlingar, bemanningsföretag och specialinriktade förmedlingar kan lösa de problem vi har med arbetslösheten i dag.

Enligt Kristdemokraternas förslag ska den försäkrades avgift stiga vid högre arbetslöshet. Det innebär att egenfinansieringen i arbetslöshetsförsäkringen ska höjas. Med andra ord påstår Kristdemokraterna att det är den arbetslöses eget fel att han eller hon är arbetslös. Själv har jag svårt att tro att dessa förslag leder till att företagen börjar investera mer, som ju är grunden för att öka antalet arbetstillfällen.

Fru talman! Vi är många socialdemokrater här som vet hur det känns med hot om uppsägning från en anställning. Det är svårt att sova, man oroar sig för ekonomin och helt plötsligt är hela ens trygga värld satt i gungning. Det är i sådana situationer som det är viktigt att veta att det finns en väl fungerande arbetsförmedling som hjälper till så att man snabbt får ett nytt jobb eller en chans att omskola sig.

Arbetsmarknadspolitikens inriktning under det kommande året och framöver bygger på att man förhindrar att arbetslösheten breder ut sig. Därför har vi i våra förslag i budgeten föreslagit åtgärder för att skapa fler jobb och för att utveckla och stärka välfärden.

Alla ska ha rätt till en god välfärd. Trygghet och rättvisa är inte någonting som bara ska omfatta ett fåtal utan ska gälla för alla. Arbetslösheten ska fortsätta att bekämpas, och tryggheten måste finnas där oavsett om du vill vara barnledig, om du blir sjuk eller utan jobb.

Därför vill vi ha ordning och reda i ekonomin och en bra arbetsmarknadspolitik, och vi tar avstånd från den allianspolitik som sätter sänkta

skatter före bra arbetsförmedlingar och trygga ersättningar till sjuka och arbetslösa. Och vi säger nej till att låta de ekonomiska orättvisorna växa och tryggheten urholkas.

Fru talman! Till sist är det genom trygghet och klara regler som människor frigörs och kan vara med och skapa ett samhälle där alla har en plats.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 235 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Om man inte kände till hur det förhåller sig i samhället uti Sverige utan bara lyssnade på Anders Karlsson, skulle man ju få intrycket att det är väldigt bra. Det är nästan kusligt att höra skillnaden mellan den retorik han presenterar här och de många, många problem på både kort och lång sikt som flera av oss från den borgerliga alliansen har varit inne på.

Jag deltog inte i replikskiftet med de så kallade samverkanspartierna, men jag lyssnade på det och funderade över vilken uppbackning den regeringspolitik som Anders Karlsson och hans Socialdemokrater för har. Och jag måste säga: Bevare mig väl! Lite grann kan man nästan förstå att politiken, eller bristen på politik, blir som den blir med sådana medregerande partier.

Anders Karlsson svarade egentligen inte på någon fråga, utan hans viktigaste uppgift blir att kritisera. Han sade att Moderata samlingspartiet föredrar piska. Anders Karlsson, jag gav uttryck för en uppfattning, nämligen att Moderata samlingspartiet har uppfattningen att de flesta människor vill jobba och att de flesta människor kan jobba. Och i ett samhälle där vi alla ska hjälpas åt måste de flesta som kan och vill jobba också jobba. Det är den enkla sanningen från Moderata samlingspartiet. Jag kan inte alls begripa det som Anders Karlsson för fram här.

Jag ställde ett par frågor till Anders Karlsson. Det kan ju vara bra att det blir lite debatt och meningsutbyte. Vad har Anders Karlsson för uppfattning om problemet som beskrevs som ett köttberg – 40-talisterna? Är det ett försörjningsproblem eller en tillgång? Kan Anders Karlsson se någon möjlighet att svara på någon del av detta?

Beträffande arbetslinjen kan jag säga att när det är över en miljon människor som står utanför arbetsmarknaden är det väl ganska uppenbart att flera av oss börjar fråga: Vilken politik driver Socialdemokraterna aktivt för att hävda just arbetslinjen?

Anf. 236 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska svara på de två frågor som Anders G Högmark har ställt till mig. Alla måste väl inse att uttalandet om köttberg var olyckligt. Men det får stå för den person som har gjort uttalandet. Det åsyftade de människor som kommer att gå i pension efter 2005.

Den demografiska kurvan ser likadan ut i hela Europa, i Amerika och ännu värre i Japan. I de västländer som har en hög levnadsstandard har man ett bekymmer med den demografiska kurvan. Det är likadant i Sverige.

Vi kan också konstatera, inte minst efter Ingemar Hanssons föredragning för utskottet, att det finns potentiella krafter i samhället som ska

kunna lösa problemen med den. Det beskrev han mycket bra. Han räknade upp sju punkter, som jag inte har i huvudet i dag, för att kunna lösa detta. Det är inget problem. Om vi bara vill ta oss an den här problematiken kommer vi att klara av det långsiktigt.

Arbetslinjen är självklar. Det har den alltid varit inom socialdemokratien. Det är därför som vi vidtar så oerhört många åtgärder i dag. Det är därför som vi satsar ytterligare 6–7 miljarder i budgeten till arbetsmarknadspolitiken. Detta kan man jämföra med Moderaternas sänkning med 10,7 miljarder. Det är också en ekvation, och du kanske ta hjälp av Carl B Hamilton som är ekonom för att räkna ut om det ger fler jobb att man sänker nivån i fråga om arbetsmarknadspolitiken.

Jag har en fråga. Det står i reservation 1 i betänkandet:

”Ett omfattande program genomförs för att få människor i arbete genom bl.a. översyn och en mer sysselsättningsfrämjande utformning av reglerna för arbetslöshetsförsäkringen och andra delar av socialförsäkringssystemet”.

Vad menar Moderaterna och alliansen – är det med A eller a? – med denna skrivning? Det är min fråga till Anders G Högmark?

Anf. 237 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Vid betygssättningen kommer det säkert att bli A. Det kan jag börja med.

Jag vill gärna ge Anders Karlsson det erkännandet att jag tycker att det är bra att han konstaterar att det finns möjligheter att se på 40-talsgenerationen som en möjlighet. Informera gärna finansministern om detta. Hans uttalande speglade en människosyn och en syn på äldre arbetskraft som var skrämmande.

Sedan kan Anders Karlsson komma och säga att Moderata samlingspartiet vill satsa något mindre på a-kasseersättningen. Ja, vi vill sänka den med fem respektive tio procentenheter. Vi från Moderata samlingspartiet kommer aldrig att konkurrera med Socialdemokraterna om nivåerna. Däremot kommer vi att konkurrera på allvar när det gäller att få människor i jobb.

Det verkar på något sätt som om utskottets ordförande Anders Karlsson inte vill vidkännas att över en miljon människor i vuxen och arbetsför ålder inte har en möjlighet att komma till jobbet. Sedan hävdar han att Socialdemokraterna driver arbetslinjen.

När man lyssnar på inlägg från Anders Karlsson, från Vänsterpartiet och från Miljöpartiet, de tre samverkande partierna eller vänsterkartellen, får man ganska klart för sig varför så många hundra tusen människor som inget hellre vill än att komma till ett arbete inte gör det. Det är på grund av den politik som bedrivs. Det är verkligheten.

Sedan vill jag avslutningsvis säga att jag har en väldigt stor tilltro till, känsla för och förhoppning att det ska gå utomordentligt bra för Saab och den svenska fordonsindustrin. Jag tror att det finns ett gemensamt intresse från Sverige, svenska partier, den svenska regeringen och den svenska riksdagen att agera så att svensk fordonsindustri får en chans att verka. Jag är alldeles övertygad om att det som mest lugnar dem som hotas är att det förs en näringspolitik och en skattepolitik som gör att det är intressant för svensk fordonsindustri att verka och arbeta och även att man köper dess produkter. Vi kan tycka vad vi vill om olika bilar och

bilmärken, men om inte deras produkter köps är det klart att de heller inte kommer att klara sig.

Anf. 238 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Anders G Högmark ställde egentligen inte någon fråga till mig nu. Han gjorde en del påståenden. Men jag kan konstatera att han inte svarade på min fråga vad man menar med det som man skriver i reservation 1 på s. 126.

Han säger att man ska sänka a-kasseersättningen med 5 % respektive 15 %. En lågavlönad får ca 2 800 kr mindre per månad i ersättning jämfört med vad man får i dag med den socialdemokratiska regeringens politik. Det är på marginalen man tar ytterligare 2 800 kr för de människor som redan i dag har det jättetufft. Jag ser inte logiken i den fördelningspolitiken. Samtidigt säger man att man ska sänka skatterna för dem som har det väl beställt, du och jag, Anders G Högmark. Det är moderat fördelningspolitik.

Anf. 239 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att under de tio år som Socialdemokraterna nu har styrt har kostnaderna för arbetslöshet och sjukskrivningar ökat från 110 till 190 miljarder. Vi är uppe på samma nivå, om vi mäter antalet arbetade timmar i relation till befolkningen, nu som då. Vi är mitt i en högkonjunktur. 8 % är öppet arbetslösa eller befinner sig i åtgärder.

Och vad är Anders Karlssons svar på den problematiken? Jo, Anders Karlsson är ganska nöjd. Men han säger att nästa år blir lite bättre. AMS säger i sin statistik att man beräknar att 25 000 nya jobb skapas. Men hälften av dem tillkommer på grund av friåret, som vi debatterade tidigare. Det handlar alltså om bara 10 000–15 000 nya jobb. På toppen av en högkonjunktur kommer vi fortfarande att ha runt 7 ½ % öppet arbetslösa och människor som befinner sig i åtgärder. Jag förstår inte varför Anders Karlsson och Socialdemokraterna är så nöjda.

Om oppositionens förslag är så korkade som Anders Karlsson vill göra gällande, vad har man då för recept? Ja, vi har hört att det kommer en departementspromemoria som man har snackat om i många år om hur man ska försöka få fler att jobba heltid kontra deltid. Men det löser ju inte de grundläggande problemen. Varför är Anders Karlsson nöjd? Varför är inte Anders Karlsson mer upprörd och lägger fram förslag för att förändra utvecklingen och för att få fler människor i arbete? Det engagemanget skulle jag vilja se, inte ett engagemang i att försvara en struktur som inte fungerar. Resultatet talar sitt språk, Anders Karlsson. Ni har misslyckats.

Anf. 240 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle inte vilja säga att vi har misslyckats. Men vi har inte lyckats fullt ut. Ingen socialdemokrat, inte ens jag, är nöjd förrän vi har full sysselsättning. Och det har kännetecknat socialdemokratisk politik under alla år. Det är målsättningen, och vi ska komma dit.

Sedan har vi en förändrad värld i dag jämfört med vad vi hade tidigare. Det har Ulf Holm försökt att beskriva. Vi har en global ekonomi, och det som är överställt arbetslösheten är inflationsmålet i dag. Det kan

vi tycka mycket om, men det är så. Och det kan det enskilda landet Sverige inte göra så mycket åt därför att vi har en global ekonomi.

Man ska inte dra upp historier. Men Stefan Attefall talade ju om vad som har hänt under tio år. För ungefär tio år sedan var det en borgerlig regering, och jag ska inte prata om hur ekonomin och arbetslösheten såg ut. Men faktum är att vi under den här tiden har sett till att få många fler människor i arbete. Vi har sett till att få ersättningsnivåer som är rimliga.

Vi har jobbat intensivt med fördelningspolitiken. Vi har inte lyckats fullt ut. Det vore förmätet att stå och säga det. Vi fortsätter vårt sträv-samma arbete för att rätta till det. Men vad utträttade Kristdemokraterna under den tid de var i regeringsställning?

Anf. 241 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Vi ska inte ha en historiediskussion om åren 1989 och 1990 när sysselsättningen började rasa under socialdemokratisk ledning. Sedan var det en djup lågkonjunktur i omvärlden och besvärliga in-hemska problem. Vi kan diskutera den saken länge och väl.

Jag har stor respekt för många tuffa beslut som Socialdemokraterna fattade under 90-talet i saneringsarbetet. Det var också många tuffa beslut som fattades av den borgerliga regeringen. Men de senaste åren kan man inte skylla på de sakerna.

De senaste åren har vi haft både högkonjunktur och lågkonjunktur. Vi är inne i mer normala konjunktursvängningar. Ändå har vi 8 % öppen arbetslöshet och människor i åtgärder, och Anders Karlsson är ganska nöjd.

Han säger att arbetarrörelsen alltid har kämpat för full sysselsättning. Har är kanske det rätta ordet. Men kämpar man verkligen genuint för det i dag? Eller är man nöjd? Har man vant sig på något sätt vid siffrorna? Jag är orolig för att det är så.

Är det inte så att man nu börjar söka syndabockar utanför eget hus? I dag var det Riksbanken som var boven i dramat. Men Riksbanken jobbar precis efter de instruktioner som Anders Karlsson gett Riksbanken.

Han kan inte skylla på EU. Det är Anders Karlssons parti som har varit för ett medlemskap. Han kan skylla på globalisering. Finn då en ny politik i en ny tid! Men inte heller på det området händer det något.

Det är en handlingsförlamad socialdemokrati som inte riktigt kan ori-entera sig i den nya världen. Det visar sig också lite grann i debatten om den lettiska byggfirman i Vaxholm, Riksbanken, globaliseringen och EU-frågorna.

Det gäller att presentera en ny politik för en ny tid. Gör man inte det ska man kliva av och låta andra försöka i stället.

Anf. 242 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Ingen fråga ställdes denna gång av Stefan Attefall. Jag ställde heller ingen motfråga, tråkigt nog. Jag skulle ha gjort det. Det talas om en ny politik. Arbetarrörelsen och socialdemokratien har alltid omvärderat varje tidsperiod och sett till att anpassa politiken efter det. Vi har försökt att göra det.

Man kan till exempel titta på det Anders G Högmark säger om bilin-dustrin. Han hoppas och tror att svensk bilindustri ska fortsätta. Vad hände exempelvis på Saabfabrikerna? Jo, fackföreningsrörelsen tillsam-

mans med företagsledningen tog tre timmars uppehåll i produktionen för att diskutera igenom situationen. Vad hände i vårt grannland? Man strejkade, stoppade produktionen och demonstrerade.

Samförståndsandan på svensk arbetsmarknad, där arbetarrörelsen varit en av grundbultarna, är faktiskt framgångsrik. Den vill vi slå vakt om. Vårt parti kommer att återkomma den 17 december i den särskilda debatten om just denna fråga. Den kan vi som ska debattera ta då. Den tänker jag inte belysa mer i dag.

Jag är självklart inte nöjd. Ingen socialdemokrat är nöjd förrän sysselsättningen ökar och arbetslösheten är nere på den fulla sysselsättningen. Det är kanske någonstans på 1 ½, 2 %. Där tror jag det är. Sedan kommer man inte längre, eftersom det är omställningsarbetslöshet.

Vi är inte nöjda förrän vi är där, Stefan Attefall. Vi gör vad vi kan. Det finns en hel räckta åtgärder i budgetpropositionen för att hitta lösningar och rusta de arbetslösa att kunna ta de jobb som kommer i den omställning som sker i arbetslivet i dag.

Vi skapar inte jobb genom arbetsmarknadspolitik på utgiftsområdena 13 och 14. Vi ger förutsättningar för dem som är arbetslösa att kunna ta de jobb som kommer i framtiden.

Anf. 243 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Låt mig först inledningsvis återgå till den fråga jag ställde i mitt huvudansförande som Anders Karlsson inte svarade på men som jag tror är viktig.

Statsministern har sagt att friåret inte ska finnas när man har en god situation på arbetsmarknaden. Jag ska inte dra citaten igen. Anders Karlsson relaterade här statistik från Konjunkturinstitutet, AMS och andra om att arbetsmarknaden blir mycket bättre. Poängen är inte att hålla med eller inte hålla med om detta. Det var Anders Karlssons bild. Min fråga är då: När ska friåret tas bort? Göran Persson har i sina uttalanden visat att det är år 2006. Jag ber vänligen Anders Karlsson att bekräfta eller dementera detta.

För det andra säger Anders Karlsson att vi i Folkpartiet har lagt fram ett förslag där vi lyfter fram de krisområden som finns. Det som är hans huvudsakliga invändning är att vi använt denna benämning. Men det är väl inte benämningen utan de förhållanden som finns bakom statistiken, Anders Karlsson, som är upprörande, kränkande och orättvisa? De pekar på sociala strukturer som gör att människor sitter fast.

Det handlar om dåligt skolresultat, hög arbetslöshet och dåligt politiskt deltagande. Det är väl det som är upprörande? Det är väl det som måste ändras på? Det är väl inte benämningen som är det förfärliga i detta sammanhang, Anders Karlsson? Arbetarrörelsen brukade syssla med dem som hade svårast ställt. Av den beskrivning som Anders Karlsson gör är det uppenbart att fokus ligger mer på de människor som har blivit arbetslösa än på de människor som aldrig haft chansen att bli arbetslösa, eftersom de över huvud taget aldrig har haft ett jobb.

Anf. 244 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ska besvara den första frågan om statsministern och friåret. Jag delar Göran Perssons uppfattning. Det handlade om vad friåret kostade. Det kan vi säkert diskutera länge. Men för mig är det ganska

enkelt. Om man tar en som har arbete och ersätter den med en arbetslös blir det ingen kostnad. Göran Persson säger också precis det jag säger.

Men om man kommer i den situationen att det finns en arbetskraftsbrist blir det en kostnad för samhället. Om vi har kommit till den punkten tror jag inte friåret är aktuellt att ha mer. I dag kan det ses som en reform för att ge människor möjlighet att komma ifrån ett tag. Det gäller dem som varit väldigt länge i jobbet, som Ulf Holm säger.

Samtidigt ger det möjlighet för dem som är långtidsinskrivna att få ett inträde på arbetsmarknaden. Det gäller exempelvis de grupper som Folkpartiet talar om i sin rapport. Se det som så. Då är det ingen kostnad. Sedan må Hamilton vara nationalekonom eller ej. Det tror jag att alla kan räkna ut.

De sociala strukturerna är viktiga. Det finns problem. Jag möter dem i min hemkommun. Vi är flera här i kammaren som har det bekymret. Ett av de problemen är just det om EBO som debatterades tidigare i dag.

Människor flyttade till kommuner som hade tomma lägenheter på grund av strukturförändringar i samhället. Sedan klarade man inte av att hantera det. Arbetsmarknaden var redan nedgången på grund av strukturförändringar, och sedan hände detta.

Det har diskuterats tidigare varför det hände. Men om man har arbetskraftsutbud på orter där människor finns kommer man att klara mycket av de problem som finns i dag.

Anf. 245 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Poängen i Göran Perssons yttrande var inte det som Anders Karlsson började tala om. Det var att när det inte längre finns lediga resurser ska friåret avskaffas. Med de arbetsmarknadsprognoser som Anders Karlsson här refererat, och som också Göran Persson var inne på, inträffar denna situation år 2006. Då ska såvitt jag begriper friåret avskaffas, eller hur, Anders Karlsson? Är inte arbetsmarknadssituationen då sådan att friåret ska avskaffas?

Om nu Anders Karlsson håller med mig om situationen i de områden som vi kallar krisområden – vi kallar saker vid deras rätta namn, det är kris i dessa områden – har det varit en dramatisk ökning i antalet områden under de senaste tio åren. Det har varit en fördjupning av de klyftor i samhället som de statistiska metoderna mäter. Vad gör ni åt det, Anders Karlsson?

Anf. 246 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Carl B Hamilton måste vara den enda som inte har sett att vi vidtar åtgärder mot det här. Jag talade om en åtgärd i mitt anförande. Det finns massor av andra åtgärder för att underlätta för de människor som står längst från arbetsmarknaden att komma ut i arbetslivet. Vi försöker jobba med en massa åtgärder för att få ut dessa människor.

Men problemet är också att de människorna ofta finns på orter där man redan tidigare har strukturproblem. Industristrukturen har förändrats, och arbetslösheten var hög redan innan dessa invandrare kom dit. Det finns många faktorer i detta, inte minst den faktor som diskuterades tidigare. Vi är åtminstone två här i denna kammare som kommer från kommuner där det fanns tomma lägenheter, där man hade strukturproblem och där det fylldes på med ytterligare människor som hade det oerhört

svårt. Redan de som fanns i kommunen vid det tillfället hade problem att komma ut på arbetsmarknaden, och sedan fylldes det på med ytterligare flera hundra varje år.

Det finns ett problem i strukturen. Vi jobbar med olika insatser för att få ut de här människorna samtidigt som vi gör så att pendlingsstödet ska öka för att de ska kunna söka sig till andra ställen.

Vad gäller år 2006 kan jag konstatera att det är Carl B Hamiltons tolkning att vi har full sysselsättning när arbetslösheten är nere på 4 %. Socialdemokratins tolkning av den fulla sysselsättningen är ca 1,5 %. Jag säger cirka, för jag tror inte att vi kan komma längre. Där skiljer vi oss ytterligare åt.

Anf. 247 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Anders Karlsson talade om tryggheten – tryggheten av att finna stöd och hjälp när man drabbas av arbetslöshet. Någonting som jag tycker är ganska fel i dagens arbetsmarknadspolitik är att det går så lång tid innan den arbetssökande får den här kontakten. Det gäller speciellt de som är unga och har en bostad i anknytning till arbetsmarknaden och de som har problem med att få ett insteg på arbetsmarknaden.

Jag förordar betydligt snabbare insatser och betydligt mer av närkontakter mellan arbetsförmedlarna och den arbetssökande. Hur ser Anders Karlsson på det problemet?

Anf. 248 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag delar Margareta Anderssons uppfattning. Vi tycker också att man ska få ett tidigt bemötande, och det står även i propositionen. Man ska möta en person vid det första mötet på arbetsförmedlingen, där man ska diskutera och gå igenom handlingsplanen – just det som vi säger är viktigt – för att man ska komma tidigt ut i arbete.

Man pratar om en miljon här. Andra har också gjort det tidigare. Men det är ungefär 137 dagar i genomsnittsarbetslöshet; det står också i propositionen. Vi och ni buntar ihop det här och säger att det är 350 000 människor, en miljon människor och så vidare. Men det är ju en omsättning; det är flera huvuden som hela tiden vandrar runt. Uppskattningsvis tror jag att det är över en miljon, kanske 1,2 miljoner, som är arbetslösa under ett år. Och så pratar vi om 354 000! Genomsnittsarbetslösheten och genomströmningen är 137 dagar för den arbetslöse. Det måste vi ha i tanke när vi pratar om detta. Det finns också 50 000–60 000, ja kanske 70 000 människor som är långtidsarbetslösa. Det är för den gruppen som vi ska försöka använda alla de former av åtgärder som presenteras i propositionen och som har presenterats tidigare.

Svaret på frågan, Margareta Andersson, är att vi ska försöka möta den arbetslöse redan vid första mötet på arbetsförmedlingen och ta väl hand om personen som kommer dit. Där är grunden, och det står väl uttryckt i propositionen också.

Anf. 249 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle önska att Anders Karlsson hade rätt i det svaret. Men tyvärr säger verkligheten någonting annat.

Jag möter ganska ofta framför allt unga människor som har varit arbetslösa av och till. De säger: Vi får träffa en arbetsförmedlare första

gången, men sedan är det meningen att vi ska ta hjälp av Internet och en massa annan teknik. Vad de här människorna behöver är inte teknik. De behöver en annan människa som kan peppa, hjälpa till och förklara. Det är alla de personliga relationerna och kontakterna som jag tycker saknas ganska ofta för de här nya, unga människorna som har problem med att komma ut på arbetsmarknaden. De kanske inte är riktigt säkra på sin situation. De har avslutat gymnasieskolan men har inte riktigt kommit underfund med vad de vill göra i framtiden.

Hur möter vi de här människorna? Det är de som så småningom ska komma ut och få en fast förankring på arbetsmarknaden. Det är dem vi måste se till att verkligen möta. Vi måste se till att de kommer ut och får en förankring. Många får inte det i dag, och då riskerar vi att de blir långtidsarbetslösa. Det är det mest tragiska som kan hända en ung människa, som jag ser det.

Anf. 250 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har halverat ungdomsarbetslösheten. Men vi är överens, Margareta Andersson. Vi tycker att man ska mötas av en förmedlare redan vid den första träffen på arbetsförmedlingen. Man ska mötas av en person ansikte mot ansikte. Låt oss gemensamt se till att det arbetsmarknadsverk som vi har ansvar för verkligen utträttar detta! Låt oss hjälpas åt med det! Det är viktigt.

Inga datorer kan ersätta den mänskliga kontakten. Datorerna är bra som ett hjälpmedel, men de ersätter aldrig den mänskliga kontakten.

Anf. 251 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! I Sverige står cirka en miljon människor av den arbetsföra befolkningen utanför arbetsmarknaden. Problemet med att många människor är långtidssjukskrivna är väl känt. Det innebär ett stort individuellt lidande och stora samhällsekonomiska kostnader. Det finns inte något enkelt och tydligt svar på hur den problematiken ska bekämpas. Många gånger står de offentliga systemen häpnadsväckande tafatta när det gäller att vara en resurs för individuellt anpassade åtgärder utifrån den situation som den enskilde befinner sig i. Det finns ett stort behov av nytänkande för att förändra situationen, för att öka människors livskvalitet och förbättra samhällsekonomin. Samtidigt vet vi om att det pågår många intressanta lokala samverkansförsök på lokal och kommunal nivå.

En av de intressanta saker som pågår är sociala arbetskooperativ. De används i Sverige i dag främst av människor med olika funktionshinder som en metod att få arbete. Men vi tror att andra grupper också skulle kunna få arbete under demokratiska och utvecklande former med hjälp av sociala arbetskooperativ.

Vi tror att de skulle kunna vara en framgångsrik metod både för integrering och rehabilitering. Vi grundar det på de hittills goda erfarenheterna från kooperativ med funktionshindrade och på att kooperativen bygger på att människorna själva formar sin kooperativa plattform tillsammans med andra. Det befrämjar ansvarstagande och självkänsla och insatser som passar den enskilda individen.

Det behövs en alternativ eller kompletterande arbetsmarknad som en hjälp för att få fler i arbete. Inte minst behövs det ett alternativ till Samhall.

I Samhallutredningen *Inte bara Samhall* konstateras att det redan finns intressanta alternativ till Samhall i form av sociala arbetskooperativ men att de i dagsläget är på embryonal nivå och behöver stöd för att utvecklas.

I Sverige har ofta sociala ekonomilösningar tillgripits då andra lösningar har misslyckats, till exempel för att rädda affären i glesbygden genom att byborna själva tar över driften i ett kooperativ, för att skapa meningsfulla arbeten för funktionshindrade som annars aldrig skulle få den chansen eller för att skapa äldreboenden nära de gamlas egna behov. Listan kan göras lång. Sociala ekonomilösningar kan ha många förtecken. De kan innebära ett demokratiskt och utvecklande alternativ till traditionellt företagande eller ses som en personalfremjade metod för offentligt anställda, och det är ju högaktuellt med tanke på de höga talen för långtidssjukskrivna. Social ekonomi är ett utmärkt instrument för brukarinflytande och brukarstyre.

Därför tycker vi att det ska göras en ny kartläggning av hur den sociala ekonomin kan bidra till en vidgad arbetsmarknad för att få människor i arbete och till tillväxt och välfärd utifrån människors behov och som alternativ till både privat och offentligt driven verksamhet. Det kan gälla kartläggning av hinder och förslag för att undanröja hinder som lagstiftningshinder, kunskapsbrist och bristande samordning.

Vi vill också att regeringen ska informera brett om möjligheten till offentlig upphandling med sociala kriterier i samverkan med bland annat den sociala ekonomin. Vi vill ha ett kunskapscentrum för socialt företagande, Margareta Andersson, och jag gissar att Margareta Andersson också vill det.

Anf. 252 MAURICIO ROJAS (fp):

Fru talman! I förrgår var jag i Hammarkullen i Göteborg för att debattera utanförskap. År 2002 arbetade bara 43 % av människorna mellan 20 och 64 år i Hammarkullen. Över hälften av de boende arbetade inte.

I går var jag i Malmö, i Sofielund. Där hade 45 % ett jobb år 2002. Efter åtta år av tillväxt, en av de längsta högkonjunkturerna i modern historia, hittar vi inte ett, inte två, inte tio sådana områden. I Sverige fanns det 2002 över 90 bostadsområden där inte ens hälften av de som bodde där arbetade. Det här är ett kolossalt misslyckande. Man har låtit högkonjunkturen bara passera förbi dessa områden. Nu är läget mycket värre. Det vet vi.

Vi vet vilka som förlorar mest när det går dåligt. Det är framför allt de som aldrig kom med under den senaste högkonjunkturen. Det har inträffat ett verkligt sysselsättningsammanbrott i dessa utsatta förorter i Sverige. Jag läste vad majoriteten vill göra. Det enda specifika jag kunde hitta var dessa prova-på-platser. Då säger jag: De här människorna har inte fattat hur det är runtom i Sverige.

Anders Karlsson, Ulf och kollega Wiklund, i vilket land bor ni? Har ni inte förstått att det här kan bli otroligt allvarligt? Inte ens hälften av barnen klarar skolan i dessa områden. Människorna där deltar inte i politiken. Vad väntar ni på? Tror ni att det ni har föreslagit duger? Är det så solidariteten fungerar i dag? Det duger inte. Det räcker inte. Därför är det så oförskämt av Anders Karlsson att komma hit och säga: Ni kallar dessa områden för sociala risk- eller krisområden, och det är fel. Vadå fel? Det

är verkligheten som är fel. Vi vågar säga som det är, Anders Karlsson, för vi har en politik för att förändra Sverige också. Regeringen och majoriteten vågar inte säga som det är, för ni har ingen politik för dessa mycket utsatta människor.

Prot. 2004/05:46
8 december

*Arbetsmarknad
och Arbetsliv*

Utgiftsområde 13

Anf. 253 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle inte begära replik i denna sena timme, men jag måste säga en sak. Jag vet hur verkligheten ser ut, Mauricio Rojas. Jag kommer från en kommun med stora problem. Jag har 25 års erfarenhet av kommunalpolitiskt arbete. Jag undrar vem som kan mest om detta, Mauricio Rojas eller jag. Sedan må Mauricio vara invandrare och inte jag. Jag är en trygg skåning, och jag vet hur problemen ser ut. Jag har slitit med dem i 25 år i kommunen. Jag ställer inte upp på anklagelsen att jag inte vet vad det handlar om.

Anf. 254 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Då är det mycket värre, Anders Karlsson. Du vet hur det är, och du gör ingenting. Det som ni föreslår är ingenting i jämförelse med de problem som finns i Sverige. I Sverige finns det en brand, och ni kommer med några droppar vatten. I Sverige finns en sjukdom som vi måste angripa med all kraft, och ni kommer med en aspirin.

Anders Karlsson, om du vet vad det handlar om, hur kan du stå här och prata om prova-på-arbeten och praktikplatser? Är det detta som kommer att hjälpa Hammarkullen, Rinkeby och Tensta? Och det handlar inte bara om dem. Sådana områden finns i dag i Linköping, Norrköping, Borås och Helsingborg. De finns överallt i landet. Ni har regerat landet i tio år. Ni har haft en lång konjunktur som ingen annan har haft, och det är så ni lämnar landet. Det är facit. Det är underkänt. Du borde skämmas över detta.

Anf. 255 ANDERS KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Mauricio Rojas säger att vi inte gör någonting. Då vill jag säga till Mauricio Rojas: Välkommen ut i verkligheten och se vad som görs.

Dessa kommunalpolitiker sliter med det här problemet varje dag. Så står Mauricio Rojas och säger: Ni gör ingenting.

Oberoende av partifärg ute i kommunerna jobbar man intensivt med dessa problem. Jag vet vad mina partikamrater gör i min kommun. Jag vet vad mina partikamrater gör i andra kommuner där de har ledningen. Jag vet också vad andra partiets ledningar i kommunerna gör för att hjälpa dessa människor att komma in i samhället. Någon ordning får det väl ändå vara i en diskussion, Mauricio Rojas. Det handlar inte bara om att slänga skit. Fundera ett tag på vad du har sagt i dag. Det är att nedvärdera alla de människor som jobbar politiskt i kommuner, landsting och i riksdagen. Här jobbar alla för att försöka komma till rätta med det. Sedan kan vi diskutera vilka medel vi använder, men alla, oberoende av parti, vill komma till rätta med dessa problem. De sliter oerhört hårt oberoende av partifärg.

Anf. 256 MAURICIO ROJAS (fp) replik:

Fru talman! Då borde du, Anders Karlsson, börja med att säga: Vi har misslyckats. Det går inte längre som det ser ut i landet. Det räcker inte med att jobba. Man ska lyckas också. Det är vad vi är till för. Vi ska inte bara jobba och spendera pengar, utan vi ska också kunna redovisa resultat. Det här är inte ett kommunalt problem. Det finns överallt i landet. Det är en riksangelägenhet.

Vid den senaste partiledardebatten hade statsministern 40 minuter till sitt förfogande. Han berättade hur bra det går för Sverige och redovisade alla dessa fina rapporter. Han pratade inte en sekund om de här människorna, de här områdena och de ställen där det inte går bra. Det kallar jag för brist på intresse och svek mot de mest utsatta. Var lever den statsminister som inte har en sekund för dessa områden? Svara på det, Anders Karlsson. Prata med statsministern. Säg: Nästa gång ska du åtminstone låtsas som om du bryr dig om de mest utsatta i Sverige.

Utgiftsområde 14

Anf. 257 HENRIK WESTMAN (m):

Fru talman! Min kollega Anders G Högmark har berört vår syn på den svenska arbetsmarknadspolitiken. Jag ska komplettera något och beröra den allmänna riktlinjen inom politiken inom det område som rör arbetsliv, det vill säga utgiftsområde 14.

Trots en pågående högkonjunktur och en socialdemokratisk regering har vi på olika sätt nära en fjärdedel av vår arbetsföra befolkning utanför arbetslivet, arbetslösa, öppet eller i åtgärder, hel- eller deltidssjukskrivna, oönskat i deltidsarbete eller förtidspensionerade. Halva befolkningen har bidrag i någon form. Skattesystemet befrämjar svartarbete, byte av tjänster och fusk. Det lönar sig föga att göra en extra insats eller att arbeta mer i stället för att åtnjuta bidrag.

De socialistiska samarbetspartierna har ju på ett utomordentligt pedagogiskt sätt redovisat hur illa det är på arbetsmarknaden. Jag behöver inte komplettera det mer, men jag kan väl säga att Miljöpartiet till exempel hade en lösning. Friåret skulle ge 12 000 nya arbetstillfällen. Målarmästarnas riksförbund har föreslagit att man skulle utöka ROT-avdraget med RUT-avdrag. Bara den åtgärden skulle ge 25 000 nya jobb. Så där har ni ett tips.

Fru talman! Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet har ju bildat det vi kallar Allians för Sverige. Vi anser att det helt avgörande för vårt välstånd och vår ekonomi är att vi ska kunna få fler människor i arbete. Vi vill öppna upp för människor att kunna arbeta fler och för dem lönsamma timmar. Vi vill att antalet arbetade timmar per innevånare i Sverige inte ska sjunka utan om möjligt öka under de kommande åren. Antalet arbetade timmar har minskat per innevånare sedan 2002 och förväntas fortsätta minska om ingenting görs.

Vi i alliansen vill förändra och förbättra skattesystemet och bidragssystemen. I det sammanhanget har också arbetslivspolitiken en viktig roll att spela. Den rollen kan man dela in i tre olika områden. Det är arbetslivspolitikens koppling till de ökande sjuktalen. Det är arbetslivspolitikens koppling till individuell anpassning och rörlighet, och slutligen arbetslivspolitikens myndighetsstruktur.

Om vi börjar med de ökande sjuktalen kan vi glädjande nog konstatera att det nu skett en viss minskning vad gäller antalet sjukpenningdagar. Dessvärre har det samtidigt skett ökningar då det gäller antalet förtidspensioner och den totala kostnaden för ohälsan. Det här ger undanträngningseffekter, kostnaderna måste betalas, och någonting annat blir lidande. Förutom ett stort produktionsbortfall och svagare finanser är det också ett gigantiskt mänskligt slöseri och förödda livschanser för den enskilde.

Det finns mycket som behöver göras, men med hänsyn till den sena timmen och den flera timmar långa debatten i dag i ämnet hänvisar jag till vad mina moderatkollegor där har framfört.

Fru talman! Vi behöver en bättre individuell anpassning och en förbättrad rörlighet i arbetslivet. Forskningen ger klara besked om att om den enskilde medarbetaren trivs och känner att han eller hon har ett medinflytande på arbetet blir arbetsklimatet bättre och oftast därmed också arbetsresultatet. Om den enskilde själv kan påverka omfattningen och förläggningen av sin arbetstid minskar också stressfaktorn och därmed frånvaron.

Inom den offentliga sektorn brister det ofta vad gäller detta. Bland annat därför är det viktigt att fler verksamheter läggs ut på den privata marknaden. Där tycks det finnas större möjligheter att ta hänsyn till olika önskningsområden för arbetstidsförläggning så att det blir möjligt att kombinera arbetet med ett fungerande familjeliv, studier eller fritidsaktiviteter.

Regeringen tycks tro att arbetsgivarna kan göra mycket mer då det gäller att få ned ohälsotalen. Vi delar inte den ensidiga synen på problemet. Självfallet har arbetsgivaren ett stort ansvar. Självfallet kan ohälsa ha sin orsak i förhållanden på arbetsplatsen. Men det finns också mycket annat som påverkar, som möjligheten att byta jobb och därmed utveckla sig eller att bryta ett negativt förhållande men ändå ha en viss trygghet i arbetslivet. Bättre möjligheter till rörlighet på arbetsmarknaden är en viktig fråga för arbetsmarknadens parter. En viktig fråga för regeringen är det dåliga företagsklimatet i Sverige. Villkoren för företagandet måste ses över liksom bidragsreglerna. Skattekilarna måste förändras så att det lönar sig att arbeta, även vitt. Kompetens och kunskap hos medborgare med utländsk härkomst måste tas om hand på ett helt annat sätt än hittills.

Jag anser således att vi inte tar till vara kompetensen hos våra utrikes födda innevånare. Det är illa nog, men vi tar inte heller vara på övriga innevånarens inneboende möjligheter. Jag tänker då på möjligheterna till individuellt kompetenssparande och på våra arbetshandikappade.

Frågan om individuell kompetensutveckling har missköts av regeringen under flera år. Under våren 2002 kom visserligen en proposition, men det var en halvmesyr utan några lagförslag. Till hösten utlovades ett komplett förslag, men det kom aldrig något. Man kan fråga sig vad som ligger bakom det. Det ligger redan ganska mycket pengar utan förräntning och skvalpar i potten. Hur är det? Har regeringen möjligen kommit på att de kan användas till någonting annat. Regeringens hanterande av denna fråga förtjänar mycket stark kritik.

Den snabba utvecklingen inom arbetslivet samt globalisering och teknikintensifiering leder till ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Det ställer krav på den enskilde, och det är viktigt att möjliggöra en egen

kompetensutveckling. Det är viktigt att det livslånga lärandet understöds, eftersom det ökar människors möjlighet att förkovra sig och utvecklas. Utbildning är en färskvara, och vill man kunna utvecklas i jobbet eller kanske kunna byta till ett i olika hänseenden bättre jobb bör det understödjas. När kompetensen stärks ökar den enskildes trygghet på arbetsmarknaden. Samtidigt ökar benägenheten att pröva nya utmaningar. Kompetenssparande är inte bara bra ur individsynpunkt. Det bidrar också till att begränsa arbetslösheten. Jag ska här inte gå in på detaljerna hur ett bra individuellt kompetenssparande bör utformas utan hänvisar till alliansens förslag i motion A338.

Många unga arbetshandikappade blir förtidspensionerade trots att de både vill och kan arbeta. Staten måste genomföra ett reformprogram som ger ökad respekt, stöd och rimliga valmöjligheter för arbetshandikappade. Uppdraget att ge arbetshandikappade rehabilitering och ökade möjligheter till arbete inom den reguljära arbetsmarknaden måste stärkas och betonas. Resultatet bör redovisas årligen. Vi moderater föreslår i vår motion A310 särskilda insatser för arbetshandikappade för att kunna genomföra fler sysselsättningsåtgärder. För budgetåret 2005 har vi beräknat anslaget till 100 miljoner kronor mer än regeringen – en viss upplysning till Anders Wiklund som inte hade läst något sådant.

Samhall har den viktiga uppgiften att se till att de mest utsatta individerna är de som först kommer i fråga när det gäller nya arbetstillfällen. Med hänsyn till vad som skett de senaste åren med vinstdiskussioner, placering av arbeten utomlands med mera finns det behov av att se över och klargöra regelverk och föreskrifter. Stöden måste göra en tydlig åtskillnad på om verksamheten drivs på kommersiella grunder eller inte. Verksamheter som Samhall bedriver bör heller inte konkurrera med privat näringsverksamhet.

Beträffande behov av översyn bör också uppmärksammas att lönebidragen är felkonstruerade. De ger i dagsläget inga bra incitament.

Det finns även anledning att se över och utvärdera villkoren på arbetsmarknaden för dem som är verksamma inom kulturområdet.

Fru talman! När det gäller myndighetsstruktur vill jag bara erinra om våra åsikter vad gäller Arbetsdomstolen som vi tycker ska tas bort. Vi tycker att Vaxholm är ett utmärkt exempel. Det är en partssammansatt domstol som ska döma där båda parter gärna vill vara konkurrensbegränsande. Det kan inte bli rätt. Jag vill också erinra om att vi tycker att de olika diskrimineringsombudsmännen ska slås ihop.

Fru talman! Givetvis står jag bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag i likhet med min kollega Anders G Högmark endast bifall till reservation 1.

Anf. 258 TINA ACKETOFT (fp):

Fru talman! Med en dåres envishet kommer jag att börja detta anförande med samma frågor som jag ställde vid förra debatten i oktober. Varför ökar lönegapet mellan kvinnor och män i Sverige trots världens mest jämställda politik? Varför äger kvinnor bara hälften av sin rättmätiga del av kapitalet? Varför är det tre gånger så vanligt att vara företagare om man är man än om man är kvinna? Och varför har vi en av världens mest segregerade arbetsmarknader?

Jag ska göra det enkelt och själv svara på mina frågor.

Därför att det finns ett strukturfel som innebär att de enormt stora organisationerna landstingen inte fungerar som arbetsgivare. Undersökning efter undersökning visar att det offentliga i mångt och mycket är en dålig arbetsgivare både ur karriär-, löne- och trivselsynpunkt.

Därför att den socialdemokratiska regeringen tillsammans med Vänsterpartiet av tradition och hävd stöder manligt dominerade verksamheter. Detta är inte bara en fråga om ROT-avdrag där män får bidrag för att lösa sina hemuppgifter, utan också att man konsekvent förnekar och förlöjligar debatten om RUT-avdrag. Det går som en röd tråd genom den politik man för.

Riktigt arbete är inte tjänster. Riktigt arbete är produktion, och då helst i industrin, där män arbetar.

Riktigt arbete är inte flexibelt. Riktigt arbete är fast på en arbetsplats där man vet vad folk är och vad de gör, så kallad heltidsanställning.

När ledande politiker konsekvent uttalar sig föraktfullt om andra typer av arbeten blir det en tydlig förklaring till varför vi har de lönestrukturer vi har.

Med regeringens bild av riktigt arbete kan man också i denna kammarföreläsning få majoritet för det huvudlösa förslaget om medfinansiering av sjuklöner som vi tidigare i dag såg klubbade igenom. Det kommer naturligtvis att slå hårdast mot den verksamhet som kräver många händer, alltså mot kvinnors arbetsmarknad, det vill säga tjänstesektorn.

Ytterligare ett därför: Därför att arbetsmarknadens parter i mycket bygger på precis samma förgubbade traditioner och attityder som regeringen driver tillsammans med Vänsterpartiet. Och – en annan viktig byggsten – därför att respekten för lagstiftningen inom detta område är mycket låg – pinsamt låg.

Arbetsgivare med fler än tio anställda ska ha en jämställdhetsplan. De ska aktivt bedriva ett jämställdhetsarbete sedan 1999 års lagstiftning. Sedan 2001 ska man dessutom ha en redovisning med handlingsplan för jämställda löner.

Att kräva av arbetsgivare att de ska kartlägga och analysera löneskillnader är ett sätt att sätta fokus på sådana löneskillnader som eventuellt förekommer på grund av kön, att synliggöra problemet och att öka medvetenheten. Det är inte acceptabelt att lagstiftning nonchaleras av en stor del av arbetsgivarna och av fackförbunden. Det finns ingen anledning att ursäkta den som inte följer lagen.

Som ett resultat av det motstånd som fanns från arbetsmarknadens parter vid lagens tillkomst präglas både förarbetena, lagen och JämO:s instruktioner av frivillighet och dialog. Vilken annan lag i Sverige präglas av frivillighet och dialog?

Ta en annan jämställdhetslag: sexköpslagen. Hur ofta diskuterar vi frivillighet och dialog när en torsk köper sex på gatan av en kvinna? Där är det helt plötsligt en lag som ska gälla, men när det gäller jämställda löner har vi frivillighet och dialog.

JämO måste ges en tydligare roll. Finns det en lag ska den följas.

Trots att lönediskriminering på grund av kön har varit förbjuden sedan 1980 finns det en uppenbar lönediskriminering kvar. Ser man till antalet domar i Arbetsdomstolen är det lätt att tro att Sverige är ett lönejämnt land.

Under de senaste fyra åren är resultaten för JämO i Arbetsdomstolen: en fällande dom, fem förlikningar och fyra förluster. En fällande dom, fem förlikningar och fyra förluster på fyra år!

Det är helt uppenbart att ett organ som fack och arbetsgivare har avgörande inflytande över inte är rätt plats att avgöra diskrimineringsmål. Det är något som JämO själv har uttryckt. Lönediskrimineringsmål måste föras över till en vanlig domstol, inte en arbetsdomstol, så att vi får ett rättssäkert förfarande även där.

Vi kan inte komma ifrån att enbart lagar inte kan rå på den diskriminering vi har. 60 % av löneskillnaderna kan förklaras med yrkestillhörighet, den könssegregerade arbetsmarknaden och det faktum att män arbetar i näringsgrenar med högre bärkraft. Vi kommer ständigt tillbaka till det faktum att män, genom att vara verksamma i den privata sektorn har flera arbetsgivare att välja på, medan många av de kvinnodominerade yrkena präglas av en monopolsituation – eller en livegenskap, som min kollega moderaten tidigare tog upp det som. Det ger arbetsgivaren försvinnande små incitament till att verka för högre löner. 80 % av de anställda i kommuner och landsting är kvinnor. Det vet ni precis likaväl som jag. Ytterligare en orsak är att den offentliga sektorn är mer reglerad, både till innehåll och till lön, än den privata. Spridningen är helt enkelt för dålig för att man ska få ett genomslag i lönen.

Trots att den individuella lönesättningen faktiskt gagnar kvinnor mest, vägrar man konsekvent att se kvinnor som individer i den här sektorn. Men det är just när kvinnor får lov att synas som individer, och inte som en klump, som det blir tydligt att de är mer värda i lön.

Eva Färnvall, ordförande i Vårdförbundet säger i – jag tror att det är veckans – Dagens samhälle, under rubriken ”Sjuksköterskor blev vinnare i lönekampen”: Kombinationen av marknadskrafter och individuell lönesättning har gett en snabbare löneutveckling än väntat.

Sjuksköterskor är alltså vinnare i lönekampen på grund av marknadskrafter och individuell lönesättning. Detta kan vi inte slå ifrån oss.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att ett jämställt Sverige är ett bättre Sverige. För att nå dit krävs att man vågar se strukturer på den arbetsmarknad denna kammare till stor del är skyldig till. Det krävs att parterna tar sitt ansvar, att man arbetar för kvinnor – inte bara för kollektivet män – att lagstiftningen som finns följs och att man på så sätt ger individerna möjlighet att utvecklas till det de verkligen vill, och inte blir inlåsta i någon könsroll.

Anf. 259 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman och kolleger i kammaren denna sena timme! Varje fredagskväll när jag kommer hem till Göteborg från riksdagen brukar jag säga till min familj att fredagar är arbetets glädje. Det är bara de som har ett arbete som kan känna skillnaden på en arbetsdag och en avkopplande fritid.

Det är många i Sverige i dag som inte kan känna denna glädje. Det var närmare bestämt 353 197 svenskar som enligt AMS var arbetslösa förra veckan; det är svenskar som inte har något arbete att gå till där man kan känna sig behövd och sedd.

Situationen är allvarligare än så. Enligt SCB fick under år 2002 1,8 miljoner personer sjukpenning, förtidspension, arbetslöshetsersätt-

ning eller socialbidrag under delar av året. Svenskarna har blivit ett folk som är beroende av bidrag från staten för att överleva. Socialdemokraterna har skapat en klass som får stå med kepsen i hand och buga för den stora givmilda s-staten för att få pengar.

Socialdemokrater i denna kammare! Det går inte bra för Sverige när så många står utanför möjligheten till egen försörjning.

Vad är då ert recept? Jo, att skapa nya artificiella jobb. I budgeten lovas 20 000 nya jobb inom arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är inga riktiga jobb, socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister. Det är konstgjord andning.

Vi kristdemokrater tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom bland annat följande reformer:

1. Arbete ska alltid löna sig. Reformera arbetslöshetsersättningen. Kristdemokraterna vill införa en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Ersättningen ska grunda sig på de inkomster man faktiskt haft och betalat avgifter på under de senaste 24 månaderna, inte den inkomst man har när man blir arbetslös. Systemet ska ge den arbetslöse starka incitament att aktivt söka arbete. Allt arbete, oavsett anställningsform, ska löna sig.
2. Ge invandrare snabbare tillgång till arbetsmarknaden. Undersökningar visar att den som inte snabbt hamnar i arbetslivet ofta fastnar i ett långt bidragsberoende. Därför måste denna insats påbörjas redan vid asylansökan. Kristdemokraterna vill införa en modell som innebär att svenskundervisningen kombineras med en praktik- eller lärlingsplats. Kristdemokraterna vill också införa så kallade jobbguides.
3. Alla ungdomar mellan 18 och 24 år ska erbjudas jobb i det reguljära arbetslivet eller meningsfulla studier. Vidare ska ungdomar uppmuntras att starta eget företag.

Ni kan läsa i våra reservationer vilka tankar och idéer vi har om detta.

Om samhället inte lyckas ge ungdomar meningsfull utbildning eller möjlighet till sysselsättning riskeras ett utanförskap där ungdomar känner att de inte är en del av samhället, och att de inte fyller någon funktion i vardagen. Denna frustration leder lätt till förakt för vuxenvärlden och de normer och värderingar som är grundläggande för demokratin.

4. Utveckla lärlingsutbildningen. Lärlingssystem kan utvecklas både inom den svenska gymnasieskolans ram och som en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Skola och samhälle visar inte de praktiska färdigheterna den uppmärksamhet som är rimlig. Omkring 300 hantverksyrken är på väg att dö ut på grund av att det inte finns någon utbildning.
5. Fortsätt friårersförsöket. Kristdemokraterna menar att a-kassemedel ska kunna användas till arbetstagare som under ett år ersätts av en arbetslös person men att det ska ske inom befintlig ram – inga extra pengar ska till. Det har visat sig att många av dem som utnyttjar möjligheten att ta ett friår är kvinnor mellan 35 och 55 år i den offentliga sektorn, en grupp med mycket höga ohälsotal. Friåret innebär också att den arbetstagare som utnyttjar friåret återkommer mer stimulerad till sin

gamla arbetsplats, och många kan därmed undvika utbrändhet. Krav ska dock ställas på att friårsvikariatet ges till en person som är långtidsarbetslös.

6. Verkställ riksdagens beslut om individuellt kompetenssparande. Där refererar jag till Henrik Westmans argumentation på grund av den sena timmen.
7. Använd den erfarna äldre arbetskraften. Trygghet och valfrihet ska prägla arbetsmarknaden. Därför ska äldre kunna anpassa sitt arbete för just sin unika situation. Kristdemokraterna föreslår ett antal konkreta åtgärder för att underlätta för de äldre att vilja, orka och kunna arbeta så länge som de önskar och på de villkor som passar dem. Där ingår bland annat att diskrimineringslagstiftningen ska utökas till att omfatta förbud mot diskriminering av äldre, att uppmuntra eget företagande, en informationskampanj om äldre i arbetslivet, att påverka avtalspensionssystemet så att det inte blir dyrare att anställa äldre än yngre, lagstadgad rätt att gå ned i arbetstid efter 61 år och, för dem som så önskar, en lagstadgad rätt att stanna kvar i arbetslivet tills man är 72 år.

Fru talman! I utgiftsområde 14 ingår arbetsmiljön och även Arbetsmiljöverket, som är till för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetslivet. Riksrevisionen har granskat hur väl verket klarar sina ålagda uppgifter. I en nyligen framlagd framställan till riksdagen från Riksrevisionens styrelse framkommer allvarliga brister när det gäller både styrningen, uppföljningen och återrapporteringen till riksdagen.

Riksrevisionens genomgång av forskar- och utredningsrapporter om sjukfrånvaro, arbetsmiljö och tillsyn visar att det inte finns tillräcklig kunskap om sambanden däremellan. Vidare skriver man att det inte är klarlagt i vad mån ohälsa och den ökade sjukfrånvaron beror på förhållanden i arbetslivet.

Kristdemokraterna anser det är viktigt att se på helheten runt en människa, att man får arbetsliv, familjeliv och fritid att gå ihop. Det är viktigt att få hela livspusslet att fungera. Går inte det skapar det en betydande del av ohälsan. Att skapa ett barnvänligt arbetsliv innebär för oss kristdemokrater att man sätter familjen i centrum, låter den avgöra sin barnomsorg och möjliggör flexibla arbetstider. Här krävs en arbetsmiljö där det betraktas som en kompetenshöjning och en viktig samhällsuppgift att vårda och fostra sina barn. Detta måste gälla både män och kvinnor.

Fru talman! I utgiftsområde 14 ligger också jämställdhetspolitiken. Grunden för ett framgångsrikt jämställdhetsarbete är insikten om alla människors lika värde. Den fasta övertygelsen att alla människor har samma värde och samma rättigheter har lett till en världsvid kamp mot rasdiskriminering, könsdiskriminering, åldersdiskriminering och social diskriminering. Varje generation måste på nytt vinnas för det i grunden okränkbara människovärdet och alla människors rätt att förverkliga sina rättigheter, och även skyldighet att respektera andras.

Utgångspunkten för Kristdemokraternas arbete för jämställdhet är de internationella fri- och rättighetsdeklarationerna och den människosyn med det universella människovärdet som bland annat förvaltas av den kristna traditionen.

Jämställdhet är en fråga om demokrati. Kvinnor och män ska ha samma rättigheter och möjligheter att påverka och delta i samhällsutvecklingen. Det är därför viktigt att jämställdhetsarbetet genomsyrar alla arbetsplatser.

Fru talman! Kristdemokraterna har i sina reservationer och särskilda yttranden i betänkandet föreslagit ytterligare ett antal åtgärder som vi tror skulle reformera arbetsmarknadspolitiken, allt för att få en arbetsmarknadspolitik som sätter individen i centrum, som öppnar för mångfald och valfrihet och som ökar vår levnadsstandard.

Jag ställer mig bakom alla kristdemokratiska reservationer och yttranden men yrkar här bifall endast till reservation 29.

Anf. 260 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Ingen säger väl emot beskrivningen att arbetslivet har förändrats. Politiska beslut har lett till att företag och kapital snabbt kan röra sig över gränserna. Konkurrensen ökar och därmed också kraven, tempot och riskerna för att slås ut.

Arbetsgivarna har via avregleringar av kapitalflöden och en alltjämt hög arbetslöshet fått en stärkt makt gentemot löntagarna. Det har lett till en arbetsmarknad som alltmer ställer krav på att människor ska anpassa sig till produktionen i stället för att produktionen ska anpassa sig efter människor. Bland annat kan vi se det på att anställningar oftare och oftare sker med otrygga villkor.

Som en naturlag blir följden att det är de grupper som har den svagaste ställningen på arbetsmarknaden som råkar mest illa ut. Sjukskrivningar, otrygga anställningsvillkor och dåligt inflytande slår hårt mot ungdomar, kvinnor i LO-kollektivet och invandrare.

Från Vänsterpartiets sida vill vi möta detta med en förstärkt arbetsrätt. Inte minst måste de otrygga visstidsanställningarna minskas. Det är inte rimligt att anställda, oftast kvinnor, kan gå på olika former av visstidsanställningar år ut och år in utan att få någon fast anställning. Det är inte rimligt att så många på arbetsmarknaden är otrygga, tvekar att bilda familj och har svårt att långsiktigt planera sina liv.

Detta arbetas det för närvarande med inom trepartisamarbetet. En departementspromemoria är snart ute på remiss. Visstidsanställningarna är en viktig fråga. Från vår sida hoppas vi att vi ska få en bred debatt och att många arbetsplatser deltar i diskussionen och kommer med synpunkter på det förslag som kommer att komma från regeringen.

Vi hoppas också, och här vill jag fråga Laila Bjurling hur hon ser på den frågan, att man äntligen kommer till skott när det gäller att stärka arbetstagarnas inflytande över arbetstidens förläggning. Det finns ett färdigt förslag i den så kallade KNAS-utredningen, det finns med i det så kallade 121-punktsprogrammet och det är angeläget att vi kommer i gång med detta arbete. Över huvud taget behöver vi stärka löntagarnas inflytande. När det gäller arbetstiden visar också forskning mycket tydligt att ett ökat inflytande minskar såväl stress som stressrelaterade sjukdomar.

Jag vill till slut säga någonting om Medlingsinstitutet. Där har vi en reservation, nr 28, som jag också vill yrka bifall till.

När Medlingsinstitutet bildades under förra mandatperioden var det en stark debatt, inte minst inom fackföreningsrörelsen. Man var orolig. Protesterna riktade sig främst mot de befogenheter Medlingsinstitutet

skulle få, exempelvis möjligheten att skjuta upp varslade stridsåtgärder upp till 14 dagar, att kunna tillgripa tvångsmedling, att utse medlare utan parternas samtycke och så vidare. Det fanns också en oro för att regler om samordning av avtalsförhandlingar skulle försvåra låglönesatsningar och förbättringar för utsatta grupper.

Det som har hänt sedan dess är att fackföreningsrörelsens oro faktiskt har bekräftats. Medlingsinstitutet har fått kritik för att man protesterat när fack och arbetsgivare i kollektivavtal har kommit överens om att parterna själva ska kunna utse medlare i stället för att Medlingsinstitutet gör det. Medlingsinstitutet har också fått kritik för att man gick in i en förhandling inom bankområdet och bad parterna vänta med förhandlingarna till dess att industrin var klar med sina avtal. Ytterligare ett exempel var när Medlingsinstitutet på begäran av Sjöfartens Arbetsgivareförbund sköt 14 dagar på stridsåtgärd som SEKO varslat om.

I de två sista exemplen är det mycket tydligt att Medlingsinstitutets agerande har påverkat styrkeförhållandena på arbetsmarknaden. I de här fallen är det arbetstagsansidan som har förlorat.

Nu är det dags för en utvärdering av Medlingsinstitutet. Vi tycker att det är viktigt att man i den utvärdering som görs tittar närmare på den hårfinna gräns som finns mellan Medlingsinstitutets uppdrag och en kantning mot en statlig lönepolitik. Förutom att parterna så klart ska ha ett stort inflytande menar vi att det är viktigt att utvärderingen görs förut-sättningslöst och att man faktiskt också provar tanken att vi inte ska ha något medlingsinstitut med uppgift att gå in i avtalsrörelsen på detta sätt. (forts. prot. 47)

15 § Beslut om uppskjuten ärendehandling

Kammaren beslutade att ärendehandlingen skulle fortsättas vid arbetsplenium torsdagen den 9 december.

16 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
2004/05:35 Herrelösa fastigheter samt ansvar för konkurskostnader

17 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 8 december

2004/05:245 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet *Ulrica Messing*
Tågtrafiken längs Uven

2004/05:246 av *Runar Patriksson* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 december.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 december

2004/05:546 av *Ulla Löfgren* (m) till försvarsminister Leni Björklund
Behov av nya byggnader

2004/05:547 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Rätt att stanna i Sverige

2004/05:548 av *Susanne Eberstein* (s) till näringsminister Thomas Östros
Tillfälliga tjänsteerbjudanden

2004/05:549 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsminister Göran Persson
Full sysselsättning

2004/05:550 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Jens Orback
Månggifte

2004/05:551 av *Martin Andreasson* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Privatimport av husvagnar och husbilar

2004/05:552 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Bröstcancer

2004/05:553 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Rekordartad ökning av klamydia

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 december.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 8 december

2004/05:438 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Turistindustrin

2004/05:444 av *Yilmaz Kerimo* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Syriska regimens terror mot assyrier/syrianer

2004/05:469 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Statliga myndigheter och politisk opinionsbildning

2004/05:470 av *Tobias Krantz* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Kampen mot vardagsbrottsligheten

2004/05:471 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Ylva Johansson

Prot. 2004/05:46
8 december

Högnadsskyddet vid tandvård

2004/05:472 av *Cecilia Wikström* (fp) till utbildnings- och kulturminister

Leif Pagrotsky

Finansiering av Waldemarsudde

2004/05:475 av *Rosita Runegrund* (kd) till statsrådet Jens Orback

Våld mot kvinnor

2004/05:476 av *Magdalena Andersson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Föräldrar som privatspanare
2004/05:478 av *Viviann Gerdin* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Illegala giftiga reptiler i Sverige
2004/05:479 av *Joe Frans* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Ambassadör för mänskliga rättigheter
2004/05:480 av *Fredrik Olovsson* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Mänskliga rättigheter i Syrien
2004/05:481 av *Carl B Hamilton* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Medborgarupplysning om Nato
2004/05:482 av *Ola Sundell* (m) till näringsminister Thomas Östros
Tillgången på godstransporter på järnväg i Jämtland
2004/05:483 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan
Skriv-Knuten
2004/05:484 av *Tina Ackeoft* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg
Kvinnors särskilda behov av asyl
2004/05:485 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Avgifter inom kommunal omsorgsverksamhet
2004/05:486 av *Henrik von Sydow* (m) till näringsminister Thomas Östros
Statsägda företag
2004/05:487 av *Henrik von Sydow* (m) till statsrådet Jens Orback
Likhet inför lagen
2004/05:488 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Sunda kostnader för tävlingsveterinärer
2004/05:490 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Oberoende utredning av veterinärernas verksamhet
2004/05:491 av *Birgitta Carlsson* (c) till statsrådet Barbro Holmberg
Säkra länder
2004/05:492 av *Jan Andersson* (c) till statsrådet Barbro Holmberg
Höjd standard för asylprocessen i EU
2004/05:494 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Barbro Holmberg
EU:s tillgänglighet för asylsökande
2004/05:496 av *Gunnar Axén* (m) till statsminister Göran Persson
Förtroendekommission för fackföreningsrörelsen
2004/05:497 av *Kenneth Lantz* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Tidigt samtal för sjukskrivna
2004/05:498 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till statsrådet Ulrica Mesing
Osäkra svenska vägar
2004/05:499 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Onödiga domstolsprocesser

2004/05:500 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till finansminister Pär Nuder
Förmånsbeskattning av bilar med alkoholås

2004/05:501 av *Hans Hoff* (s) till socialminister Berit Andnor
Läkarnas anmälningsplikt av patienter med alkoholproblem

2004/05:502 av *Birgitta Gidblom* (s) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky
Utbildningsinsatser om demens

2004/05:503 av *Berit Jóhannesson* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Genderutbildning för snabbinsatsgrupper

2004/05:504 av *Berit Jóhannesson* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Finansiering av civila snabbinsatsgrupper

2004/05:505 av *Cinnika Beiming* (s) till statsrådet Ibrahim Baylan
Pedagogiska kommunala bolag som huvudmän för grundskolan

2004/05:507 av *Marie Wahlgren* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky
Finansiering av högskolan

2004/05:508 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Bullernivån i förskolan

2004/05:509 av *Ulf Nilsson* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif
Pagrotsky
Utvecklingsstördas möjlighet att delta i utbildning

2004/05:510 av *Claes Västerteg* (c) till näringsminister Thomas Östros
Vattenfalls miljöansvar

2004/05:512 av *Sonja Fransson* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Förståndshandikappade på fängelse

2004/05:513 av *Rosita Runegrund* (kd) till försvarsminister Leni Björk-
lund
Svenska barnsoldater

2004/05:514 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till finansminister Pär Nuder
Miljarder till fusionsforskning

2004/05:515 av *Marie Wahlgren* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Den svenska smärtvården

2004/05:516 av *Ulf Sjösten* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Nya droger

2004/05:517 av *Cecilia Wikström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
EU:s grannskapspolitik

2004/05:518 av *Mikael Oscarsson* (kd) till försvarsminister Leni Björk-
lund
Helikopterberedskapen på Berga

2004/05:519 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till statsrådet Lena Sommestad
Naturskyddsförättning

2004/05:520 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin
E-tjänster för byggande och boende

2004/05:521 av *Carl-Erik Skårman* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Bostadspolitiken

2004/05:522 av *Carl-Erik Skårman* (m) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin
Bostadspolitiken

Prot. 2004/05:46
8 december

2004/05:523 av *Jörgen Johansson* (c) till näringsminister Thomas Östros
Tjänstehandel för tillväxt

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 december.

20 § Kammaren åtskildes kl. 22.51.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanrådets början till och med 9 §
anf. 22 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 59 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 101 (delvis),

av talmannen därefter till och med 12 § anf. 146 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 183 (delvis),

av talmannen därefter till och med 14 § anf. 221 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Val av ny justitieombudsman	1
Anf. 1 GÖRAN LENNMARKER (m)	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
4 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	4
5 § Förnyad bordläggning.....	5
6 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 2 december	5
NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling	5
7 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 6 december	7
KrU1 Fördelningen av anslagen inom utgiftsområde 17 m.m.	7
BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	9
8 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 december	11
JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	11
JuU11 En ny åklagarorganisation.....	12
FiU19 Vissa ändringar i lagen om Sveriges riksbank	13
SfU3 Prövning av verkställighetshinder i utlänningsärenden	13
9 § Drivkrafter för minskad sjukfrånvaro	14
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU5	14
Anf. 2 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	14
Anf. 3 LINNÉA DARELL (fp)	16
Anf. 4 SVEN BRUS (kd)	18
Anf. 5 BIRGITTA CARLSSON (c).....	20
Anf. 6 TOMAS ENEROTH (s).....	22
Anf. 7 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	27
Anf. 8 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	28
Anf. 9 BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	28
Anf. 10 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	29
Anf. 11 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	29
Anf. 12 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	30
Anf. 13 LINNÉA DARELL (fp) replik.....	30
Anf. 14 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	31
Anf. 15 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	31
Anf. 16 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	31
Anf. 17 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	32
Anf. 18 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	32
Anf. 19 SVEN BRUS (kd) replik.....	33
Anf. 20 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	34
Anf. 21 SVEN BRUS (kd) replik.....	34
Anf. 22 TOMAS ENEROTH (s) replik.....	35
Anf. 23 ULLA HOFFMANN (v).....	35
Anf. 24 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	37

Anf. 25	ULLA HOFFMANN (v) replik	37
Anf. 26	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	38
Anf. 27	ULLA HOFFMANN (v) replik	38
Anf. 28	MONA JÖNSSON (mp)	38
Anf. 29	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	40
Anf. 30	SVEN BRUS (kd) replik	42
Anf. 31	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	43
Anf. 32	SVEN BRUS (kd) replik	43
Anf. 33	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	44
Anf. 34	LINNÉA DARELL (fp) replik	44
Anf. 35	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	45
Anf. 36	LINNÉA DARELL (fp) replik	45
Anf. 37	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	45
Anf. 38	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	46
Anf. 39	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	46
Anf. 40	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	47
Anf. 41	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	47
Anf. 42	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	48
Anf. 43	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	48
Anf. 44	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	48
Anf. 45	Statsrådet HANS KARLSSON (s) replik	49
Anf. 46	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	49
Anf. 47	TOMAS ENEROTH (s) replik	50
Anf. 48	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	51
Anf. 49	TOMAS ENEROTH (s) replik	51
Anf. 50	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	52
	(Beslut fattades under 11 §.)	52
10 §	Anslag inom socialförsäkringsområdet	52
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU1	52
	<i>Utgiftsområde 10</i>	52
Anf. 51	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	52
Anf. 52	LINNÉA DARELL (fp)	54
Anf. 53	SVEN BRUS (kd)	56
Anf. 54	ULLA HOFFMANN (v)	59
Anf. 55	SVEN BRUS (kd) replik	61
Anf. 56	ULLA HOFFMANN (v) replik	61
Anf. 57	SVEN BRUS (kd) replik	61
Anf. 58	BIRGITTA CARLSSON (c)	62
Anf. 59	MONA JÖNSSON (mp)	63
Anf. 60	SVEN BRUS (kd) replik	65
Anf. 61	MONA JÖNSSON (mp) replik	65
Anf. 62	SVEN BRUS (kd) replik	66
Anf. 63	KURT KVARNSTRÖM (s)	66
Anf. 64	SVEN BRUS (kd) replik	68
Anf. 65	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	68
Anf. 66	SVEN BRUS (kd) replik	69
Anf. 67	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	69
Anf. 68	LINNÉA DARELL (fp) replik	70

Anf. 69	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	70
Anf. 70	LINNÉA DARELL (fp) replik	71
Anf. 71	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	71
Anf. 72	ULLA HOFFMANN (v) replik	71
Anf. 73	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	72
Anf. 74	ULLA HOFFMANN (v) replik	72
Anf. 75	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	72
Anf. 76	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	73
Anf. 77	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	73
Anf. 78	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	73
Anf. 79	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	74
Anf. 80	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	75
Anf. 81	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	75
Anf. 82	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	76
Anf. 83	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	76
Anf. 84	KENNETH LANTZ (kd)	77
Anf. 85	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	78
Anf. 86	KENNETH LANTZ (kd) replik	79
Anf. 87	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	79
Anf. 88	KENNETH LANTZ (kd) replik	80
Anf. 89	RAIMO PÄRSSINEN (s)	80
Anf. 90	KURT KVARNSTRÖM (s) replik	81
Anf. 91	RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	81
<i>Utgiftsområde 11</i>		<i>81</i>
Anf. 92	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	81
Anf. 93	BO KÖNBERG (fp)	83
Anf. 94	KENNETH LANTZ (kd)	85
Anf. 95	KALLE LARSSON (v)	87
Anf. 96	BO KÖNBERG (fp) replik	89
Anf. 97	KALLE LARSSON (v) replik	90
Anf. 98	BO KÖNBERG (fp) replik	90
Anf. 99	KALLE LARSSON (v) replik	91
Anf. 100	BIRGITTA CARLSSON (c)	91
Anf. 101	MONA JÖNSSON (mp)	93
Anf. 102	BO KÖNBERG (fp) replik	94
Anf. 103	MONA JÖNSSON (mp) replik	95
Anf. 104	LENNART KLOCKARE (s)	95
Anf. 105	KENNETH LANTZ (kd) replik	98
Anf. 106	LENNART KLOCKARE (s) replik	98
Anf. 107	KENNETH LANTZ (kd) replik	98
Anf. 108	LENNART KLOCKARE (s) replik	98
Anf. 109	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	99
Anf. 110	LENNART KLOCKARE (s) replik	99
Anf. 111	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	99
Anf. 112	LENNART KLOCKARE (s) replik	99
Anf. 113	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	100
Anf. 114	LENNART KLOCKARE (s) replik	100
Anf. 115	ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	100
Anf. 116	LENNART KLOCKARE (s) replik	101

<i>Utgiftsområde 12</i>	101	Prot. 2004/05:46
Anf. 117 KRISTER HAMMARBERGH (m)	101	8 december
Anf. 118 SOLVEIG HELLQUIST (fp)	103	
Anf. 119 TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	105	
Anf. 120 KALLE LARSSON (v)	107	
(forts. 12 §)	109	
11 § Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	109	
SfU5 Drivkrafter för minskad sjukfrånvaro	109	
12 § (forts. från 10 §) Anslag inom socialförsäkringsområdet (forts. SfU1)	110	
Anf. 121 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	110	
Anf. 122 KALLE LARSSON (v) replik	110	
Anf. 123 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	111	
Anf. 124 KALLE LARSSON (v) replik	111	
Anf. 125 ANNIKA QARLSSON (c)	112	
Anf. 126 MONA JÖNSSON (mp)	114	
Anf. 127 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	115	
Anf. 128 ANNIKA QARLSSON (c) replik	116	
Anf. 129 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	117	
Anf. 130 ANNIKA QARLSSON (c) replik	117	
Anf. 131 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	117	
Anf. 132 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	117	
Anf. 133 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	117	
Anf. 134 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	117	
Anf. 135 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	118	
Anf. 136 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	118	
Anf. 137 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	118	
Anf. 138 SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	119	
Anf. 139 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	119	
Anf. 140 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik	119	
Anf. 141 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	119	
Anf. 142 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik	119	
Anf. 143 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	120	
Anf. 144 Socialminister BERIT ANDNOR (s)	120	
Anf. 145 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik	122	
Anf. 146 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik	123	
Anf. 147 KRISTER HAMMARBERGH (m) replik	123	
Anf. 148 Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik	124	
Anf. 149 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik	124	

Anf. 150	Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik.....	124
Anf. 151	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	125
Anf. 152	Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik.....	125
Anf. 153	ANNIKA QARLSSON (c) replik	126
Anf. 154	Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik.....	126
Anf. 155	ANNIKA QARLSSON (c) replik	127
Anf. 156	Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik.....	127
Anf. 157	SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	128
Anf. 158	Socialminister BERIT ANDNOR (s) replik.....	128
Anf. 159	SOLVEIG HELLQUIST (fp) replik	129
Anf. 160	CECILIA MAGNUSSON (m).....	129
Anf. 161	KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	130
Anf. 162	CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	130
	(Beslut skulle fattas den 9 december.).....	131
13 §	Bostadsersättning för asylsökande	131
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2004/05:SfU7	131
Anf. 163	MAURICIO ROJAS (fp)	131
Anf. 164	SVEN BRUS (kd)	133
Anf. 165	KALLE LARSSON (v).....	135
Anf. 166	BIRGITTA CARLSSON (c).....	138
Anf. 167	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	140
Anf. 168	GÖTE WAHLSTRÖM (s).....	143
Anf. 169	KALLE LARSSON (v) replik.....	145
Anf. 170	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	146
Anf. 171	KALLE LARSSON (v) replik.....	146
Anf. 172	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	147
Anf. 173	MAURICIO ROJAS (fp) replik	147
Anf. 174	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	147
Anf. 175	MAURICIO ROJAS (fp) replik	148
Anf. 176	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	148
Anf. 177	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	149
Anf. 178	SVEN BRUS (kd) replik	151
Anf. 179	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	151
Anf. 180	SVEN BRUS (kd) replik	152
Anf. 181	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	152
Anf. 182	MAURICIO ROJAS (fp) replik	152
Anf. 183	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	153
Anf. 184	MAURICIO ROJAS (fp) replik	153
Anf. 185	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	154
Anf. 186	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	154
Anf. 187	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	154
Anf. 188	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	155
Anf. 189	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	155
Anf. 190	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	155
Anf. 191	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	156
Anf. 192	BIRGITTA CARLSSON (c) replik.....	156
Anf. 193	Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) replik	157
Anf. 194	TOBIAS BILLSTRÖM (m).....	157

Anf. 195 MAURICIO ROJAS (fp) replik	159
Anf. 196 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	159
Anf. 197 MAURICIO ROJAS (fp) replik	160
Anf. 198 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	160
Anf. 199 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	161
Anf. 200 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	161
Anf. 201 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	162
Anf. 202 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	162
Anf. 203 LUCIANO ASTUDILLO (s)	163
Anf. 204 MAURICIO ROJAS (fp) replik	164
Anf. 205 LUCIANO ASTUDILLO (s) replik	164
Anf. 206 MAURICIO ROJAS (fp) replik	164
Anf. 207 LUCIANO ASTUDILLO (s) replik	164
(Beslut skulle fattas den 9 december.)	165
14 § Arbetsmarknad och Arbetsliv	165
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2004/05:AU1	165
<i>Utgiftsområde 13</i>	<i>165</i>
Anf. 208 ANDERS G HÖGMARK (m)	165
Anf. 209 CARL B HAMILTON (fp)	168
Anf. 210 STEFAN ATTEFALL (kd)	171
Anf. 211 ANDERS WIKLUND (v)	174
Anf. 212 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	177
Anf. 213 ANDERS WIKLUND (v) replik	177
Anf. 214 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	178
Anf. 215 ANDERS WIKLUND (v) replik	178
Anf. 216 CARL B HAMILTON (fp) replik	179
Anf. 217 ANDERS WIKLUND (v) replik	179
Anf. 218 CARL B HAMILTON (fp) replik	180
Anf. 219 ANDERS WIKLUND (v) replik	180
Anf. 220 MARGARETA ANDERSSON (c)	181
Anf. 221 ULF HOLM (mp)	183
Anf. 222 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	186
Anf. 223 ULF HOLM (mp) replik	186
Anf. 224 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	186
Anf. 225 ULF HOLM (mp) replik	187
Anf. 226 CARL B HAMILTON (fp) replik	187
Anf. 227 ULF HOLM (mp) replik	188
Anf. 228 CARL B HAMILTON (fp) replik	188
Anf. 229 ULF HOLM (mp) replik	188
Anf. 230 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	189
Anf. 231 ULF HOLM (mp) replik	189
Anf. 232 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	189
Anf. 233 ULF HOLM (mp) replik	189
Anf. 234 ANDERS KARLSSON (s)	190
Anf. 235 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	193
Anf. 236 ANDERS KARLSSON (s) replik	193
Anf. 237 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	194
Anf. 238 ANDERS KARLSSON (s) replik	194

Anf. 239	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	195
Anf. 240	ANDERS KARLSSON (s) replik	195
Anf. 241	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	196
Anf. 242	ANDERS KARLSSON (s) replik	196
Anf. 243	CARL B HAMILTON (fp) replik.....	197
Anf. 244	ANDERS KARLSSON (s) replik	197
Anf. 245	CARL B HAMILTON (fp) replik.....	198
Anf. 246	ANDERS KARLSSON (s) replik	198
Anf. 247	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	199
Anf. 248	ANDERS KARLSSON (s) replik	199
Anf. 249	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	199
Anf. 250	ANDERS KARLSSON (s) replik	200
Anf. 251	INGEGERD SAARINEN (mp)	200
Anf. 252	MAURICIO ROJAS (fp)	201
Anf. 253	ANDERS KARLSSON (s) replik	202
Anf. 254	MAURICIO ROJAS (fp) replik	202
Anf. 255	ANDERS KARLSSON (s) replik	202
Anf. 256	MAURICIO ROJAS (fp) replik	202
<i>Utgiftsområde 14</i>		203
Anf. 257	HENRIK WESTMAN (m).....	203
Anf. 258	TINA ACKETOFT (fp)	205
Anf. 259	ANNELIE ENOCHSON (kd).....	207
Anf. 260	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v).....	210
(forts. prot. 47)		211
15 §	Beslut om uppskjuten ärendehan- dning	211
16 §	Bordläggning	211
17 §	Anmälan om interpellationer	211
18 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	212
19 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	212
20 §	Kammaren åtskildes kl. 22.51.	215

Elanders Gotab, Stockholm 2004